

गीतप्रभाकर.

लेखक,

आचार्य अजितसागरसूरि.

શ્રી અજિતસાગરસૂરિ અન્થમાળા અન્થાંક ૧૬.

ગીતપ્રભાકર.

લેખક,

પ્રસિદ્ધવક્તા આચાર્ય અજિતસાગરસૂરિ.

સંપાદક—મુનિ હેમેન્દ્રસાગરજી.

પ્રકાશક:—અજિતસાગરસૂરિ શાસ્ત્રસંગ્રહ.

ડા. શા. શામળદાસ તુલજીરામ. મુન્—પ્રાંતિજ.

વિ. સં. ૧૯૮૯ મુન્ સં. ૭ વીર સં. ૨૪૫૯ ઇ. સ. ૧૯૭૨

પ્રત ૧૦૦૦

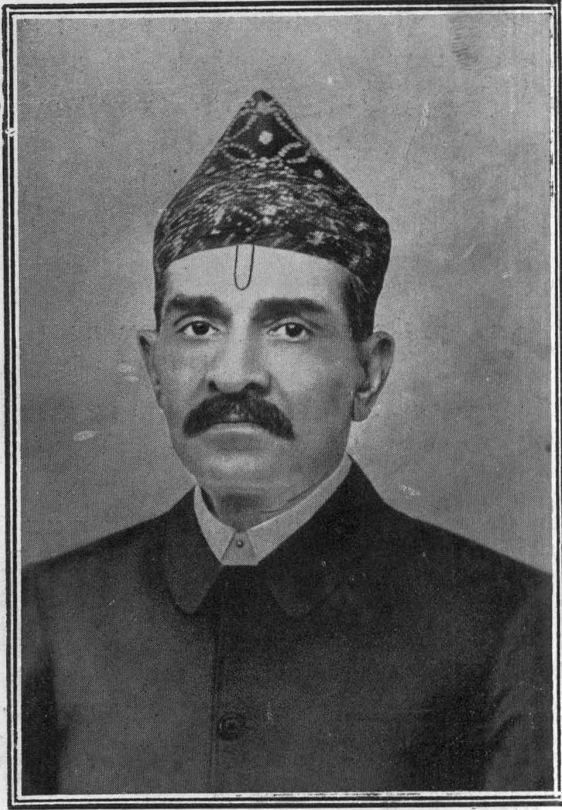
મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦

અબ્જિતસાગરસૂરિ શાસ્ત્રસંગ્રહ.
 શામળદાસ તુલજીરામ.
 પ્રાંતિજ, એ. પી. રેલ્વે.
 વિજ્ઞપુર બુદ્ધિસાગરસૂરિ જ્ઞાન જ્ઞાનમંદિર
 મું વિજ્ઞપુર (ગુજરાત)
 કાન્તિલાલ ગોપાલદાસ કુંપની
 મું માણસા (મહીકાંઠા)

મુદ્રક:—

શેઠ દેવચંદ દામજી

‘આનંદ’ પ્રી-ટીંગ પ્રેસ—ભાવનગર.

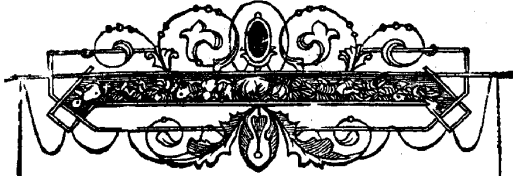

शेठ जमनादास गोकुलदास डोसा.

ज-भ.
भागशीर्ष शुद्ध ५
सं. १९३०

स्वर्गवास.
इंगलु वह ३
सं. १९८४

आनंद प्रिन्टींग प्रेस-बावनगर.

अर्पण.

आ 'गीतप्रभाकर' काव्यग्रन्थ
प्रसुलभकृतिपरायणु शेठ जमना-
दास गोकुणदास डोसाना
अमर आत्माने
अर्पणु.

ता. ५-६-३२
प्रांतिज

शामणदास.

આ રસમય કાવ્ય ગ્રન્થનું મેટર પ્રેસ માટે ગ્રન્થ રચાયાની સાથે જ તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું .

પુસ્તક પ્રેસમાં જવાની તૈયારીમાં હતું, એવામાં પરમગુરુશ્રી અન્નિ-તસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબને માંદગી શરૂ થઇ. એ જ માંદગીમાં એ જ મહાત્મા પુરૂષનો સ્વર્ગવાસ થયો, એટલે આ કાવ્ય ગ્રંથ પ્રેસમાં જતાં વિલંબ થાય એ સ્વાભાવિકજ છે. મહારા પરમગુરુશ્રી અન્નિ-તસાગરસૂરીશ્વરજીની આત્મા અને પ્રેરણા મુજબ ‘ગીત પ્રભાકર’ ‘આનંદ પ્રેસમાં’ છાપવા માટે આપેલ. આ કાવ્ય ગ્રન્થ છપાઇ ગયો છે. આ કાવ્ય ગ્રંથ રચાઇને તૈયાર થયો, તે અરસામાં જ રાજકોટના જૈન શીલોત્સાહર શ્રીયુત ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ ગાંધી કે જેમણે દર્શન ગ્રંથો અને જૂદા જૂદા ધર્મોનો તુલનાત્મક પ્રશંસનીય અભ્યાસ કરેલો છે અને જેમની પાસે જીવના કાળના નમુનારૂપ અત્યંત ઉપયોગી અને ઘણા જ કૌમિતી હસ્તલેખિત પુસ્તકોનો મ્હોટો સંગ્રહ છે, તેઓને આ જૂના પુસ્તક વેચવા અને કૌમિત સમજવા સંબંધમાં રૂબરૂ વાતચિત કરવા માટે માણસે ખોલાવવાથી-આવવાથી એમની પાસે આ ‘કાવ્ય ગ્રંથ’ રજુ કરવામાં આવ્યો. એમણે પોતે જ આ કાવ્ય ગ્રંથ ની પ્રસ્તાવનારૂપ કે જે કહો તે રૂપ ‘જૈન કવિ અન્નિતસાગરસૂરિ’ મથાલા હેઠળ જીવનપરિચય અને સાહિત્યવિસ્તારનું સૂચન કરનારો ઉપયોગી લેખ લખી આપ્યો હતો. તે સંબંધમાં અમે તેમનો તેમજ ‘કાવ્યપરિચય’ લખનાર શ્રીયુત નાગડુમાર

ખી. એ. એલ. એલ. ખી. નો સાથે ઉપોદ્ધાત લખી આપનાર શ્રીસુત ભાષ્ય જામનનો પણ આભાર માનીએ છીએ. આ પુસ્તક પ્રગટ કરવા માટે સામાન્ય રીતે મદદ વિગેરેની ગોઠવણુ પણ અગાઉથી થઈ ગઈ હતી. આ કાવ્ય ગ્રંથ સર્વ ધર્મના અભ્યાસક પ્રભુપ્રેમી શેઠ જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસાને અર્પણુ કરવાની સૂરીશ્વરજીની પ્રથમથી ઇચ્છા હતી, તે સુજ્ઞ એ 'અમર આત્માને' જ અર્પણુ પત્રિકા આપવામાં આવી છે.

“જેણે બહુ શાસ્ત્રોનું અવલોકન, તેમજ માનવ સ્વભાવનો અભ્યાસ, દુનીયાદારીની અટપટી વિગતોની વિચારણા, કુદરતનો પરિચય વગેરે કરેલ હોય છે; જે અત્યંત અભ્યાસી અને અનુભવી હોય છે અને તે ઉપરાંત જેનામાં પ્રતિભા હોય છે એ જ કાવ્ય-સુંદર કે ચિરંજીવ કાવ્ય રચી શકે છે. કાવ્યમાં અનેક અર્થો ખતાવવાની અને વિવિધ પ્રેરણાઓને પોષવાની પારાવાર શક્તિ રહેલી છે. કાવ્યનો આત્મા રસ છે. રસ ધારણુ કરનાર રસિક કહેવાય છે. કવિ પોતે તો રસિક હોવો જ જોઈએ. રસવિહોણો, લુખાસુકા હૃદયવાળો માણસ કવિતા રચવાને માટે અધિકારી લેખાતો નથી. કવિમાં રસ ન હોય તો તેની કવિતામાં રસ આવે જ ક્યાંથી ? કાવ્યો વિવિધ પ્રકારના હોય છે.

‘કાવ્યેષુ નાટકં રમ્યમ્’—‘રસાત્મકં વાક્યં કાવ્યમ્.’

વળી:—‘સપર્ણ-દેવ ! રસપ્રાણોનાટ્યવિધિઃ ॥

વર્ણાર્થપ્રબન્ધવૈદગ્ધીવાસિતાન્તઃકરણા ચે પુનરભિનયેષ્વપિ પ્રબન્ધેષુ રસમપજહતિ બિદ્વાંસ एषं તે ન કવચઃ ।

“ન તથા વૃત્તવૈચિત્રી, શ્લાઘ્યા નાટ્યે યથા રસઃ ।

વિપાકકમ્પ્યાન્નમુદ્વેજયતિ નીરસમ્ ॥ ૨૩ ॥”

(નલ્લવિલાસનાટકમ્ અ૦ ૬ વૃ. ૭૭)

“કાવ્યોના વિવિધ પ્રકાર છે, તેમાંય નાટક રમ્ય છે.”

“રસાત્મક-રસમય વાક્ય તે જ ‘કાવ્ય’ કવિઓનું કવન છે.” વળી—

“ દેવ ! રસમય પ્રાણુવાલો નાટ્યવિધિ જ પ્રશંસવા યોગ્ય છે. જ્ઞેમનાં અંતઃકરણો વર્ણુ અને અર્થની કુશળતાથી વાસિત છે એવા વિદ્વાનો નાહ્ય પ્રખંધમાં-કાવ્યોમાં રસનો ત્યાગ કરે છે તે માત્ર વિદ્વાન જ કહેવાય. કવિ ન કહેવાય.

“ કવિ અને કવિતા સરસ જ્ઞેષ્ઠ્યે. સરતા ત્યાં જ બ્રહ્માનંદ ”

‘ આનન્દ વૈ બ્રહ્મ ’ (ઉપનિષદ)

નાટકમાં-કાવ્યમાં રસ વખાણવા યોગ્ય છે તેમજ વૃત્તોની-છટોની વિચિત્રતા-વિવિધતા ખાસ વખાણવા યોગ્ય નથી. પરિપકવ એવું આંખાતું ફળ-કેરી નીરસ-રસહીન ચિત્તને ઉદ્દેગ કરે છે, તેમ રસહીન કાવ્ય.

કવિના હૃદયને કોઇ વિરલાજ ઓળખી શકે છે. કવિનું હૃદય કાંઈ સામાન્ય હૃદય હોતું નથી. કવિ હમેશાં સ્વતંત્ર હોય છે. અનેક વિદ્વાનોએ કવિઓને નિરકુંશ કહેલા છે. “ નિરંકુશ્વાઃ કવયઃ ” કવિના મન ઉપર લેશ પણ અંકુશ હોય તો કવિથી કવિતા તો રચી શકાય નહિ. જ્ઞેષ્ઠકડાં જ્ઞેટે તો ભલે. મન સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર હોય, મનઃ સંપૂર્ણ સ્વચ્છ હોય તો જ સંપૂર્ણ પ્રતિભાચુકત રસાત્મક કાવ્ય રચી શકે.

કાવ્યનો આત્મા રસ છે. રસના નવ પ્રકાર પાડવામાં આવ્યા છે. કવિ પ્રસંગાનુસાર નવે રસને પોષે છે. રસનું ઉત્પત્તિ સ્થાન મોટે ભાજે શૃંગાર છે. શૃંગારના અનુભવ પાંચ છે. શૃંગારમાંથી વૈરાગ્ય પ્રકટે છે. આ એક સામાન્ય નિયમ છે. કોઇ એવા મહાપુણ્યશાલી પણ હોય છે કે જ્ઞેષ્ઠો શૃંગારનો અનુભવ લીધા સિવાય પરખારા જ વૈરાગ્ય રસમાં આસકત અને છે. આવા મહાભાગોએ પૂર્વ ભવમાં શૃંગારરસનો અનુભવ લીધેલો હોવાથી આ ભવમાં સહેજે જ એમને શૃંગાર તરફ અશ્ચિ અને વૈરાગ્ય તરફ અભિશ્ચિ પ્રગટે છે.

વૈરાગ્ય પ્રાધાન્ય કવિતા રચનાર કવિમાં સહેજે જ શૃંગારભાવના અનિચ્છાએ પણ આવી જાય છે. શૃંગારભાવના અને દુષ્ટ ઇચ્છાઓમાં ધણો તફાવત છે. શૃંગારને નહિ સમજેલા માણસો ધણીવાર શૃંગાર

એટલે દુષ્ટ ભાવનામય ક્ષેત્ર એવો અવળો અર્થ કરી બેસે છે. મહાત્મા આનંદધનજી, ચિદાનંદજી, ઉપાધ્યાયજી શ્રી યશોવિજયજી વગેરે વૈરાગ્યવાન સંતપુરુષોએ અનેક સ્થળે શૃંગારરસને પોષણ આપ્યું છે. અનેક રાસાઓ કે જે વૈરાગ્યવાન મહાભાગોએ રચેલા છે એમાં પણ વૈરાગ્યની સાથે શૃંગારરસ તો આવવાનો જ. પૂર્વધર જેવા મહાત્મા-ભદ્રપાહુ સ્વામીએ કલ્પસૂત્રમાં શૃંગારને સ્થાન આપેલ છે. જંબૂદ્વીપ પ્રત્નિ વિગેરે પ્રવચનોમાં પણ શૃંગાર દષ્ટિગત થાય છે. શૃંગાર વિહોણો સંસાર તે સંસાર નથી; માત્ર વેઠ છે. કુદરતનું પણ વર્ણન એક પ્રકારનો પવિત્ર શૃંગારજ છે. શૃંગાર હમેશાં પવિત્ર હોય છે. જ્યાં અપવિત્રતા છે ત્યાં શૃંગાર નથી. શૃંગારમાંથી રસ અને પ્રેમ પ્રગટતાં પ્રભુભકિત તરફ સહેજે જ જઈ શકાય છે. ભકિતભાવથી હૃદયની વિશુદ્ધિદ્વારા જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય પ્રગટે છે; એથી જ આત્મજ્ઞાન સંપ્રાપ્ત થાય છે અને મોક્ષ મળે છે.

ગુરુમહારાજ અન્વિતસાગરસૂરિજી મહારાજની કવિતાઓમાં કુદરતનું વર્ણન ભારે રસપૂર્વક કરવામાં આવ્યું છે. એમાં નરી પવિત્રતાથી છલોછલ શૃંગાર જેવું જ જણાશે. આવો પવિત્ર શૃંગાર હમેશાં ઇષ્ટ છે.

શૃંગાર કહો અલંકાર કહો તે એકજ. અલંકાર વિનાની કવિતા-કાવ્ય શોભારૂપદ નથી. કવિ મન્ત્રિયશપાલ પણ કહે છે.

ચદ્યાનં ફલસંગ્રહેણ લવણેનાઽન્નં વપુર્જીવિતે-

નાઽઽસ્યં નાસિક યેન્દુના વિચદલક્ષ્મીરેણ કાવ્યં પુનઃ ।

રાષ્ટ્રં મૂપતિના સરઃ કમલિનીષણ્ડેન હીનં યથા,

શોચ્યામેતિ દશાં હૃદ્યા ? ગૃહમપિ ત્યક્તં યથા સ્વામિના ॥ ૩૪ ॥

(‘મોહપરાજયનાટકમ્’ તૃતીયાંકઃ)

‘ ક્ષણ સમૂહ વિના ઉદ્યાન, લવણ-મીઠા વિના ભોજન, જીવત-આત્મા વિના શરીર, નાસિકા વિના મુખ, ચંદ્ર વિના આકાશ, અલંકાર વિના કાવ્ય;

રાજા વિના રાષ્ટ્ર-દેશ, કમળો વિનાનું સરોવર જેમ શોચનીય દશાને પામે છે, તેમ ગૃહપતિ-સ્વામી વિનાનું ઘર પણ શોચનીય દશાને પામે છે. ”

ભકિતરસમાં પણ બ્યારે કોઇ કવિ સખીરૂપ થઇને પ્રભુ ભકિતનાં ભજનો, સ્તવનો કે કાવ્યો રચે છે ત્યારે તેમાં પણ ' સંપૂર્ણ નિર્દોષ શૃંગાર તો અનાયાસેજ આવી જવાનો. કલિકાલસર્વજ્ઞ ભગવાન હેમચંદ્રાચાર્યજી અને શ્રી રામચંદ્રસૂરિ જેવા મહાભાગોના કાવ્ય નાટક અલંકાર શાસ્ત્રો-ગ્રંથોમાં પણ નિર્દોષ શૃંગાર તો છે જ, ગુરૂદેવ શ્રી અન્બિતસાગરજી સૂરીશ્વરજી મહારાજે રચેલા ' ભીમસેન ' ચરિત્રમાં વૈરાગ્ય પરાકાષ્ટાએ પહોંચેલો છે; છતાં એમાંયે કોઇ કોઇ જગોએ શૃંગાર તો હોય છે જ. જે લોકો શૃંગારને નથી સમજી શક્યા તેવા લોકો કહે છે કે આચાર્યજી મહારાજ શ્રી અન્બિતસાગરસૂરીશ્વરજીના કોઇ કોઇ કાવ્યોમાં શૃંગારને પોષવામાં આવ્યો છે. આ કાવ્યોમાં કોઇ કોઇ જગોએ શૃંગાર છે ખરો પણ તે સર્વાંગ નિર્દોષ શૃંગાર છે-છટ્ટ શૃંગાર છે. આવા શૃંગાર પોષવાનું કામ અનેક વૈરાગ્યવાન મોટા આચાર્ય ભગવાનોએ પણ કરેલું છે. ઉચ્ચ ભાવનાથી પોષાયેલો શૃંગાર તે શૃંગાર નથી; પરમ વૈરાગ્ય છે. ભકિતભાવથી પોષાયેલો શૃંગાર અપરાભકિતરૂપ છે.

શૃંગાર સર્વગ્ર છે. શૃંગાર વગરની કઇ વાતચિત ? કયો પ્રસંગ ? કઇ વસ્તુ છે ? તે સમજી શકાય તેવું નથી. વૈરાગ્ય પણ એક પ્રકારનો શૃંગાર જ છે. શૃંગારરસમાંથી અપભ્રંશ થઇને 'શણુગાર' શબ્દ બન્યો છે. શૃંગાર એટલે શોભા. શૃંગાર કે શોભા વગરની સર્વ વસ્તુ નકામી છે. લોકો શૃંગારનો જે અર્થ હલકટ ભાવમાં કરી રહ્યા છે તેવા અર્થ શૃંગારનો થતોજ નથી. શૃંગાર હલકો શબ્દ નથી કે તેમાં હલકો અર્થ પણ નથી. શૃંગાર એ ઉચ્ચ કોટીનો દૈવી શબ્દ છે. અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને વીર્ય એ પૂર્ણજ્ઞાની મહાપુરુષોનો શૃંગાર છે.

ગુજરાતી ભાષા વધારે ખેડવાની જરૂર છે. રાષ્ટ્રનો મુખ્ય આધાર તેના સાહિત્ય ઉપર અવલંબેલો છે. જે રાષ્ટ્રનું સાહિત્ય વિપુલ અને

૯

શુદ્ધિબળવાલું હોય છે તે રાષ્ટ્ર સર્વભૌમસત્તા ભોગવી શકે છે. એ જ રાષ્ટ્ર અન્ય દેશો માટે અનુકરણીય થઈ પડે છે.

પરમગુરુરાજ શ્રીઆચાર્ય અન્બિતસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજે ગુજરાતી ભાષાનું સાહિત્ય વિપુલ અને સમૃદ્ધ બનાવવામાં ખૂબ ફાળો આપેલો છે. એમની કવિતાઓ શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં શુદ્ધિપૂર્વક સર્વ ધર્મ માટે લખાયેલી છે. એ મહાત્મા કવિની કવિતામાં પ્રતિભા તરવરી રહે છે. ગીત પ્રલાકર સિવાય ગુરૂશ્રીના ખીજા કાવ્યોનો સંગ્રહ છે, જેમાં ગિરિ, ગહવરો, પર્વતો, નદીનાળાઓ, કેાતરો, કંદરાઓ, વનચરોના, સ્વાભાવિક સ્વભાવોના વર્ણનરૂપે લખાયેલા કાવ્યો 'સૌન્દર્યલહરી' નામનું કાવ્ય ગ્રંથરૂપે બહાર પડશે. ધણુ કાવ્યો પ્રાંતિજ અમદાવાદમાં સૂરિજના સંગ્રહમાં પડેલા છે. અસંગે પ્રગટ થશે. સંસ્કૃત સાહિત્યમાં પણ એમનું સ્થાન સર્વોચ્ચ છે. ગદ્યપદ્યમાં પણ અનેક ગ્રંથો લખ્યા છે. કેટલાક છપાઈ બહાર પડ્યા છે, કેટલાએક અપ્રકટ છે તે થોડા સમયમાં બહાર પડશે. ગયા વર્ષે 'ભીમસેનચરિત્ર' (અમૂલ્ય) છપાઈને બહાર પડ્યું છે. સ્તોત્રરત્નાકર, 'શોભનસ્તુતિસટીક-અનુવાદ,' 'સુબોધરત્નાકર' 'સ્તવનસંગ્રહ' વિ. ગ્રંથોમાં આપેલા છે. ક્રમે ક્રમે પ્રગટ થશે. ગુરૂશ્રીની પ્રબલ ઇચ્છા પ્રાચીન હસ્તલેખિત પુસ્તકોનો આદર્શ સંગ્રહ કરવાની હતી. વધારેમાં વધારે નાણા ખર્ચાવીને પણ એક નમુનેદાર ગ્રંથ-ભંડાર બનાવવાની એમની પવિત્ર લાવના હતી. અમારી એવી જ પ્રબલભાવના છે.

વિજ્ઞપુર
વિદ્યાશાળા-
તા. ૨૭-૮-૩૨

}

મુનિ હેમેન્દ્રસાગર.

અજીત ઉદ્દગાર.

મુજ દેશ માંહી ઐક્ય હો, એ અન્યની પ્રસ્તાવના,
 ધન ધાન્યથી આઘાહ હો, એ હૃદયની છે ભાવના;
 મુકિત વસો હૈડાં વિષે, મુકિત પધારે દેશમાં,
 સર્વત્ર શાન્તિ વિસ્તરે, સહુ પ્રાણી રહે ઉત્કર્ષમાં. ૧

પશુઓ ઊપરની કૂરતા, જન સર્વમાંથી નષ્ટ હો,
 આવે અહિંસા હૃદયમાં, નવ કોઈને પણ કષ્ટ હો;
 મતપંથ વાડા સર્વ હો, પણ સર્વમાં આવે દયા,
 પાપાત્મ ભાવ વિલેહી હો, વર્ણાશ્રમે છોને રહ્યા. ૨

હું પાઉં પાણી તૃષિતને, તે જાણું જાણે મેં પીધું,
 ધન આપું નિર્ધનને તદ્દા, હું જાણું કે મુજને દીધું;
 મહારો હૃદયમાં આતમા છે, એમ સર્વ વિષે રહ્યો,
 સુખ દુઃખ છે મહારા વિષે, એ ભાવ છે સહુમાં રહ્યો. ૩

કષ્ટો જગતમાં જે વસ્યાં, તે કષ્ટ છે મહારા બધાં,
 જે સૌખ્ય છે જગમાં વસ્યાં, તે સૌખ્ય છે મહારા બધાં;
 માટે જગતના સૌખ્યમાં, મહારા સુખોનો ભાગ છે,
 એમજ જગતનાં કષ્ટમાં, મુજ કષ્ટ કેરો ભાગ છે. ૪

આ જન્મ પ્રાણી સર્વની, સેવા મહને આવી મળે;
 ને એજ સુંદર માર્ગમાં, છોને ટળે તન આંબળે,
 પ્રાહ્ની નયન પ્રાહ્ની શ્રવણ, પ્રાહ્ની હૃદય મહારૂં હજો,
 એ હૃદય કેરો ભાગ લેવા, સર્વ સંતો આવજો. ૫

(અજીતસાગરસૂરિ)

અર્પણ.

મુજ પ્રેમભીના ખાંધવેને અન્થ મુજ અર્પણ હજો,
 સાચાં જીવનના આહકોને પ્રેમ સહ અર્પણ હજો;
 સાચા સુખદ સદ્ગુરુપદે આનંદ સહ અર્પણ હજો,
 અજ્ઞાન જેતું વહી ગયું એ જ્ઞાનીને અર્પણ હજો. ૧

રસવાદી રસના શાસ્ત્રી ને પરીક્ષકપણે અર્પણ હજો,
 મુજ આત્મને મહારી સુધા સુખદા બની અર્પણ હજો;
 પરમાર્થવાદી સંતને શુભ અન્થ મુજ અર્પણ હજો,
 નિષ્કામી નિર્મળ કર્મીને આ પ્રેમ સહ અર્પણ હજો. ૨

અનુભવતણા આનંદને અનુભવ વગર શું જાણશે,
 હૈકાં વિષેના મૂઢ રસો સૂકાં હૃદય શું મહાણશે;
 પ્રસૂતિતણા એ કષ્ટને વંધ્યા કદિ જાણે નહી,
 સૂકાં હૃદયનાં માનવી કાવ્યામૃતો માણે નહી. ૩

પાણી તૃપિત જન પી શકે આહક જરૂર છે પાણીનો,
 કાવ્યામૃતોને પી શકે આહક મધુર છે વાણીનો;
 અધિકારીને અર્પણ હજો જે કાવ્યનો સાદર કરે,
 ખહેરા કને શું ઓલવું નવ શબ્દ કર્ણ વિષે ઠરે. ૪

સરખા હૃદયના અન્ધુઓ ! સરખા રસોના ભોગીઓ !
 સરખા પ્રભુના ધ્યાનીઓ ! સરખા જીવનના યોગીઓ !
 જાણી શકો માણી શકો તમને અતઃ અર્પણ હજો,
 મહારૂં જીવન એ માર્ગમાં પ્રભુ ડાં કહી આદહાહજો. ૫

‘અજિત.’

કાવ્ય-પરિચય.

ગળથુથી સાથે જ કાવ્યરસામૃતને ગળે ઉતારવાની જોઈને યતિવર્ગની પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અખડિત રાખનાર પુરૂષો, જોઈને સમાજમાં હજી સુધી પાકતા જ રહ્યા છે અને પોતાના પૂર્વજોએ અર્પેલા વિશાલ સાહિત્યકાલમાં ઉમેરો કર્યો જાય છે. સ્વ. યોગનિષ્ઠ આચાર્ય બુદ્ધિસાગરજી, ગુર્જર સાહિત્યની અપૂર્વ અને બેનમૂત સેવા બજાવી, આ પાર્થિવ જગતમાંથી અદ્વપસમય પૂર્વે જ, વિરામ પામ્યા છે. તેમનાં સુખદ સ્મરણો સૂકાય તે પહેલાં જ, તેમની કાવ્ય-સાધનાને આગળ ધપાવવાના કાર્યમાં રક્ત થયેલ, શિષ્ય અજિતસાગરસૂરિ ગુરૂના પંથે પળી ' અવશ્યમેવ ' ને ભેટ્યા છે. કાવ્યદેવીને સમર્પણ કરેલો ' અજિતાબ્ધિ ' નો રસથાળ પણ નાનો સૂનો નથી. તેની વિવિધ વાનગીઓનો ટુંક પરિચય કરાવતાં મને ખૂબ જ આનંદ થાય છે.

' ગીતરત્નાકર ' અને ' કાવ્ય સુધાકર ' ની સુધા ટપકતી સુમધુર પંકિતઓનો રસારવાદ પામી ચૂકેલાને ' ગીત પ્રભાકર ' વાંચવા માટે લલચાવવાની જરૂર નથી. સહજ સિદ્ધ પ્રાસાદિકતા, રાગ વૈવિધ્ય, ઉત્તમ વિચારો, શબ્દ લાલિત્ય અને કર્ણપ્રિયસંગીતથી ' ગીત પ્રભાકર ' નું, અવલથી આખર સુધીનું, પ્રત્યેક ગીત ગુંજી રહ્યું છે. સંદિગ્ધતા કે કઠોરતાનું નામ નિશાન પણ ન મળે. જોઈને સાધુ એટલે જ નિર્મળ, નિરાડંબરી, સરળતા અને પ્રાસાદિકતાની મૂર્તિ. તેના શબ્દો મધુર અને પ્રિયંકર હોય છે. તેના વદન પર સદૈવ હાસ્યરેષાઓ ઝળક્યા કરે છે. ધર્મની જીવંત જ્યોત તેના રોમેરોમે પ્રકાશી રહેલ હોય છે. તેના કાવ્ય-ઝરણાનું મનોહર નીર તેના જીવનજળથી ભિન્ન પ્રકારનું કેમ જ હોઈ શકે ? ખાસ કરીને જે પોતે કવિતાનો રસિયો હોય, અને વળી,

“ ઉદ્યાનમાં હું જાઉં ત્યાં, દર્શન કરું છું આપનાં,

“ એકાંતમાં ખેસું તદા, દર્શન કરું છું આપનાં. (ગી. પ્ર. પૃ. ૫)

આવો કાવ્યદેવીનો અનન્ય ઉપાસક હોય તેનો કાવ્ય-વિહાર ઉચ્ચ પ્રકારનો હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય ?

પ્રભુ-પ્રેમ-ભક્તિ-વિરહ, આત્મભાવના, નૈતિક ઉપદેશ, વૈરાગ્ય, સમાજ સુધારો અને સ્વદેશ પ્રેમ એ મુખ્યતઃ ‘ ગીત પ્રભાકર ’ ના વસ્તુપ્રદેશો છે. ભજનો, ગઝલો અને વિવિધ દેશીઓમાં કાવ્ય ગુંથણી થએલી છે. ગેયત્વ એ સર્વ કાવ્યોનો પ્રધાન ગુણ છે. પ્રેમભક્તિના સૂરો જ્યાં ત્યાં ગુંથ્યા કરે છે. કવિશ્વર દયારામની ગોપીરૂપે પ્રભુ ભજવાની કલ્પના, આપણો કવિ ધર્મે જૈન છતાં, તેનાં ધણાં ખરાં કાવ્યોમાં તરવર્યાં કરે છે. રાધા અને કૃષ્ણની બેલડીએ, સેંકડો વર્ષોથી કાવ્ય ગુંજનારે ગુર્જર કવિરત્નોને અખૂટ પ્રેરણાનાં અમી પાયાં છે. એક રીતે કહીએ તો રાધા-કૃષ્ણ યા કૃષ્ણ-ગોપીનો વિષય, સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં અમર રસકુખી સમો, રસ પ્રદાન કરતો મનાયો છે; અને પ્રતિ-ક્ષણે તેમાંથી નવીનતા ઝરતી હોય રમણીય ગણાયો છે. રાધાનો વિરહ, કૃષ્ણની મોરલી, કનૈયાની કામળંગારી મૂર્તિ, વૃન્દાવન વગેરે અક્ષત રસદાયી સનાતન કાવ્ય-વસ્તુઓએ આપણા કવિને પણ આકર્ષ્યો છે.

“ વૃન્દા તે વનમાં બહાલમ ઉભા,

લગની હૃદયમાં લાગી છે; અનહદની મોરલી વાગી છે.

એ મોરલી કેરા શબ્દે હો સજની,

તૃષ્ણા જગતની ત્યાગી છે; અનહદની.

ઘર અને બહાર સખી ઘડિ નથી ગમતું,

મહેં તો મૂર્તિ મોહનજીની માગી છે; અનહદની. ”

(ગી. પ્ર. પૃ. ૧૧)

બહાલમ વૃન્દાવનમાં અનહદની મોરલી બળવે છે અને તેના શબ્દ-શ્રવણથી કવિ જગતની તૃષ્ણા ફગાવી દે છે. વળી,

૧૪

“ ચાલો સખી વનરાવન જઈએ, મોહન દર્શન માટે રે;
 મોહનવર છે સૌથી મોંઘા, સદાય શિરના સાટે રે.
 મોહનવર છે છેલ છબીલા, મુખપર મોરલી ધારે રે.
 લગની લાગી નટનાગરમાં, અનહદ નાદ ઉચ્ચારે રે.
 મોહનજીની અનહદ મુરલી, હૈડાં હેરી લીધાં રે;
 કાળજડાં સખી એણે નાદે, કોરી પરવશ કીધાં રે. ”
 (ગી. પ્ર. પૃ. ૨૧૬)

મોહનવરની મુરલીના નાદથી કાળજડાં કોરાઇ પરવશ થયાં છે. અને,
 “ પ્રભુજીના નામ માટે લીધી ફકીરી,
 હવે તે લક્ષ્મી કયાંથી આવે, સાહેલી હું તો ઘેલી થઈ છું.
 પ્રભુનો વિરહ મારા અંગમાં આવ્યો,
 ભાણે લોજન નવ ભાવે, સાહેલી ! હું તો ઘેલી થઈ છું. ”
 પ્રભુજીના પ્રેમથી ઘેલી બનેલી ગોપી કુંજભુવનમાં જઈ આવી;
 “ હું કુંજભુવનમાં ગઈતી, ત્યાંહી નિરખ્યો નંદકિશોર;
 નિરખ્યો નંદકિશોર, ચિત્તડાં કેરો ચોર.
 રાસ રલીલો છેલ છબીલો,—
 સખિ ! મનડું મોહું કાંઈક મહારૂં નવ આલ્યું કશું જોર.
 નંદનો લાલો અતિ મતવાલો—
 મન હેરી પાછું નવ આપે એવો દેખ્યો દગાખોર.
 બંસી બનવી લાજ તબવી,—
 સખિ ! શામ સલૂણો જાણે ગગને ગાજે છે ઘનઘોર. ”
 (ગી. પ્ર. પૃ. ૨૦૪)

આમ ગોપી સ્વરૂપે-વિરહિણી સ્વરૂપે આપણો કવિ પ્રેમમસ્તીનાં
 ગીતો ગાય છે, અને આપણને પણ પોતાની સાથે રાસેશ્વરી કુંજભૂમિમાં
 સાથે લઈ જઈ નંદકિશોરની રમણલીલાનાં દર્શન કરાવે છે.

નરસિંહ મહેતા, મીરાંબાઈ, દયારામ, પ્રેમસખી આદિનાં કાવ્યોમાં જે શૃંગારની રેલમછેલ છે તે જ પંકિતના શૃંગારની રેલમછેલ ‘અન્વિતાબ્ધિ’ નાં કાવ્યોમાં દષ્ટિગોચર થાય છે. ઘડીભર એમ પણ કોઈને થાય કે કંચન કામિનીના લાગી મુનિએ શૃંગાર ઝોછો ગાયો હોત તો તેના સફેદ અંચળાને વધુ યોગ્ય થઈ પડત. આ પણ એક દષ્ટિ છે. પરંતુ એ બૂલાવું ન જોઈએ કે ભકત આત્મા ન્યારે કવન કવવા માંડે છે ત્યારે તેની દષ્ટિ રસપ્રધાન હોવાને બદલે ભકિતપ્રધાન હોય છે. તે માત્ર ગુંજન જ કરી જાય છે. ઘણા ભકત કવિઓનો ઢોળાવ, આ પ્રમાણે શૃંગારરસ તરફ થયેલો છે. આપણો કવિ પણ તેમાં અપવાદરૂપ નથી. અલખત એક જૈન કવિ તરીકે જોઈએ તો ઘણા થોડા જૈન કવિઓએ શૃંગાર આટલી છૂટથી ગાયો છે. પ્રેમલક્ષણા ભકિત એ ભકિતનો એક પ્રકાર જ છે, અને કોઈ ભકત આત્માના સાહજિક ભાવો તથાપ્રકારે વ્યક્ત થાય તેમાં કોઈ પણ રસપિપાસુને વાંધો ન જ હોઈ શકે.

કવિની વિશિષ્ટતા બતાવનારૂં ‘ અધ્યાત્મ હોરી ’ નામનું રસની પરાકાષ્ટા બતાવતું કાવ્ય અમર થઈ જાય તેવું છે.

“ શામળો કેવી ખેલે છે હોરી, અચરજ ખૂબ બન્યોરી;
કોઈ જન લેઈ લહ્યોરી. શામળો

તન રંગભૂમિ બની ઘણી સુંદર, લાલનો બાગ થયોરી;
નાડી અનેક ગલી જ્યાં શોભે, કાન્હાએ ખેલ કર્યોરી;
સંગ વૃષભાન કિશોરી. શામળો

પાંચ સખી મળી પાંચ રંગ ભરી, આપે ભરી ભરી જોળી;
રાધિકા લઈને નાખે શ્યામ પર, રંગ મધુર ઘોળી ઘોળી;
કૃષ્ણ મન હર્ષ થયોરી. શામળો

હોરીમાં હર્ષ માનતાં શ્રીકૃષ્ણે, રાધિકા સ્વાંગ ધર્યોરી;
મળિ સખિઓ સંગ ખેલ મચાવ્યો, રમી અને મગન થયોરી;
આપ શુદ્ધિ વિસરી ગયોરી. શામળો

૧૬

રમતાં ને રમતાં સમજ પડી નહીં, બહુ એક કાળ ગયોરી;
વન વન ફેરતાં રૂપ જ્યાં જાણ્યું, સખિયોનો સંગ તજ્યોરી;
શ્યામ અજિતાપિંધ મળ્યોરી. શામજો ૦ ”

(ગી. પ્ર. પૃ. ૨૫)

તદુપરાંત ‘ પ્રભુવિરહ, ’ ‘અધ્યાત્મ ચુંદડી,’ ‘પ્રેમરસ,’ ‘ભક્તિરનેહ’,
‘ પ્રેમની કટાર, ’ ‘ પ્રેમભર્યાં પ્રભુ આવે, ’ ‘ જાદુ કર્યાં ’ વગેરે કાવ્યો
ઉત્તમ કોટિનાં, રમરણુપટે ઝટ ઝકઝાઝ જામ તેવાં, મધુરતમ અને કોકી-
લકઠી રમણીઓના કંઠને શરદ પૂર્ણિમાની રસરાત્રે શોભાવે તેવાં છે.
બાંધ્યા પછી મગજમાં તેનું સતત ગુંજન થયાં કરે છે અને વાતાવરણ
સંગીતમય અને છે.

શૃંગાર કાવ્યો સિવાય ‘ ગીત પ્રભાકર ’ માં વૈરાગ્યનાં અને પ્રભુ-
પ્રેમનાં સંખ્યાબંધ કાવ્યો નજરે પડે છે. જ્યાં ત્યાં કવિને પ્રભુની ઝાંખી
થયા કરે છે. તેનો વૈરાગ્યવાસિત આત્મા આત્મચિંતન કરે છે, અને
પ્રભુ સાથે એકતાનતા સાધે છે. જુઓ ‘ અદ્વૈત પ્રભુ પ્રેમ અને
સર્વમય પ્રભુ. ’

નીતિ અને ઉપદેશનાં કાવ્યો પણ સંખ્યાબંધ લખાયેલાં છે. તેમનું
જીવન આમવર્ગના કલ્યાણ માટે હોષ તેમનો ઉપદેશ પણ તેને ઉદ્દેશીને
જ વલ્લો છે. તેઓ પોતે એક સુંદર વક્તા અને સમાજ સુધારક હતા
તેમની તે છાપ તેમનાં કાવ્યોમાં બરાબર ઉઠે છે. કન્યાવિક્રય, બાલ-
વિવાહ, રેવું કુટવું, હોટલ મોહ, દારૂ વ્યસન વગેરે ઉપર તેમણે
સખત પ્રહારો કર્યાં છે. જુઓ ગીત-પ્રભાકર પૃ. ૯૬, ૧૦૦, ૧૦૮,
૨૮૭, ૩૫૭, ૩૫૯. સમાજમાં પેઠેલો સડો દૂર કરવા તેમણે અથાગ
પરિશ્રમ સેવ્યો હતો. તેમનાં કાવ્યો પણ તેમના હૃદયની ધગશથી ભરપૂર
છે. સુધારાની તેમની તમન્ના છુપી રહેતી નથી. સાધુવેષ પહેરી
બાવાઓ બની જગતને છેતરનારા બગભક્તો માટે પણ તેમણે સખત

ઝાટકણી કાઠી છે. આવા બાવનલાખ બાવાઓ હિંદમાં ઉભરાઇ દેશને ચૂસી, દ્રારિદ્ર્યમાં વધારો કરી સમાજને કલંકરૂપ બન્યા છે.

“ ચીખીયા રાખે ને ભૂંડાળુ ભાખે, વડકારી જાણે વિચાઇ;
વાળે લંગોટા કાઢે છે ગોટા, જોગણી કેરા જમાઇ.
કુવાના કાંઠે આસન જમાવે, દેવને લજ્યાની દવાઇ;
આંખ્યોના અણુસારા મારે અબજાને, મુખે કહે છે માઇ.
કાળી રેટી પર કર્યો અડંગો, કોડીની નથી કમાઇ;
વાંઝણીને દીકરા બાવાજી આપે, ભોળુડા જય ભરમાઇ.

(ગી. પ્ર. પૃ. ૩૫૭)

x

x

x

બારબાર વારબાવો વાળે લંગોટી, બાર ફેરા પાણીમાં ઝાળે;
પ્રભુનું ભજનબાવે પાછળ મેલ્યું, રાખમાં ભવ રગદોળે.
રામકીનું નામ સુણી અંતરમાં રાજી, આદમીના નામથી ઉદાસી;
અલખની વાત શું સમજે સંસારી, સંતોની કાયા છે કાશી.”

(ગી. પ્ર. પૃ. ૩૫૮)

આની સાથે સરબાવો ભોજ ભગતના ચાખખા:—

“ દુનિયા ભરમાવા ભોળી, ચાલ્યો બાવો ભભૂતી ચોળી રે;
દોરા ધાગા ને ચીકી કરે બાવો, આપે શુભકારી ગોળી રે.
અનેક જાતના એવા બને છે, કોઇ કણુથી કોઇ કોળી રે;
નિત્ય નિત્ય દર્શન નિયમ ધરીને, આવે તરિયા તણી ટોળી રે,
માઇ, માઇ, કહી માન દિયે પણ, હૈયે કામનાની હોળી રે.

x

x

x

સિદ્ધાઇ દેખાડી શાણું સમજવે, પણ હવાલ છે હાવારે,
રાખોડી ચોળી પણ રાંડોના રસિયા, ખોળે હરામનું બાવારે.”

કવિ અન્નિતસાગરજીની ઉપદેશ અને કટાક્ષમમ શૈલીનાં કાવ્યો લોક હૃદયમાં ધર કરે તેવાં છે. સરળ વિચાર અને સરળ ભાવનાઓથી ભરપૂર રસસાગ્રથી તેમણે પીરસી છે. લોકમાન્ય ધર્મ શકે તેવા કવિઓમાં આ કવિનું સ્થાન સદૈવ મોખરે જ રહેશે. સાહિત્યપ્રેમી વર્ગમાં તેમના સાહિત્યના પ્રચારની જ માત્ર જરૂર છે.

તેમનાં કાવ્યોમાં સમયનું પ્રતિબિંબ પણ સારી રીતે પડેલું છે. કાષ્ટ પણ લેખક જાણ્યે અજાણ્યે સમયતત્ત્વની છાયા નીચે આવે છે અને તેનું લખાણુ આ છાયાથી મુક્ત રહી શકતું નથી. જે જે વિચારો, જે જે ભાવનાઓ સમાજમાં પ્રચલિત હોય તેને તે પોતાનામાં સંધરે છે, અને પોતાની પ્રતિભા સાથે સંમિશ્રિત કરી તેને વ્યક્ત કરે છે. ‘કવિ-મહિમા’ માં કવિ જણાવે છે કે:—

શૂર ગયાં છે નૂર ગયાં છે, ગયાં નદીનાં પૂર;
કૂર કાજ ભરપૂર વધ્યાં છે, દયા કરી છે દૂર.

વળી ‘સત્યાગ્રહી ડરતા નથી’ અને આજે પ્રડયા છે કેદમાં’ એ કાવ્યો અર્વાચીન કાલની સત્યાગ્રહની લડત અને તેને અંગે હજારો દેશબાંધુવોના કારાવાસ-ગમનની સત્ય કહાણીઓનાં પ્રતિબિંબ જ છે. ‘અસત્ય દુનિયા’ માં

‘સંસાર પણ છે રેલવે, સ્મૃતિ એય પણ આવી ગઈ’ અને
‘જે વિજળી આકાશથી, અહિંચાં યથા આવી ગઈ.’

એમ રેલ્વે અને ઇલેક્ટ્રીસીટીના સાંપ્રતકાળે થતા ઉપયોગનું પ્રતિબિંબ છે. વધુ માટે જુઓ ‘સત્ય ઉપેક્ષા,’ ‘બાળલગ્ન વિષે.’ રોવા કુટવાના સમાજમાં ધર કરી બેઠેલા નકારા રિવાજ માટે રોનારી સ્ત્રીઓનું તેઓએ સુંદર ચિત્ર દોરેલું છે, જેનાથી કવિની વર્ણન શક્તિ વિષે પણ વાચકને સારો ખ્યાલ આવે છે.

પાંચ પચીસ પ્રમદા લેગી થૈ, કરે કુંડાણું એક રે;
પરજ રાગના ઘાંટા પાડે, છડા ચોકમાં છેક.

૧૯

કૈક કામિની કૂંદમકૂંદા, કરે ત્યાગી મરજાદ રે;
ફરે કુંડાળા ફેલ કરીને, કરે નઠારા નાદ.

x

x

x

એક ઐરી કહે અમુક ભાઈને, મરણ કહાપિ ન હોય રે;
ખીજ સઘળી નારી ખોલે, હોય ! હોયને ! હોય !

(ગી. મ. પૃ. ૧૦૦)

કવિ શ્રીઅચિતસાગરજીના કાવ્યોમાં તેમના ગુણની જેમ એક વિશિષ્ટતા ખાસ તરી આવે છે—સામ્પ્રદાયિકતાનો તદ્દન અભાવ. તેમનાં કાવ્યો જૈન કે જૈનેતર સર્વને એકસરખી રીતે હૃદયંગમ થઈ પડે તેવાં છે. સામ્પ્રદાયિક તત્વને સ્પર્શ કર્યાં સિવાય ઉપદેશ કેટલી સૂચોટ રીતે આપી શકાય છે તેનું જ્વલંત દષ્ટાન્ત અન્ય એકાંત જૈન કવિઓને આ કાવ્યોમાં ઉપલબ્ધ થાય છે. સર્વધર્મસહિષ્ણુતા એ જ આજના યુગનો જ્વલંત મહામંત્ર છે, અને તેની સાધના એ જ સ્વાહવાદ ધર્મને વિશ્વધર્મ બનાવવા ઈચ્છનારાઓનું પરમ કર્તવ્ય હોવું ઘટે.

સૂરિજીના કાવ્યોમાં ખીજ વિશિષ્ટતા એ છે કે તેમાં ખોટા દુરાગ્રહ કે પક્ષાપક્ષીની ખેંચતાણુ નથી. સામાન્ય વિચારો સામાન્ય સ્વરૂપે આલેખાયેલા નજરે પડે છે.

‘ ગીત પ્રભાકર ’ માં ઉચ્ચ ભાવનાઓ છે; પરંતુ ગગનગામી અને મૌલિક કલ્પનાઓના ઉદ્ભવનો કવચિત્ જ નજરે પડે છે. સંત-સહજ નિસર્ગ પ્રેમનાં કાવ્યો કે કુદરતનું વર્ણન શોધવાનો શ્રમ વિફળ જાય છે. પશુ પ્રત્યેના પ્રેમની ઉત્કટતા કેટલે સ્થળે દર્શગોચર થાય છે; પણ તે સામાન્ય દયાભાવનું કે અહિંસાનું ચિત્ર આલેખવાના આધાર રૂપે જ. કિંતુ સહજત યુદ્ધિસાગરસૂરિજીમાં જે ગર્જરો, કોતરો, નદીઓ, પર્વતો, કંદરાઓ અને વનચરોનો સ્વભાવજન્ય શોખ છે તે, તેમના શિષ્યમાં જણાતો નથી. આમ છતાં હૃદયંગમ શૈલી અને લલિત શબ્દરચના ‘ અજિતાખિંધ ’ ને સહજ વરી છે. ઉત્તત ગિરિ પ્રદેશમાં

૨૦

ખળખળ નિનાદ કરી વહેતા ઝરણા સમી તેમની કવિતા કર્ણપ્રિય અને મનોહારી છે. ગુલાબી ગોરીના કંઠ સમી તેમાં સુકોમળતા છે. ભાષા પણ સાદી, સરળ, શુદ્ધ અને ભાવોને અનુરૂપ છે.

કવિ અબ્જિતસાગર ડૂકત એક રસિક કવિ કે સમાજ સુધારક જ નથી. તેઓ દેશભક્ત પણ છે. વર્તમાન સમયના પડધાઓને તેઓ અવગણી શક્યા નથી. દેશની ઉન્નતિમાં જ સમાજ કે ધર્મની ઉન્નતિ શક્ય છે એ સત્યમાં તેઓ માનનારા છે. પરદેશીઓને હાથે દેશ ધવાયો છે એ તેઓ ભ્રેષ્ટ શક્યા છે. હિંદની કંગાલીયત તેઓને સાલે છે; છતાં તેની ઉપર તેઓનો પ્રેમ સતત ઉભરાય છે.

“ રસવંતી હો કે નિરસ હો, ગાંડી અગર કે ઘેલી હો;
લોળી અબ્જિત ભારતધરા, અમને સદા છે કામની.

(ગી. પ્ર. પૃ. ૧૦૮)

x x x

અમોને ઘટમાં એનું ધ્યાન, અમારો સ્વદેશ હિંદુસ્થાન.

(ગી. પ્ર. પૃ. ૧૭૩)

x x x

પાવન જનની પાવન ભૂમિ, પાવન નદીનાં નીર;
કર્મચોગીની કર્મ ભૂમિ છે, ગાન કરૂં ગંભીર.
એ દેવીની સેવા માટે, અર્પણ મુજ તન પ્રાણ;
અબ્જિતસૂરિ કર ભેડી આપે, માતૃભૂમિને માન.

x x x

મહારો દેશ

મહારો વેશ

પોતાની ભાષા મુખ લાલુ

૨૧

થઈ બલવાન

બની ભદ્રાન

અમર નામ હું થઈ જાઉં. (ગી. પ્ર. પૃ. ૧૦૪)

x

x

x

અમારા દેશના માટે, અમારું આ જીવન ધન છે;
અમારા દેશના માટે, અમારા પ્રાણ અર્પણ છે.”

(ગી. પ્ર. પૃ. ૧૭૪)

કવિ અન્વિતસાગરસૂરિજીનાં કાવ્યોમાં આમ વસ્તુ અને ભાવ વૈવિધ્ય હોવા છતાં તેમના કાવ્યોનો મુખ્ય રસ શૃંગાર છે એમ હરકોઈ જોઈ શકશે. તેમની પ્રભુલક્ષિત પ્રેમલક્ષણા છે અને તેથી જ ગુર્જર સાહિત્યના ‘ રસકવિ ’ એની કોટિમાં તેમનું નામ ચિરંજીવી થાય તો તે તર્કન સ્થાને જ છે.

રાજમહેલ રોડ—વડોદરા.

તા. ૧૭-૮-૩૨.

નાગકુમાર મકાતી.

બી. એ. એલ.એલ. બી.

ઉપોદ્ધાત.

' ગીત પ્રભાકર ' નામક ગીત કાવ્યનો ઉપોદ્ધાત લખી આપવાની મહાકરજ મારા ઉપર મૂકવામાં આવી છે. આ મહાકરજ એટલા માટે છે કે આ મહાકાવ્યના રચનાર મહાત્માશ્રી અન્નિતસાગરજી સૂરી-શ્વરજી મહારાજના ચરણોમાં ઉપસ્થિત થવા જેટલીયે મહારી યોગ્યતા નથી. પરમ મુક્તાત્મા શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્ય મહાત્મા શ્રીઅન્નિત-સાગરજી સૂરીશ્વરજી મહારાજના પ્રાસાદિક કાવ્યો ઉપર ઉપોદ્ધાત લખવો એ કાંઈ સહેલી વાત નથી, તેમ છતાં આ ગીત પ્રભા-કરનો ઉપોદ્ધાત મહારે જ લખવો એવી મહારા પરમસ્નેહી ભાઈશ્રી પ્રાગજી જમનાદાસ ડોસાએ મહને આજ્ઞા કરી. આ પુસ્તકનો ઉપોદ્ધાત જો કોઈ જ્ઞાનપિપાસુ વિદ્વાન પાસે લખાવ્યો હોત તો તે કાર્ય વધારે સફળ થાત. કાવ્યમીમાંસા કરવાની મહારામાં યોગ્યતા નથી. સફળત જૈનાચાર્ય મહારાજનો મહને લેશ પણ પ્રત્યક્ષ પરિચય થએલો નથી. તેમ છતાં મહારા પરમસ્નેહી ભાઈશ્રી પ્રાગજીભાઈના અત્યાગ્રહને માન આપીને મહારે આ નાનકડો ઉપોદ્ધાત લખવો પડે છે. આમાં મહારી જાતને પરોક્ષરીતે પણ શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્ય મહાત્માની સેવા કરવાનો મહદ્ લાભ અનાયાસે પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી હું મહારા આત્માને અહોભાગ્ય માનું છું.

સમાજ અને રાજ્ય વ્યવસ્થાને અંગે જનતા મહાકાવ્યોદ્વારા પ્રેરણા મેળવે છે. ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષના ભેદી મર્મો તો મહાકાવ્યો સિવાય બીજું કોણુ સમજવે ? રામાયણ અને મહાભારત જેવા ભારતમાં જન્મેલાં મહાકાવ્યો સમાજ અને રાજ્યનાં ભારે પોષક મહાસાગરો છે. એ પરમપવિત્ર મહાકાવ્યનો સંગ કરીને કેટલાયે ભોગીમાંથી ભોગી થયા છે, કેટલાયે રોગી નીરોગી થયા છે, કેટલાયે પાપીઓ પુણ્યવંતા બન્યાં છે, કેટલાયે પાખંડીઓ ભક્તો બન્યા છે, કેટ-

લાંબે મૂર્ખમાંથી પંડિત થયા છે, કાયરો હતા તે શૂરવીર બન્યા છે, નિરક્ષર હતા તે સાક્ષર થયા છે. ખરેખર પ્રાણીમાત્રના કર્તવ્યનો પંથ મુગમ કરનાર એ જ વિશ્વવિખ્યાત મહાકાવ્યો છે.

પૃથ્વીપટ ઉપર જળાનાં અનેક ઝરણાંઓ જૂદી જૂદી દિશામાં વહે છે એમ જ માનવજાતના વિચારો પણ ભિન્ન ભિન્ન દિશામાં સમયાનુક્રમ વહ્યા કરે છે. મહાકાવ્યો પણ અનેક છે, એમના ઉપદેશો અને આદેશો દેશકાળ પરત્વે રચાયેલા છે.

મહાસંત તૂકારામ, સમર્થગુરૂ સ્વામી રામદાસ, મહાત્મા કબીરજી, કવિભક્ત તુલસીદાસજી, જીનાગઢના વિખ્યાત ભક્તરાજ નરસિંહ મહેતા, મીરાંબાઈ વિગેરે સન્માર્ગદર્શક કવિઓનાં નામથી ભાષ્યેજ કોઈ અજ્ઞાત હશે! એમની કાવ્ય પ્રેરણાથી જનતાને ભારે લાભ થયો છે. એ કાવ્યોએ અનેક અરસિક માનવોને રસિક બનાવ્યાં છે.

મહાકાવ્યો અનેકવિધ છે. કોઈ કાવ્ય વૈરાગ્યને પોષે છે; તે કોઈ શૃંગારને ઉન્નત બનાવે છે; કોઈ શાંતરસને સ્વે છે તે કોઈ વીરરસની છોળ ઉછાળે છે; કોઈ બ્રહ્મવાદનું પ્રતિપાદન કરે છે તે કોઈ જડવાદને આગળ ધરે છે એ દ્વિધા તે મટવાની જ નથી. જગત છે એ જ મોટામાં મોટી દ્વિધા છે. રસદાયી કાવ્યોનાં ઝરણાં ભલે દ્વિધા રહ્યાં તેમ છતાં તે સઘળાં ઝરણાં દિવ્ય પ્રેરણાઓ પાનારા છે. માનવજાતને અસંત ઉપયોગી છે.

મહાકવિ ન્હાનાલાલ દલપતરામના શબ્દોમાં કહીએ તો:—

“ ધન્ય હો ધન્ય જ પુણ્ય પ્રદેશ,
અમારો ગુણીયલ ગુર્જરદેશ. ”

આપણો ગુર્જરદેશ ગુણીયલ છે અને પુણ્યવંતો છે, એમાં પ્રેમાનંદ, રૂપભદાસ, શામળભદ્ર, અખો, દયારામ, ભોળો ભગત, ધીરો ભગત, રવિદાસ વગેરે કવિજનો પોતાના અમર કાવ્યોથી અમર નામો કરી ચ્યા છે. એમણે જાતે દિવ્ય પ્રેરણાઓ મેળવી હતી અને એનો લાભ

૨૪

જનસમાજને આપ્યો હતો. સઘળા કવિઓની શૈલી, રચના અને પ્રસંગોમાં ભેદ હોય છે તેમ છતાં એ સઘળાં કાવ્યોનો આત્મા તો માત્ર રસરાજ જ. એ રસરાજ એકલો અદ્વૈતરૂપે સનાતન સ્થિરતા કરી રહ્યો હોય છે. સઘળાં નદીઓ અને મહાનદ જેમ મહાસાગર પ્રત્યે ગમન કરે છે તેમજ સઘળાં કાવ્યો અને મહાકાવ્યો છેવટે રસરાજમાં જ વિલય થાય છે. વેદાંત કહે છે કે આ વિશ્વ બ્રહ્મમાંથી જન્મ્યું છે, બ્રહ્મમાં સ્થિત છે અને બ્રહ્મમાં જ વિલય થાય છે, તેમજ કાવ્યો અને મહાકાવ્યો રસરાજમાંથી જ જન્મે છે, રસરાજમાં જ સ્થિત રહે છે અને રસરાજમાં જ વિલય થાય છે.

શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્ય મહાત્માશ્રી અજિતસાગરજી સૂરીશ્વરજીનું સ્થાન એક સમર્થ અર્વાચીન રસકવિની ગણનામાં આવે છે. આ હકીકત સંપૂર્ણ સત્યતા ભરેલી છે. એમનાં કાવ્યોમાં કલ્પના, ભાવના, ઉપમા, અલંકાર વગેરે એવા તો હૃદયંગમ છે કે ભકિત, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, મહાત્મ્ય અને એવા જ બીજા રસના પિપાસુઓને ભારે આનંદ આપનાર છે. સ્વદેશસેવા, સ્વદેશભકિત, સ્વદેશ પ્રીતિ સમાજ સુધારો, લોક-રૂઢિપૂજકો વગેરેને ઉદ્દેશીને અનેક કાવ્યો આમાંથી મળી આવે છે. આ સઘળા કાવ્યો પ્રતિભાવાળાં છે, ભારે અનુભવ અને અભ્યાસદર્શક છે; મહા મહેનતનું એ પરિણામ છે.

ન્યારે આ કાવ્યગ્રંથ મહારા હાથમાં પ્રથમ આવ્યો ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે જ મનમાં વિકલ્પ થયો કે આમાં તો માત્ર જૈનધર્મનું જ જ્ઞાન હશે. એ કલ્પનાથી જ મૂલને લાગી આવ્યું કે આની પ્રસ્તાવના (ઉપોદ્ધાત) લખવામાં ભારે મુશ્કેલી નડશે, પણ ન્યારે મહેં આ કાવ્યગ્રંથ અથથી તે ઇતિ સુધી જોયો ત્યારે મૂલને સ્પષ્ટ માણુમ પડ્યું કે આ કાવ્યગ્રંથ તે અમુક સાંપ્રદાયિક ગ્રંથ નથી; પણ ઉદાર વિચારોથી પૂર્ણ સર્વત્રાહી કાવ્યગ્રંથ છે. આ કારણથી મહારો માર્ગ ધણો જ સરલ થયો. આ કાવ્યગ્રંથના વિચારોમાં જે ઉદારતા ભરેલી છે એ જ એની વિશિષ્ટતા છે. ગણપતિ, શંકર, વિષ્ણુ-કૃષ્ણ વગેરે વિખ્યાત દેવોના સંબંધમાં આધ્યાત્મિક

૨૫

દષ્ટિએ કલ્પના કરવામાં એમની શક્તિ અદ્ભુત રીતે વિકાશ પામેલી હતી એવું સ્પષ્ટ જણાઇ આવે છે. વૃંદાવનમાં રાધાકૃષ્ણે રચેલો રાસ, વેણુસ્વરની માદકતા, કૃષ્ણની યાળલીલા વગેરે પ્રસંગો, પોતે જૈનધર્મના આગેવાન આચાર્યજી હોવા છતાંય અતિ મોહક સ્વરૂપે વર્ણવેલા છે. મહાત્માઓની દિશા ઉદાત્ત-વિશાળ અને વિશ્વગ્રાહી હોય છે. મારો સંપ્રદાય-પંથ જ સાચો એવું મિથ્યામત્ત આ મહાત્મામાં અંશે પણ ન હતું એ વિશેષ પુશી થવા જેવું છે. “તું જ છે” પૃ.એ કાવ્ય સઘળી દિશાથી વાંચવા અને ફરી ફરી વિચારી જવાની હું આગ્રહભરી ભલામણ કરું છું.

જૈન સાધુઓ સંસાર પરિત્યાગી હોય છે, તેમ છતાં આ કાવ્ય-ગ્રંથમાં સંસારના, સમાજના, વ્યવહારના અને રાજ્યને લગતા કોઇ પણ વિષય તરફ ઉદાસીનતા બતાવવામાં આવી નથી. પ્રત્યેક વિષયમાં સચોટ શૈલીથી ભારે ચાલુક પ્રહાર કરવામાં આવ્યો છે. વિધવાઓનાં દાણુ ડુઃખ, કળેડાનાં કલ્પાંતો, પ્રેતભોજન, મદિરા અને તમાકુનાં માઠાં પરિણામો વગેરેના સંબંધમાં આ કાવ્યગ્રંથમાં ભારે ઉહાપોહ કરવામાં આવ્યો છે તે ખાસ પ્રશંસાને અને ધન્યવાદને પાત્ર છે. હરકોઇતું કલ્યાણ ધરવું એ સાધુની પ્રથમ ફરજ છે. ‘જગદ્દહિતે રતાઃ’ એ ફરજ આ કાવ્યગ્રંથદ્વારા બરાબર બજાવવામાં આવી છે. આ રીતે આ મહાત્મા પુરૂષે આલોકની યાત્રા જેમ સફળ કરી છે તેમજ આધ્યાત્મિક વિષયની વિચારણા કરી તેને સારી રીતે જીવનમાં ઉતારીને પરલોકની યાત્રા પણ સંપૂર્ણ-સફળ બનાવી છે, એવું કહેવામાં લેશ માત્ર અતિશયોક્તિ થતી નથી. ભવિષ્યમાં આવા અનેક મહાત્મા પુરૂષો જન્મો અને ભારતવર્ષમાં સઘળી જગોએ મહાકાવ્યોદ્વારા પવિત્ર રસામૃતતું સર્વ જીવોને પાન કરાવો.

મુંબઇ,
ભટ્ટી સેવાસમાજ.
તા. ૨૫-૭-૩૨

}

લી૦
સમાજ સેવક,
જામન.

જૈન કવિ અજિતસાગરસૂરિ.

ગુજરાતની ભૂમિકા અધ્યાત્મજ્ઞાનદિવાકર શાસ્ત્રવિશારદ યોગનિષ્ઠ શ્રી બુદ્ધિસાગરજી સૂરીશ્વર મહારાજને તૈયાર કરી છે. એક સો આઠથી અધિક ગ્રંથો રચીને અને અનેક બાળજીવોને ઉપદેશ મારફતે ધર્મ પમાડીને એમણે ગુજરાત ઉપર મહાન ઉપકાર કરેલો છે. એમણે ભૂમિકા તૈયાર કરીને ધર્મબીજનું વાવેતર કરેલું છે. એ ધર્મબીજ ઉગીને વૃક્ષરૂપને પામીને ફાલ્યાં ફૂલ્યાં છે. આજે તો એ ધર્મવૃક્ષનો તૈયાર માલ આરોગવાનો છે. ખરું જોતાં આચાર્યપ્રવર શ્રી બુદ્ધિસાગરજી મહારાજને તૈયાર કરેલાં ધર્મક્ષેત્રો આપણે તો માત્ર લણવાનાં જ છે. ભૂમિકા સુધારવાનું, વાવણીનું, નિંદણાનું વગેરે ધર્મપાક તૈયાર કરવાને લગતું નાનું મોટું સઘળું કામ તેઓશ્રી કરી ગયા છે. તૈયાર ભૂમિકામાં પ્રકટ થવાનું તો કોઈ મહાન પુણ્યશાળી વ્યક્તિના પ્રારબ્ધમાં નિર્માણ થએલું હોય છે. ખરું જોતાં આવી રીતે ભૂમિકાઓ તૈયાર થાય છે તે તો કોઈ પુણ્યશાળી વ્યક્તિઓ માટે જ હોય છે. પુણ્યશાળી વ્યક્તિઓ તેમાં પ્રકટે છે અને ધર્મપાક લણે છે અને અપૂર્વ લ્હાવો લે છે. ગુજરાતની તૈયાર ભૂમિકામાં પ્રકટ થયેલી વ્યક્તિ તે શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્યજી મહાત્મા શ્રીમદ્અજિતસાગરસૂરિશ્વરજી મહારાજ છે. આ મહાપુરૂષની પ્રવૃત્તિઓ અનેકવિધ છે. એમની સાહિત્ય પ્રવૃત્તિએ તો સારાયે ગુજરાતના સાક્ષરોનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે આ મહાપુરૂષના જીવનની ટુંક રૂપરેખા જાણવા યોગ્ય છે. એમનો જન્મ ચરોતરમાં પેટલાદ પાસે આવેલા નાર ગામમાં સંવત ૧૯૪૨ ના પોષ શુદ્ધિ પંચમીના રોજ લેહવા પાટિદાર પટેલ લલ્લુભાઈને લાં થયો હતો. એમના માતૃશ્રીનું નામ સોનબાઈ હતું. પટેલ લલ્લુભાઈ અને સોનબાઈ બંને સંસ્કારી, માયાળુ, ભોળા દિલનાં અને ધર્મનિષ્ઠ હતા. એમને લાં ન્યારથી જૈનકવિ અજિતસાગરસૂરિનો જન્મ થયો ત્યારથી આનંદમંગલ વર્તી રહ્યા હતા. આ બાળક કોઈ મહાપ્રભાવિક

૨૭

પુરૂષ થશે એવું સૂચન તો એમની બાળવયમાં જ થઇ રહ્યું હતું. સહુ ક્રોધ કહેતું હતું કે આ દીકરો મહાભાગ્યશાળી છે. લૌકિક નિયમ પ્રમાણે એમનું નામ અંબાલાલ પાડવામાં આવ્યું હતું. સાત વરસની ઉંમરે નિશાળે બેસાડયા. ત્યાં સુગમતાથી સાત ગુજરાતીનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લીધું. માતાપિતાના સ્વર્ગવાસ પછી વિક્રમ સંવત ૧૯૫૬ ની સાલમાં દેશમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યો અને લોકો અનેકવિધ દુઃખોથી પીડિત થઇ રહ્યાં. સંસારને આવો દુઃખદ ઠાઠ પ્રલક્ષ્ય જોઇને શ્રી અંબાલાલને જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. સત્યની શોધ માટે દેશાટન કર્યું. મહારાષ્ટ્ર, દક્ષીણ કર્ણાટક, ખાનદેશ, માલવા, મધ્ય હિન્દુસ્થાનમાં અનેક મહાત્માઓના સહવાસમાં રહી જૈન વેદાંત મુસ્લીમ શાસ્ત્રોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કર્યો. ઉર્દુ મરાઠી ભાષાપર પ્રભુત્વ સંપાદન કર્યું. અને વિક્રમ સંવત ૧૯૬૫ ની સાલમાં અધ્યાત્મજ્ઞાનદિવાકર યોગનિષ્ઠ શ્રી બુદ્ધિસાગરજી મહારાજનો સમાગમ થયો અને તેમની પાસે સર્વસંગપરિભ્રમણસંવેગીની દીક્ષા લીધી. આ દિવસથી શ્રી અંબાલાલ (અમીરખી) મટીને શ્રી અજીત-સાગરજી મહારાજ કહેવાયા. શ્રી અજીતસાગરજી મહારાજમાં પૂર્વ પૂણ્યયોગે પારાવાર અધિકાર સ્થિત હોવાથી એમને પંચાસની અને શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્યજી મહાત્માની સર્વોત્કૃષ્ટ પદવીઓ સંપ્રાપ્ત થતાં વાર લાગી નહિ. જૈન મુનિની દીક્ષા પ્રાપ્ત કર્યા પછી એમણે અનુક્રમે અમદાવાદ, સુરત, મુંબઇ, પાટણ, રાધનપુર, વિજ્ઞપુર, સાણંદ, પ્રાંતિજ, વડાલી-ઇડર, પાટણ, પાલણપુર, મહેસાણા, ઉંઝા, પાલીતાણા, જામનગર, અમદાવાદ, પ્રાંતિજ, પેથાપુર, વિજ્ઞપુર, માણસા આદિ સ્થળે યોમાસા કર્યાં છે. વિહાર દર-મિયાન અધિકારી પરત્વે લક્ષાવિધ મનુષ્યોને એમણે ધર્મનો શુદ્ધ ઉપદેશ આપીને ધર્મ પમાડયાં છે. આ જૈન કવિના પરિચયથી કેઇકે ભવ્ય જીવો વસ્તુ પામી ગયા છે અને કેઇકે પામે છે. એમની સાહિત્ય પ્રવૃત્તિઓ ખાસ પ્રશંસનીય છે. આજે એમની કવિતાઓએ જૈન કવિઓમાં અદિતીય સ્થાન મેળવી લીધું છે. ગુજરાતી ભાષામાં અંથો રચવા ઉપરાંત એમણે સંસ્કૃત ભાષામાં પણ અનેક અંથો રચેલા છે. લીમસેન ચરિત્ર, અજિતસેન

ચરિત્ર, ચંદ્રરાજ ચરિત્ર, સ્તુતિઓ, શોભન સ્તુતિ ટીકા, સુભાષિત સાહિત્ય, શ્રીયુદ્ધિસાગરસૂરિ ચરિત્ર, (સંસ્કૃત) શ્રી કલ્પસૂત્રસુખોદધિ ટીકા વગેરે એમણે રચેલા સંસ્કૃત ગ્રંથો છે. આ ગ્રંથોનું સંસ્કૃત ધણું જ સરલ અને સુગમ હોવાથી ભાષાની દૃષ્ટિએ તેમજ વિચારની દૃષ્ટિએ હાલના સંસ્કૃત સાહિત્યમાં આ ગ્રંથોએ અદ્વિતીય સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. આ ઉપરાંત સંસ્કૃત પ્રાકૃત ગ્રંથોના ભાષાંતરો પણ કરેલા છે. એમનું ગુજરાતી સાહિત્ય તો જૈન કવિઓમાં શિરોમણિ બન્યું છે. ‘સૌન્દર્ય લહરી’ સંવેધ છત્રીસી, સ્તવન સંગ્રહ, ગુરુપદ પૂજા, કેટલાક છૂટા કાવ્યો ગીતરત્નાકર, ‘કાવ્યસુધાકર’ વગેરે ગ્રંથો શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં છે. સમગ્ર જૈન ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યમાં ‘કાવ્યસુધાકર’ની ભાષા અને વિચારો બંને શુદ્ધ અને સર્વોત્કૃષ્ટ છે. પૂર્વના જૈન કવિઓની ગુજરાતી ભાષાની કવિતાઓમાં માગધી વગેરે ભાષાના શબ્દોનું ઓછા વત્તા પ્રમાણમાં ભરણું જોવામાં આવે છે. માત્ર જૈન કવિ અજિતસાગર સૂરિજીની ભાષા જ શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષા છે. પૂર્વના જૈનકવિઓએ મોટે ભાગે સાંપ્રદાયિક વિચારોને કવિતામાં ગુથેલા હોવાથી તેવી બંધનવાળી કવિતાઓ માત્ર સંસ્કારી જૈનોમાં જ ફેલાવા પામી છે. જૈન કવિ અજિત-સાગરસૂરિજીની ભાષા જેમ સંસ્કારી છે તેમજ વિચારો ધણા ઉંચા અને સર્વદેશી છે. માત્ર અમુક વાડામાં જ વિચારોને ગાંધી મારવાનું એમણે પસંદ કર્યું નથી. ઘેટા બકરાનાં જ વાડા હોય છે, સિંહના વાડા હોતા નથી. સિંહ સર્વત્ર વિહાર કરવાને સંપૂર્ણ શક્તિ ધરાવે છે. જૈન કવિ અજિત-સાગરસૂરિજીની કવિતાઓ સર્વત્ર વિહાર કરનારી છે, એ કારણથી સઘળા જૈન કવિઓમાં શ્રી અજિતસાગરસૂરિજીની કવિતાઓ પ્રથમ પદે આવી છે.

કવિતાને જન્મ કવિમાંથી થાય છે. કવિ થતો નથી પણ જન્મે છે. જોનામાં જન્મથી કવિતા અંશો હોય તે જ કવિતા રચવાને ભાગ્યશાળી બને છે. જોનામાં કવિત્વ હોતું નથી તે ગમે તેટલો પ્રયાસ કરતાંયે કવિ થઈ શકતો નથી. કેટલાક એવું કહે છે કે અભ્યાસથી પણ કવિ થઈ શકાય છે. ત્યાં એવું સમજવાનું છે કે જોઓ પ્રથમ કવિ હોતા નથી

૨૯

પણ અત્યંત અભ્યાસને પરિણામે કવિ બન્યા હોય છે, તેવાઓમા જન્મથી બહુ જ સૂક્ષ્મરીતે કવિત્વ હોય છે. આપું સૂક્ષ્મ કવિત્વ ધણા લોકો સમજી શકતા નથી તેથી જ તેવાઓ એવું કહે છે કે કવિત્વ ન હોય પણ અત્યંત અભ્યાસને પરિણામે સારા કવિ થઈ શકાય છે. જેનામાં સૂક્ષ્મપણે કવિત્વ નથી હોતું તે ગમે તેટલો અભ્યાસ કરે તોપણ સારો કવિ તો ન જ થઈ શકે; માત્ર જોડકીઓ થઈ શકે. કવિનું મુખ્ય લક્ષણ પ્રતિભા છે. પ્રતિભાશાળી કવિતા એ જ ખરી કવિતા છે. પ્રતિભા વગરની કવિતાઓ ચીરંજીવી બની શકતી નથી, એટલા માટે તેવી કવિતાઓ કવિતાને લાયક નથી. વર્તમાન કાલમાં પ્રતિભા વિ-હોણી કવિતાઓથી ખારો સમુદ્ર ઉછળી રહ્યો છે. યોમાસું ખેસતા જેમ નાના પ્રકારના પ્રલયના જીવો પ્રગટી નીકળે છે અને બહુ અદ્ય સમ-યમાં પ્રલય પામે છે, તેમજ હાલમાં લક્ષાવધ કવિઓ પ્રગટી નીકળ્યા છે. આમાનાં ધણાખરા તો પ્રતિભા વગરના માત્ર નામના જ કવિઓ છે. કેવલ અભ્યાસવડે જ બની બેઠેલા જોડકીઓ કવિઓનાં જોડકણું ભલે સમાજમાં પ્રશંસા પામતા હોય તો પણ તે કવિના જીવનની પહેલાં જ પોતાનું જીવન સંપૂર્ણ કરવાના. વર્તમાન યુગમાં બ્રાહ્મણ કવિઓમાં ગુજરાતના મહાકવિ નહાનાલાલ દલપતરામ કવિનું સ્થાન અદિતીય છે. એમનામાં પૂર્ણ પ્રતિભા પ્રગટી રહેલી છે. ભૂત અને વર્તમાન કાળના સઘળા ગુર્જર બ્રાહ્મણ કવિઓમાં એમનું સ્થાન સર્વોત્તમ છે. એમણે સમગ્ર ગુજરાતીઓમાં સાહિત્યની દૃષ્ટિએ નવચેતન રેડ્યું છે. વર્તમાન કાળમાં જૈન કવિઓમાં શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્યજી મહાત્મા શ્રી અન્વિત-સાગરસૂરીશ્વરજીનું સ્થાન પણ અદિતીય છે. પ્રતિભા, અભ્યાસ, શબ્દ, અર્થ અને ભાવ આ જૈન કવિની કવિતાઓમાં સંપૂર્ણ છે. શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં કવિતાની ગુંથણી, અર્થની સરલતા અને સુગમતા, દેશદાઝ, અધ્યાત્મ ભાવના, વાડાની સંકૃચિતવૃત્તિમાંથી ઉદારતાવાળી સ્વતંત્રતા વગેરે કારણોથી જૈન કવિ અન્વિતસાગરસૂરીજીની કવિતાઓએ જૈન કવિઓમાં અગ્રગણ્ય સ્થાન સંપ્રાપ્ત કર્યું છે.

ગુજરાતી ભાષા-સાહિત્યના મૂળ ઉત્પાદકો જૈનો જ છે. આ વાત આજે દીવા જેટલી સ્પષ્ટ થઇ ચૂકી છે. આપણી દેશ ભાષામાં શુદ્ધ સંસ્કારી દેશભાષામાં-પ્રાકૃત ભાષામાં મળી આવતા ગ્રંથોમાં-સૌથી જૂનો ગ્રંથ તો 'શ્રી આચારંગસૂત્ર' છે. આ વાત મેં નડીઆદ મુકામે હાલમાં જ ભરાયેલી નવમી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદમાં વંચાયલા મહારા નિબંધમાં સાબિત કરી હતી. 'શ્રી આચારંગસૂત્ર' ની ભાષા આજથી ત્રેવીસે વર્ષ કરતાં યે વધારે જૂની છે. તે સમયમાં શિષ્ટવર્ગમાં બોલાતી ભાષાનો એ સાક્ષાત્ નમુનો છે. દેશભાષા કાળક્રમે વિકાર પામતી પામતી કલિકાલસર્વસ્વ શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્યજીના સમયમાં કેવા સ્વરૂપને પામી હતી તે આપણે શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્યજીના પ્રાકૃત વ્યાકરણ ઉપરથી જાણી શકીએ છીએ. હાલમાં આપણે જેવી ભાષા બોલીએ છીએ તેવા સ્વરૂપને પ્રાકૃત ભાષા વિક્રમ સંવત ૧૪૧૨ માં પ્રામી. એતુ' જ્વલંત ઉદાહરણ 'ગૌતમ રાસો' છે. હાલમાં આપણે જેવી ગુજરાતી ભાષા બોલીએ છીએ તેવી ભાષા 'ગૌતમ રાસા' માં છે. હાલના જેવી ભાષામાં એથી જૂનો કોઇ ખીજો ગ્રંથ મળી આવ્યો નથી. આપણી દેશભાષાનો મૂળ ગ્રંથ 'શ્રી આચારંગ સૂત્ર' છે. વચ્ચલા યુગની પ્રાકૃત ભાષાતું વ્યાકરણ કલિકાલ-સર્વસ્વ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યજીએ રચેલું છે. હાલમાં આપણી બોલાતી દેશભા-ષાનો પ્રથમ ગ્રંથ જૈન કવિ ઉદયવંતે સંવત ૧૪૧૨ માં 'ગૌતમ રાસો' રચેલ છે. આટલા સમ્પળ પૂરાવાથી આપણે છાતી ઠોકીને જગત્ સન્મુખ રબ્બુ કરી શકીએ છીએ કે ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યના મૂળ ઉત્પાદકો જૈનો જ છે. અસ્ખ્યત પાછળથી બાલણ્યુ, પદ્મનાભ, નરસિંહ મહેતો પ્રેમાનંદ, શામલભદ્ર, દલપતરામ નર્મદાશંકર વગેરે બ્રાહ્મણ્ય કવિઓએ ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યમાં ઘણો જ સુંદર ફાગો આપેલો. છે, પણ ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યના મૂળ ઉત્પાદકો તો જૈનો જ છે. ગુજરાતી ભાષા અને ગુજરાત દેશ ઉપર ભાષા સાહિત્યની દૃષ્ટિએ જૈનોનો ઉપકાર સૌથી મોટો છે.

વિક્રમની અદારમી, ઝોગણીસમી અને વીસમી સદીમાં જે ભાષા ખેડાઇ છે તે લગભગ એક સરખી જ છે, આથી સ્પષ્ટ સમજ શકાય

છે કે લાગોલાગ દોઢસોથી બસો વર્ષની ભાષાના વ્યવહારમાં લાંબો તદ્દા-
વત પડતો નથી. લાંબો તદ્દાવત પડવાને ઓછામાં ઓછા પાંચસે વર્ષે
જોઈએ. આમણે સદ્દરમી સદ્દીઓ આજ સુધીના જૂદા જૂદા કવિઓની
ભાષા તપાસીએ.

સંવત ૧૭૪૭માં 'અર્જુનમાલીની સંગ્રહ' રસાયલી છે. એની ભાષા-

અભ્યાસે આજી શુભ ક્યાન,
કેવલ લહી પામ્યા શિવજ્ઞાન.
સંવત સત્તર સુડતાલે ઉદ્ધાસ,
શહેર રાણકપુર કર્યું ચોમાસ.
કહે કવિયણ કરજોડી ફેવ,
મુકિતતણાં ફળ ફેળે ફેવ.

એજ કવિ 'પાંચ પાંડવની સંગ્રહ' ને અંતે કહે છે કે:—

શ્રી હીરવિજય સૂરિ રાણ્યો,
તપગચ્છ ઉદ્યોતકારદે;
કરજોડી કવિયણ ભણે,
મુજ આવાગમન નિવારદે.

સંવત ૧૭૫૬માં ભાવરત્ન સુશિષ્યે કવિતા રચી છે. એની ભાષા જુઓ—

રૂપિ હત્યાનું પાતક લાગ્યું, તે કેમ છુટ્યું જાવે;
આંસુડાં નાખતો રાજા, મુનિ કળેવર ખમાવે રે.
ગદ્ગદ્ સ્વરે રોવંતો રાજા, મુનિવર આગળ ખેઠો;
માન મેટીને ખમાવે ભૂપતિ, સમતા સાચરમાં ખેઠોરે.
ફરી ફરી ઉઠીવે પાચેજ લાગે, આંસુડે પાપ ખખાળે;
ભૂપતિ ઉગ્ર ભાવના ભાવતો, કર્મ પડળ સવિ ટાળેરે.
કેવલજ્ઞાન લહ્યું રાજાએ, ભવોભવ વૈર ખપાવે;
ઝાંઝરીયા ઋષિનાં ગુણગાતાં, પાપ કર્મને ખપાવે રે.

૩૨

સંવત સત્તર છપન કેરા, આપાઠ સુઠ ધીજ સોહરે;
 સોમવારે સઝાય એ કીધી, સાંભળતાં મન મોહરે.
 શ્રી પુનમ ગચ્છ ગુરૂવિરાજે, મહિમા પ્રભુ સુરિંદા;
 ભાવરતન સુશિષ્ય એમ પભણે, સાંભળજે સહુ વૃંદારે.

સંવત ૧૭૬૩ માં જૈન કવિ ઉદયરત્ન થયા એમની ભાષા જુઓ—

‘ ઇમ જાણી નર નાર, શિયલની સદહણાએ,
 શુદ્ધિ દિલમાં ધારજે.
 એહ દુર્ગતિનું મૂળ, અપ્રહ્મ સેવામાંહિ હો,
 જાતાં દિલને વારજે.

તપગચ્છ ગયણુ દિણુંદ, મન વાંછિત રૂળ ઠાતાહો
 શ્રી હીરરત્ન સૂરીશ્વરૂ, પામી તાસ પસાય,
 વાડી એમ વખાણી હો
 શિયલની મનો હરૂ.

ખંભાત રહી ચોમાસ, સત્તરસેં ત્રેસઠે હો;
 શ્રાવણુ વદિ ધીજ યુધે ભણે
 ઉદયરત્ન કહે કર જોડ, શિયલવંત નરનારી હો
 તેહને જાઉં ભામણે.

સંવત ૧૮૨૮ જૈન કવિ ક્ષમાકલ્યાણુક થયા એમની ભાષા—

શ્રી મહાવીર જિનેસરૂ, ત્રિભુવન ગુરૂજી;
 તસુ અઠમ પટધાર, શ્રી સ્થુલિભદ્ર નમો.
 પાડલીપુર સોહામણુજી, મહિ મંડણુજી;
 તિહાં થયો અવતાર, શ્રી ગુરૂ આગરૂજી;
 નંદ નરિંદ્ર મંત્રીશ્વરૂ, શ્રી સ્થુલિભદ્ર નમો.
 શ્રી સકડાલ સુપુત્ર, શ્રી સ્થુલિભદ્ર નમો.
 લાઇલદે નંદન ભલો, મુનિ ગુણુનીલોજી;

નાગરકિજ્જલકિપ, શ્રી સ્થૂલિભદ્ર નમો,
 શ્રી સંભૂતિવિજય ગુરૂ, પુરવ ધરૂજી;
 વ્રત લીધાં તસુ પાસ, શ્રી સ્થૂલિભદ્ર નમો,
 વસુચુગ વસુચંદ્ર વત્સરે, પાડલીપુરેજી.

સંવત ૧૯૦૧ માં જૈન કવિ પંડિત શ્રીવીરવિજયજી મહારાજને
 રચેલી કવિતાનો નમુનો—

ત્રીશ વરસ પ્રભુ કેવળી રે, ગામ નગરને પાવન કીધ;
 ખહોંતેર વરસનું આઉખું રે, દિવાળીએ શિવપદ લીધ રે.
 અગુરૂલઘુઅવગાહનારે, કીધો સાદિ અનંત નિવાસ;
 મોહરાય મદ્દ મૂળશું રે, તન મન સુખનો હોય નાશ રે.
 અખય ખનનો નાથનો રે, મેં દીઠો ગુરૂ ઉપદેશ;
 લાલચ લાગી સાહિબારે, નવિ ભજીએ કુમતિનો લેશ રે.
 મહોટાનો જે આશરો રે, તેથી પામીએ લીલ વિલાસ;
 દ્રવ્ય ભાવ શત્રુ હણી રે, શુભવીર સદા સુખવાસ.
 ઓગણીશ એકે વરસ છેકે, પૂર્ણિમા શ્રાવણ વરો;
 મેં શુષ્કો લાયક વિશ્વનાયક, વર્ધમાન જીનેશ્વરો.
 સંવેગરંગ તરંગ ઝીલે, જસવિજય સમતાધરો;
 શુભવિજય પંડિત ચરણસેવક, વીરવિજય જયકરો.

સંવત ૧૯૧૬ ની સાલમાં જૈન કવિ મુનિમયાચંદ્રજીએ રચેલી
 કવિતામાંથી—

શીયલ પ્રભાવે મંગળમાળા સંપન્ને,
 શીયળે શેઠ માહોંદ્ર સુરલોકે ઉપન્ને.
 એકાવતારી જન્મ જરા દુઃખ ભય નહિ,
 મુનિમયાચંદ્ર વાણીએ ઇણ પરે કહી.

૩૪

સંવત ઇશુ શશિ નાગ, મહી માને કરી,
નિર્મલ શ્રાવણ માસ, નગર ચોમાસ કરી.

ચાલુ વીશમી સહીના મધ્ય ભાગથી જૈન કવિ તરીકે અધ્યાત્મજ્ઞાન-
દવાકર યોગનિષ્ઠ શ્રી શુદ્ધિસાગરજી મહારાજનો સમય શરૂ થાય છે.
આ જૈન કવિની કવિતાઓમાં કેટલીક સર્વદેશી છે અને કેટલીક
કેવલ જૈન ધર્મને લગતી છે. સર્વદેશી કવિતાઓનું સૂક્ષ્મ નિરીક્ષણ
કરતાં તેમાંથી આ જૈન કવિ સ્યાદાદને ભૂલ્યા નથી. કોઇ પ્રતિભાશાલી
કવિ સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતાથી કોઇ કવિતા રચે છે તેની કિંમતમાં, અને
સ્વતંત્રતાથી લખતા છતાં યે તેમાં વાડા, સંપ્રદાયની લેનદોરી જાય,
આગ્રહ વિગેરે કારણોથી આવી પડે છે ત્યારે તેવી કવિતાની કિંમતમાં
આસમાન જમીન જેવડો તફાવત પડી જાય છે, લેનદોરી વિહોણી
કવિતા જેટલી સ્વચ્છ અને છે તેટલી લેનદોરીવાળી કવિતા સ્વચ્છ
અનતી નથી. શ્રી શુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજીની કવિતાઓ ધણી છે. કેટલીક
તો ભજનરૂપે છે. કોઇ એક મોટા વિષય ઉપર એમણે કવિતાઓ રચી
નથી. આ કવિતામાં ભાવ, દેશદાઝ, અધ્યાત્મ વગેરે ઝળકી ઉઠે છે.
ભાષાની સરળતા જાળવવા માટે સારી કાળજી ધરાવવામાં આવી છે.
કવિતાનો આત્મા રસ છે. આ કવિતાઓમાં રસ કેટલે દરજ્જે રેડાયો
છે અને કવિતાએ કવિતાનું કેવું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે, તે તો વાંચ-
નાર વર્ગ આપોઆપ નક્કી કરી લેશે. એક એક વિચારને બહુ લં-
બાણથી ફરી ફરીને સમજાવવા પ્રયાસ કરેલો છે. કવિતામાં વિચારોનું
ભરણું ધણું છે, પરંતુ એ વિચારો શ્રેણીબંધ ગોઠવાયા છે કે આડા-
અવળા છે એ નક્કી કરવાનું આ સ્થાન નથી. એટલું તો ચોક્કસ છે
કે આ કવિતાઓ વિગ્નપુર અને તેની આસપાસના પ્રદેશમાં સારૂ સ્થાન
પામી છે. જૈનો અને જૈનેતરો આ કવિતાઓ ભાવથી ગાય છે અને
આજે પણ એવા ભાષ્યો પૂર્ણ પ્રેમથી શ્રી શુદ્ધિસાગરસૂરિજીને યાદ
કરે છે. એજ એમની મહત્તા માટે આજે પુરતું લેખાશે. એમના અ-
ધ્યાત્મનાં પદો ખાસ કરીને લોકોમાં વખણાયા છે. અરં જોતાં ગુજ-

ચતુર્થ ક્ષેત્ર શ્રી બુદ્ધિસાગરસરિજીએ તૈયાર કરેલું છે. આવા તૈયાર ક્ષેત્રમાં સાહિત્યખીજ વાવીને ઉગાડવાની-ઉછેરવાની અને ફેલાવવાની સુંદર તક જોઈ કવિરાજ શ્રી અન્નિતસાગરસૂરીશ્વરજીને મળી છે. આવી સુંદર તકનો એમણે વધારેમાં વધારે સારો સદુપયોગ કર્યો છે. 'ગુરૂ કરતાં ચેલા આગળા.' એક શ્રાવકે મને કહ્યું હતું કે 'શ્રી અન્નિતસાગરજીમહારાજે શ્રી બુદ્ધિસાગરજીમહારાજની સવાઇ કરી છે. અન્નિતસાગરજીમહારાજ તો બુદ્ધિસાગરજીમહારાજ કરતાં યે સવાયા નીકળ્યા.' ગુરૂ કરતાં ચેલા સવાયા નીકળે એ જોઈને કે સાંભળીને મારી છાતી તો ગળ ગળ ઉછળે છે. શ્રી બુદ્ધિસાગરજીમહારાજે ગુજરાતમાં પોતાનું નામ અમર કર્યું છે.

જોઈ કવિ શ્રી અન્નિતસાગરજી મહારાજનો રચેલો 'કાવ્યસુધાકર' મેં વાંચ્યો ત્યારે મને લાગેલું કે આ જોઈ કવિની કવિતાઓ તો કવિવર્ષ 'કલાપિ' ની કવિતાઓની હારની છે-જોઈ ગુજરાતી સાહિત્યમાં અદિતીય છે. આ વાત, મેં 'કાવ્યસુધાકર' ઉપર 'એ યોજ' લખ્યા ત્યારે સ્પષ્ટ કરી છે. હમણાં જ મેં એમનો જ રચેલો 'કાવ્ય પ્રભાકર' નામનો ગ્રંથ જોયો. આ ગ્રંથની કવિતાઓ વિવિધ ઉપદેશથી રંગાયલી છે. 'કાવ્યસુધાકર' કરતાં આમાં કાંઈક જુદું સ્વરૂપ છે. કવિતાની દષ્ટિએ આ કવિતાઓ પણ 'કલાપિ' ની હરોલની કવિતાઓ છે. ભાષા ઉપર સંપૂર્ણ લક્ષ આપવામાં આવ્યું છે તેથી માગધિ અને એવી ખીજ ભાષાનું ભરણું મોટેભાગે થવા પામ્યું નથી. આ કારણથી જોઈની ગુજરાતી સાહિત્ય સૃષ્ટિમાં શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામય સાહિત્ય જોઈ કવિશ્રી અન્નિતસાગરસૂરિનું જ છે એવો મારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે. શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં કાવ્યો રચીને આ કવિએ જોઈગુજરાતીસાહિત્યમાં એક નવું જ પ્રકરણ શરૂ કરેલું છે.

હવે 'કાવ્યપ્રભાકર'માં આવેલી બિન્નબિન્ન વિષયોની કવિતાનું અવલોકન કરીશું. આ જોઈ કવિએ અધ્યાત્મ, વૈરાગ્ય, સમાજ સુધારો, દેશદાઝ, સામાન્ય ઉપદેશ વગેરેને લગતા ધણા સુંદર પદો રચ્યાં છે.

૩૬

આ કારણથી આ પદો ધણાં જ લોકપ્રિય થઈ પડશે. સામાન્ય અને ઉચ્ચ કોટીના જીવોને જે પ્રકારનો રસ જોઈએ છીએ તેવો ઉચિત રસ આ કવિતાઓમાં રેડાયો છે. આ કવિતાઓમાં રસ છે માટે જ હું એને કવિતા છે એમ કહું છું.

અધ્યાત્મનો વિષય ઉભો થતાંની સાથે જ દૈત-અદૈતનું મહાન યુદ્ધ ઉભું થાય છે. આ કવિની કવિતાઓ એવી છે કે જેથી અને પક્ષને ન્યાય મળે અને સંતોષ થાય. જુઓ:—

‘અદૈતનું સામ્રાજ્ય છે, આ તે મધુર કેવું મીલન !
જ્યાં સર્વ દૈતો ત્યાજ્ય છે, આ તે મધુર કેવું મીલન !’

‘સુરતારૂપી ચલમ ચઢાવી, હરદમ દમ ખેંચાય;
પ્રહારૂપની ચઢે ખુમારી, જ્ઞાનીજન ગુણુ ગાય.

મન વિશ્રામ કરી લે સહેજે, વાણી થાય વિરામ;
અખંડ કેફ તે ચઢી ન ઉતરે, ધણીનું દેખે ધામ.

અજિત શ્રીકર હશે તે પીશે, પ્રેમ અગ્નિ પ્રગટાય;
ધ્યાન ધૂમ્રના ગોટા ઉટે, સત્ય શાંતિ સોહાય.’

‘કૃષ્ણુ સ્વરૂપી શ્રી આત્મા પ્રભુ છે, સુમતિરૂપે રાધા રાણી;
હૃદયરૂપી ગોકુલ શોભે, વસંત માનવતન નાણી.

આનંદ રહ્યો છે છવાઈ.

ચિત્ત સ્વરૂપી ચોર વિરાજે, સુરતી છે ગોપી સારી;
કૃષ્ણુ રાધાએ રાસ મચાવ્યો, આનંદરસ ઢોળે ધારી.

મધુરરસ ધૂમ મચાવી.’

‘સિદ્ધાચળ આ તન તીરથ સાચું;
નિરંખી નિરંખી હરખઘેલો થઈ નાચું.’

સમાજ સુધારા ઉપર ઘણું લખ્યું છે. બાળલભ, કન્યાવિક્રમ, રત્નું કૂટલું વિગેરે દુષ્ટ રિવાજો નાબૂદ થાય એટલા માટે છૂટક છૂટક અનેક પદો રચેલા છે. આવા પદો પણ રસમય બન્યાં છે એ આમાં વિશેષતા છે જુઓ:—

‘ પ્રભુ બાળલભનો ચાલ, વધ્યો છે દેશે;
પ્રભુ રાખે તેની લાજ, જગતમાં રહેશે.’

‘ ઇસ્લામીઓ થઈ જાય છે, દેખો દશા વિધવાતણી;
વળી ખ્રીસ્તિઓ થઈ જાય છે, દેખો દશા વિધવાતણી.
પરધર્મમાં વટલાય છે, દેખો દશા વિધવાતણી;
પરહસ્તમાં સપડાય છે, દેખો દશા વિધવાતણી.’

‘ હું બોલતાં અકલાઉં છું, દેખો દશા વિધવાતણી;
લખતાં આંત અકલાઉં છું, દેખો દશા વિધવાતણી.’

સમગ્ર દેશ પરતંત્ર છે, આજે આપણું કાંઈ નથી. બ્યાંસુધી આપણે આપણું મેળવશું નહિ લ્યાંસુધી સુખ મળવાનું નથી. આ વાતનું સ્પષ્ટીકરણ કરતાં કવિ કહે છે કે:—

‘ એવી સ્થિતિ છે આજ કે નથી આપણી ગંગા નદી,
એવી સ્થિતિ છે આજ કે નથી આપણી યમુના નદી;
અજીતાબિંધ આ સ્થિતિ વિષે હર્ષાભિમાન ઘટે નહિ,
ને એ સ્થિતિ ગાળ્યા વિના છૂટકો કદાપિ છે નહિ.’

જ્ઞાનીઓ અને સર્વ અનુભવીઓ એક જ કહે છે કે આ જગત અનાદિ અનંત છે. જગત્તા આદિ અને અંત આજસુધીમાં કોઈ જોઈ શક્યું નથી. જગતનો વિચાર અકળ છે. ભલભલાને એની ગમ પડી નથી. જગતનો વિચાર કરતાં સૌ કોઈની મતિ મુંઝવણ પામે છે. કવિ પણ કહે છે કે:—

‘આ કળ વગરના વિશ્વની, મુજને ખબર પડતી નથી;
 આ કળ વગરના દેહની, મુજને ખબર પડતી નથી.
 આ કળ વગરના આત્મની, મુજને ખબર પડતી નથી;
 ગુરૂદેવ કળ કાંઈ પાડજો, મુજને ખબર પડતી નથી.’

જે કવિતામાં ઉંડાણ નથી તે કવિતા નથી, અગર છે તો તે છીછરી છે. અનુભવને પામેલી કવિતાઓ ઉંડી હોય છે. આ કવિની કવિતાઓમાં જોઈએ તેવું મળતું ઉંડાણ છે. જુઓ:—

‘ગુરૂ જ્ઞાનનાં હાસ્યે હસ્યાં તો, હાસ્ય નયનોમાં થયું;
 ગુરૂ જ્ઞાનનાં હાસ્યે હસ્યાં તો, હાસ્ય વચનોમાં થયું.
 ગુરૂ જ્ઞાનનાં હાસ્યે હસ્યાં તો, હાસ્ય કર્ણોને થયું;
 મહારા મધુરા હસવાથકી કંઈ, હાસ્ય પ્રભુજીને થયું.’

અસલના વારામાં બ્રાહ્મણોએ ગુરૂપદવી મેળવી હતી. હમણાં એ ગુરૂપદ માત્ર નામનું જ રહ્યું છે. ક્યાં અસલના ઋષિ મહર્ષિઓનાં શુદ્ધ આચરણો ને ક્યાં હાલના બ્રાહ્મણો! આસમાન જમીન જેટલો તફાવત! કવિ પણ દાઝ ધરતાં કહે છે કે—

‘છો ભગવતકેરૂં મુખ, પછી શું બાકી;
 ઉત્તમ કૂલમાં ઉંઘાઈ, ચલાવી આખી.
 તમે ઘીડી પીવાની પહેલ, દેશમાં કીધી;
 વળી પરદેશની દવા, પ્રેમથી પીધી.
 તમે પાળો ધર્માચાર, ઘીબને ઘોઘો;
 નિજ ધર્મોન્નતિની સર્વ, ઉપાયો શોધો
 નિજ દેશતણી તો દાઝ, દીલમાં દાખો;
 સૂરિઅજીતકેરી શાખ, હૃદયમાં રાખો.’

આવી કવિતાઓ તો જાણે કવિ નર્મદાશંકર લાલશંકર લખતા હોય તેવી ઉત્તમ લખાઈ છે.

કુદરત તરફ પ્રેમ એ કવિનું ખાસ લક્ષણ છે. કેટલા જૈન કવિઓ કુદરતના અભ્યાસી હતા તે હું જાણતો નથી પણ આ કવિ તો કુદરતના ખાસ અભ્યાસી છે અને પશુ-પંખીઓ તરફ પણ પૂર્ણ પ્રેમ દર્શાવે છે. અનુકંપા-દયા અને પ્રેમમાં ધ્રુવો તફાવત છે. દયા તો તથા-પ્રકારના જન્મસમય પછીના દરરોજના સંસ્કારથી પણ પ્રગટે છે. પ્રેમ કંઈક જુદી જ વસ્તુ છે. એ ખીજા કોઈના સંસ્કારથી પ્રગટતો નથી પણ સ્વતઃ પ્રગટે છે. પ્રેમનું મૂળ કુદરતનું અવલોકન છે. ખરા કવિઓનું જીવન પ્રેમમય હોય છે-મસ્ત હોય છે. એક વાડા સંપ્રદાયના કવિઓમાં પ્રેમ પ્રગટવો કે મસ્તાઈ મળવી ઘણી જ મુશ્કેલ છે પ્રેમમાં રંગાએલ કવિ પંખીઓને ઉદ્દેશીને કહે છે કે:—

‘ પીવા સરોવર શુદ્ધ છે, પંખી મળ માણ્યાં કરો;
અથવા સરિતા શુદ્ધ છે, પંખી મળ માણ્યાં કરો.
ઝાઢ્યાતણી ચિંતા નથી, પંખી મળ માણ્યાં કરો;
ક્ષેત્રો તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યાં કરો.
સઘળાં વનો તમારાજ છે, પંખી મળ માણ્યાં કરો;
ઉડ્યા કરો આનંદથી, પંખી મળ માણ્યાં કરો.
કલરવ કરો આનંદથી, પંખી મળ માણ્યાં કરો;
સઘળા રસો તમ કાજ છે, પંખી મળ માણ્યાં કરો.’

‘ આનંદ મારા હૃદયમાં, આનંદ મારા નેત્રમાં;
આનંદ મારા કર્ણમાં, આનંદ મારા હસ્તમાં.’

સંતની વ્યાખ્યાઓ આંધવામાં કહેવાતા સતોએ મોટા તંતો ઉભા કરેલા છે. કોઈ કોને સંત કહે છે ને કોઈ કોને સંત કહે છે. કવિ તો સંતની વ્યાખ્યા આંધતાં સ્પષ્ટ ઉપદેશ છે કે:—

‘ શાંતિ ધરે એ જ સંત જગતમાં,
શાંતિ ધરે એ જ સંત;

૪૦

નામ રૂપથકી પર પરમેશ્વર,
મિથ્યા ન તાણવો તંત;
સંતોષ ધન જેને પ્રાપ્ત થયું છે,
એ જ સાચા શ્રીમંત,
શાંતિ ધરે તે સંત. ’

આજે આપણા દેશમાં નેવું લાખ સાધુઓ-ભીખારીઓ છે. લોકો કહે છે કે ભૂમિને ભીખારીઓનો ભાર લાગ્યો છે. કવિ પણ કહે છે કે—

‘દેશની દશા દેખો તમે ભાઈ;
અગણીત સાધુ રહ્યા ઉભરાઈ. વિ.

કવિનો અનુભવ ઘણો ઉંચો છે. એમની કલ્પનાશક્તિ ખીળ જોઈને કવિઓ કરતાં કાંઈક અતેરી છે. આ કવિ દરેક વસ્તુને અધ્યાત્મમાં ઘટાવી શકે છે. કવિનું જીવન આધ્યાત્મિક છે. એમના દિલમાં અધ્યાત્મનાં અજવાળાં પ્રગટ્યાં છે. એમની મોહરાત્રિ વિસર્જન થઈ છે. કવિ પોતે પણ કહે છે કે—

‘જ્ઞાનભાનુ પ્રગટ્યો છે ઘટમાં, પૂણીનંદ પ્રકાશ રે;
મોહરાત્રિ સઘળી ગઈ ચાલી, દિનદિન અધિક ઉલ્લાસ રે.
આળસ ઘુવડ હવે ગભરાણાં, વૈરાગ્ય વાયુ વાય રે;
ચેતન ચક્રવા ચક્રવી જાગ્યાં, હૈડે હરખ ન માય રે.
અધ્યાત્મવાદી અધિકારી, ઉચ્ચરે અનુભવ વાણી રે;
ચિત્ત ચોક છંટાયા ચાડ, ચોકી બધી બહલાણી રે.
દેહ દેવાલય દેવ વિરાજે, અનહદ નોખત ગાજે રે;
અનુભવ જ્યોતિ સ્નેહ સમર્પણ, છાજ અનોખી છાજે રે.

દિવ્ય દેવનાં દર્શન કરવા, અનુભવી વિરલા આવે રે;
સ્થિરતારૂપી થાળ ભરીને, ભાવનાં ભોજન લાવે રે.
આનંદરૂપી થાય આરતી, સમજ્યા છે સંસ્કારી રે;
અનુપમ રાગ અજિત ઇશ્વરમાં, અખંડ આનંદકારી રે.'

જૈન કવિ શ્રીઅજિતસાગરસૂરિજીનો આટલો પરિચય બસ થશે. ગુજરાતી સાહિત્યની ખીલવટ માટે હમણાં હમણાં જૈન ભાષાઓમાં ઠીક જગૃતિ આવી છે. જૈનધર્મપ્રસારકસભા, આત્માનંદસભા, આગમોદયસમિતિ, અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રચારકમંડલ, દેવચંદ લાલભાઈ-પુસ્તકોદ્ધાર ફંડ, મુનિશ્રી વિદ્યવિજયજી, ન્યા ન્યાયતીર્થ ન્યાયવિજયજી, શ્રીયુત મોહનલાલ દલીચંદ દેશાઈ, શ્રીયુત મોતીચંદ ગિરધરલાલ કાપડીઆ, પંડિત બહેચરદાસ, પંડિત સુખલાલજી, મુનિશ્રી જીનવિજયજી, પંડિત લાલચંદ ભગવાનદાસ ગાંધી, શંભુલાલ જગશી વગેરે સાહિત્યની ખીલવટ અને અભિવૃદ્ધિ માટે સારો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. આમાં 'જૈન' વગેરે વર્તમાનપત્રોનો સારો ફાળો મળતો રહે છે.

જૈન કવિ શ્રીઅજિતસાગરસૂરિજીએ સંસ્કૃત તેમજ ગુજરાતી ભાષામાં ગદ્ય અને પદ્ય બંનેમાં લખ્યું છે. જૈન પરંપરા જોતાં ગદ્ય અને પદ્ય લખવાનો રિવાજ ધણો પ્રાચીન છે. કોઈ કોઈ લોકો કહે છે કે અસલના વારામાં ગદ્ય લખવાનો રિવાજ ન હતો. અભ્યાસને પરિણામે જણાયું છે કે આ વાતમાં કાંઈ પણ વળુદ નથી. જૈનો ધણા પ્રાચીન કાળથી ગદ્ય અને પદ્ય બંનેમાં સાહિત્ય રચતા આવ્યા છે. દેશભાષા-પ્રાકૃતમાં રચાયેલા સૌથી જીનો ગ્રંથ 'શ્રી આચારાંગ સૂત્ર' છે. આ સૂત્રમાં ઘણું લખાણ ગદ્યમાં છે અને જૂજ લખાણ પદ્યમાં છે. જે લખાણ છે તે ઘણી જ શિષ્ટ પ્રાકૃતમાં-દેશભાષામાં-તે વખતે વ્યવહારમાં શિષ્ટ જનોમાં વપરાતી ભાષામાં છે. આથી જીનું શુદ્ધ પ્રાકૃત ભાષાનું ખીજું કોઈ પુસ્તક ઉપલબ્ધ નથી. આથી સિદ્ધ થાય છે કે આપણી દેશ-પ્રાકૃત ભાષાનું મૂળ પુસ્તક 'શ્રી આચારાંગ સૂત્ર' છે. આ

૪૨

સૂત્રમાં ગદ્ય અને પદ્યનો ઉપયોગ થએલો હોવાથી સ્પષ્ટ થાય છે, કે દેશભાષામાં ગદ્ય અને પદ્ય બંને લખવાનો મૂળથી જ રિવાજ છે. આ જૈન કવિનું ગદ્યમય અને પદ્યમય સંસ્કૃત લેખન ધણું સરલ અને સુગમ છે. આ સંસ્કૃત લેખનની કદર ભવિષ્યની પ્રજા તો જરૂર કરશે. જૈન ભાષ્યોનો મોટો ભાગ વ્યાપારવ્યવસાયમાં રોકાયેલો હોય છે. અત્યંત ધન કમાવવાની પ્રવૃત્તિઓ આડે એ કારણથી જૈન ગૃહસ્થોમાં સાહિત્ય પ્રવૃત્તિ કરવાવાળા ધણા જ ઓછા નજરે ચડે છે. જૈન મુનિઓનો ત્યાગ-માર્ગ ધણો ઉત્કૃષ્ટ છે. જે જૈન મુનિઓ એમના કાયદા પ્રમાણે વર્તન રાખવા પ્રયાસ કરે તો આ કાળમાં પણ જરૂર રાખી શકે છે, અને સુખેથી સંયમનું વહન કરી શકે છે. ન્યારથી જૈનમુનિમાર્ગમાં શિથિલતા પ્રગટી છે ત્યારથી તેમની સાહિત્ય પ્રવૃત્તિઓ પણ શિથિલ બની છે. ધનપ્રવૃત્તિ અને શિથિલતા કે પ્રમાદ આ જે કારણોથી આજે આપણે જૈન સમાજ સાહિત્ય પ્રવૃત્તિમાં પણ પછાત છે. કેટલાકે ધનને જ ધ્યેય માની લીધું છે અને કેટલાકે પોતાના સંઘાડાની સર્વોત્તમતા સાબિત કરવાને ધ્યેય માની લીધું છે. હરકોઇ દેશ, સમાજ કે ધર્મ સંસ્થાનો મૂળ પાયો સાહિત્ય છે. જે સંસ્થાનું સાહિત્ય બળવાન તે સંસ્થા પણ બળવાન અને તેટલી દીર્ઘાયુષી. જે સંસ્થાના આગેવાનો સાહિત્ય તરફ લક્ષ નથી આપતા તેવી સંસ્થાઓ વિશ્વના મોટા ભાગમાં આદરને પાત્ર થતી નથી; એટલું જ નહિ પણ અદ્યાયુષી બને છે. બળવાન સાહિત્યના અભાવે જ ચાવોંક અને આશ્ચર્યજનક જૈવી યુક્તિ-બાજ સંસ્થાઓ આજે હતી ન હતી થઇ ગઇ છે. જે ધર્મ સંસ્થાના આગેવાનો સાહિત્યની અભિવૃદ્ધિ તરફ લક્ષ નહિ આપે તે ધર્મ સંસ્થાઓ કેવળ ભૂતકાળનું સાહિત્ય ઉપયોગી જણાશે ત્યાં સુધી જીવશે; પણ ભવિષ્યકાળના લાંબા ગાળામાં જમાનાને અનુકૂળ સાહિત્યના અભાવે તેવી ધર્મ સંસ્થાઓ મહાન હાયમાં આવી પડશે. જૈન ધર્મના પૂર્વાચાર્યો મહાન પુરુષાર્થ ફેરવી ગયા છે. પારાવાર સાહિત્ય ખેડી ગયા છે. એમના દિલમાં સાહિત્યની કિંમત હતી—સાહિત્ય તરફ પૂર્ણ પ્રેમ હતો.

૪૩

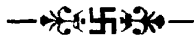
જ્ઞાનને-સાહિત્યને શિષોવંદ્ય ગણનારો-પૂજનારો જૈન સમાજ આજે સાહિત્યની અભિવૃદ્ધિ કરવામાં-નવું સુંદર સાહિત્ય ઉત્પન્ન કરવામાં- ધણો પછાત પડી ગયો છે એ જોઈ ખેદ થાય છે. જૈનોએ સમજવું જોઈએ કે આજે વીસમી સદી ચાલે છે. થોડાં વરસો પછી એકવીસમી સદી શરૂ થશે. જગતમાં પવનવેગે રાજદારી ફેરફારો થઈ રહ્યા છે. રાજદારી ફેરફારો સાથે ધર્મને પુરેપુરો સંબંધ છે. જૈન કવિ શ્રીઅન્બિત- સાગરસૂરિજી જમાનાને અને જમાનાને લગતા ધર્મને બરાબર સમજી ગયા છે.

સમગ્ર જૈન સમાજ સમયધર્મને ઓળખે ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યને યુગને અંધએસતું આવે તેમ ખીલવે એ જ ઇચ્છા!. इत्यलम् ॐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ: ।

તા. ૩૧-૧૦-૨૮ }
 માણસા-મહીકાંઠા. }

ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ ગાંધી.
 પ્રણીરક્ષક સંસ્થા-રાજકોટ.

શેઠ જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસા.

માનવજાતને પોતાનું જીવન ઘડવા માટે મહાપુરૂષોના જીવન-ચરિત્ર આરસી સમા છે. અનેક મહાપુરૂષો જન્મી, જીવી અને વિક્ષીનતાને પ્રાપ્ત થયા છે. આવા સઘળા મહાપુરૂષોના જીવનચરિત્ર આલેખાયેલા નથી. જે મહાપુરૂષનું જીવનચરિત્ર સામાન્ય જનતાને વિશેષ કરીને ઉપયોગી થઈ શકે તેવા મહાપુરૂષનું જ જીવન લખાય છે. આવાં જીવન-ચરિત્રો વાંચી-વિચારીને માનવજાત એને પોતાના જીવનમાં ઉતારે છે, અને ખની શકે ત્યાં સુધી મહાપુરૂષની કોટીમાં મૂકાવા પ્રયત્ન કરે છે.

મકાનના એક માળ ઉપરથી બીજે માળે જવા માટે નિસરણીની જરૂર પડે છે, તેમ માનવજાતને ઉચ્ચકોટીમાં પ્રવેશવા માટે કોષપણુ આદર્શની આવશ્યકતા રહે છે. આવી આવશ્યકતાને જીવનચરિત્રો છે. જીવનચરિત્રો નિસરણી સમા ઉપકારક છે. મહાપુરૂષો ન્યારે વિશ્વમાં જીવંત વિચરતા હોય છે ત્યારે સઘળી માનવજાત તેમના પરિચયનો લાભ મેળવી શકતી નથી. મહાપુરૂષનો લોપ થયા પછી એમના જીવનનું ધ્યેય પચાસ કે સો વર્ષે આ પૃથ્વીપટ પરના માનવીની સ્મરણશક્તિમાંથી ભુંસાવા લાગે છે અને છેવટે ભૂલાઈ જાય છે. આનું ન બને તેટલા માટે મહાપુરૂષોના જીવનચરિત્રો લખી રાખવામાં આવે છે.

ન્યારથી માનવજાતે લેખનકળાનો શોધ કર્યો ત્યારથી અનેક મહાપુરૂષોના ચરિત્રો લખાયા છે. જેમ મહાપુરૂષોનાં નામો અમર હોય છે તેમજ એમની જીવનકથાઓ પણ અમર રહે છે.

આજે જે મહાપુરૂષની જીવનરેખા આલેખાય છે તે મહાપુરૂષ તે “ શેઠ શ્રી જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસા. ”

૪૫

એમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૦ ના માગશર શુદ્ધ પંચમીના રોજ મુંબઈ શહેરમાં શુભ નક્ષત્રમાં શુભ યોગે થયો હતો. હિંદુનું હાલનું વેપાર રોજગાર વગેરે પ્રવૃત્તિઓનું મુખ્ય ધામ 'મુંબઈ' લેખાય છે. જેમ બીજાં સ્થળે અનેક મહાપુરૂષો જન્મી ગયા છે. તેમજ મુંબઈ નગરીએ પણ અનેક મહાપુરૂષોને જન્મ આપ્યા છે. કેટલાક માનવો તો બહારગામથી મુંબઈમાં જન્મ વસ્યા. ત્યાં તેમની કદર થઈ અને મહાપુરૂષ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયાં. 'શેઠ શ્રી જમનાદાસ'ને તો ખુદ મુંબઈ નગરીએ જ જન્મ આપ્યો હતો.

આ મહાપુરૂષની જ્ઞાતિ ભાટીઆ હતી. ભાટીઆ મૂળે પંચજન્મમાં વસવાટ કરીને લાંબા કાળથી રહ્યા હતા. આજે પણ જેસલમેરમાં ભટ્ટી રાજપુતોનું રાજ્ય મોજુદ છે. આથી સમજી શકાય છે કે ભાટીઆ લોકો અસલના વારામાં રજપુત તરીકે-ભટ્ટી રજપુત તરીકે-ઓળખાતા હતા. મુસલમાની રાજ્ય અમલમાં વારંવાર બખેડા થતા અને એની અસર પંચજન્મ ઉપર ભારે રહેતી આથી કંટાળીને ભટ્ટી રજપુતો સિંધમાં આવ્યા. ત્યાં પણ મુસલમાનોનાં જંગી લશ્કરો ફરતાં હતાં. આથી સિંધ છોડીને કચ્છમાં આવ્યા અહીંયાં એમણે રાજપુતવટ છોડીને વૈશ્યવૃત્તિ સ્વીકારી વેપાર વણજ કરવા લાગ્યા. કચ્છમાંથી એમનો ફેલાવો ગુજરાતમાં એટલે હાલ જેને તળપદ-મૂળ ગુજરાત કહેવામાં આવે છે તે કચ્છ અને કાઠીયાવાડમાં થયો. ખરું જોતાં ભાટીઆ લોકો કચ્છમાંથી સઘળે સ્થળે ફેલાયા.

ભાટીઆઓ જ્યારે ક્ષાત્રવટમાં હતા અને ભટ્ટી રજપુત તરીકે પ્રખ્યાત હતા ત્યારે એમણે જે સૂરવીરતા બતાવી હતી તેવી જ સૂરવીરતા ભાટીઆઓએ વૈશ્યવૃત્તિનો સ્વીકાર કરી પછી વેપાર વણજમાં બતાવી છે. ભાટીઆ કોમ એક વેપારી તરીકે આજે પણ ખૂબ મશહુર છે.

ભાટીઆઓને કચ્છ પ્રદેશમાં પુષ્ટિમાર્ગ પ્રવર્તક બ્રહ્મવાદમંડનાચાર્ય શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજીનો અને શ્રીમદ્ વિકુલનાથજી બાવાનો પરિચય થયો. આ બંને મહાન ધર્મધુરંધર ધર્મોચાર્યોના પરમ પવિત્ર ઉપદેશની અસર ભાટીઆ કોમ ઉપર ભારે થઈ. લગભગ સઘળા

૪૬

ભાટીઆઓએ પુષ્ટિપંથનો સ્વીકાર કર્યો અને શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજી મહારાજ તથા શ્રીમદ્ વિઠ્ઠલનાથજી બાવાનું શરણુ સ્વીકાર્યું. ત્યારથી ભાટીઆ કામ સુધરી વેપાર વણુજમાં આગળ વધી અને એમને ત્યાં રિહિસિદ્ધિએ નિવાસ કર્યો. આજસુધી ભાટીઆ કામ પ્રેમલક્ષણુ ભક્તિમાં મશગુલ છે. આવી ભાટીઆ કામમાં શેઠશ્રી જમનાદાસે ધન્યવાદને પાત્ર જન્મ લીધો.

ચારે વર્ષોમાં બ્રાહ્મણુ અને ક્ષત્રિય વર્ણોને આગેવાન લેખવામાં આવ્યા છે. ઋષિમુનિઓ, મહાપુરૂષો અને ઇશ્વરાવતારો આ જે વર્ણુમાં જ પ્રગટેલા વાંચવામાં આવે છે. કોઈ વણુક મહર્ષિપદે પહોંચ્યાના કે કોઈ વણુકને ત્યાં ઇશ્વરાવતાર પ્રગટ થયાનાં દષ્ટાંતો શ્રીમદ્ ભાગવતાદિ પુરાણુઓમાં વાંચવામાં આવતું નથી. ભાટીઆ કામ તો રાજપુત કામ છે. ગીતાજીમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે “ પવિત્ર અને શ્રીમંતકુલમાં યોગબ્રહ્મ પુરૂષો જન્મ લે છે. ત્યાં બાકીનો યોગ પુરો કરે છે અને નિર્વાણુ જેવી પરમ પાવન વસ્તુને સંપ્રાપ્ત કરે છે.” શેઠશ્રી જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસાએ ગીતાજીના ઉપદેશ અને ઉદ્દેશ અનુસાર ભાટીઆ જેવી ક્ષત્રિય ઉંચ કામમાં અવતાર ધારણુ કર્યો હતો. શ્રીમંતનો અર્થ માત્ર પૈસાદાર એવો જ થતો નથી, શુદ્ધિમાન છે એ જ ખરા પૈસાદાર છે. એ પ્રમાણુ એમણુ પવિત્ર અને શ્રીમંત-શુદ્ધિમંત કુળમાં અવતાર ધારણુ કર્યો હતો. એમનું મૂળવતન તો કચ્છમાં નળીઆ ગામ છે. કચ્છદેશ વિદ્યામાં વરસોથી પંકાય છે. ત્યાં સંસ્કૃત પાઠશાળાઓ વિગેરે વિદ્યાપ્રાપ્તિના અનેક નાના મોટાં સાધનો આજે પણ વિદ્યમાન છે. આ હકીકત અડાવન વરસ ઉપરની છે. તે વખતે કેલવણીનો પ્રચાર હાલના સમય જેટલો ન હતો. આજે લોકો કેળવણીમાં ભારે રસ લઇ રહ્યા છે. તે સમયે આટલો રસ પણ ન હતો, સાથેસાથે આટલાં સાધનો પણ ન હતાં; તેમ છતાં શેઠશ્રી જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસાએ ત્રણુ અંગ્રેજી જેટલો અભ્યાસ કર્યો હતો. આર્થિક સ્થિતિ પણ સાધારણુ હતી. જેનું શરીર મજબુત તેનું મન મજબુત તેનો આત્મા મજબુત: આ સિદ્ધાંત બરાબર સમ-

૪૭

જીને શેઠશ્રી જમનાદાસભાઈએ શારીરિક ખીલવટ કરવા તરફ ખાસ લક્ષ આપ્યું હતું અને પરમપાવની શ્રી યમુના નદીના કિનારે મહાકુસ્તી વગેરેમાં સારી પ્રવિણતા મેળવી હતી. હરકોઈ કાર્યસિદ્ધિ માટે સ્થળની પસંદગી કરવામાં પણ કિંમત છે. એમણે પણ સૌંદર્ય અને પવિત્રતાના બંડારરૂપ શ્રી યમુનાતટ પસંદ કર્યો હતો. શ્રી યમુનાતટનો મહિમા અપાર છે. એ પરમ પાવની નદીની રેતી ઉપર પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રે બાળપણમાં ત્રિલોકને પાવન કરનારાં પાવન પગલાં માંડ્યાં હતાં. આ કારણથી યમુનાની રજ નદીનાં જલ કરતાંયે વિશેષ પવિત્રતાને પામી છે. જલ અને રજ ન્યાં પાપીઓનાં પાપને ધુવે છે એ સ્થળ શારીરિક વિકાસ માટે પસંદ કરવાથી મન અને આત્માની નિર્મળતા તો ત્યાં સ્વાભાવિક રીતે થવી જોઈએ એ પ્રમાણે નિર્મળ થયા. એમનામાં ભકિતભાવ અને ધાર્મિકવૃત્તિનો પ્રાદુર્ભાવ એ જ પવિત્ર સ્થળેથી સહેજે જ થયો. દૈવયોગથી મળેલી આવી પવિત્રતાને પરિણામે એમનામાં ધાર્મિક અભ્યાસની પ્રબળ ઇચ્છા પ્રગટી. એમણે ‘મહાભારત’ અને ‘શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા’ નું ખાસ અભ્યાસ કર્યું. આ અભ્યાસને પરિણામે અંતઃકરણની વિશેષ કરીને શુદ્ધિ થવાથી તેઓશ્રી યોગમર્ગ તરફ વળ્યા. ‘પાતંજલ યોગદર્શન’ નું વારંવાર પઠન-પાઠન કર્યું. એના સિદ્ધાંતો હૃદયમાં ઉતાર્યા અને બની શકે ત્યાં સુધી જીવનને યોગમય બનાવ્યું. શાસ્ત્રોનું વારંવાર શ્રવણ કરવાથી શાસ્ત્ર સિદ્ધ થાય છે, એ માન્યતા થવાથી એમણે ‘પ્રવચન’ માં નિયમિત હાજરી આપી અને ભગવદ્લીલા ઉપર ખૂબ મંથન કર્યું. આ રીતે ધાર્મિકભાવમાં ખીલવટ થતી ગઈ તેમ તેમ તેઓ અહમ્મન-વેદાંતમાં ઉંડા ઉતરતા ગયા અને વેદાંતને જીવનમાં ઉતારતા ગયા વેદાંતનો અભ્યાસ કરવાનો ભારે શોખ હતો. શ્રીમદ્ ભાગવદ્ગીતા એમણે લગભગ મુખપાઠ જેવી તૈયાર કરી હતી. યોગવાશિષ્ઠ, અહમ્મન, વિચારસાર, પંચદશી, પંચીકરણ, વિવેકચૂડામણિ વિગેરે વેદાંતના મૂળ અભ્યેનો એમણે સારી રીતે અભ્યાસ અને પરિચય કરેલો. મુખ્ય ઇશાળાના અભ્યાસમાં ખૂબ ભાગ લેતા અને રસ લૂંટતા. અરેઅર

૪૮

શેઠશ્રી જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસા એક બ્રહ્મનિષ્ઠ અને આત્મવિદ્ મહાપુરુષ હતા.

ધર્મને આગેવાન તરીકે હૃદયમાં ધારણ કરીને સત્તર વર્ષના ઉમરે એમણે વ્યાપારમાં ઝંપલાવ્યું હતું. એમના બે ભાઈઓ મોટાભાઈ શ્રી વલ્લભદાસ અને ન્હાનાભાઈ શ્રી લક્ષ્મીદાસ પણ વેપારમાં સાથે જ હતા. શરૂઆત ઘીના વેપારથી કરી. નીતિ અને ન્યાયથી વેપાર ખેડતાં કાંઈક દ્રવ્યસંગ્રહ થયો. આ દ્રવ્યસંગ્રહમાંથી કચ્છના અંબર શહેરમાં કપાસ લોઢવાની જીનીંગ ફેક્ટરી ખરીદી અને શરૂ કરી. સાહસ અને કુશળતાવડે આ ત્રણે ભાઈઓએ સારી પેઠે દ્રવ્યસંગ્રહ કર્યો અને વ્યાપારમાં ભારે નામના મેળવી. અનુક્રમે વેપારવણજ ખૂબ આગળ વધ્યો અને ગરીબમાંથી મોટા શ્રીમંત બન્યા. આજે પણ ખાનદેશ અને મધ્યપ્રાંતમાં એમની નામનારૂપ બાર જીનીંગ ફેક્ટરીઓ અને દશ પ્રેસીંગ ફેક્ટરીઓ મેળુદ છે. આ સર્વ ધાર્મિકવૃત્તિ, યુદ્ધિ, નીતિ, ન્યાય, પ્રામાણિકપણ, પ્રેમ અને નિર્મળતાનો પ્રતાપ છે.

શેઠ શ્રી જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસાને ત્રણ પુત્રો પ્રાગજી, પરમાનંદ અને આણંદજી. આ ત્રણે પુત્રો સુશીલ અને યુદ્ધિશાળી છે ભાઈ પ્રાગજીનો અભ્યાસ 'પ્રીવીયસ' સુધીનો છે, પણ અનુભવજ્ઞાન સુંદર રીતે પ્રાપ્ત કરેલ છે. એમણે લેખનકળા બહુ જ સારી રીતે કળવેલ છે. લેખક ઉપરાંત વાર્તાકાર પણ છે યુદ્ધિની વિશાળતા એ મુખ્ય લક્ષણ છે. ભાઈ પરમાનંદ ઉપર ધાર્મિક સંસ્કારોની સ્પષ્ટ છાપ પડેલી છે. ભાઈ આણંદજી તો હજી અભ્યાસ કરે છે. ત્રણ પુત્રો અને બે પુત્રીઓ એમ પાંચ સુશીલ સંતાનો થયા. એકતાલીસમે વર્ષે એમના ધર્મપતિને જીર્ણોન્નવર લાગુ પડ્યો હતો. આ કારણથી પંચગીનીનાં હીલ-સ્ટેશનની નજીકમાં રહેવાનું થયું હતું. ત્યાં એમણે જરૂરીઆત જણાતાં ફેટલીક ઉદારતા બતાવી હતી. ત્યાં એમણે મોતાના નામથી હિંદુ જમખાનું બનાવ્યું, ઉપરાંત એ સ્થળે પંચગીની હિંદુ હાઈસ્કૂલને સારી મદદ આપી. મૂર્તિજનપુરમાં એમની જીનીંગ ફેક્ટરી છે. ત્યાં ભકિતભાવવાળા

માનવોની શાંતિ માટે એક મંદિર બંધાવી આપ્યું. ઉનાળામાં અને ચોમાસામાં તાપ અને વરસાદથી સ્મશાનભૂમિમાં લોકોને વેઠવી પડતી વેદના દૂર કરવા માટે એક છાપરા સહિતની એસરી કરાવી આપી. નાશકમાં પિતામહની યાદી જાળવવા માટે એક સગવડતાલયું. સેનેટે-રીયમ બંધાવ્યું, કે જે આજે એક મોટા આશિર્વાદરૂપ થઇ પડ્યું છે.

એમણે પરદેશોમાં વેપાર ખૂબ વધાર્યો અને ખેડયો હતા. આજે પણ ચીનમાં શેંગાહિ-શાંગાય-માં અને કોબે તથા એસાકામાં-જાપાનમાં એમની સ્થાપેલી પેઢીઓ ચાલે છે. આ પેઢીઓ 'ગોકુલદાસ ડોસાની કુંપની' એ નામથી ઘણી જ વિખ્યાત થયેલી છે. આ પેઢીઓ મારક્ટ એમના વંશજો હિંદમાંથી ૩ જગ્યાબંધ મોકલાવે છે.

પરદેશગમન કરવાથી ભુદ્ધિ અને વ્યવહારકુશળતા વધે છે. શેઠ શ્રી જમનાદાસના મોટા ભાઈ વલ્લભદાસના ચારે પુત્રોએ તથા નાના ભાઈ લક્ષ્મીદાસે કુટુંબ સહિત પરદેશોની મુસાફરી કરી છે. શેઠશ્રી જમનાદાસના પુત્રરત્નો-શેઠશ્રી પ્રાગજીભાઈ અને શેઠશ્રી પરમાનંદે પણ પરદેશની મુસાફરી કરેલી છે. આવી વિદેશની મુસાફરીઓથી જુદી જુદી જાતનાં માનવોના સમાગમમાં અવાય છે અને એમનામાં રહેલી સારી નહારી રીઠીઓ જાણવામાં આવે છે.

શેઠશ્રી જમનાદાસ ગોકુલદાસ ડોસા જેમ ધાર્મિકજીવન ગાળનાર હતા તેમજ અદ્વાયે સમાજસુધારક પણ હતા. તેઓ ધર્મને અધ-શ્રદ્ધાથી જ માનતા નહિ પણ ભુદ્ધિગમ્ય બનાવ્યા પછી જ ધર્મને માનતા. એમનો અભિપ્રાય એવો હતો કે સર્વ ધર્મ તરફ સમાન-ભાવ રાખવો. જેમ જુદી જુદી નદીઓનાં જલ સમુદ્રમાં સમાય છે તેમજ સઘળા ધર્મો છેવટે પરમાત્માને વિષે વિલયતા પામે છે. આ કારણથી તેઓશ્રી સર્વ ધર્મને સન્માનતા. એમનામાં જેમ વ્યવહારકુશ-ળતા પારાવાર હતી તેમજ કૌટુંબિક લાગણી પણ અનહદ હતી. એથી આપ્યું એ કુટુંબ અવારનવાર એમની સલાહ પૂછતું. તેઓશ્રી ડહાપણના

૫૦

ભંડાર હતાં, માટે ખીજ લોકો પણ એમના ડહાપણનો લાભ લેવાને ચૂકતા નહિ. શેઠ જમનાદાસભાઈને કવિતા અને સાહિત્ય પ્રત્યે પણ શોખ હતો. એમણે સાહિત્યને લગતા અનેક ગ્રંથોનું અવલોકન કરેલું હતું. શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્યજી યોગનિષ્ઠ મહાત્માશ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજે રચેલો કમચોગ અને ઇષાવાશ્યોપનિષદ અને આચાર્યશ્રી અજિતસાગરસૂરિરચિત ગીતરતનાકર, કાવ્યસુધાકર, સુરસુન્દરી, ચરિત્ર બહુ જ મનનપૂર્વક એમણે વાંચ્યા હતા. બહોળા વાંચનથી એમણે સર્વ ધર્મો ઉપર સમભાવ કેળવ્યો હતો. હાલ શેઠ પ્રાગજીભાઈ પણ સર્વ ધર્મ પ્રત્યે સમભાવ કેળવી રહ્યા છે. પિતાના સુમાર્ગો પુત્રે સ્વીકારવા જ જોઈએ.

સંવત ૧૯૮૩ માં એમને 'Cancer' નાસુરનું દર્દ લાગુ થયું. શરૂઆતથી જ એમણે નિશ્ચય કરી લીધો હતો કે હવે કિરતારનું તેડું આવ્યું છે. આ દર્દનો છેવટનો ઇલાજ શોધનાર આજ સુધીમાં કોઈ પણ જનચો નથી ગમે તેવા વિકટ પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય ત્યારે મહાપુરૂષો પોતાના મનનું સમતોલપણ ગુમાવતા નથી. એ જ એમની મહત્તાની નિશાની છે. નાસુર જેવા ભયંકર અને જીવલેણ રોગમાં પણ શેઠશ્રી જમનાદાસભાઈએ અજબ શાંતિ જળવી હતી. મોટા પુરૂષોને પોતાનું મૃત્યુ સુજી આવે છે તેમજ શેઠશ્રી જમનાદાસભાઈને પોતાનું મૃત્યુ સુજી આવ્યું હતું. એમણે બે દિવસ અગાઉથી જાહેર કરી દીધું હતું કે હવે મારો આત્મા ફક્ત બે દિવસ જ આ લોકમાં આ દેહમાં રહેવાનો છે. હવે અવધિ પૂરી થાય છે માટે તરતજ પરલોક સીધાવવાનું નક્કી થઈ ચૂક્યું છે. સંવત ૧૯૮૪ ફાગણ વદ ત્રીજ શુક્રવારે રાતના આઠ વાગ્યે એમણે આ જ્ઞાની દુનિયાનો પરિત્યાગ કરીને સંપૂર્ણ શાંતિથી સામે પગલે પરલોકમાં પ્રયાણ કર્યું. આ પરમપવિત્ર ધર્માત્માને સર્વજ્ઞ શાંતિ હો! એમનો નિવાસ સદાકાળને માટે પરમકૃપાળુ, પરમાત્માના ચર્ણુમાં હો!

૫૧

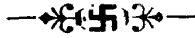
દોહરા.

ઇશ્વર ભક્તિ ઉરમાં, પૂણ્ય ધામમાં વાસ;
 નિપુણ નીતિ ન્યાયમાં, જગમાં જમનાદાસ. ૧
 ઉદારતા ઉરમાં ભરી, દયા દિલમાં ખાસ;
 પરીક્ષક માનવતણા, જગમાં જમનાદાસ. ૨
 પ્રેમ શૌર્ય રંગે રંગ્યા, પૂરે સહુની આશ;
 સિદ્ધાંતનું શોધન કરે, જગમાં જમનાદાસ. ૩
 પૂર્ણ પુરુષ શ્રીકૃષ્ણનો, અખંડ વિચાર્યો રાસ;
 અભ્યાસક એ યોગના, જગમાં જમનાદાસ. ૪
 કુશલતા વ્યાપારમાં, નહિ કોઈને ત્રાસ;
 જનના મન રંજન કરે, જગમાં જમનાદાસ. ૫
 મૂળ વતન કચ્છ દેશમાં, મુંબઈ નગરે નિવાસ;
 વ્યાપાર વિદેશે કર્યા, જગમાં જમનાદાસ. ૬
 મોહ તણ આ લોકનો, વસ્ત્યા પ્રભુની પાસ;
 અમરનામ મૂઝી ગયા, જગમાં જમનાદાસ. ૭
 પ્રવચનો શ્રવણે ધર્યાં, બ્રહ્મધ્યાનમાં ખાસ;
 દાસ ગોકુલે આલખ્યા, જગમાં જમનાદાસ. ૮

તા. ૩૦-૭-૩૨ રાજકોટ

લે૦ ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ ગાંધી

નિવેદન અને આભાર દર્શન.

શાસ્ત્રવિશારદ જ્ઞાનાચાર્યજી મહાત્માશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી અન્વિતસાગરજી સૂરીશ્વરજી મહારાજસાહેબે સંવત ૧૯૮૫ ની સાલમાં વીજપુરમાં કાળ કર્યો. એમણે એમની જીવંતીમાં અનેક ગુજરાતી તેમજ સંસ્કૃતગીરામાં ગ્રંથો અને કાવ્યો રચેલા છે. આમાંથી કેટલાક પ્રગટ થયા છે અને કેટલાક પ્રગટ થયા નથી. આચાર્યમહારાજે કાળ કર્યા પછી એમના અપ્રગટ ગ્રંથોમાંથી 'ભીમસેન' નામક સંસ્કૃત કાવ્યગ્રંથ અને 'ગીતપ્રભાકર' નામક ગુજરાતી કાવ્ય ગ્રંથ મુનિમહારાજ શ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજની દેખરેખ નીચે છપાઇને આ સંસ્થા તરફથી પ્રગટ થયા છે. ખીજા ત્રણ ગ્રંથો પ્રેસમાં છાપવા મોકલાવ્યા છે. તે પ્રગટ થયેલા ગ્રંથો માટે જુદા જુદા લખ્ય આત્માઓ તરફથી ઉદારતાભરી મદદ મળી હતી. આચાર્યમહારાજની હયાતીમાં પ્રગટ થયેલા ગ્રંથો 'ચંદ્રરાજ ચરિત્ર' સિવાય બધાય ગ્રંથો ભેટ (ફ્રી) આપેલા છે. ચંદ્રરાજ ચરિત્રની કેટલીક નકલો અને અન્વિતસેન ચરિત્રની અઢીસોથી વધારે કોપીઓ શ્રીયુત રા. રા. ભોળાભાઇ વિમળભાઇ ઝવેરી મારફત વેચાણ માટે અમદાવાદ મોકલાવેલ છે. કુમારપાલ ચરિત્ર અને ગીત રત્નાકરની ખીજા આવૃત્તિનો હિસાબ ભોળાભાઇ પાસે છે. ખીજા અપ્રગટ ગ્રંથો છપાવીને પ્રગટ કરવા માટે પણ જુદા જુદા ભાગ્યશાળી આત્માઓએ મદદ આપી છે. આ પ્રમાણે જુદા જુદા ભાગ્યવંત આસામીઓ તરફથી મળેલી રકમના નાણા મહુડીવાળા રા. રા. મર્ણુલાલ કલ્વીદાસ તથા રા. રા. વાહીલાલ પાસે છે. આ રકમમાંથી એ ભાઇઓએ અમારા નિયમ પ્રમાણે તેમજ મહારાજશ્રી હેમેન્દ્ર-સાગરજીની પ્રેરણાથી 'ગીતપ્રભાકર' છપાવવામાં કેટલાક નાણા આપેલ છે અને બાકી આપવા કહેલ છે. ખીજા પુસ્તકો પ્રેસમાં અપાઇ ગયા છે.

આ પુસ્તકમાં ઉપરનો હિસાબ પ્રગટ થઈ શક્યો નથી. મજકુર હિસાબ અમે હવે પછી પ્રગટ થનારાં પુસ્તકોમાં સવિગત આપીશું. આ પુસ્તકો પ્રગટ કરવા માટે કોના કોના તરફથી શી શી રકમની મદદ મળી છે તેનો હિસાબ રાખવામાં આવ્યો છે, તે હવે પછી પ્રગટ થશે તેવી મદદ આપનારા ભાગ્યશાળી આત્માઓએ આત્રી રાખવી. કોના કોના તરફથી શું મદદ મળી અને શેમાં શેમાં શું ખર્ચ થયું' બાકી શું રહ્યું અને તે ક્યાં છે વગેરે હિસાબ સ્પષ્ટપણે પ્રગટ થશે. જે જે ભાગ્યશાળીઓએ આ પવિત્ર કાર્યમાં ઉદારતાભર્યો હાથ લાંબાવ્યો છે. તે સહજાનો અમે આ સ્થળે અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ અને આ પવિત્ર કાર્યમાં હજુ પણ યોગ્ય સહાય આપ્યા કરશે તેવી આશા રાખીએ છીએ.

આ સ્થળે અમારે જણાવવું જોઈએ કે આ ગ્રંથનો ઉપોદ્ધાત^૧ તેમજ કવિ પરિચય વગેરે જૈન ક્લોસોફર શ્રી ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ ગાંધી રાજકોટવાળા તેમજ આચાર્યશ્રીના શિષ્યરત્ન મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજીએ આચાર્ય મહારાજની હૈયાતીમાં જ લખી આપેલ છે તેથી તેઓનો પણ ખાસ કરીને ઉપકાર માનીએ છીએ. એમણે લીધેલી માનસિક મહેનત માટે એમને ધન્યવાદ પણ સાથે આપીએ છીએ.

પ્રકાશક,

તા. ૧૦-૮-૩૨ }
પ્રાંતીજ

શામળદાસ તુલજરામ
રમેશચંદ્ર વિ.—મુ'બંધ.

૧ લાઈ 'નમન' તરફથી ઉપોદ્ધાત લખાઈને આવવાથી મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજીએ છપાવવા માટે એ જ પસંદ કરેલ છે. મુનિશ્રીએ ઉપોદ્ધાતના બદલે 'આશુખ' લખી આપેલ છે.

॥ श्रीमद्-आचार्यप्रवरअजितसागरसूरीश्वराष्टकम् ॥

(ललित छंद)

जगति शर्मदं धर्मनायकं, जनिमतां सदा क्षोभहारकम् ।
 नमत भावतोभव्यमानवा-अजितसागरं सूरिशेखरम् ॥१॥
 मृदुवचस्ततिश्रेणिराजितं, मुखसिताम्बुजं भ्राजतेतराम् ।
 जनमनोहरं दीव्यशान्तिदं, गुरुं नमाम्यहं सूरिपुङ्गवम् ॥२॥
 जनगणाऽर्चितं सत्त्वतारकं, गुरुदयाकरं तत्त्वदेशकम् ।
 कलिमलापहं क्लेशवारकं, शुभतपःक्रियाध्यानधारकम् ॥३॥
 विविधवाचनादानकारकं, विकटकर्मतामूलहारकम् ।
 भवभवाऽर्तिहं श्रीगुरुं जना ! अजितसागरं सूरिमानम् ॥४॥
 जननमृत्युतोमोचनं नवै. गुरुकृपां विना देहिनामिह ।
 गुरुपदाश्रिता ये भवान्बुधिं, भुवि तरन्ति ते निर्मलश्रियः ॥५॥
 उपकरोत्यसौ सर्वदा गुरु-वचनविस्तरात्सर्वदेहिनाम् ।
 गुरुभिमं प्रभुं स्तोतुमक्षमः, शिवसुखंकरं स्वर्गसिद्धिदम् ॥६॥
 विजितकामनं दमितमानसं, पतितपावनं शान्तभावनम् ।
 विदितसन्मतं शुद्धचेतसं, भजत सद्गुरुं सूरिशेखरम् ॥७॥
 दुरितवार्दलश्रेणिमारुतं, सुरगणाऽर्चितं भूरिभावतः ।
 प्रणत सर्वदा मानवोत्तमाः ! अजितसागरं सूरिशेखरम् ॥८॥
 विमलभावतोगीतमष्टकं, निजगुरोरिदं नम्रचेतसा ।
 शिवदयानिधे ! हेमसागरै-र्जयतु शान्तिदं सर्वभूतले ॥९॥

વિષયાનુક્રમ.

નંબર.	પૃષ્ઠ.	નંબર.	પૃષ્ઠ.
૧ મંગલાચરણ	૧	૨૫ અધ્યાત્મરૂપ શંકર	૨૪
૨ અથ મંગલ	૨	૨૬ અનુભવ પ્રભાત	૨૫
૩ આહ્વાન	૩	૨૭ અધ્યાત્મ હોરી	૨૫
૪ કાવ્યદેવીને	૪	૨૮ અધ્યાત્મ કાચલ	૨૬
૫ હાલની હાકલ	૫	૨૯ અધ્યાત્મ સામ્બરમતી	૨૭
૬ ઉપદેશ	૭	૩૦ અધ્યાત્મ હોરી	૨૭
૭ હૃદયોધન	૭	૩૧ સદ્ગુરુ આવ્યા	૨૮
૮ આત્માનુરાગ	૯	૩૨ રસરાજનું રાજ્ય	૨૯
૯ અધ્યાત્મરવરૂપ	૧૦	૩૩ અધ્યાત્મ એકાદશી	૩૦
૧૦ અનહદનાદ	૧૦	૩૪ ત્યાં ત્યાં સદા જોઈ તેને	૩૧
૧૧ દેહદેવળ	૧૧	૩૫ કારણ અમલની કેફ છે	૩૧
૧૨ અકથ્ય કથન	૧૨	૩૬ ઉચ્ચેથી પડ્યા	૩૨
૧૩ સોહમંત્ર	૧૩	૩૭ સાધુ તે માયા	૩૩
૧૪ અનુભવજ્ઞાન	૧૪	૩૮ સોહ	૩૪
૧૫ પ્રભુપ્રિયતા	૧૪	૩૯ કહેવું સુગમ કરવું કઠીન	૩૪
૧૬ અદૈત ભાવના	૧૫	૪૦ આવ્યા તેને	૩૫
૧૭ સિદ્ધાયલ તીર્થ	૧૬	૪૧ જ્ઞાનગાંભે	૩૬
૧૮ નિરંજન આત્મા	૧૭	૪૨ મિલન	૩૭
૧૯ નિરાકારભાવના	૧૮	૪૩ જગના વિષયથી મુક્ત છું	૩૮
૨૦ પ્રભુવિરહ	૧૯	૪૪ પડદો પ્રિયતમ ખોલો હવે	૩૯
૨૧ અધ્યાત્મ સુંદરી	૨૦	૪૫ પાછી હું જવાની નથી	૪૦
૨૨ વ્યર્થઆશા	૨૧	૪૬ પરિશ્રમની પૂજા	૪૧
૨૩ અધ્યાત્મરૂપગણપતિ	૨૨	૪૭ પ્રભુજી તો પાસે છે	૪૨
૨૪ આત્મરૂપ શ્રીહરિ	૨૩	૪૮ ત્યારે કહે હું મુક્ત છું	૪૩

૪૯ તુંજ છે	૪૪	૭૮ મનમંદિર	૭૩
૫૦ વાણી બિચારી શું કરે ?	૪૫	૭૯ પ્રેમકટાર	૭૪
૫૧ એકડો	૪૬	૮૦ સંસાર દીનતા	૭૫
૫૨ અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં	૪૭	૮૧ ચિદાનન્દ સ્વરૂપ	૭૬
૫૩ ભગવદ્ ભાવના	૪૯	૮૨ આત્માનંદ	૭૭
૫૪ યોગ્ય સંગતિ.....		૮૩ વિદેશ વિષે	૭૮
૫૫ સિદ્ધાન્ત મહિમા	૫૦	૮૪ બેપરવાઈ અમલદારી	૮૦
૫૬ આત્મહેત	૫૧	૮૫ ભજનબોધ	૮૧
૫૭ કથ્યાણુ ભાવના	૫૧	૮૬ હરિભજન	૮૨
૫૮ જ્ઞાન વેણુ	૫૨	૮૭ મોહનમેલાપ	૮૩
૫૯ મૂર્ખ પ્રવૃત્તિ	૫૩	૮૮ દ્વાદશ વ્રત	૮૩
૬૦ નિર્મળ નાથ	૫૪	૮૯ દુર્જન સંગતિ	૮૪
૬૧ મોહપટ	૫૫	૯૦ અમૂલ્ય સમય	૮૫
૬૨ પ્રેમ રસ	૫૬	૯૧ સત્ય સંબંધ	૮૭
૬૩ ભક્તિ સ્નેહ	૫૭	૯૨ પ્રભુ ધ્યાન	૮૮
૬૪ નિર્મળ મનોભાવના	૫૮	૯૩ સત્ય-ઉપેક્ષા	૮૯
૬૫ પરમાત્મ વિનંતિ	૫૯	૯૪ સદ્બોધ વિષે	૯૦
૬૬ પરમાત્મ પ્રતિ પ્રાર્થના	૬૨	૯૫ ભગવદ્ ભજન	૯૧
૬૭ પ્રભુભગની	૬૩	૯૬ ભજન સમય	૯૨
૬૮ તત્વપ્રાપ્તિ	૬૩	૯૭ કન્યાવિક્રય વિષે	૯૩
૬૯ અસલ્ય દુનિયા	૬૪	૯૮ કળ્પેડા વિષે	૯૪
૭૦ સલ્ય દેશ	૬૫	૯૯ બાલવિધવા	૯૫
૭૧ અદ્વૈત પ્રભુપ્રેમ	૬૭	૧૦૦ દુર્દેશા હેતુ	૯૬
૭૨ સર્વમય પ્રભુ	૬૮	૧૦૧ બાલ ભજન	૯૭
૭૩ સલ્ય સ્વામી	૬૯	૧૦૨ દુષ્ટ રીતિ	૯૭
૭૪ આત્મકોકિલ	૭૦	૧૦૩ શુદ્ધાચાર	૯૮
૭૫ કાયાપિંજર	૭૧	૧૦૪ પ્રભુરંજન	૯૯
૭૬ સદ્વૃત્તિ વિકાસ	૭૨	૧૦૫ દુષ્ટકર્મ ત્યાગ	૧૦૦
૭૭ સત્ય સંબંધ	૭૩	૧૦૬ રૂદન નિષેધ	૧૦૧

૫૭

૧૦૭ સત્ય ધ્યાન	૧૦૨	૧૩૬ સમજી જનોને પાર્થના	૧૩૦
૧૦૮ પાણી પાપાત્મા	૧૦૨	૧૩૭ દારૂ બગાડે સુદ્ધિને	૧૩૧
૧૦૯ વિવાદ	૧૦૩	૧૩૮ સમજો અને આગલ	
૧૧૦ કુવાદ પરિહાર	૧૦૪	ધસો	૧૩૩
૧૧૧ સદ્વિવા	૧૦૫	૧૩૯ અહીં આવીને ચાલ્યા	
૧૧૨ તત્વ કેળવણી	૧૦૬	ગયા	૧૩૪
૧૧૩ શુભ શિક્ષા	૧૦૬	૧૪૦ મિથ્યાભિમાની	૧૩૫
૧૧૪ અસત્ય રચના	૧૦૮	૧૪૧ લોભીજનો	૧૩૬
૧૧૫ અવસ્થા ભેદ	૧૦૯	૧૪૨ ક્રોધીજનો	૧૩૭
૧૧૬ સત્ય સંગતિ	૧૧૦	૧૪૩ ઘૂંઘટ	૧૩૮
૧૧૭ જ્ઞાનાવસ્થા	૧૧૧	૧૪૪ અંતરજ્ઞાંતિ	૧૩૯
૧૧૮ મરવું ઘટે	૧૧૨	૧૪૫ પ્રભુ સ્મરણુ	૧૪૦
૧૧૯ ચાલ્યા જવું	૧૧૩	૧૪૬ સેવા કરો	૧૪૧
૧૨૦ લાભ્યા કરો	૧૧૪	૧૪૭ પરાસ્ત કરી દીધા	૧૪૨
૧૨૧ આખ્યા કરો	૧૧૫	૧૪૮ ઉદ્ધમ વગર આવે નહીં	૧૪૩
૧૨૨ સ્થિર નથી	૧૧૬	૧૪૯ ખામી પડે	૧૪૪
૧૨૩ ધિક્કાર છે	૧૧૭	૧૫૦ વાણીવડે	૧૪૫
૧૨૪ વિચારી શકે તો	૧૧૮	૧૫૧ રોયા કરે	૧૪૬
૧૨૫ પાણીતણા પરપોટડા	૧૧૯	૧૫૨ તકરાર બંધ કરો	૧૪૭
૧૨૬ સુખ છે બધું સંસારમાં	૧૨૦	૧૫૩ એક દિન તો ખાસ છે	૧૪૮
૧૨૭ તહારો અતિ પ્રિય દેશ છે	૧૨૧	૧૫૪ જનું જરૂર પરલોકમાં	૧૪૯
૧૨૮ સાધુપુરૂષનાં સંગમાં	૧૨૨	૧૫૫ સંતો કહે	૧૫૦
૧૨૯ કેદી માટે	૧૨૩	૧૫૬ ચિંતા કરો નહિ માનવી	૧૫૧
૧૩૦ દેખો દક્ષા વિધવાતણી	૧૨૪	૧૫૭ નિર્ભય બનો હે આદમી	૧૫૨
૧૩૧ અંતે તણને ચાલવું	૧૨૫	૧૫૮ શન્ય છે	૧૫૩
૧૩૨ નિજ બંધુઓ તો કેદ છે	૧૨૬	૧૫૯ પ્રિયતમની શોધમાં	૧૫૪
૧૩૩ ચિંતા છતાંએ ના ટળી	૧૨૭	૧૬૦ સાચા જ છો ગાંધી ત્હમે	૧૫૫
૧૩૪ નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી	૧૨૯	૧૬૧ પીધા કરો	૧૫૬
૧૩૫ અંતે નરકને પામશે	૧૨૯	૧૬૨ વિશ્વાસ ના કરો	૧૫૭

૧૬૩ મળ્નજ કરી ગાળ્ને તહમો	૧૫૮	૧૯૧ ભવજળને તરીએ	૧૮૦
૧૬૪ અવતાર તહે શીદને ધર્યો	૧૫૯	૧૯૨ કળ્નેડાની કહાણી	૧૮૧
૧૬૫ તહારા ચરણે ફરીયાદ છે	૧૬૦	૧૯૩ પરમાર્થ કરળ્ને	૧૮૨
૧૬૬ પરલોક કેરી વાટ છે	૧૬૧	૧૯૪ જગીને જ્નેયું	૧૮૩
૧૬૭ બહાલાતણાં દર્શન વિના	૧૬૨	૧૯૫ ચેતન ચેતી ચાલો	૧૮૪
૧૬૮ ચાલ્યા કરે (ગણ)	૧૬૩	૧૯૬ એકડો	૧૮૫
૧૬૯ સૂરતા ખીળ કાર્યે હતી	૧૬૪	૧૯૭ અહિલોપિકા	૧૮૫
૧૭૦ માળા જલ	૧૬૫	૧૯૮ અહિલોપિકા	૧૮૬
૧૭૧ મહાવીર તું	૧૬૬	૧૯૯ મનહર	૧૮૭
૧૭૨ પ્રભુતું દાર	૧૬૬	૨૦૦ જ્નેખન	૧૮૭
૧૭૩ સતોને ઉપદેશ	૧૬૭	૨૦૧ જ્નેખન ચાલ્યું	૧૮૮
૧૭૪ પ્રભુમય જીવન (ગણ)	૧૬૮	૨૦૨ પ્રભુ ભજન	૧૮૯
૧૭૫ ભલો વકીલ	૧૬૯	૨૦૩ પ્રભુતું સ્મરણ કરો	૧૮૯
૧૭૬ અહો પરમાર્થ	૧૭૦	૨૦૪ પ્રભુના પંથે અનુસરવું	૧૯૦
૧૭૭ સત્સંગ	૧૭૧	૨૦૫ ગુરુદેવને શરણે જળ્ને	૧૯૨
૧૭૮ તું મહાવીર	૧૭૧	૨૦૬ ક્યાં છુપાયા છો ?	૧૯૨
૧૭૯ બહાલી લાગે છે	૧૭૨	૨૦૭ જગોને જ્નેગી	૧૯૩
૧૮૦ માતૃભૂમિને	૧૭૩	૨૦૮ જગીને જ્નેતાં	૧૯૪
૧૮૧ પ્રભુના પ્યારા	૧૭૪	૨૦૯ લહડશી નહી	૧૯૪
૧૮૨ અર્પણ છે	૧૭૪	૨૧૦ વીલાષ જાસે	૧૯૫
૧૮૩ આજના આળકોને	૧૭૫	૨૧૧ પ્રભુદર્શને ચાલો	૧૯૬
૧૮૪ જાતા રહ્યા (વૈરાગ્ય ભાવના)	૧૭૬	૨૧૨ પ્રભુજના પંથમાં ચાલો	૧૯૬
૧૮૫ એવું ભણો	૧૭૭	૨૧૩ ભજન વિના	૧૯૭
૧૮૬ ભારતભૂમિ અમ-કામની	૧૭૭	૨૧૪ ઓ મનડા મૂરખ	૧૯૮
૧૮૭ કામ વશ કરવો કઠીન છે	૧૭૮	૨૧૫ આપદ અજિત ધરશો નહી	૧૯૯
૧૮૮ પરલોકમાં ક્યાંથી મળે	૧૭૯	૨૧૬ પ્રિતિવ્રતા ધર્મ	૧૯૯
૧૮૯ વશ ક્યાં	૧૭૯	૨૧૭ પ્રભુસ્મરણ	૨૦૦
૧૯૦ સુખનાં સમયની છાંયડી	૧૮૦	૨૧૮ અગમ્ય સુખસાગર	૨૦૧

૫૬

૨૧૯ આત્મસંપત્તિ	૨૦૨	૨૪૮ પ્રીતિ ભરેલા આવજો	૨૨૬
૨૨૦ સત્યવિચાર	૨૦૩	૨૪૯ સ્હામા જલું	૨૨૭
૨૨૧ હૃદયભુવન	૨૦૪	૨૫૦ આનંદ	૨૨૮
૨૨૨ હૃદયવાસી દેવ	૨૦૫	૨૫૧ ત્હારી ત્હને પરવા નથી	૨૨૯
૨૨૩ અંતાપ પરિહાર	૨૦૬	૨૫૨ આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં	૨૩૦
૨૨૪ સત્યશોભા	૨૦૭	૨૫૩ વિમળ વાસો હજો	૨૩૧
૨૨૫ પ્રેમપીયાલો	૨૦૭	૨૫૪ પરિશાંતિ મનને ના મળી	૨૩૨
૨૨૬ અજ્ઞાત ક્રિયા	૨૦૯	૨૫૫ મન મૂર્ખ કીધું ના કરે	૨૩૩
૨૨૭ મનમંદિર	૨૧૦	૨૫૬ આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે	૨૩૪
૧૨૮ અગમ્ય પ્રાર્થના	૨૧૧	૨૫૭ અંતમાં રોયા કરે	૨૩૫
૨૨૯ સન્નન સ્નેહ	૨૧૧	૨૫૮ સત્યાગ્રહી	૨૩૬
૨૩૦ ગુરૂદેવ	૨૧૩	૨૫૯ કામીજનો	૨૩૭
૨૩૧ પ્રભુસ્મરણ નૌકા	૨૧૩	૨૬૦ પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે	૨૩૮
૨૩૨ મુક્તિમાર્ગ	૨૧૪	૩૬૧ એવી રિથતિ છે આજકે	૨૩૯
૨૩૩ શાંતિમંત્ર	૨૧૫	૨૬૨ યાચક પ્રભુ હું આપનો	૨૪૦
૨૩૪ ભગવદ્ ભજન	૨૧૫	૨૬૩ ભાવ આરતી	૨૪૧
૨૩૫ અદ્વૈતપ્રેમ	૨૧૬	૨૬૪ ચાલ્યો ગયો	૨૪૨
૨૩૬ પ્રભુપ્રેમ	૨૧૭	૨૬૫ સધળું વિદેશે ચાલતું	૨૪૩
૨૩૭ આંતરિક રાધા	૨૧૮	૨૬૬ પ્રભુ વિના જીવન ખાલી	૨૪૪
૨૩૮ આત્મરાસ	૨૧૯	૨૬૭ ધાયલ કર્યા	૨૪૫
૨૩૯ જ્ઞાનખંસી	૨૨૦	૨૬૮ યાદી આવે આપની	૨૪૬
૨૪૦ અંતરાત્મા	૨૨૧	૨૬૯ દાસનો હું દાસ છું	૨૪૬
૨૪૧ આત્મજાગ્રતી	૨૨૧	૨૭૦ નમે	૨૪૭
૨૪૨ પ્રેમપત્ર	૨૨૩	૨૭૧ મોહન મ્હારો	૨૪૭
૨૪૩ પ્રભુપ્રાર્થના	૨૨૩	૨૭૨ પ્રભુ નામની પ્રીતિ લાગી	૨૪૮
૨૪૪ પ્રભુશરણુ	૨૨૪	૨૭૩ અમૃત વરસી રહું	૨૪૯
૨૪૫ અચિન્ત્ય પ્રયાણુ	૨૨૪	૨૭૪ હૈડું હેરી ગયો	૨૫૦
૨૪૬ સત્ય ભક્તિ	૨૨૫	૨૭૫ ચોરી કરી	૨૫૧
૨૪૭ કસ આવ્યો	૨૨૬	૨૭૬ પ્રભુ પધાર્યા	૨૫૧

६०

२७७ धर्म करी शकतो नथी	२५२	३०६ ज्ञानगंगा	२७४
२७८ आवी पूजना कारणे	२५३	३०७ तमाभु प्रचार	२७५
२७९ सह्युर् शरणु	२५३	३०८ महिरानिषेध	२७६
२८० जे शण्ड	२५४	३१० प्रलुभजन	२७८
२८१ वरस्या करे	२५५	३११ अयोग्य जभलुवार	२७८
२८२ तलस्या करे	२५५	३१२ कलियुगना कवि	२८१
२८३ अनहदनी मेरली	२५६	३१३ नालायक नाटक	२८३
२८४ पोपट	२५६	३१४ वैरागभिंदु	२८५
२८५ कणधंटी	२५७	३१५ ढाली ठंकराध	२८५
२८६ आत्मसूर्य	२५८	३१६ असत् प्रचार	२८७
२८७ आत्ममाया	२५८	३१७ समय	२८८
२८८ पृथ्वीने क्षमापना	२५९	३१८ अज्य तमासो	२९०
२८९ अमकाट	२६०	३१९ प्रलुविनती	२९१
२९० कंठिहास्य प्रलुजने थयु	२६०	३२० अहलुत आश्रय	२९१
२९१ पश्चाताप	२६१	३२१ ष्हाली वार्ता	२९२
२९२ सत्य तत्त्व	२६२	३२२ दुनीआ वाडी	२९३
२९३ प्रलु धारणा	२६२	३२३ समाज दुःस्थिति	२९३
२९४ संसार सार	२६३	३२४ सत्य संदेश	२९५
२९५ अवसंशयित	२६४	३२५ भतनृपति	२९६
२९६ प्रलुप्रीति	२६५	३२६ दुःभसागर	२९७
२९७ परमात्म ध्यान	२६६	३२७ सत्यशीक्षणु	२९८
२९८ भरणु सुभट	२६७	३२८ आत्मप्रकाश	२९९
२९९ अनिवार्य मृत्यु	२६८	३२९ आत्मजगृती	३००
३०० यौवन स्थिति	२६९	३३० अनन्य भावना	३०१
३०१ क्षमापना	२७०	३३१ विदेशी वादल	३०२
३०२ लवभ्रमणु	२७१	३३२ पावन करो	३०३
३०३ दस्य वरपु	२७२	३३३ थाकी गया	३०४
३०४ सत्य शिक्षा	२७३	३३४ मृत्यु जने	३०५
३०५ भमत्त्व त्याग	२७३	३३५ सह्युपदेश	३०६

૩૩૬ આવ્યા કરો	૩૦૭	૩૬૫ પાસે છે	૩૩૩
૩૩૭ બહાલી નથી	૩૦૮	૩૬૬ મહારૂ રૂદન શમતું નથી	૩૩૪
૩૩૮ ચાલ્યા ગયા	૩૦૯	૩૬૭ લાવ્યા ત્હમે	૩૩૫
૩૩૯ અંતર વેદના	૩૧૦	૩૬૮ આવ્યા ત્હમે	૩૩૫
૩૪૦ કરમાયેલું કુલ	૩૧૦	૩૬૯ જોખન ઘેલાં	૩૩૬
૩૪૧ ખબર પડતી નથી	૩૧૧	૩૭૦ એક વિનતી	૩૩૬
૩૪૨ આજે પડયા છે કેદમાં	૧૨૩	૩૭૧ દરકાર તુજને છે નહી	૩૩૭
૩૪૩ તેજ કંઈ કરી બતાવે છે	૩૧૩	૩૭૨ સવારે શું પધાર્યા છો ?	૩૩૮
૩૪૪ ચાર પળની ચાંદની	૩૧૪	૩૭૩ રસીલી જાય રાતલડી	૩૩૮
૩૪૫ શુદ્ધાત્મા	૩૧૫	૩૭૪ ચાલો સખી	૩૩૯
૩૪૬ સાધુશીલતા (ગદ્ય)	૩૧૬	૩૭૫ ભકિત કરો નર પાપ	
૩૪૭ એક ઉદ્દગાર (ગદ્ય)	૩૧૭	જશે	૩૪૦
૩૪૮ સ્મૃતિ (ગદ્ય)	૩૧૮	૩૭૬ પ્રેમભર્યાં પ્રભુજી આવે	૩૪૦
૩૪૯ જીદાઇના પાપે કરી	૩૨૦	૩૭૭ જાદુ કર્યાં	૩૪૧
૩૫૦ પાણીવડે	૩૨૧	૩૭૮ મહારા લલાટ વિષે લખ્યો	૩૪૨
૩૫૧ અંતમાં તો ખાખ છે.	૩૨૨	૩૭૯ ખોલાવતા પશુ છો નહી	૩૪૨
૩૫૨ પ્રભુનો આશક	૩૨૩	૩૮૦ પ્રભુ એટલામાં આવજો	૩૪૩
૩૫૩ પંખી મગ્ન માણ્યા કરો	૩૨૪	૩૮૧ ચાલ્યા જાય છે	૩૪૪
૩૫૪ હોરી તણા દિન આવીયા	૩૨૫	૩૮૨ ગ્રાસ્તાવિક	૩૪૫
૩૫૫ તમારૂં એક ઉપહાસ્ય	૩૨૬	૩૮૩ મનમોહન	૩૪૬
૩૫૬ કુમારી (ગદ્ય)	૩૨૭	૩૮૪ પરમાત્મ મૂર્તિ	૩૪૬
૩૫૭ એક સત્તા (ગદ્ય)	૩૨૮	૩૮૫ પ્રભુપ્રિયતા	૩૪૭
૩૫૮ આવ્યા ત્હમે	૩૨૯	૩૮૬ આનંદમય જગત	૩૪૮
૩૫૯ શાને દિસો હસતા ત્હમે	૩૨૯	૩૮૭ વરતુ તત્ત્વ	૩૪૯
૩૬૦ પરવા નથી પશુ આપને	૩૩૦	૩૮૮ સસ્ય શરણુ	૩૫૦
૩૬૧ કોણુજ હતું	૩૩૧	૩૮૯ નિરંજન સ્વરૂપ	૩૫૧
૩૬૨ ખીલી રહ્યો	૩૩૧	૩૯૦ આત્મભાતુ	૩૫૧
૩૬૩ વસંત (સહોદિત અલંકાર)	૩૩૨	૩૯૧ પ્રભુ આજા	૩૫૨
૩૬૪ પ્રભુપાશમાં	૩૩૩	૩૯૨ સંત સ્વરૂપ	૩૫૩

૬૨

૩૬૩ દયા ધર્મ	૩૫૪	૪૦૮ જ્ઞાનપ્રકાશ	૩૭૧
૩૬૪ પશુ ત્રાસ	૩૫૫	૪૦૯ સત્ય શરણુ	૩૭૨
૩૬૫ શૂરવીર પંથ	૩૫૬	૪૧૦ અનુભવ	૩૭૩
૩૬૬ દેશની દુર્દશા	૩૫૭	૪૧૧ સત્સંગ	૩૭૪
૩૬૭ વિદેશી વસ્તુ	૩૫૮	૪૧૨ ભજન	૩૭૫
૩૬૮ માયાવી સાધુ	૩૫૯	૪૧૩ ગરબી	૩૭૬
૪૬૯ આનંદવાર	૩૬૦	૪૧૪ ભજન	૩૭૭
૪૦૦ અંતર્યામી પ્રાર્થના	૩૬૧	૪૧૫ પ્રભુના બાલક	૩૭૮
૪૦૧ પ્રભુગુણ બોધ	૩૬૧	૪૧૬ તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી	૩૮૦
૪૦૨ સાત વાર વિવેક	૩૬૨	૪૧૭ કોયલને	૩૮૨
૪૦૩ ખારમાત્રી	૩૬૫	૪૧૮ આત્મજ્યોતિ	૩૮૨
૪૦૪ આત્મભૂપ વિનતિ	૩૬૭	૪૧૯ ભવિષ્ય કથન	૩૮૩
૪૦૫ સ્વદેશ ભાવના	૩૬૮	૪૨૦ બાલ વિનય	૩૮૪
૪૦૬ સ્વદેશ રિથતિ	૩૬૯	આમુખ પ્રસ્તાવના	
૪૦૭ કલિમહિમા	૩૭૦	કવિ અજિતસાગરસૂરિ સ્મરણુ.	

અજિતસાગરસુવિશ્લ.

૧

(ગત્ત.)

મનોહર ભાવની મૂર્તિ, અમોને યાદ આવે છે:
 ક્ષમાની સૌમ્ય એ મૂર્તિ, અમોને યાદ આવે છે. ૧
 તમામ મહુશુભો સ્વામી, વિષે કાંઈ નવ હતી ખામી;
 સદા શુભ શાંતિના ધામી, અમોને યાદ આવે છે. ૨
 દીધા ઉપદેશ જૈનોને, દીધા ઉપદેશ વૈષ્ણવને;
 દીધા ઉપદેશ મુસ્લીમને, અમોને યાદ આવે છે. ૩
 હતું સિદ્ધો સમું ગર્જન, હતું સત્કાર્યતું સર્જન;
 વળી દુર્ગુણતણું તર્જન, અમોને યાદ આવે છે. ૪
 દીધી આધુત્વની દીક્ષા, દીધી ઉપદેશની શિક્ષા;
 રૂડી અમૃત સમી વાણી, અમોને યાદ આવે છે. ૫
 કરી અહીંઆ પધારીને, અમોને દર્શનો દેલો;
 ગુરૂ હેમેન્દ્રના સાચા, અમોને યાદ આવે છે. ૬

૨

(કન્વાલી)

આવો અજિત ગુરૂ આ સમે, સ્વાતંત્ર્ય ઘટતું જાય છે:
 ધન માત્ર ઘટતા જાય છે, ચારિત્ર ઘટતું જાય છે. આવો
 અમ દેશમાંથી આ સમે, સુખ શાન્તિ ઘટતા જાય છે:
 અમ ધર્મમાંથી આ સમે, મૃદુભાવ ઘટતા જાય છે. આવો
 ઉપદેશકોનું કામ છે, આચાર્યજનનું કામ છે;
 વ્યસનો ય વધતાં જાય છે, દુર્વ્યસન વધતાં જાય છે. આવો
 ઉપદેશ સુન્દર આપતા, સુવિચાર સુન્દર આપતા;
 સંભારીને વિરહે કરી, જળ નેત્રનાં ઘટી જાય છે. આવો
 હેમેન્દ્રના હૈડા વિષે, વાસો કરો નિર્માણપણે;
 ગુરૂ અજિતસાગર આવજો, અમ જીવન ઘટતા જાય છે. આવો

। गुरुस्मरणम् ।

१

सिद्धान्तोदधितत्त्वरत्ननिलयः सत्कर्मवर्माश्रितः,
 संसारान्तर्बर्त्तिवैरिविजयी निर्मानपुष्पायुधः ।
 चारित्रित्रजसंस्तुतः श्रुतगुणः सर्वत्र दिङ्मण्डले,
 सूरिन्द्रोऽजितसागरः सुरप्रियः शान्तिप्रदाऽस्तु क्षितौ ॥१॥

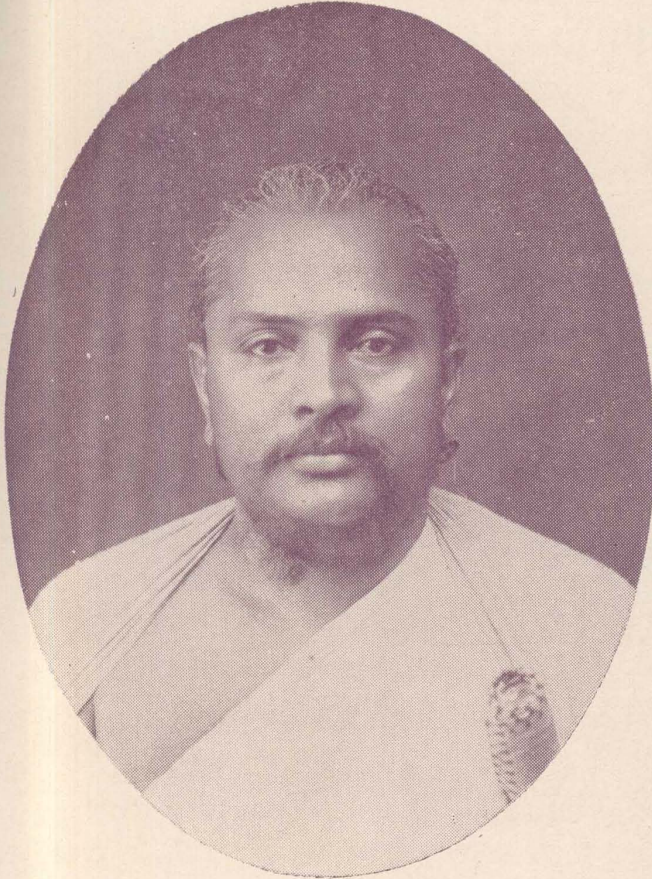
२

विज्ञातं विमलं विवेकमतिना येनाऽऽत्मतत्त्वं वरं,
 ग्रन्थानैकविधाजनोपकृतये विस्तारितास्तात्त्विकाः ।
 मिथ्यात्वोपहृताङ्गिनोऽपि विधिना निस्तारिता दुःसृतः,
 सूरिशोऽजितसागरः शिबगतिः श्रेयः प्रदोभूतले ॥ २ ॥

३

सूरिश्रीरजिताऽन्धरुत्तमगतिर्विश्रामभूरन्वहं,
 श्रान्तानां भवसागरस्थितिजुषां बभ्रम्यमाणात्मनाम् ।
 दैव्यां वाचिविशारदः शशिसमः सन्तप्रसन्तापहत,
 भव्यानां भवशान्तिदोऽस्तु नितरां साहित्यपाथोनिधिः ॥३॥

मुनिहेमन्द्रसागरः ।

२५० प्रसिद्धवक्ता आचार्यश्री अणुतसागरसूरिण.

आनंद प्रिन्टिंग प्रेस-भावनगर.

॥ श्रीमहावीराय नमः ॥

निखिलसैद्धान्तिकतत्त्वविवेचकसंयमिचक्रचूडामणिशास्त्रविशा-
रदजैनाचार्ययोगनिष्ठाऽध्यात्मज्ञानदिवाकरपूज्यपाद-
विश्वजनवन्दनीयसद्गुरुश्रीमद्बुद्धिसागर-
सूरीश्वरेभ्यो नमः ॥

गीतप्रज्ञाकर.

राग . भैरवी-त्रिताल.

हे ? जनपालक ? शिवसुखदायक ?
हे ? भवतारक ? दीव्यतनो ?
आनन्दसिन्धो ? दुःस्थितबन्धो ?
कर्मकलङ्कनिवारक ? हे ? ध्रुव.
नित्यनिरामय ? शांतिनिकेतन ?
ब्रह्माऽनन्त ? सनातन ? हे ?
जगदीश्वर ? जगदीश ? अनादे ?
निरुपम ? देव ? निरञ्जन ? हे ?
प्राणसमानसुधर्मनिधानक !
जीवनवह्नीसुधारक ? हे ?

॥ १ ॥

(૨)

પરમકૃપાલુચિદાનન્દમૂર્તે ?

કર્મલતાઽઽલિકુઠારક ? હે ?

શ્રીમહાવીર જિનેશ્વર ! નશ્વર—

સુખસમ્પત્પરિહારક ? હે ?

શુદ્ધસમાધિવિધારક ! દેહિ.

મુક્તિપદં શિવદાયક ? હે ? ॥ ૨ ॥

(સં. મુનિહેમેન્દ્રસાગર.)

અથમઙ્ગલમ્ (૧)

(૧)

વાણી તણી અધિદેવતા, વાણી તણું મંગલ કરો,
રાબ્દ પ્રબ્દ સઘળા મળી, સહુ પ્રાણીનું મંગળ કરો;
વૈરાગ્ય કેરી દેવતા, વૈરાગ્યનું મંગળ કરો,
આનંદધન સમ યોગિઓ, અમ યોગનું મંગલ કરો.

(૨)

શુરૂદેવ આવી આ સમે, આરિત્રનું મંગલ કરો,
ક્ષત્રિયજનો નિજ ળળવડે, અમ દેશનું મંગળ કરો;
પંડિત જનો શાસ્ત્રોવડે, સત્શાસ્ત્રનું મંગલ કરો,
વૈશ્યો વિશદ્ધ ધન આપીને; વ્યાપારનું મંગલ કરો.

(૩)

પ્રતિ વર્ષ આવી વૃષ્ટિઓ, ખેતી તણું મંગળ કરો,
ધન્વંતરી સમ વૈદ્ય જન, દર્દી તણું મંગળ કરો;
આહ્યે ભટકતી વૃત્તિમાં, યોગીજનો મંગળ કરો,
અજ્ઞાનનું કનડે તિમિર, ત્યાં જ્ઞાનીઓ મંગળ કરો.

(૩)

(૪)

હરદમ પધારી સંતજન, અમ આંગણું મંગળ કરો,
સહુમાં દયા આવી વસો, નિર્દયપણાને પરિહરો;
ઉત્તર વિષે મંગલ કરો, દક્ષિણ વિષે મંગલ કરો,
અમ પૂર્વમાં મંગળ કરો, ને પશ્ચિમે મંગલ કરો.

(૫)

અમ નેત્રમાં આવી પ્રભો ?, અમ દૃષ્ટિને મંગલ કરો,
હૈડે પધારી હેતમાં, અમ હૃદયને મંગળ કરો;
મંગલ અમારું સૂત્ર છે, મંગલ અમારું ધ્યેય છે,
સુખ શાન્તિમાં અમ દેશ હો, મંગલ અમારું જ્ઞેય છે;
શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા ભવન્તુ ભૂતગણાઃ ।
દોષાઃ પ્રવાન્તુ નાશં, સર્વત્ર સુખીભવન્તુ લોકાઃ ॥ ૧ ॥

આહ્વાન. (૨)

મહાવીર સ્વામી આવીને, અમ ધર્મને પાવન કરો,
આહ્વાન છે આહ્વાન છે, અમ કર્મને પાવન કરો;
અંચળ બની ચિત્તડું ભમે, ત્યાં ચિત્તને પાવન કરો,
અભિલાષી આવે જ્ઞાનના, અમ મિત્રને પાવન કરો.

(૨)

આનંદધન મુનિ આવજો, અમ યોગને પાવન કરો,
અમ યજનને પાવન કરો, અમ ભજનને પાવન કરો;
શાસન તાણી અધિદેવતા, શાસન સદા પાવન કરો,
આસન તાણી અધિદેવતા, અમ આસનો પાવન કરો.

(૪)

(૩)

અમ હૃદય કેરા નાહને, પ્રભુજી ! તમો પાવન કરો,
કેવળ અહિંસા ધર્મને, સહુ સંતજન પાવન કરો;
વિજથી થવું છે વિશ્વમાં, કેવળ અહિંસા ધર્મથી,
પાવન થવું અમ સર્વને, ઉત્તમ અહિંસક કર્મથી.

(૪)

ઓ ! બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂ, ફરી એક ફેરા આવજો,
અમ દેશમાં ફરીવાર આવી, અલખ ધૂન જગાવજો;
અમ દેશના સંતો બધા, ફરી દેશને પાવન કરો,
અમ દેશના ભકતો બધા, ભકિત તણું પાલન કરો.

(૫)

અધ્યાત્મના અધિદેવના, અધિભૂતના તાપો હરો,
સહુ પ્રાણીમાં શુભ બુદ્ધિથી, નિજ હૃદયનાં પાપો હરો;
તીર્થકરો આવો અને, અમ તીર્થને પાવન કરો,
અમ દેશ વેષ નરેશ, આશ્રમ ભાવને પાવન કરો.

કાવ્યદેવીને. (૩)

કવિઓ અને સંતોતણા, હૃદયે તમે વાસો કર્યો,
પદકંજ દેખી આપનાં, આત્મા વિમળ મહારો કર્યો;
હું આપને સંભારું ત્યાં, કરૂણાની દૃષ્ટિ રાખતાં,
મનબુદ્ધિથી પરદેશના, ભાવો વિમળ વર્ષાવતાં.

(૨)

કરૂણા તમારા હાથમાં, પ્રિયતા તમારા હાથમાં,
ઘણીવાર આવો છો તમો, મુજમાં સ્વજન સંગાથમાં;

(૫)

લૌકિક રૂપો પ્રગટો તદા, આનંદ લૌકિક આપતાં,
ને હીવ્ય રૂપે આવીને, તાપો સમગ્ર શમાવતાં.

(૩)

ઉદાનમાં હું જાઉં ત્યાં, દર્શન કરું છું આપનાં,
એકાંતમાં એસું તદા, દર્શન કરું છું આપનાં;
આ વિશ્વમાં આનંદને, પ્રગટાવવો તમ હાથ છે,
આનંદી નયને આંસુડાં, વહાવવાં તમ હાથ છે.

(૪)

સંતો તમોને સેવતા, સંતો તમારા શિષ્ય છે,
ભોગી તમોને સેવતા, ભોગી તમારા શિષ્ય છે;
જેવી કરીને કલ્પના, જેવી કરીને ભાવના,
લોકો ભજે જે રૂપથી, તે રૂપથી કૃણ આપતાં.

(૫)

વીણા ઉપર મંજુલ સ્વરે, સંગીત ગાતાં આપ છો,
પુષ્પો ઉપર ભ્રમરો વડે, ગુંજર કરતાં આપ છો;
સંતો તણા મુખમાં મધુર, ભગવત્ ભજનમય આપ છો,
મારાં શીતળ હૈડાં વિષે, કેમળ યજનમય આપ છો.

હાલની હાકલ. (૪)

(૧)

પરદેશી કાપડ હીન્દીઓ ?, કદી હાથમાં લેશો નહિ,
મદિરા સમી દુર્ગુદિદા, વસ્તૂ કદી પીશો નહિ,
સંપી રહો સંસારમાં, સાચુંજ ખોલો સર્વદા,
નિજ દેશને ઉદ્ધારવા, નિજ હૃદય ખોલો સર્વદા.

(૬)

(૨)

નથી મારવું જન કોઇને, હાથે કરી મરવુંજ છે,
 રૂબાવવું નથી કોઇને, હાથે કરી તરવુંજ છે;
 નિજ આત્મસમ પર આત્મ છે, એ સંતની સાચી કથા,
 હક આત્મમૂલક સર્વના, સરખા ગણી હરવી વ્યથા.

(૩)

કદી દેહને તજવો પડે, પણ દેહીને તજશે નહિ,
 ત્યાગો ખુશીથી જૂઠંને, પણ સત્યને તજશે નહિ;
 ઉદ્યોગ નાશ થયા બધા, ઉદ્યોગ ફરીથી ખીલવો,
 મધ શકિતઓ પાછી બધી, સંપ્રાપ્ત કરીને કેળવો.

(૪)

આ દેશમાં હુન્નર વધે, આ દેશમાં લક્ષ્મી વધે,
 આ દેશમાં વિદ્યા વધે, આ દેશમાં જાગૃતિ વધે;
 એ માર્ગ સર્વે સંચરો, ને સંપનો આહર કરો,
 એ હેતુથી દુઃખો બધાં, ખમવાં હવે આહર કરો.

(૫)

પર હાથમાં નહીંઓ બધી, પર હાથમાં પૃથ્વી બધી,
 પર હાથમાં રક્ષણ બધું, પર હાથમાં શિક્ષા બધી;
 માટે તમારા હીન્દને, પોતા તણે નક્કી કરો,
 ઘારિદ્રય દળવા ચત્નની, ચક્કી હવે પક્કી કરો.

(૭)

ઉપદેશ. (૫)

- લેણે પ્રભુનું નામ પણ, નિંદા મુખે લેશે નહિ,
રહેણે પ્રભુના ધ્યાનમાં, અપધ્યાનમાં રહેશે નહિ. લેણે. ૧
- પરમાર્થમાં પ્રીતિ કરો, પણ પાપમાં કરશે નહિ,
અજ્ઞાન અંતરનું હરો, પરપ્રાણ કદી હરશે નહિ. લેણે. ૨
- કરશે પ્રીતિ સત્સંગમાં, પણ દુષ્ટતા કરશે નહિ,
ભરણે ભજનથી પિંડ પણ, કુકૃત્યથી ભરશે નહિ. લેણે. ૩
- કરણે વ્યસન સત્શાસ્ત્રનું, દુર્વ્યસન કદી કરશે નહિ,
કરશે હૃદયમાં દોષથી પણ, પુણ્યથી કરશે નહિ. લેણે. ૪
- પાતે અજિત બનશે અને, સહુને અજિત બનાવણે,
સૂરિ અજિત સાગર વદે, અપકાર્ય આહરશે નહિ. લેણે. ૫

ઉદ્બોધન. (૧)

કવાલી સોહિની.

- પાતે લખ્યું પોતેય પણ, મહારો પ્રિતમ વાંચે નહી;
બીજે લખેલું તેય પણ, મહારો પ્રિતમ વાંચે નહી;
તેણે લખેલું અન્ય પણ, કદિ કોઈ દિન વાંચે નહી;
મુજ નાથની હુશિયારીને, જન કોઈ પણ પહોંચે નહી; ૧
- એવાજ મહારા હાલ છે, મહારૂં લખ્યું સમજું નહી;
અન્યે લખેલા ભાવને, પરિપૂર્ણ હું સમજું નહી;
કે સમજશે મહારૂં લખ્યું, જન અન્ય તે સમજું નહીં.

(૮)

શા હાલ ? મહારા લેખના, હું તેય પણ સમજું નહી. ૨
જ્યાં વાણી જઇ વિરમાય છે, ત્યાં વાણી કેરું લક્ષ્ય છે;

જ્યાં ચિત્ત જઇ વિરમાય છે, ત્યાં ચિત્ત કેરું લક્ષ્ય છે;
જ્યાં લેખિની અટકી પડે, ત્યાં કલમ કેરું લક્ષ્ય છે;

જ્યાં હુંય પણ વિરમાઉં, ત્યાં મહારા જીવનતું લક્ષ્ય છે. ૩
ખાખત ખની છે એમ કે, અણુવાચ્ય કરવું વાચ્ય છે.

અણુ ભાગ્ય કરવું ભાગ્ય છે, અણુ વાક્ય કરવું વાક્ય છે,
અણુ શક્ય કરવું શક્ય છે, અણુજ્ઞાન્ય કરવું જ્ઞાન્ય છે;

અણુ લક્ષ્ય કરવું લક્ષ્ય છે, અણુ ત્યાજ્ય કરવું ત્યાજ્ય છે. ૪
અતિ શાંત રમ્ય તલાવડીનો, રમ્ય એક તરંગ છે;

સોના તણાં કુંડળ કડાં, સોના તણાં પણ અંગ છે;
જોનાર રમ્ય તરંગના, પર-વાણીના રસ આખરો;

તુજ માંહે હું વિરમાવતાં, અજિતાખિધમાં તન્મય થશે. ૫

છતાં આશા તો એટલી કે—

કાલોહ્યનન્તોવિપુલાચ પૃથ્વી.

ભવભૂતિ લખે છે કે:—કાલ અનંત છે અને પૃથ્વી વિપુલ છે માટે
મહારા કાવ્યનો કોઇ અનુરાગી જાગશે.

આત્માનુરાગ-(૨)

પહેલો પીયાલો મહારા ગુરૂજીએ પાયો—એ રાગ
 ઘેલી થઈરે હું તો છેક દીવાની, ચિત્તની ચાતુરી ત્યાગી;
 સાહેલી ? હું તો ઘેલી થઈ છું;
 હાથે કરીને મહેતો સાહેલી મહારી, મેંભૂં લીધું છે જગતુ'માગી;
 સાહેલી ? હું તો ઘેલી થઈ છું. ૧

ઉંઘેલા પ્રાણીને સર્વ જગાડે, જાણીને ઉંઘ્યા કેમ જાગે;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું;
 જગતના ગાંડાને સમજાવુ આવે; સમજૂ ગાંડાને શિખ નવ લાગે;
 સાહેલી ? હું તો ઘેલી થઈ છું; ૨

પ્રભુજીના નામ માટે લીધી ફકીરી, હવે તે લક્ષ્મી કયાંથી આવે;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું;
 પ્રભુનો વિરહ મહારા અંગમાં આવ્યો, લાણે લોજન નવ લાવે
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું. ૩

સ્નેહ સલૂણાની મૂર્તિ સંભારી, આંખમાં આવે છે આંસુ;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું;
 લોકો હસે છે મહારી નિંદા કરે છે, કહે છે જનમ ગયો કાસુ;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું. ૪

શૂન્ય શિખર પરથી સીપાઈ આવ્યો, ઠાલાનો લાવ્યો વધાવો;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું;
 પ્રેમને પગલે હું તો સન્મુખ ચાલી, લાખેણી લેવાને લ્હાવો;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું. ૫

એરે ? દેખાણા મહારા સોહમ સ્વામી, નિર્મળ જોત પ્રકાશી;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું;
 અજિતસાગરનો ઠાલો અંતરજામી, કાયા નગર કેરો વાસી;
 સાહેલી ? હું તો, ઘેલી થઈ છું. ૬

(૧૦)

અધ્યાત્મસ્વરૂપ—(૩)

ઓધા અમે ન્હોતું જાણ્યું આવું—એ રાગ.

રાધાજીને કૃષ્ણ ઘણા પ્યારા, એતો જાણે છે પ્રાણુ આધારા—રાધા.

કાયા રૂપી રાધા છે રાણી, સમજી શકે જ્ઞાની અને ધ્યાની;

આત્મા રૂપી કૃષ્ણ જાણે પ્રાણી.

રાધા-૧

પ્રેમરૂપી મોરલી પ્રાણુ સમી, ગોવિંદજીના હાથમાં નિત્ય ગમી;

નથી એની શોભામાં કાંઈ કમી.

રાધા-૨

કાયા રાણી કૃષ્ણ પ્રભુને વર્યાં, સાચે સાચા રનેહથી ઠીક ઠર્યાં;

ખીજા કોઈ પુરૂષ થકી ના ડર્યાં.

રાધા-૩

એની જોડી જગમાંહી ખૂબ બની, કનૈયાજી માથે છે ધોંગા ઘણી;

નિરખી અને આંખ ઠરે સહુની.

રાધા-૪

વૈરાગ રૂપી ખીલ્યું છે વૃન્દાવન, પ્રભુજીનાં પગલાં થકી પાવન;

જોઈને મટે જગતું આવન બાવન.

રાધા-૫

નિર્મળ ભાવે એ જણુ ખૂબ રમે, જોગ રૂપી ભોજન નિત્ય જમે;

રાધા રાણી કૃષ્ણને નિત્ય નમે.

રાધા-૬

પતિવ્રત ભાવ ઘણો સાચો, કુટિલવ્રત ભાવ બધો કાચો;

અજિત અનુભવ રંગે રાચો.

રાધા-૭

અનહદનાદ—(૪)

વાગે છે રે વાગે છે વૃન્દાવન—એ રાગ

વાગી છે રે વાગી છે, અનહદની મોરલી વાગી છે;

મહારી સૂતેલી સુરતા જાગી છે. અનહદની. ટેક.

વૃન્દા તે વનમાં બહાલમ ઉભા;

લાગની હૃદયમાં લાગી છે;

અનહદની. ૧

(૧૧)

એ મોરલી કેરા શબ્દે હો સજની;	
તૃષ્ણા જગતની ત્યાગી છે;	અનહદની. ૨
ધર અને ખંડાર સખી ઘડિ નથી ગમતું;	
મહેંતો મૂર્તિ મોહનજીની માગી છે;	અનહદની. ૩
મોહ્યાં પંખીડ્યાં ને મોહી ગાવડલી;	
જે ના મોહે તે નિરભાગી છે;	અનહદની. ૪
ગગનેથી દેવ સખી ? દર્શને આવે;	
ભાવટ ભવ કેરી ભાગી છે.	અનહદની. ૫
સારંગી સિતાર અને જગતનાં વાજાં;	
સૌનાથી મોરલી સોભાગી છે;	અનહદની. ૬
અજિત આનન્દકારી મોહનની મોરલી;	
સાંભળે સ્નેહે તે ખડભાગી છે;	અનહદની. ૭

દેહદેવલ—(૫)

વાગે છે રે વાગે છે.—એ રાગ.

વાસી છે રે વાસી છે, બહાલો દેહ દેવળ કેરો વાસી છે;
 એ તો વિદ્યા નગરનો વિલાસી છે. બહાલો. ટેક.
 રંગે રૂપાળા એવા જીવન જોઈને, તૃષ્ણા જગતની ત્રાસી છે. બહાલો. ૧
 ચિંતા ટળી છે મ્હારી ચૌદ ભુવનની, કોટિ ગંગાને કોટિ કાશી છે; બહા.
 મોહન કેરું મુખડું મહેં જોયું, પ્રેમ કેરી જ્યોતિ પ્રકાશી છે; બહા.
 કામણગારી મોહનની મૂર્તિ, હૈડાની વાતનો ઉદ્ધાસી છે; બહાલો. ૪
 પ્રેમ પંથ પાળ્યા ને તાપ બધા ટાળ્યા, પ્રેમ કેરા નેમનો એ પ્યાસી છે; ૫
 મન હરી લીધાંને દર્શન દીધાં, સુંદર દેવ સુખ રાશી છે; બહાલો. ૬
 અજિતસૂરિનો દેવ અંતરજામી, અળગી કરેલી ઉદ્ધાસી છે; બહાલો. ૭

(૧૨)

અકથ્ય કથન—(૬)

રાગ—માઠ.

નથી પહોંચતી વાણી, ઉચ્ચરે શું પ્રાણી? અકથ્ય તે કેમ કથાય ?;
એતો વાણીમાં નાવે, નજરે એ નાવે, અલખ છે આતમરાય; એ ટેક.

સાખી—

બાબડો એક હતો જે તેણે, સાકરનો લીધો સ્વાહ;
એ સુખ કેમ ઉચ્ચારણ કરસે, શું કરે વાદ વિવાદ રે; નથી. ૧

સાખી—

એક તપસ્વીના શિષ્યે આવીને, ઘી કેરું કીધું છે પાન;
એ સ્વાહ કેવો એ શું ઉચ્ચારશે ? જ્ઞાનીનું જ્ઞાનીને જ્ઞાનરે; નથી. ૨

સાખી—

સાસરે જઈ આવી એક સાહેલી, સમજી છે સ્વામીનું સુખ;
એ સુખ જાણે શું બાળકુમારી, બહાલાના ઘરની વિમુખ રે. નથી. ૩

સાખી—

અંતરનું સુખ અંતર જાણે, વાણી થકી શું કથાય ?;
રસના સાગર કેરી રેલમ છેલા, પોતે પોતાથી પમાય રે; નથી. ૪

સાખી—

જાણ્યા ને માંણ્યાની વાતો છે ન્યારી, જાણી શકે સહુ કોઈ
માંણ્યાની વાતોને કોકજ માનવ, માણી શકે નિરમોહી રે; નથી. ૫

સાખી—

પ્રેમ પિયાલા પીને બન્યા જે, મરદ પુરૂષ મસ્તાન;
દુનિયાં તણી તેને શી દરકારી ?, એક અનુભવ જ્ઞાન રે; નથી. ૬

સાખી—

શંખણી નારીના સ્વપ્નામાં નાવે, પતિવ્રત કેરો પ્રભાવ;
અજિતસાગર કહે અલખ નિરંજન, કેરો ખેલે કોઈ દાવરે. નથી. ૭

(૧૩)

સોહં મંત્ર-(૭)

રાગ-માઠ.

સોહં મંત્ર અમારો, પ્રાણથી ખ્યારો, આપે છે અતિ આનંદ;
માટે આપ ઉચ્ચારો, થાશે સુધારો, ફેડશે ભવના ફંદ. ટેક.

સાખી—

એકવીશ હબર છસોની ગણતી, શ્વાસ તણી સોહાય;
એક દીવસ અને રજની માંહી, અંદર આવે ખહાર જાયરે. સોહં. ૧.

સાખી—

સોહં સોહં રટના લાગી, અજપા ઉત્તમ જપ;
એકાંત આસને ખેસીને જપતાં, સમાય સર્વ સંતાપરે; સોહં. ૨.

સાખી—

અંદર મહેલમાં હંસ ખિરાજે, આરાધે પોતાને આપ;
સર્વથી ન્યારો સરજન હારો, પોતે પોતાનો પ્રતાપરે; સોહં. ૩.

સાખી—

અંદર શ્વાસા એ સો કેરું સમરણુ, ખાહર હં ઉચ્ચરાય;
સોહં સોહં ઉલટા જપતાં, હંસ થવાનો ઉપાય રે; સોહં. ૪.

સાખી—

ઉલટ સુલટ કેરી આકરી ઘાંટી, સહગુરથી સમજાય;
એક અખંડિત આતમ જ્યોતિ, પાવન પેખી થવાયરે; સોહં. ૫.

સાખી—

સહગુર આશ્રય કલેશને કાપે, સુખકારી શીતળ છાય;
દીવ્ય અગોચર આત્માનું દર્શન, પ્રેમ વિના ન પમાયરે. સોહં. ૬.

સાખી—

આધિ ઉપાધિની વ્યાધિ મળે નહી, સમરસ આતમસ્વરૂપ;
અજિત ઠહ પામે કોઈ-કે જેનાં, ઉઘડયાં છે પુણ્ય અનૂપરે; સોહં. ૭.

(૧૪)

અનુભવજ્ઞાન-(૮)

ધીર સમીરે જુમના તીરે—એ રાગ

૧ મોરલી વાગી મોહન વરની, રેશરહ પૂનમની રાતેરે;
સાંભળતાં સખી ? શુધ યુધ ભૂલિ, વેચાણી પ્રભુ હાથે રે મો. ૧

એ મોરલીના નાદે મહારી, મનવૃત્તિ હેરાણી રે;
બણે વીણા જંતર નાદે, હરણી ભાન ભૂલાણી રે. મો. ૨

મણિધર જેવો મોહર નાદે, મહારી ગતિ સખી ? એવીરે;
નયણે નિદ્રા નાવે સજની ? કાયા બની જડ જેવી રે મો. ૩

દુનિયાંની દરકારી રહી નહી, ચતુરા ? સુન્દર ચાલીરે;
પ્રેમ અમૃત રસની બેલાની, મહા રસમાં સખી ? મહાલીરે મો. ૪

આભૂષણ પણ અવળાં ઓઢયાં, ઘરનાં કારજ ભૂલી રે;
સૂરિ મુનિવર જે રસમાં ડૂલ્યા, એ રસમાં હું ડૂલીરે મો. ૫

હુંમાં પ્રભુજી પ્રભુમાં હું છું, વાણી પર રસ રેલ્યોરે;
આત્મ પરાત્મની થઈ એકતા, ખૂબ અનુભવ ખેલ્યોરે; મો. ૬

સિન્ધુ વિષે જેમ ઘિન્દુ ભળે છે, ઘિન્દુ નજરમાં નાવેરે;
એમ અજિત અનુભવની લહરી, વિરલા લક્ષે લાવે રે; મો. ૭

પમુપ્રિયતા-(૯)

મુખડાની માયા લાગીરે એ-રાગ.

પ્રભુજીનું નામ પ્યાઈ રે, બગીને જોયું;
ખલક લાગ્યું છે ખાઈ રે, બગીને જોયું એ ટેક.
દૃષ્ટિ વિના નેણુ જેવું, સત્ય વિના વેણુ જેવું;
કંથ વિના કહેણુ એવું રે. બગીને જોયું. ૧

૧-જ્ઞાનરૂપ. ૨-શાંતિ. ૩-એક જાતનું સર્પને વશ કરવાનું વાણુ.

(૧૫)

પાંખ વિના ખગ જેવું, પગ વિના ડગ જેવું; જીવન વિના જગ એવું રે.	જાગીને જોયું. ૨
રાજા વિના રાણી જેવી, કવિ વિષુ કહાણી જેવી; ઠાલા વિના વાણી એવી રે.	જાગીને જોયું. ૩
માયા વિના માન જેવું, દયા વિના દાન જેવું; ધણી વિના ધ્યાન એવું રે.	જાગીને જોયું. ૪
શઠ વિના ઠાણુ જેવાં, લુણુ વિના ખાન જેવાં પ્રભુ વિના પ્રાણુ એવા રે.	જાગીને જોયું. ૫
વનતું રૂઢન જેવું, કૃપણતું ધન જેવું; મોહન વિના મન એવું રે.	જાગીને જોયું. ૬
ચકોરીએ ચંદ્ર જોયો, અન્નિતે આનંદ જોયો; પ્રભુ માંહી પ્રાણુ પ્રોયોરે.	જાગીને જોયું. ૭

અદ્વૈતભાવના—(૧૦)

સખીરે મહેંતો અચરજ દીકું—એ રાગ.

આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, સરિતામાં સિન્ધુ સમાય છે રે;	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, અગ્નિમાં પાણી ભરાય છે રે. ૧	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, દેવનો દાનવ થાય છે રે;	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, દાનવ દેવ કથાય છે રે. ૨	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, સર્પને ઉંદર ખાય છે રે;	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, વસ્તિ વેરાન જણાય છે રે. ૩	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, વેરાન વસ્તિ મનાય છે રે;	
આજ સખી? મહેં તો કૌતુક દીકું, જડમાં ચૈતન્ય છુપાય છે રે. ૪	

(૧૬)

આજ સખી ? મહેં તો કૌતુક દીકું, જડ-ચૈતન્ય એક થાય છે રે;
 આજ સખી ? મહેં તો કૌતુક દીકું, અદૈત દૈતને ચ્હાય છે રે. ૫
 આજ સખી ? મહેં તો કૌતુક દીકું, દૈતને અદૈત ખાય છે રે;
 આજ સખી ? મહેં તો કૌતુક દીકું, અદૈત દૈત ખોવાય છે રે. ૬
 આજ સખી ? મહેં તો કૌતુક દીકું, જીત અજિતની થાય છે રે;
 આજ સખી ? મહેં તો કૌતુક દીકું, જીત અજિત સહાય છે રે. ૭

સિદ્ધાચલતીર્થ-(૧૧)

જવડલા આજ કે કાલ જાવું—એ રાગ.

સિદ્ધાચળ આ તન તીરથ સાચું;

નિરખી નિરખી હરખઘેલો થઈ નાચું; સિદ્ધાચળ-ટેક.

મહોટા મહોટા મુનિજનનું મન મોઠું,

પુરાપ્રેમી પુરૂષોએ મનડું પરોચું;

ખલક કેરું દુઃખ ખરેખર ખોચું.

સિદ્ધાચળ-૧

વસે માંહી સિદ્ધ પુરૂષ એક સાચો,

દેખી રંગ જગનો પડી જાય કાચો;

રજની દિન માટે તમે એને જાચો.

સિદ્ધાચળ-૨

ખાસી એમાં જયણા કેરી ખીલી ઝાડી,

વિમળ ભાવ રૂપી ખીલી વળી વાડી;

અમર દેવ દેખી અમર થઈએ દહાડી.

સિદ્ધાચળ-૩

શિખર એક અકળ કળાનું ભરેલું,

સૂરજ અને ચંદ્રની સાથે જડેલું;

કઠિન તપ જોગીડે માંહી કરેલું.

સિદ્ધાચળ-૪

(૧૭)

અખંડ નાદે વાગે અનહદ વાળં, સીતાર સરોદા ને સારંગી સાળં; ઝાલર દુહ્લડ પખાજ સંભગાય ઝાઝાં.	સિદ્ધાચળ-૫
અનેક લોક દર્શન કરવાને આવે, ભાવ ભરી મોંઘે મોતીડે વધાવે; મળે આંહી કૃણ જેવું જે ખીજ વાવે.	સિદ્ધાચળ-૬
મ્હને રે મ્હારો મન કેરો માલીક મળિયો, ખરકું કેરો કટકો તો આજ ઝોગળિયો; અજિત ભલો ભાવ સાગરમાંહી ભળિયો.	સિદ્ધાચળ-૭

નિરંજનઆત્મા. (૧૨)

તમે ભોજન કરવા આવો રે—એ રાગ.

જાણે અમૃતની ખ્યાલી રે, પ્રાણુના ખ્યારા. એ ટેક.
નિરંજન ! ત્હારી વાત, લાગી છે મુજને બહાલી; જાણે અમૃતની ખ્યાલી રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૧
નિરંજન ! ત્હારા નામ, ઉપર વારી જાઉં છું. ચિત્તમાંહી હું ચાહું છું રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૨
નિરંજન ! ત્હારા પદમાં, પ્રીતલક્ષી મ્હેં ખાંધી; સુરતા પણ સાચી સાંધી રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૩
નિરંજન ! ત્હારું રૂપ, નયન આગળ નાવે; પણ તનડાને તલસાવે રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૪

૨

(૧૮)

નિરંજન ! અનુભવ,-રૂપ અખંડિત ત્હારું;
 માંહી મનડું મોહ્યું મ્હારું રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૫

નિરંજન ! ત્હારી લીલા,-છે વિશ્વથી ન્યારી;
 સમજે વિરલા સંસ્કારી રે; પ્રાણુના ખ્યારા. ૬

નિરંજન ! ત્હારો ત્રિવેણી-તીરમાં તમાસો;
 વળિ અજર અમર છે વાસો રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૭

નિરંજન ! તું છે એક, અગ્નિત અલખેલો;
 છોગાળો છેલ છળીલો રે. પ્રાણુના ખ્યારા. ૮

નિરાકારભાવના. (૧૩)

ગઝલ-સોહિની.

વેદો કહે પદ્મવિહીન તે, ગોકુલ વિષે ફરતો દીઠો,
 વેદો કહે નથી હસ્ત તે, અંસી કરે ધરતો દીઠો;
 વેદો કહે નથી હૃદય તે, નિજ દાસને સ્મરતો દીઠો,
 વેદો કહે છે અડર તે, માતા થકી ડરતો દીઠો. ૧

નિઃસંગ જે કહેવાય તે, ગો-ગોપીમાં રમતો દીઠો,
 નથી બ્રમણ જેને કોઈ દિન, વ્રજમાંહિ તે ભમતો દીઠો;
 જેને ક્ષુધા કંઈ છે નહીં, નવનીત તે ખાતો દીઠો,
 અંધન નથી જેને કદી, જશોદાથી અંધાયલ દીઠો. ૨

જે સર્વ જગનો તાત તે, સુત સમ અવતરતો દીઠો,
 નથી રંગ તે ધનશ્યામ થઈ, જગમાંહિ સંચરતો દીઠો;
 નથી શત્રુ જેને સૃષ્ટિમાં તે, કંસને હણતો દીઠો,
 નથી કાન પણ ભકતો તણી, સ્તુતિ સર્વ સાંભળતો દીઠો. ૩

(૧૯)

સ્નેહ નથી જેને ભગતનો, સ્નેહી પણ તેને દીઠો,
 નથી પણ જેને કોઈનો તે, -પક્ષ પણ કરતો દીઠો;
 નથી કલેશ પણ પાંડવ તણા, -રણમાં ગજબ લડતો દીઠો,
 ચઢવું નથી તે દ્રૌપદીની, વહારમાં ચઢતો દીઠો. ૪

નથી ઘ્રાણુ તે વનમાલના, સદ્ગંધને લેતો દીઠો,
 નથી વાદ્ય શબ્દો યત્ર તે, મૃદુ તાલને હેતો દીઠો;
 નથી રૂદ્ધન જ્યાં તે માતૃસ્નેહ, રૂદ્ધન પણ કરતો દીઠો,
 અંજર પગે ઝણુકારતો, વૃન્દાવને અજિતે દીઠો. ૫

પ્રભુવિરહ. (૧૪)

સખિ ! જોખન મહારૂં જોર ભરેલું કેમ કરીને જાય;
 કેમ કરીને જાય, વિરહે દિવસ વહાય. -સખિ-ટોક.

બ્રમર તણા પણ સ્પર્શ ન જેને-
 સખિ ! પ્રભાત કેરૂં વિમળ કુસુમડું વણુ આહક કરમાય. સખિ. ૧

પ્રભાત કાળે ખાસ ખીલેલી-
 સખિ ! કમળ પાંખડી સૂરજ વગરની અંગવિષે અમુઝાય. સખિ. ૨

નિર્મળ વારિ કેરી વિહારી-
 સખિ ! કુમુદ પુષ્પની પાંખલડોનો ચંદ્ર વિના જીવ જાય. સખિ. ૩

લંકા નગરના ઉપવન માંહી-
 સખિ ! જનક રાયની દિકરોતું દિલ રામ વિના દુભાય. સખિ. ૪

ચાલ અનોખી ઝાંકી નજરિયાં-
 સખિ ! શ્યામસ્નેહીતું સ્મરણુ કરીને તન આજે તલસાય. સખિ. ૫

(૨૦)

પાણીની ખ્યાસી માછલડી તો—

સખિ ! પાણી વગર તે દુધલડામાં આકુળ વ્યાકુળ થાય. સખિ.૬
 જોખન ખીલ્યું ભાન મહેં ભૂલ્યું—
 સખિ ! અજિત કેરા નાથ વગરની પળ જીવ સમ વરતાય. સખિ.૭

અધ્યાત્મચુંદડી. (૧૫)

પહેલો ખાસો મહારા ગુરૂજીએ પાચો—એ રાગ.

આજ સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી, પૂરણ ઉપજ્યો છે પ્રેમ,
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી;

આરે ચુંદલડીને શું રે વખાણું, વાણી વદી શકે કેમ ?,
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી. ૧

પ્રેમ સ્વરૂપી રૂડા રંગે રંગી છે, અધ્યાત્મ ચુંદડી છે નામ,
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી;

એરે ચુંદલડીમાં મુનિવર મોહ્યા, ઝોઢીને ઉપજ્યો આરામ.
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી. ૨

જપ તપ કેરી માંહી જરકશી જામી, ભગવતના નામ કેરી ભાત,
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી;

દિવસે ઝોઢીને દીવ્ય રૂપે રૂરું છું, ઝોઢીને શોભી રૂડી રાત;
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી. ૩

વૈરાગ્ય કેરા માંહી ભુટ્ટા પડયા છે, વાણા ને તાણા જ્ઞાન ધ્યાન,
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી;

શી રે શોભા મહારી ચુંદડીની કહિયે, ઝોઢીને થઇ છું એકતાન,
 સાહેલી ? ઝોઢી નવરંગ ચુંદડી; ૪

(૨૧)

ચુંદડી ઓઢીને ગઈ હું સ્વામીની પાસે, પોતાની કહીને ઓલાવી,
સાહેલી ? ઓઢી નવરંગ ચુંદડી;

સુંદર વરની નારી છેલ છપીલી, અમૃતરસની લહેરો આવી;
સાહેલી ? ઓઢી નવરંગ ચુંદડી. ૫

હું ધું ંહાલાની અને ંહાલોલ મહારા, લેહની લાવના ભૂલી,
સાહેલી ? ઓઢી નવરંગ ચુંદડી;

અનુભવ સાગર સહેજમાં ઉચ્છળ્યો, અનિત અંતર દષ્ટિ ખુલી,
સાહેલી ? ઓઢી નવરંગ ચુંદડી. ૬

વ્યર્થ આશા. (૧૬)

પહેલો ખાલો મહારા ગુરૂએ પાયો—એ રાગ.

આશા તો કરિયે એક આતમરાયની, અંતમાં આવે એ કામ,
સાહેલી ? ખીલ આશા શું કામની;

પ્રેમના પંથ થકી એનેજ પામવો, આતમરામ સાચા દામ,
સાહેલી ? ખીલ આશા શું કામની, ૧

જગનાં તે સુખ બધાં નશ્વર જાણવાં, ધન તન ધામ ને ગામ,
સાહેલી ? ખીલ આશા શું કામની;

રેતી પીલેથી કેમ તેલજ નીકળે, વિષયોમાં એવા આતમરામ,
સાહેલી ? ખીલ આશા શું કામની. ૨

જપ તપ કરી અંતે એનેજ પામવો, આતમ અંતનો વિશ્રામ,
સાહેલી ? ખીલ આશા શું કામની;

એવું સમજને એક આતમ ઓળખો, લેજો નિરંજનનું નામ;
સાહેલી ? ખીલ આશા શું કામની. ૩

(૨૨)

બહાલામાં બહાલો એ પ્રાણુનો પ્રાણુ છે, દેહ દેવળમાં છે વાસ,
 સાહેલી ? ખીજી આશા શું કામની;
 જીને પામીને સખી ! અંતર કેરાં, લાખો સંકટ પામે નાશ,
 સાહેલી ? ખીજી આશા શું કામના. ૪

આ તન ધન કેરો રંગ પતંગનો, જોતજોતામાં ઉડી જાય,
 સાહેલી ? ખીજી આશા શું કામની;
 આતમદેવનાં દર્શન કરતાં, અખંડ આનંદ થાય;
 સાહેલી ? ખીજી આશા શું કામની. ૫

આશા લાગીરે સખી ! આતમરાયની, મળિયો છે ગુણનો સંભ,
 સાહેલી ? ખીજી આશા શું કામની;
 અજિતનો બહાલો એક અંતરજામી, નિરખીને ઉપજો આનંદ,
 સાહેલી ? ખીજી આશા શું કામની. ૬

આત્મરૂપ ગણપતિ. (૧૭)

અલખેલી રે અંબે માત—એ રાગ.

સખી સમરો ગણપતિ દેવ, સંકટ સર્વ હરે;
 સખી કરીયે સ્નેહ સેવ, હરકત હર કરે—ટેક,
 ઈદ્રિય ગણના પતિ છે માટે, ગણપતિ આત્મા કથાય જો;
 સમરણ કરતાં શ્વાસોશ્વાસે, આનંદ મંગળ થાય. સંકટ-૧
 જ્ઞાન રૂપ મૂષક પર ખેસે, પ્રેમીના પ્રતિપાળ જો;
 ઋદ્ધિ સિદ્ધિના સાચા સ્વામી, અતુલિત દેવ દયાળ. સંકટ-૨

(૨૩)

લક્ષ લાભ બે પુત્રજ સાચા, જીવ શિવ કેરો લક્ષ બે;
 સત્ય લાભ છે નિજ સ્વરૂપનો, નથી કંઈ પક્ષાપક્ષ. સંકટ-૩

હરતાં ફરતાં ગણપતિ સમરે, તેનો જય વરતાય બે;
 કાયિક સ્મરણ સર્વ તજીને, પ્રભુનું પદ પમાય. સંકટ-૪

અનંત ભાવના માંહી સમાણી, લંબોદર સુખકાર બે;
 માયિક દુઃખ વિનાશક માટે, વિઘ્ન વિનાશક સાર. સંકટ-૫

ગણપતિ કેરું સ્મરણ કરીને, માનવ પાવન થાય બે;
 ધૈર્ય ધર્મ સત્યાગ્રહ આવે, જન્મ મરણ દુઃખ બાય. સંકટ-૬

અજિતસૂરિનો આત્મ પ્રભુ છે, ગુણનિધિ ગણપતિ દેવ બે;
 સ્મરણ કરીને સહુ સુખ પામે, કષ્ટ ટળે તતખેવ. સંકટ-૭

આત્મરૂપે શ્રીહરિ. (૧૮)

અલબેલી રે અંબે માત—એ રાગ.

નિજ આત્મા વિષ્ણુ રૂપ, મુરહર મોરારી;
 સખી એનું રૂપ અનૂપ, ગુણનિધિ ગિરિધારી—એ ટેક.

ધર્મ અર્થ ને કામ મોક્ષ એ, ચાર પ્રભુના હાથ બે;
 અનુભવ રૂપ લક્ષ્મીજી શોભે, શ્રીહરિ કેરી સાથ. મુરહર-૧

કાયા રૂપ વૈકુંઠ બિરાજે, સત્ય શેષની સેજ બે;
 સુરિજન મુનિજન ગુણ નિત્ય ગાતા, પ્રભુજી પીંડે છેજ. મુરહર-૨

જ્ઞાન સ્વરૂપ ગરૂડ પક્ષી છે, પાપ નાગ ખાનાર બે;
 બહુનામીને ખલે બેસાડી, ભેજન કોટિ જનાર. મુરહર-૩

(૨૪)

દીવ્ય દેવનાં દર્શન કરતાં, જ્ય જગની જ'જળ જો;
 ભીડ્યો ભક્તતણી હરનારા, ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ. મુરહર-૪
 અનંત રૂપ છે અલખેલાનાં, ગણુતાં નાવે પાર જો;
 સ્વયં પ્રકાશી શ્રીહરિ પોતે, મોક્ષ ધામ દાતાર. મુરહર-૫
 અજિત તણો એ સ્વામી સાચો, દીનાનાથ દયાળ જો;
 ભાવ સહિત ભક્તિકર્તાને, ઉપજે અનુપમ વહાલ. મુરહર-૬

અધ્યાત્મરૂપ શંકર. (૧૬)

આવો આવો શિવશંકર ભોળા—એ રાગ.

શંકર સાચા આત્મ પ્રભુ જાણો, મિથ્યા નર મમતા—
 શું તાણો. શંકર-ટેક.

કૈલાસ રૂપે માનવ ભવ કાયા; બુદ્ધિરૂપી પાર્વતી મહામાયા;
 અનુભવી જ્ઞાનીએ ગુણુ ગાયા— શંકર-૧

પાંચે પ્રાણુ અનુચર એપે છે, જ્ઞાનરૂપ ગણુપતિ શોભે છે;
 કાર્તિક સ્વામી કલેશપર કેપે છે— શંકર-૨

શાંતિરૂપી ચંદ્ર શોભે સારો, અશાંતિનું અંધારું હરનારો;
 પ્રેમરૂપી નંદી ઘણો સારો— શંકર-૩

સ્નેહ સિંહે અંખાની શ્વારી, પ્રેમીને તો લાગે ઘણી પ્યારી;
 જગત કેરી આપદ હરનારી— શંકર-૪

એવા રૂડા શંભુને જે જાણે, બાહર ત્યાગી અંતરૂદ્ધિ આણે;
 અજિત મોક્ષ જીવતાં તે માણે— શંકર-૫

(૨૫)

અનુભવપ્રભાત. (૨૦)

અલબેલી રે અંબે માત. એ રાગ.

સખી ઊગ્યો અનુભવ સૂર, વહી ગઇ રાતલડી;—ટેક.
 પ્રેમ રૂપ પુષ્પો પ્રગટયાં છે, શાંતિ તણો નહી પાર ને;
 મુજ મંદિરિયે મુજ આંગણીયે, વરસી અમીરસ ધાર. વહી૦૧
 વિરતિ તણા વાયા વાવલિયા, ઉઘડયાં ભાગ્ય અપાર ને;
 ગર્વ ધ્રુવડ સંતાણા સર્વ, ચિત્ત ચકવા સુખકાર. વહી ગઇ—૨
 વિષય અંદ્રમા મંદ થયો છે, કમળો કોમળ ભાવ ને;
 ખેલું દર્શન દીવ્યનાથનું, કરીને લીધો લહાવ. વહી ગઇ—૩
 વાણી થકી પર સુખડું આવ્યું, મનની પેલી પાર ને;
 અનંત જન્મનો ઉદય થયો છે, જગ વર્ત્યો જયકાર. વહી ગઇ—૪
 મોહનવરનું મુખડું નેધને, રતિપતિ પામ્યો લાજ ને;
 અમીરસ પૂરણ મુજ નાવલીયો, ગુણુનિધિ ગરીબનિવાજ. વહી.૫
 અજિત પ્રભુનાં દર્શન કરતાં, અજિત થાય આનંદ ને;
 આત્મ પ્રદેશી અનુભવી બણે, શુ સમજે મ.તમંદ. વહી ગઇ. ૬

અધ્યાત્મ હોરી. (૨૧)

શામળો કેવી ખેલે છે હોરી, અચરજ ખુબ બન્યો રી;
 કોઈ જન લેહ લહોરી. શામળો—ટેક.
 તન રંગભૂમિ બની ઘણી સુંદર, બાલનો આગ થયો રી;
 નાડી અનેક ગલી જ્યાં શોભે, કાન્હાએ ખેલ કર્યો રી;
 સંગ વૃષભાન કિશોરી. શામળો ૧

(૨૬)

પાંચ સખી મળી પાંચ રંગ ભરી, આપે ભરી ભરી ઝોળી;
 રાધિકા લઈને નાખે શ્યામ પર, રંગ મધુર ઘોળી ઘોળી;
 કૃષ્ણ મન હર્ષ થયો રી. શામળો ૦ ૨

હોરીમાં હર્ષ માનતાં શ્રી કૃષ્ણે, રાધિકા સ્વાંગ ધર્યો રી;
 મળિ સખિયો સંગ ખેલ મચાવ્યો, રમી અને મગન થયો રી;
 આપ શુદ્ધિ વિસરી ગયો રી. શામળો ૦ ૩

રમતાં ને રમતાં સમજ પડી નહીં, બહુ એક કાળ ગયો રી;
 વનવન ફરતાં રૂપ જ્યાં જાણ્યું, સખિયોનો સંગ તજ્યો રી;
 શ્યામ અઝિતાઘ્નિ મળ્યો રી. શામળો ૦ ૪

અધ્યાત્મ કોયલ. (૨૨)

સુરત શહેરનો સુખો રે—એ રાગ.

રાગ ઘોળનો.

માનવ ભવની કાયા જાણો, આંખલિયાની ડાળી રે; આંખ-
 આતમ કોયલ પ્રભુ ગાયન ગાયા કરો રે. ૧

આ સંસાર વિષે આવીને, ઝોળખજો અવિનાશી રે; ઝોળ-
 જ્ઞાન સ્વરૂપી ગંગામાં ન્હાયા કરો રે. ૨

કાળ પારથી વનમાં આવી, પકડે છે પંખીડાં રે; પકડે-
 માટે ચિત્તમાં ચેતન પ્રભુ રહ્યાયા કરો રે. ૩

માનવ ભવનું ઉત્તમ ટાણું, ફેર ફેર નવ આવે રે; ફેર ફેર-
 માટે લગની ઇશ્વરમાં લાવ્યા કરો રે. ૪

નિર્મળ ત્હારી વાણી જગમાં, લાગે છે બહુ ખ્યારી રે; લાગે-
 ભગવત ભજને પાવન નિજ કાયા કરો રે. ૫

(૨૭)

આળસ ત્યાગો નિદ્રા ત્યાગો, ઇશ્વરમાં અનુરાગો રે; ઇશ્વર-
પ્રભુ લજનામૃત પી જગને પાયા કરો રે. ૬

અજિતસાગર વિનવે તહમને, લવાટવી છે ભારી રે; ભવા-
મોહનવરમાં કોયલ બાઈ માયા કરો રે. ૭

અધ્યાત્મ સાબરમતી. (૨૩)

ગઝલ.

આત્માજ છે સાબરમતી, શુભ પાણી એનું સન્મતિ;
શુભ સ્નાન સ્નેહવડે કરો, છે સન્મતિ ત્યાં સહગતિ. ૧

કાણ્ડરૂપ કોટ્યર્ક છે, મૃદુ ભાવરૂપ છે મધુપુરી;
વૈરાગ્ય રૂપી વીરનાં, દર્શન થતામાં છે ગતિ. ૨

પ્રભુ સ્નેહરૂપ શૃંગી-ઋષિનાં, દીવ્યતમ દર્શન કરો;
યાશે પરમ પાવન સ્થિતિ, દિવ્ય હો અગર કે હો ચતિ. ૩

પરમાત્મ રૂપ સાગર પ્રતિ, એનું વહન કરવું ઘટે;
અદ્વૈત રસનું મિલન છે, પામે ધરે જેઓ ધૃતિ, ૪

અજિતાબિધ ઉત્તમ સ્નાન છે, અજિતાબિધ નિર્માણ પાન છે;
પલળે નહીં પાપાણુ છે, પાપ સ્વરૂપ જેની કૃતિ. ૫

અધ્યાત્મ હોરી. (૨૪)

હોરી.

હરખ ભરી આજે હોરી આવી, રકઝક ખૂબ મચાવી-હરખ ટેક.
કૃષ્ણ સ્વરૂપ શ્રી આત્મપ્રભુ છે, સુમતિરૂપે રાધા રાણી;
હૃદય સ્વરૂપી ગોકુળ શોભે, વસંત માનવ તન જાણી;
આનંદ રહ્યો છે છવાઈ. હરખ ૧

(૨૮)

પ્રેમ સ્વરૂપ પલાશ ખીલ્યા છે, જમનાજી જ્યણા સારી;
જપ તપ રૂપી ખેડ તટ જાણો, સુખની પધારી સવારી;
લગન મહેં એમાં લગાવી. હરખ. ૨

ચિત્ત સ્વરૂપી ચોક ઊરાજે, સૂરતાઓ ગોપી સારી;
કૃષ્ણ રાધાએ રાસ મચાવ્યો, આનંદ રસ ઢોળે ધારી,
મધુર રસ ધૂમ મચાવી. હરખ. ૩

રાધા કનૈયાને ખૂબ નચાવે, કૃષ્ણજીને રાધા લાવી;
એકને એક આનંદે નચાવે, ચેતને ચોટ ચલાવી;
વિરતિ ગોપી લે છે વધાવી. હરખ. ૪

અમર રમો રાસ સુમતિ રાધાજી, અમર રમોને મોરારી;
અમર હજો તટ જમનાજીના, અમર હોરીની સવારી;
અજિતને દીધો હરખાવી. હરખ. ૫

સદ્ગુરુજી આવ્યા. (૨૫)

ઓધવજી સંદેશો—એ રાગ.

સદ્ગુરુજી આવ્યા રે આત્મ પ્રદેશના,
દીધો મુજને અધ્યાત્મ ઉપદેશ ને;
દેહ દેશનું ભાન બધું ભૂલાવિયું,
દેખાડ્યો કાંઈ અનુભવ કેરો દેશ ને. સદ્. ૧

અમૃત કેરા સાગર છોડ્યા સહેજમાં,
પાપકર્મનો અળગો કીધો રોગ ને;
સંશય સહુ શમવ્યાને સ્થિર મનડું કર્યું,
શમાઈ ગયો છે જન્મ મરણનો શોક ને. સદ્. ૨

(૨૯)

પ્રેમ લગન લાગી છે શ્રી પરમેશમાં,
 સૂર્ય જોઈને પંકજ જેમ ખીલાય જો;
 ચિત્તરૂપી ચક્રવો ને ચક્રવી હરખતાં,
 ગર્વરૂપી ધૂવડ મનમાં મુંઝાય જો. સદ્. ૩

અલખ ધૂન લાગી ને સોહં ઉદય થયો,
 કોહં કેરો નિશ્ચય આવ્યો કાળ જો;
 વિષય વિકાર બધાયે મંદ પડી ગયા,
 દિલમાં દેખ્યા દીનાનાથ દયાળ જો. સદ્. ૪

પોતાનો જાણીને પાર ઉતારીઓ,
 ભય ભાંગ્યો છે ભવાટવીનો આજ જો;
 અજિતસાગર પરમ કૃતારથ થઈ રહ્યો,
 પૂર્વજન્મનાં સિદ્ધ થયાં છે કાળ જો. સદ્. ૫

રસરાજનું રાજ્ય. (૨૬)

ગજલ—તુમે યાદ હો કે ન યાદ હો—એ રાગ.

ચાલો પ્રભુના દેશમાં, રસરાજ કેરું રાજ્ય છે—ટેક.
 અમૃત તણી વૃષ્ટિ થશે, સહુ આપદા અળગી જશે;
 આરામ ઉરમાં આવશે, રસરાજ કેરું રાજ્ય છે. ૧

સોહં તણું સ્મરણુ થશે, ભય મૃત્યુ કેરા ભાગશે;
 અલખેલા સ્હામા આવશે, રસરાજ કેરું રાજ્ય છે. ૨

એ દેશનાં સુખ અજર છે, એ દેશનાં સુખ અમર છે;
 આનંદનું ધર મધુર છે, રસરાજ કેરું રાજ્ય છે. ૩

(૩૦)

જ્યાં સૂર્ય પણ ઝાંખો પડે, જ્યાં ચંદ્ર પણ ક્રીષ્કો પડે;
 ચમકે સ્વરૂપ ચેતન વડે, રસરાજ કેરું રાજ છે. ૪
 જ્યાં હું નથી જ્યાં તું નથી, જ્યાં વિશ્વ હઃખ વસ્યું નથી;
 અજિતાઘિધ વગર કશું નથી, રસરાજ કેરું રાજ છે. ૫

અધ્યાત્મ એકાદશી. (૨૭)

આવો આવો શિવશંકર ભોળા—એ રાગ.

ઉત્તમવ્રત એકાદશી કરીયે, સાગર ભવનો સહજ થકી તરીયે. ઉ. ૧
 એકાદશ ઇંદ્રિયો વશ કરીયે, સ્વરૂપમાંહી ઠીક થઈ ઠરીયે. ઉ. ૨
 જીહ્વાથકી પ્રભુ પ્રભુ ઉચ્ચરીયે, કર્ણોવડે પ્રભુ ગુણ સાંભળીયે. ઉ. ૩
 નેત્રોવડે નાથને નીરખીયે, શ્વાસોશ્વાસે શુદ્ધ સ્મરણ કરીયે. ઉ. ૪
 ત્વચાવડે પ્રભુજીના સ્પર્શ કરો, પગે કરી પ્રભુજીનાં તીર્થ કરો. ઉ. ૫
 હાથોવડે પ્રભુજીની સેવા કરો, બ્રહ્મચર્યાતું નિર્માળવ્રત ધરો. ઉ. ૬
 શુદ્ધિ વળી અપાન કેરી કરો, રસના થકી અન્નનો ત્યાગ ખરો. ઉ. ૭
 મનેકરી પ્રભુજીતું ધ્યાન ધરો, એકાદશી ઉત્તમ એવી કરો. ઉ. ૮
 આત્મા પરમાત્માતું ઐક્ય બને, એવો મહિમા સુરિમુનિ
 ભકત ભણે. ઉ. ૯
 એકાદશી એવી જ્યારે થાશે, અજિત કહે પાપો સકળ જાશે. ઉ. ૧૦

(૩૧)

ત્યાં ત્યાં સદા જોડે ત્હને. (૨૮)

ગઝલ.

- ન્યાં ન્યાં નજર મહારી પડે, ત્યાં ત્યાં સદા જોડે ત્હને;
 પાંખી તણી પાંખો ઉપર, એકો મૃદુલ જોડે ત્હને. ૧
- કમળો ઉપર રસ ચૂમતો, ભ્રમરા રૂપે જોડે ત્હને;
 પુષ્પો ઉપર મધુ ચાખતી, મધુ મક્ષિકા જોડે ત્હને. ૨
- વાયુ તણી લહરી વડે, તન સ્પર્શતો જોડે ત્હને;
 અગ્નિ તણી જ્વાળા ઉપર, જ્યોતિરૂપે જોડે ત્હને. ૩
- શશિરાજની કિરણો વિષે, જ્યોત્સ્ના રૂપે જોડે ત્હને;
 રવિરાજની કિરણો વિષે, ઉજ્જવળ રૂપે જોડે ત્હને. ૪
- વૃષ્ટિ વિષે દૃષ્ટિ વિષે, સૃષ્ટિ વિષે જોડે ત્હને;
 કવિયો તણાં કાવ્યો વિષે, કવિતા રૂપે જોડે ત્હને. ૫
- મહારા વિષે તહારા વિષે, સારા વિષે પ્યારા વિષે;
 અજિતાજિદ્ધ નલ તારા વિષે, નિર્મળપણે જોડે ત્હને. ૬

કારણ ? અમલની કેફ છે. (૨૯)

ગઝલ.

- ૧ નિર્મળ નજર અનતી નથી, વાણી વિમળ આવે નહીં;
 કર્મો પરાર્થી નવ બને, કારણ ? અમલની કેફ છે. ૧

૧ અમલ-અશીલુ અને ખીન અર્થમાં અમલદારી-નોકરી (ઉચ્ચ અધિકાર) અશીલુના નીશાવાળાને ખરી યુદ્ધિ રહેતી નથી- એમ અધિકારવાળાઓ કેટલાક બન્યું છે કે-મરવું યે નથી, પ્રભુને જવાબ દેવો પણ નથી. એમને સંસાર ખીન દૃષ્ટિથી બાસે છે.

(૩૨)

હિલમાં દયા આવે નહીં, કારણ નદી સૂકાઈ છે;
 ધર્મો ધર્મિંગ જણાય છે, કારણ ? અમલની કેફ છે. ૨

હિન્દુ અમારી જાત નહીં, હિન્દુ અમારો ધર્મ નહીં;
 અમ ધર્મ દેશ વિચિત્ર છે, કારણ ? અમલની કેફ છે. ૩

ગંગા નદી પાવન નથી, યમુનાય પણ પાવન નથી;
 ગિરનાર ચઢવો કઠિન છે, કારણ ? અમલની કેફ છે. ૪

દુનિયા બધીમાં પોલ છે, ધર્મો બધામાં પોલ છે;
 બહાલાં બધાંયે ઢાલ છે, કારણ ? અમલની કેફ છે. ૫

ઉંચેથી-પડ્યા. (૩૦)

ગઝલ.

માડી અમારી મા નથી,—ને બાપ પણ બાપજ નથી;
 સંબંધી સંબંધી નથી, અધિકારી ઉંચેથી પડ્યા. ૧

બહાલાં જનો બહાલાં નથી, સારાં જનો સારાં નથી;
 પરિજન બધાં પરિજન નથી, અધિકારી ઉંચેથી પડ્યા. ૨

પૈસા તણું અહીં કામ છે, પૈસા તણી અહીં હામ છે;
 રૂથત મધુરતર નામ છે, અધિકારી ઉંચેથી પડ્યા. ૩

કંઈ દેશની પરવા નથી, કંઈ ધર્મની પરવા નથી;
 સદ્કર્મની પરવા નથી, અધિકારી ઉંચેથી પડ્યા. ૪

કામોપલોગ જ સુકિત છે, પુત્રો પ્રિયા પરમેશ છે;
 બસ અન્ય અજિત બોલો નહીં, અધિકારી ઉંચેથી પડ્યા. ૫

(૩૩)

સાધુ તે સાચા (૩૧)

ભ્રેતાં ભ્રેતાં ચાલ્યા ગયારે-એ રાગ.

- જ્ઞાન કેરો ગાંભે પિયેરે, સાધુ તે સાચા;
કોઈથી પણ નવ ખીવેરે, સાધુ તે સાચા;
- અલમ છે ચિત્ત રૂપી, અમલ આનંદ રૂપી,
પ્રેમામૃત પાણી રૂપીરે. સાધુ-૧
- જપ કેરી ઝોળી રાખે, કામ ક્રોધ કાપી નાખે,
ભજન પ્રભુતું ભાખેરે. સાધુ-૨
- ધ્યાન કેરી ધૂણી કરે, લક્ષ્યની લંગોટી ધરે,
દોષ થકી બહુ ડરેરે. સાધુ-૩
- તુંબી રાખે તપ કેરી, ઝુંપડી છે ભોગ કેરી,
ભિક્ષા અશોક કેરીરે. સાધુ-૪
- શાંતિ રૂપી શીત ખમે, વૈરાગ્યની વર્ષા ખમે,
દેહને અખંડ ઢમેરે. સાધુ-૫
- સમરણ તાર સાધે, અલખ લક્ષ્યમાં લાધે,
અજિતનું બહાલ વાધેરે. સાધુ-૬

(३४)

सोहं (३२)

(योपाध)

सोहं सरभुं समरणु नथी, सोहं सरभुं कीर्त्तन नथी;
 सोहं सरभुं ज्य तप नथी, सोहं सरभुं साधन नथी.
 सोहं नित्ये घटमां थाय, भूरभ जनथी नव परभाय,
 अंदर श्वासा सो ओलाय, आहर जतां हं उचराय.
 सोहंमां नवकार सभाय, सोहंमां गायत्री सभाय;
 पगले पगले पावन काय, सङ्गुइ शाने अट समजाय.
 सो कडेतां श्री आत्म राय, हं कडेतां ते हुंज सहाय;
 हलदुं जपतां छंस कथाय, निर्माणदेव निरंजन राय.
 अजर अमर आत्मानुं इप, अभंड ज्योति छे आत्म अनूप;
 काया आवे काया जय, सोहं स्मरणे पावन थाय.

कहेवुं सुगम करवुं कठिन. (३३)

गजल.

१ पावक लभ्यो कागण उपर, हाडक कशानो नव थयो;
 ओलो लभो मन भावतुं, कहेवुं सुगम करवुं कठिन. १
 द्वीवो लभ्यो कागण उपर, पणु अंधकार गयो नडी;
 ओलो लभो मन भावतुं, कहेवुं सुगम करवुं कठिन. २

१ कहेणीका धर दूर हे, रहेणीका धर दूर;
 कहेणी रहेणी सम पने, होवे वेद मजूर.
 अकसंत—(लक्ष्यार्थ विना वाच्यार्थ नकामो छे.)

(૩૫)

વાણી અને વર્તાન વિષે, પૃથ્વી ગગન સમ ફેર છે;
 વર્તાન વગર કંઈ નવ અને, કહેવું સુગમ કરવું કઠિન. ૩

ગુરૂએ કહ્યું છે કાનમાં, સંતે લખ્યું છે શાસ્ત્રમાં;
 સો વાતની છે વાત કે, કહેવું સુગમ કરવું કઠિન. ૪

વાચ્યાર્થ કેવળ શું કરે, જ્યાં હોય લક્ષ્ય અર્થ નહીં;
 અનુભવ વિષે છે અજિતને, કહેવું સુગમ કરવું કઠિન. ૫

આવ્યાત્હમે. (૩૪)

ગજલ.

વ્યવહાર કે પરમાર્થનો, એકે ન અક્ષર આવડે;
 મુજ કારણે એવા સમે, પાંડિત બની આવ્યા ત્હમે. ૧

અંગો થયાં દર્દી હતાં, નવ એન મનમાંહી પડે;
 મુજ કારણે એવા સમે, બની વૈદ્ય ત્યાં આવ્યા ત્હમે. ૨

મુજ ભૂમિકા સૂકી હતી, તાપો ઉપર તપતા હતા;
 મુજ કારણે એવા સમે, વરસાદ થઈ આવ્યા ત્હમે. ૩

મુજ દ્વેત પડદા ટાળવા, વિરહી દિવસ ફરી વાળવા;
 સાચુંજ સગપણ રાખવા, મહારા અજિત આવ્યા ત્હમે. ૪

૧ જેવા સમયે જેવા રૂપે જોઈયે તેવા રૂપે આત્માને આશ્વા-
 સન આપવા આત્મા જ આવે છે. આત્મા મદદ આપે છે. ને આત્મા
 મદદ લે છે. એ કીલા માત્ર ચૈતન્યની જ છે.

(૩૬)

જ્ઞાનગાંજો. (૩૫)

કર્મને કરવું હોય તે કરે—એ રાગ.

બને કોઈ સમઝું સંત સુબાણુ, જ્ઞાનરૂપ ગાંબથી ગુલતાનઃ
ધરે તે ધણીનું ઘટમાં ધ્યાન, જ્ઞાનરૂપ ગાંબથી ગુલતાન-ટેક.

સદ્ગુણ રૂપ ગાંધીના ત્યાંહી, એ ગાંબે વેચાય;
સદ્ગુણએ મસળી આપ્યો, સ્થિર વૃત્તિ થઈ બાય. બને-૧

સુરતા રૂપી ચલમ ચઢાવી, હરદમ દમ ખેંચાય;
બ્રહ્મરૂપની ચઢે ખુમારી, જ્ઞાનીબન ગુણુ ગાય. બને-૨

એવી ચલમ સદ્ગુણ પીવે, નિજ સેવક ને પાય;
બલા બલા દીલની દૂર થાતી, પ્રભુનું પદ પરખાય. બને-૩

એવી ચલમ કોઈ પીવે મહાત્મા, અન્ય ચલમ દુઃખ રૂપ;
મૂર્ખાબન મહીમા નવ બાણુ, પડતા દુઃખને રૂપ. બને-૪

મન વિશ્રામ કરી લે સહજે, વાણી થાય વિરામ;
અખંડ કેદ તે ચઢી ન ઉતરે, ધણીનું દેખે ધામ. બને-૫

અબિત કંકીર હશે તે પીશે. પ્રેમ અગ્નિ પ્રગટાય;
ધ્યાન ધૂમ્રના ગોટા ઉઠે, સત્ય શાંતિ સોહાય. બને-૬

મિલન. (૩૬)

ગબલ.

અદૈતનું સામ્રાજ્ય છે, આતે મધુર કેવું મિલન;
જ્યાં સર્વ દૈતો ત્યાજ્ય છે, આતે મધુર કેવું મિલન. ૧

(૩૭)

- સાગર સકળ સુખ સાજનો, આતે મધુર કેવું મિલન;
સાગર સકળ રસરાજનો, આતે મધુર કેવું મિલન. ૨
- શાસ્ત્રો નથી શાસ્ત્રી નથી, આતે મધુર કેવું મિલન;
તીર્થો નથી વૃત્તો નથી, આતે મધુર કેવું મિલન. ૩
- જ્ઞાનવ અગર દેવો નથી, આતે મધુર કેવું મિલન;
સંકલ્પ મનના શાંત છે, આતે મધુર કેવું મિલન. ૪
- વાણી થકી પર વાત છે, આતે મધુર કેવું મિલન;
એકાંત છે જગ શાંત છે, આતે મધુર કેવું મિલન. ૫
- શાંત સ્મૃતિ છે દેહની, આતે મધુર કેવું મિલન;
નયને નયનની એકતા, આતે મધુર કેવું મિલન. ૬
- હૃદયે હૃદયની એકતા, આતે મધુર કેવું મિલન;
પરિષદ્ નથી અનુચર નથી, આતે મધુર કેવું મિલન. ૭
- વાણી નથી વર્તન નથી, આતે મધુર કેવું મિલન;
આવન નથી જાવન નથી, આતે મધુર કેવું મિલન. ૮
- સો સો મધુની ઘેન છે, આતે મધુર કેવું મિલન;
ધૃતિ મતિ ગતિની રેન છે, આતે મધુર કેવું મિલન. ૯
- કૃણ ઉદય છે પુષ્પો તણાં, આતે મધુર કેવું મિલન;
પ્રિયજન પ્રિયા બંને મળ્યાં, આતે અનિત કેવું મિલન. ૧૦
- તત્ર કઃ મોહઃ કઃ શોકઃ એકત્વમનુપરચતઃ

(૩૮)

જગના વિષયથી મુક્તહું (૩૭)

ગજલ સોહિની.

- જોતો છતાં જોતો નથી, વિકૃત નજરથી અંધ છું;
 મુણ્ણતાં છતાં મુણ્ણતો નથી, વિકૃત શ્રવણથી મંદ છું. ૧
- કામી છતાં કામી નથી, વિકૃત મદનથી પંદ છું;
 ડાહ્યો છતાં ડાહ્યો નથી, દ્રંદ્રો થકી નિર્દંદ્ર છું. ૨
- કાપણ જગતનું નવ ગમે, ચતુરાઈ પણ ગમતી નથી;
 જગના ક્ષણિક વિષયો તણી, છેલ્લી ઘડી ગમતી નથી. ૩
- આ વિશ્વકેરી રાતમાં, મહારો દિવસ લલિલાત છે;
 આ વિશ્વકેરા દિવસમાં, મહારી અનેરી રાત છે. ૪
- આ વિશ્વકેરા ભાવની, હા જ્યાં દિસે ત્યાં ના કહું;
 આ વિશ્વકેરા ભાવની, જ્યાં ના દિસે ત્યાં હા કહું. ૫
- ગાંઠું નહી હું વિશ્વને, મુજનેય જગ ગાંઠે નહીં;
 મારાં મધુર વચનો તણી, જગ ગાંઠડી બાંધે નહી. ૬
- કોને કહું મુજ વાત મહારં, હૃદય કયાં ખાલી કરં;
 અપ્રિય જગતના ભાવની, બહાલી નહી ખ્યાલી કરં. ૭
- જગ શૂન્ય જેને ખોલતું, તેને કહું છું એક છે;
 જગ એક જેને ખોલતું, તેને કહું છું શૂન્ય છે. ૮
- લોકો કહે મૂર્ખો છતાં, મુર્ખાઈથી હું મુક્ત છું;
 લોકો કહે ચંચળ છતાં, ચતુરાઈથી હું મુક્ત છું. ૯
- લોકો કહે દેહી છતાં, એ દેહથી હું મુક્ત છું;
 આનંદધન અજિતાબ્ધિ હું, જગના વિષયથી મુક્ત છું. ૧૦

(૩૯)

પડદો પ્રિયતમ યોલો હવે. (૩૮)

ગજલ સોહિની.

- આવી અને દ્વારે ઉભી, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 ખ્યારી પ્રિયા દ્વારે ઉભી, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૧
- મુજ દિવ્ય મુખ દેખાડવા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 ને વિરહ ભાવ મટાડવા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૨
- મળવા તમેને તલસ છે, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 મળવા સમય આ સરસ છે, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૩
- નયને નયન મેળાવવા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 હૃદયે હૃદય મેળાવવા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૪
- રસરાજશુ રસખસ થવા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 મુજ જીવનને પરવશ થવા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૫
- સંસારિયા આઘા ગયા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 યોલાવું પણ પાછા ગયા, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૬
- કદી હોઉં ને હું આપની, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 કદી હોઉં ને હું આપની, હસિને પ્રિતમ યોલો હવે. ૭
- પડદો તમે યોલો હવે, ને દ્વાર પણ યોલો હવે;
 અંતર તમે યોલો હવે, ને દીવ્ય દિલ યોલો હવે. ૮
- આનંદભર એકાંત છે, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 રસ રાત્રિ સુંદર શાંત છે, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે. ૯
- મલયાનિલો મૃદુ વાય છે, પડદો પ્રિતમ યોલો હવે;
 મોંઘા સમય વહિ જાય છે, પડદો અનિત યોલો હવે. ૧૦

(૪૦)

પાછી હું જાવાની નથી. (૩૧)

ગજલ સોહિતી,

- દર્શન જરૂર ત્હારાં કરીશ, પાછી હું જાવાની નથી;
દાણુ તપશ્યા આદરિશ, પાછી હું જાવાની નથી. ૧
- ઘડી ઘડી અને પળ પળ સ્મરિશ, પાછી હું જાવાની નથી;
બસ ઠેઠ પ્રભુજી ઉચ્ચરિશ, પાછી હું જાવાની નથી. ૨
- લોકો ભલે હઠીલી કહે, પાછી હું જાવાની નથી;
સખીયો ભલે રસિલી કહે, પાછી હું જાવાની નથી. ૩
- લોકો ભલે હાંસી કરે, પાછી હું જાવાની નથી;
ત્હારૂં મિલન કીધા વિના, પાછી હું જાવાની નથી. ૪
- દેહાત્મ ભાવ તજીશ પણુ, પાછી હું જાવાની નથી;
શણુગાર સર્વ સજીશ પણુ, પાછી હું જાવાની નથી. ૫
- વિશ્વાસ છે ત્હારો મહેને, પાછી હું જાવાની નથી;
આજે અગર ખીજે ક્ષણે, પાછી હું જાવાની નથી. ૬
- ત્હારૂં મિલન ના થાય તો, સંસાર સઘળો કેદ છે;
ત્હારૂં મિલન નવ થાય તો, સંસાર ખારો ઝેર છે. ૭
- ત્હારૂં મિલન નવ થાય તો, કર્વત ધરૂં કાશી વિષે;
કરવત ધરી મરવા અવલ, પાછી હું જાવાની નથી. ૮
- લજ્જા નડે ધૂંધટ નડે, વિદ્યોય પણુ ખીજાં નડે;
અસાર આ સંસારની, આપદ ભલેને સાંપડે. ૯
- મુજ હાથમાં વરમાળ છે, ખીજે હું ધરવાની નથી;
તુજ સાથ રસ લીધા વિના, અજિતાજિદ્ય જાવાની નથી. ૧૦

(૪૧)

પરિબ્રહ્મની-પૂજા. (૪૦)

ગજલ સોહિની

- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, મુજ આત્મરૂપે જે વસ્યો;
પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, હૈડા વિષે આવી હસ્યો. ૧
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, જે પ્રેમ કેરો સિંધુ છે;
પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, અધ્યાત્મરૂપી ઇંદુ છે. ૨
- આ વિશ્વ કેરો સુખ બધાં, એ દેવ આગળ તુચ્છ છે;
આ વિશ્વનાં સોભાગ્ય સૌ, એ દેવ આગળ તુચ્છ છે. ૩
- આ વિશ્વના શૃંગાર સૌ, મુજ દેવ આગળ તુચ્છ છે;
આ વિશ્વના રણુકાર સૌ, મુજ દેવ આગળ તુચ્છ છે. ૪
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, પુષ્પો લઇને પ્રેમનાં;
પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, ધૂષ્પો લઇને ધ્યાનના. ૫
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, આનંદ કેરી આરતી;
પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, નિર્માન નૈવેદ્યો ધરી. ૬
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, વૈરાગ્યરૂપી વારી છે;
પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, ચિત્ત શુદ્ધિ ચર્ચા સારી છે. ૭
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, વિશ્વાસ બહાલાનો ધરી;
પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, સહવાસ સંત તણેા કરી. ૮
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, તનમય થવા તત્પર થઇ;
પૂજા કરૂં અજિતાગિધની, નિર્મળ થવા સ્હામો રહી. ૯
- પૂજા કરૂં પરિબ્રહ્મની, પ્રેમાર્દ્ર પરિકંભા કરી;
હુમાં પ્રભુ પ્રભુમાંહિ હું; આ વિશ્વની સ્મૃતિ વિસરી. ૧૦

(૪૨)

પ્રભુજી તો પાસે છે. (૪૧)

ગજલ સોહિતી.

- જો જો નજર કરીને તહમો, પ્રભુજી તહમારી પાસ છે;
બાહર નજરથી દેખતાં, તો દૂર ક્યાંના ક્યાંઈ છે. ૧
- પ્યારા મળના બાગમાં, પુષ્પો મનોહર પેખિયે;
જેવો વસ્યો ત્યાં ગંધ છે, એવા પ્રભુને દેખિયે. ૨
- મથુરા જઈને શું કરો, કાશી જઈને શું કરો;
હીમાલયે જઈ શું કરો, સિદ્ધાચળે જઈ શું કરો. ૩
- ગિરનારમાં જઈ શું કરો, આખૂ ઉપર નવ લેખિએ;
પાવન પ્રભુને પાંડમાં, ગુરૂજ્ઞાન પૂર્વક દેખિયે. ૪
- આ હાડ કેરી કાય છે, આ માંસ કેરી કાય છે;
રુધિરે ભરેલી કમકમી, આવે તથાવિધ કાય છે. ૫
- બાણગરો જેવી રીતે, પુતળી નચાવે વિશ્વમાં;
પાવન પરમ પ્યારા પ્રભુ, એવા વસ્યા છે દેહમાં. ૬
- પીંડે વસ્યા પરમાતમા, લોકો કહે છે આતમા;
નાસ્તિ કદાચે નવ બને, દિવસ અગર તો રાતમાં. ૭
- જોગી જનો જઈ શોધતાં, આસન ધરી એકાંતમાં;
પોતે વસ્યો પોતા વિષે, નથી અન્ય કેરા સાથમાં. ૮
- અભિમાનને અળગો કરો, સત્સંગને પ્યારો કરો;
ગુરૂજ્ઞાન પૂર્વક ખલક કે, -રા ખેલને ખારો કરો.

(૪૩)

કસ્તૂરી મૃગની નાભિમાં, અજિતાગિધ વન શોધ્યા કરે;
હૃદયે વસેલો દેવ પણુ, અજ્ઞાની જન ભટકયા કરે. ૧૦

તહરે ચ તદન્તિકે.

તે (અરુદશામાં) દૂર છે તે (જ્ઞાનદશામાં પાસે છે.)

ત્યારે કહો હું મુક્ત છું (૪૨)

ગજલ સોહિની.

- આપદ પડે ત્યારે કહો, આપદ થકી હું મુક્ત છું;
સંકષ્ટના સમયે કહો, સંકષ્ટથી હું મુક્ત છું. ૧
- મુખ સાંપડે ત્યારે કહો, જગ મુખ થકી હું મુક્ત છું;
હુઃખ સાંપડે ત્યારે કહો, જગ હુઃખ થકી હું મુક્ત છું. ૨
- પત્ની મળે ત્યારે કહો, પત્ની થકી હું મુક્ત છું;
પુત્રો મળે ત્યારે કહો, પુત્રો થકી હું મુક્ત છું. ૩
- મિત્રો મળે ત્યારે કહો, મિત્રો થકી હું મુક્ત છું;
શિષ્યો મળે ત્યારે કહો, શિષ્યો થકી હું મુક્ત છું. ૪
- જન સંગમાં એવું કહો, જન સંગથી હું મુક્ત છું;
અધિકારમાં એવું કહો, અધિકારથી હું મુક્ત છું. ૫
- શાસ્ત્રી બનો ત્યારે કહો, શાસ્ત્રો થકી હું મુક્ત છું;
પંડિત બનો ત્યારે કહો, પાંડિત્યથી હું મુક્ત છું. ૬
- સંસારના સંબંધથી, નિત્યે કહો હું મુક્ત છે;
સંસાર કેરા સંગથી, નિત્યે કહો હું મુક્ત છે. ૭

(૪૪)

એકાંતમાં બેસી કહો, એકાંતથી હું મુક્ત છું;
વેરાનમાં બેસી કહો વેરાનથી હું મુક્ત છું. ૮

હું દેહનડી પણ દેહી છું, દેહીપણથી મુક્ત છું;
હું સ્નેહ તેમજ સ્નેહી છું, સ્નેહી પણથી મુક્ત છું. ૯

જ્યાં મન અને વાણી તણી, છે પહોંચ ત્યાંથી મુક્ત છું;
સચ્ચિત્ અને આનંદનો, સાગર અજિત રસ હુંજ છું. ૧૦

તુંજ છે (૫૩)

ગજલ સોહિની.

કર હંડ લઈને ચાલતો, યૃહો થનારો તુંજ છે,
યૌવન અવસ્થા પામિને, યુવાન બનતો તુંજ છે. ૧

માતા તણા સ્તન ધાવતો, બાળક થનારો તુંજ છે;
થનનાટ કરતો ગોદમાં, નિર્મળ હસતો તુંજ છે. ૨

પાપો કરી આ લોકમાં, પાપી થનારો તુંજ છે;
અપકર્મ કરી આ લોકમાં, શ્રાપી થનારો તુંજ છે. ૩

વિષયો જગતના ભોગવી, રોગી થનારો તુંજ છે;
એકાંતમાં આસન કરી, યોગી થનારો તુંજ છે. ૪

વિષયો તણા વિરહ કરી, વિરહી થનારો તુંજ છે.
તપ આદરી બહુ બહુ રીતે, તપસ્વી થનારો તુંજ છે. ૫

અવતાર લઈ આ લોકમાં, માનવ થનારો તુંજ છે;
ઇસ્લામનો પંથ ધારીને, ઇસ્લામ બનતો તુંજ છે. ૬

(૪૫)

- ખ્રીસ્તી તણો પથ ધારીને, ખ્રીસ્તી થનારો તુંજ છે;
જિનધર્મને સ્વીકારીને, શ્રાવક થનારો તુંજ છે. ૭
- મૂર્તિ તણી પૂજા કરી, શ્વેતાંબરી પણ તુંજ છે;
આંગી ન ધારે મૂર્તિને, હીગંબરી પણ તુંજ છે. ૮
- મૂર્તિની પૂજા નવ કરી તે, ઢુંઢિયો પણ તુંજ છે;
વેદો પુરાણો વાંચિને, પંડિત થયો તે તુંજ છે. ૯
- દેહો તણા ધર્મો સ્વીકારી, આત્મને ભૂલિ જતો;
પરધર્મના સ્વીકારથી, સુખિયો અને દુઃખિયો થયો. ૧૦
- પણ બાણજો નિશ્ચય કરી, તું દેહ ગેહ કશું નથી;
ચૈતન્યધન સાક્ષાત છે, અજિતાધિ સમજે સન્મતિ. ૧૧

વાણી વિચારી શું કરે? (૪૪)

ગજલ સોહિની.

- અનુભવ તણો આનંદ ત્યાં, વાણી બિચારી શું કરે;
અનુભવ તણો આરામ ત્યાં, વાણી બિચારી શું કરે. ૧
- સાચોજ ન્યાં વિશ્વાસ ત્યાં, વાણી બિચારી શું કરે;
હૃદયે વસ્યા સુખ ધામ ત્યાં, વાણી બિચારી શું કરે. ૨
- સંયોગ આત્મ પરાત્મનો, વાણી બિચારી શું કરે;
સંબંધ હું ને તું તણો, વાણી બિચારી શું કરે. ૩
- વાણી થકી પર વસ્તુ છે, વાણી બિચારી શું કરે;
રસરાજનું સુખ સસ્તું છે, વાણી બિચારી શું કરે. ૪
- અધ્યાત્મનો આલ્હાદ ન્યાં, વાણી બીચારી શું કરે;
નથી દાદ કે ફરિયાદ ન્યાં, વાણી બિચારી શું કરે. ૫

(૪૬)

- નથી વિશ્વ કેરા નાદ ત્યાં, વાણી ખિચારી શું કરે;
 નથી વાદ ને વિવાદ ત્યાં, વાણી ખિચારી શું કરે. ૬
- ન્યાં ઢું ખિરાળે તું વિષે, વાણી ખિચારી શું કરે;
 ન્યાં તું ખિરાળે ઢું વિષે, વાણી ખિચારી શું કરે. ૭
- ન્યાં હું તણો અવકાશ નહિ, વાણી ખિચારી શું કરે;
 ન્યાં તું તણો હુલ્લાસ નહિ, વાણી ખિચારી શું કરે; ૮
- વણી ઘો તણા આસ્વાદને, વાણી ખિચારી શું કરે;
 નિદ્રા તણા આનંદને, વાણી ખિચારી શું કરે. ૯
- નૃપ આસને રાણી ગઈ, દાસી ખિચારી શું કરે;
 નિજ આત્મ-શિવની એકતા, વાણી અજિત ત્યાં શું કરે. ૧૦

૧૬૫. (૪૫)

ગજલ સોહિની.

- મહારી જનેતાએ મહને, પહેલો લણાવ્યો એકડો;
 મહારા જનકદેવે મહને, પહેલાં લણાવ્યો એકડો ૧
- મુજ શિક્ષકે ગુજરાતીમાં, પહેલાં લણાવ્યો એકડો;
 તે દિવસથી મુજ હૃદયમાં, આવી વસ્યો છે એકડો. ૨
- મુજ પાટીમાં લખતી વખત, પહેલાં જ આવ્યો એકડો;
 મુજ પુસ્તકે વાંચન વખત, પહેલાં જ આવ્યો એકડો. ૩
- સહવાસિયે મુજને કહ્યો, પ્રિયભાઈ પણ તું એકડો;
 તે દિવસથી મુજ હૃદયમાં, આવી વસ્યો છે એકડો. ૪

(૪૭)

- ઉદ્ધાર કરવા આત્મનો, મુજને ગમ્યો છે એકડો;
 ઉદ્ધાર કરવા જન્મનો, મુજને ગમ્યો છે એકડો. ૫
- મહારા ગુરૂદેવે મહને, બહાલો કર્યો છે એકડો;
 હું એકલો મુજ જીવનમાં, એક જ અલખ છે એકડો. ૬
- મુજ પુદ્ધિમાં છે એકડો, મુજ શુદ્ધિમાં છે એકડો;
 મુજ ધર્મમાં છે એકડો, મુજ કર્મમાં છે એકડો. ૭
- અધ્યાત્મમાં છે એકડો, વૈરાગ્યમાં છે એકડો;
 મહારા હૃદયમાં મૂળથી, આવી વસ્યો છે એકડો.
- બગડા તણું શું કામ છે, બે થાય ત્યાં બગડે બધું;
 ત્રણ થાય ત્યાં બગડે બધું, ને ચારમાં બગડે બધું. ૯
- હું તું ઉપાધિ દ્વૈતમાં, અદ્વૈત આત્મ એકડો;
 સર્વસ્વ જીવન અજિતનું, એકજ નિરંજન એકડો. ૧૦

અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં. (૪૬)

ગજલ સોહિની.

- રાધા સ્વરૂપે દેહ છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;
 આત્મ સ્વરૂપે કૃષ્ણ છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં. ૧
- નરતનુ સ્વરૂપ વસંત છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;
 આનંદરૂપ અપીર છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં. ૨
- જ્ઞાન સ્વરૂપ ગુલાલ છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;
 અનહદ તણું તેો માન છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં. ૩

(૪૮)

પ્રેમ સ્વરૂપ પ્રકાશ છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	
નિજ રૂપનો હુલ્લાસ છે, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં.	૪
નિર્મોહી ખીલ્યા મોગરા, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	
નિર્માનરૂપ ચંપા ખીલ્યા, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં.	૫
અક્રોધરૂપ આંખા ખીલ્યા, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	
વૈરાગિડે એ રસ ઝીલ્યા, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં.	૬
રૂતુરાજ આ સૌથી વડો, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	
રસરાજ આ સૌથી વડો, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં.	૭
જયરૂપ ખીલી જાસુદી, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	
તપરૂપ રવિ કિરણો ખીલી, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	૮
નદી નાયતી મનવૃત્તિઓ, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં;	
રસની ખીલી છે ઋદ્ધિઓ, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં.	૯
અનુગામિની રાધા બની, અજિતાબિધિ રૂપ વસંતમાં;	
આત્મ પ્રભુ બેઠો બની, અધ્યાત્મરૂપ વસંતમાં.	૧૦

ભગવદ્ ભાવના. (૪૭)

આવતા કેમ નથી શામલડા—એ રાગ.

આવતા કેમ નથી ? બહાલમણ ? આવતા કેમ નથી ?
લાવતા કેમ નથી ? દયા તહમે લાવતા કેમ નથી ?—ટેક.

મહારા મંદિરિયે આવી હસી, બોલાવતા કેમ નથી ? આવતા-૧
આપ તણું સુખ ઘણું મધુર, સમજાવતા કેમ નથી ? આવતા-૨
વૃષ્ટિ રૂડી ઠરણા રસની, વરસાવતા કેમ નથી ? આવતા-૩

(૪૯)

હીવ્ય નાથ દેહાર હવે, હરસાવતા કેમ નથી ? આવતા-૪
 હીન બન્ધુ મહેને દાસી કરી, તલસાવતા કેમ નથી ? આવતા-૫
 મધુર રસની બંસી મધુરી, સૂણાવતા કેમ નથી ? આવતા-૬
 અજિતનાથ હું અરજ કરું, હજી આવતા કેમ નથી ? આવતા-૭

યોગ્ય સંગતિ. (૪૮)

ગજલ.

જમના જુઓ ભાવે ભરી, ગંગા તણા સ્હામી વળી;
 ગંગાય પણુ ગર્જન કરી, સાગર તણા સ્હામે વળી. ૧
 સઘળી નદીઓ રનેહથી, નિજ સ્વામીના સ્હામે વળી;
 મુજ વૃત્તિઓ પણુ વેગથી, મુજ સ્વામીના સ્હામી વળી. ૨
 સંધ્યા સમે રવિ રશ્મિઓ, પશ્ચિમ તણા સ્હામી વળી;
 ગાયો બધીએ દોડતી, નિજ વત્સના સ્હામી વળી. ૩
 જમણી જુઓ કર આંગળી, મુખડા તણા સ્હામી વળી;
 મુજ વાણી પણુ શાણી થઈ, મુજ સ્વામીના સ્હામી વળી. ૪
 ગોવાળ કેરી મંડળી, સંધ્યા સમે ગોકુળ વળી;
 સહુ પક્ષિ કેરી પંક્તિઓ, માળા તણા સ્હામી વળી. ૫
 સફલક્રાજનની મંડળી, ભગવાનના સ્હામી વળી;
 મહારીય પણુ મનવૃત્તિઓ, બહાલાના સ્હામી વળી. ૬
 રનેહીજનોની સૂરતા, રનેહી તણા સ્હામી વળી;
 મુજ વૃત્તિઓ પણુ મોહિને, બહાલા^૧ તણા સ્હામી વળી. ૭

૧ યથા સ્પન્દમાના નયઃ સમુદ્રમભિગચ્છન્તિ-ઉપનિષદ.

જેમ દોડતી નદીઓ સમુદ્ર સ્હામી જાય છે, એમ મહત્ પુરષોની વૃત્તિઓ પરબ્રહ્મ-ભગવાનના સ્હામી વળે છે.

૪

(૫૦)

સિદ્ધાન્ત મહિમા (૪૧)

ગઝલ-સોહિની.

સિદ્ધાન્તની સેવા કરે, મીઠા સદા મેવા મળે;
અખંડ આનંદ આતમાનો, સુખદ સિદ્ધાન્તે મળે.
સિદ્ધાન્ત આધીન ધર્મ છે, તેના વિના અપધર્મ છે;
સિદ્ધાન્ત ગુણનો રાશિ છે, સિદ્ધાન્ત વિણ સહુ ફેક છે. ૧

સિદ્ધાન્ત જગમાં દીપ છે, તેના વિના નિસ્તેજ છે;
સિદ્ધાન્ત સાગર નિત્ય છે, ગુણરત્ન હેતુ એજ છે.
સિદ્ધાન્ત દિનકર તેજથી, મોહાંધતા ફેરે ટળે;
સિદ્ધાન્તની સેવા થકી, પરિપૂર્ણતામાં જઈ લળે. ૨

સિદ્ધાન્ત સાધન યોગથી, આતમ સુખો આવી મળે;
સિદ્ધાન્ત ગોચર ભાવથી, મિથ્યાત્વની બુદ્ધિ ટળે.
સિદ્ધાન્ત શુદ્ધ વિચારણાથી, ચરણશુદ્ધિ સદા કહી;
સિદ્ધાન્ત પાર્વાણ ચન્દ્રમાથી, શાંતતા આવે સહી. ૩

સિદ્ધાન્ત વર્ષા વર્ષતાં, દુલિક્ષ તાપ રહે નહીં;
સિદ્ધાન્ત સાગર રેલતાં, દુષ્કર્મ દુઃખ રહે નહીં.
અણુમૂલ મીલકત આર્યતાની, સિદ્ધાન્ત જગમાં બાણુલો;
સિદ્ધાન્તની અસ્તિત્વતામાં, સુખડાં બધાં એ માણુલો. ૪

સિદ્ધાન્ત જીવન સુખ્ય છે, આનંદદાયક એજ છે;
સિદ્ધાન્ત સુંદર વીરનો, એ ધ્યેય સત્ય અમાડં છે.
સિદ્ધાન્ત સર્વ સમાજમાં, જડતા નિવારક પૂજ્ય છે;
સિદ્ધાન્ત યોગી વૃન્દમાંડી, અજિત સુખનો સિન્ધુ છે. ૫

(૫૧)

આત્મહેત (૫૦)

ઓધા ક્યારે આવશે વનમાળી-એ રાગ,

હવે પ્રભુ હેતેથી બોલાવો, એક ફેરા મ્હારે ઘેર આવો; હવે ટેક.
આંખડલીમાં અમૃત વરસાવો, લઈએ હમે લાખેણો લ્હાવો;
હયા કાંઈ દાસ ઉપર લાવો. હવે-૧

તમો માટે જપ તપ વ્રત સાધું, એકાંતમાં બેસીને આરાધું;
સફળ થાય પીધું અને ખાધું. હવે-૨

રટન દિન રાત કર્યાજ કરું, તીર્થાટન માંહી કર્યાજ કરું;
દોષો થકી નિત્યે ડર્યાજ કરું. હવે-૩

નજર મ્હારા સ્હામી કરો બ્હાલા ? છબીલાલ સુંદર છોગાળા;
નો ધા રા ને ઓ ધા ર વા વા ળા. હવે-૪

મ્હને એક આપની આશા છે, અખંડિત મનથી ઉપાસ્યા છે;
તાપ મ્હારા સઘળા ત્રાસ્યા છે. હવે-૫

પાલવ મ્હંતો તમારો પકડયો છે, તમારા સાથે જીવને ઝકડયો છે;
આત્મા ઘણો રણમાંહી રખડયો છે. હવે-૬

હવે મ્હને આંહી નથી ગમતું, દુઃખ મ્હને દુનિયા તાણું દમતું;
અજિત સ્વામી વિના નથી શમતું. હવે-૭

કલ્યાણભાવના (૫૧)

ગઝલ સોહિની.

અમકાજ આ દિવસો બધા, કલ્યાણના કર્તા થજો;
અમકાજ આ સહુ રાત્રિયો, કલ્યાણની કર્તા થજો. ૧

(૫૨)

- અમકાજ આ સહુ વૃષ્ટિયો, કલ્યાણની કર્તા થલો;
 અમકાજ આ સહુ વિજળિયો, કલ્યાણની કર્તા થલો. ૨
- અમકાજ આ આકાશ પણ, કલ્યાણનું હાયક થલો;
 અમકાજ આ પૃથ્વીય પણ, કલ્યાણની હાયક થલો. ૩
- અમકાજ આ શશિરાજ પણ, કલ્યાણના હાયક થલો;
 અમકાજ આ રવિરાજ પણ, કલ્યાણના હાયક થલો. ૪
- અમકાજ આ જળદેવ પણ, કલ્યાણના પ્રેરક થલો;
 અમકાજ પાવકદેવ પણ, કલ્યાણના પ્રેરક થલો. ૫
- અમકાજ વાયુદેવ પણ, કલ્યાણના પ્રેરક હલો;
 અમકાજ સર્વે સંતજન, કલ્યાણના યોજક થલો. ૬
- અતિ પ્રેમવાળી માવડી નિજ, બાળને સ્તન પાય છે;
 ભગવાન એવા અમ ઉપર, થાલો તહમારી સ્હાય છે. ૭

જ્ઞાનવેણુ-(૫૨)

ગરબી.

- શરહ પૂનમની રાતડી, સખિ ? ચાલોને;
 આલે જોવા જીગજીવન, હરથન કરવારે. સખી ચાલોને.
- સખિ વૃન્દા તે વન સોહામણું, સખિ ચાલોને;
 આલે પ્રભુ મળવાનું મન, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને. ૧
- મહારો વહાલીડો વેણુ વહાય છે, સખી ચાલોને;
 સખિ ? અતિ રઢિયાળું રૂપ, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને.
- સૂરજ ચંદ્ર જાંખા પડે, સખિ ચાલોને;
 નથી ઉપમા વસ્તુ અનૂપ, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને. ૨

(૫૩)

સખિ જોખનના પૂર ઉઘડયાં, સખિ ચાલોને;
 આજ હૈડે હરખ ન માય, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને.
 હવે સો સો તે આવરણુ લેદિયે, સખિ ચાલોને;
 ગરયા ઉરમાંહી આતમરાય, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને. ૩
 રૂડાં જુમના તણાં તે નીર થંભિયાં, સખિ ચાલોને;
 આજે અજવાળી રૂડી રાત, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને.
 વળી આવી એકાન્ત મન ભાવતી, સખી ચાલોને;
 જઈને કરિયે ંહાલમજીને વાત, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને. ૪
 નેહે તે નાથજીને ન્યાણિયે, સખી ચાલોને;
 આજે જન્મ સફળ થઈ જાય, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને.
 મ્હારે પૂર્વ જનમ કેરી પ્રીતડી, સખિ ચાલોને;
 સખિ અજિત આનંદ પમાય, દર્શન કરવારે. સખી ચાલોને. ૫

મૂર્વપ્રવૃત્તિ (૫૩)

માધવ રાખજો માયા—એ રાગ.

હવે પ્રભુ ખેપ કરી કરી થાકયો,
 પીડા પામી અને પીંડ પાકયો—હવે. ટેક.

હરણુથઈ ભવવનમાં ભટકયો, સાપથઈ સાંણુસડેથી છટકયો—હવે. ૧
 જમર થઈને વાડી ઉપર ભમતો, છતાં મ્હારો ભય નથી શમતો. હ. ૨
 યંખી થઈ આકાશમાં ઉડયો, ખડુ વાર પાણી વિષે પણુ ખૂડયો. હ. ૩
 ચોર થઈને ચોરી ઘણી કીધી, તેમાં મ્હને શૂળી રાજ્યે દીધી. હ. ૪
 પશુ થઈને ઘાસ ખાંતે ખાધાં, ઉજ્જડવને કોઈયે પાણી નવપાયાં. હ. ૫
 ચોપટ થઈને પાંજરે પૂરાણો, ભૂંડ થઈને વનમાં ભટકાણો. હવે. ૬

(૫૪)

ગદ્દો થઇ ભાર ઘણા તાણ્યા, સાકર સ્વાદ માલીકે માણ્યા. હવે. ૭
હવે પ્રભુ ભટકાવું અંધ કરો, અજિતઃકેરી વિનતિમાં ધ્યાન ધરો.હ.૮

નિર્મલનાથ (૫૪)

ગરબી.

સખિ દેવતો દીન દયાળ છે, પણ નવ રીઝે;
સખિ પ્રાણુતણે પ્રતિપાળ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે
સખિ નોધારાનો ઝોધાર છે. પણ નવ રીઝે;
વળિ કેમળ પૂર્ણ કૃપાળ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે. ૧
સખિ પીંડ વિષે ભરપૂર છે, પણ નવ રીઝે;
નથી ઠાલો જરિયે ઠામ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે.
સખિ જ્યોતિનો પૂર્ણ પ્રકાશ છે, પણ નવ રીઝે;
રૂડો અંતરનો આરામ નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે. ૨
સખિ સત્ ચિત્ આનંદ રૂપ છે, પણ નવ રીઝે;
વળિ નિરાકાર આકાર, નિર્મળનાથ છે. પણ નવ રીઝે.
સખિ ઉપમા એને શી આપીયે, પણ નવ રીઝે;
બણે અમૃત રસનો સાર, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે. ૩
સખિ અંદ્ર સૂરજ ઝાંખા પડયા, પણ નવ રીઝે;
પછી તારાનો ત્યાં શો હિસાબ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે.
સખિ પુષ્પ દેખિને પાછાં પડયાં, પણ નવ રીઝે;
અંખા અંબેલી જૂઠ ગુલાબ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે. ૪
સખિ ફૂડ કપટ મનમાં ભર્યાં, માટે નવ રીઝે;
એતો પ્રેમીતણી છે પાસ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે.

(૫૫)

અવગુણુ અળગા નવ થયા, માટે નવ રીઝે;
અજિત અંદર મહેલ આવાસ, નિર્મળ નાથ છે. પણ નવ રીઝે. ૫

મોહપટ (૫૫)

ધીરાની કાશીનો-રાગ.

ગગન થકી પણ મહોટારે, જીવન નાથને જોયા નહી;
ધુંધટ પટ નવ ખોલ્યારે, મોહનવરને મોહ્યા નહી-ટોક.

આળસ વેરણુ થઇને લાગી, મેં શોધ્યાં મુજ વેર;
જોવા કેરો જોગ ન આવે, ગુણુ નિધિ આવ્યા ઘેર;
લોકડિયાંની લાજેરે, પ્રાણુનાથ મન પ્રોયા નહી-ધુંધટ૦ ૧

નવરંગ મહારી ચંદડલીમાં, જામ્યો રંગ અપાર;
માટે મુખડું નવ દેખાણું, કરવો શો ઉપચાર;
ધુંધટપટના પાપેરે, પાલવડે પગ લોહ્યા નહી-ધુંધટ૦ ૨

ભરજોખનમાં ભરાઈ ગઈ છું, પિયુ સંગાથે પ્યાર;
વિરહતણા દિવસો લાગે છે, જાણ્યું ઝરે અંગાર;
મૂર્ખાંમી સહુ મહારીરે, દુઃખના દહાડા ખોયા નહી-ધુંધટ૦ ૩

સૂર્ય વિનાનું કમળ નકામું, કુમુદ ઝુરે વણુચંદ;
હજાર વાતે હરખ ન આવે, ઉપજે નવ આનંદ;
મોહનજી મન માન્યારે, છતાં સેજમાં સોયા નહી-ધુંધટ૦ ૪

કેમળ કાયા મીઠી માયા, એ સઘળાં દુઃખદાઈ;
વગર દીઠે શ્રી વહાલમવરને, નથી કાંઈ સુખદાઈ;
અનંત અનંગો લાજેરે, અવગુણુ મૂજ વગોયા નહી-ધુંધટ૦ ૫

(૫૬)

અજર અમર અવિનાશી રૂપે, નિર્મળ મહારો નાથ;
 અજર અમર સૌભાગ્ય ખરૂં પાણુ, કદી ન પકડયો હાથ,
 અજિત કહેશું કરવું રે, નિર્મળ રસ નીચોયા નહી-ધુંધટો ૬

પ્રેમરસ (૫૬)

આધવજીરે મહારો આટલો સંદેશો—એ રાગ

સાહેલડી અમે ઝાઝું શું કહિયે,
 તારે વ્હાલમ તો તરિયે જો;
 અબળામાં જોર સખી એટલુંજાનણવું,
 માર્યાં વ્હાલમનાં મરિયે જો. સાહેલડી૦ ૧

ગુણ ગંભીર સાથે ગોઠલડી ખાંધી,
 અમે અવગુણમાં ઉછરીયે જો;
 પાવનકારી છે પ્રાણકેરો નાથજી,
 વરતો વ્હાલમને વરિયે જો. સાહેલડી૦ ૨

પ્રેમના આંખા કેરી અમે કોયલડી,
 પિયૂ પિયૂ મુખથી ઉચ્ચારિયે જો;
 મહેકે છે મોગરાને આંખા મહાર્યા છે,
 હૈયાનો ભાર કયાં ઉતારિયે જો. સાહેલડી૦ ૩

જીવન સાગરમાં પ્રેમ કેરી નાવડી;
 વળી વળી ઝોકલાં ખાતી જો;
 એવા પ્રીતમજીની માંઘેરી પ્રીતડી,
 અળગી કરતાં નથી થાતી જો. સાહેલડી૦ ૪

જોખનના ઘેલડા વાયરા વ્હાય છે,
 ઘેલાં ઘેલાં વનમાં વિચરિયે જો;

(૫૭)

બીજે ઉપાય સખી ? નજરોમાં નાવે,
 ઠાર્યાં ંહાલમજનાં ઠરિયે જો. સાહેલડી. ૫
 શાને વાંકે સખી ? ંહાલે વિસાર્યાં,
 એતું કારણુ નથી જડતું જો;
 અંતરનો જામી વાતનો વિસામો,
 એક ઘડી ચેન નથી પડતું જો. સાહેલડી૦ ૬
 મોંઘેરા મેંમાન હવે ંહેલેરા આવો,
 પ્રભુજી પ્રાણુ થકી ખ્યારા જો;
 અજિતની વિનતિ સ્વીકારી એટલી,
 નયનેથી નવ થજો ન્યારા જો. સાહેલડી૦ ૭

ભક્તિસ્નેહ. (૫૭)

(ંપ્રોધવજીરે મ્હારો આટલો સંદેશો, જધને વાલમને—એ રાગ.)
 સાહેલડીરે મ્હારો આટલો સંદેશો, જધને પ્રીતમજીને કહેજો જો;
 અનેક અપરાધ મ્હારા માફ કરીને, ઠાસીને ઠર્શન દેજો જો.
 સાહેલડી૦ ૧
 રોઠ રોઠને મ્હારા દિવસ જાય છે, અંખડલીમાં પાણી જો;
 નવરંગ ચૂંદડી એમાં ભીંજાણી, સેજલડી ભીંજાણી જો.
 સાહેલડી૦ ૨
 વાટલડી હું જોઉં ંહાલાની, નયણુ તો નિદ્રા ન આવે જો;
 વજજર સરખો થધને વિરહ તો, સાહેલી ? મુજને સતાવે જો.
 સાહેલડી૦ ૩
 પ્રીતિ કરી મ્હેં તો પ્રીતમ સાથે, પાછળથી પસ્તાણી જો;
 મનનાં ઠાઝયાં સખી ? મનમાં મુંઝાવું, વધારે ઉચ્ચરે શું વાણી જો.
 સાહેલડી૦ ૪

(૫૮)

અશ્નિ વગરની જ્વાળા આ જખરી, કોમળ કાયાને આળે જો;
સુખને લેવા સખી ? સ્નેહ બાંધેલો, પ્રીતમ પ્રીત નવ પાળે જો.
સાહેલડી૦ ૫

હુંગરે દાઝેલ સખી ? ઘરમાંહી આવીયે, ઘરનાં દાઝેલ કયાં જઈએ જો;
કંઈ કંઈ રીતથી રીઝે પાતળીયો, રુદિયામાં સમજીને રહિયે જો.
સાહેલડી૦ ૬

પ્રીતમજીને સખી ? કહેજો જ એટલું; સંભારશે તો સાંભરિયે જો;
અજિતસાગરનો સ્વામી ? શામળિયો, નામ તમારું નિત લઈયે જો.
સાહેલડી૦ ૭

નિર્મલ મનોભાવના. (૫૮)

લાવણી.

મહા અશાંત મન મ્હારું મોહન ? શાંતિવંત કયારે થાશે ?
સત્વર આવો દેવ દયાઘન ? બ્રાંતિ વિહીન કયારે થાશે ?
કૃત્રિમ ભોગ વિલાસો માંહી, નિશિ વાસર હું વાસ કરું;
નાથ ? ન બાણું કયારે દર્શન, દેશે ? દુઃખનો હાસ કરું. ૧
મરણુ જોઈ સુત માત બન્ધુનાં, અતિશય દુઃખી બની રહું;
માયા મમતા મોહ બળમાં, ફસી પડીને રોઈ રહું;
કિંતુ આપની વિરહ દશાને, -કારણ આંસું ના આવે;
કદી ધર્મ ચર્ચાના રંગો, -નહિ નજરે આગળ આવે. ૨
આપ તણી જે જોજ કરે તે, પ્રભુજી ? તમને પ્રાપ્ત કરે;
આપતણી મધુરી કર્ણુથી, હૃદય અમીરસ વ્યાપ્ત કરે;

૧ અતિશય સુંદર આત્મપ્રભુ.

(૫૯)

ચિંતાઓ કરવાથી જેની, લાલ કશોયે થાય નહીં;
 એ જગનાં માયિક સુખડાંમાં, મુજ મનડું ભટકાય અહીં. ૩
 વિષય તણા સુખ માટે હે પ્રભુ ?, હાય હાય હું કરી શકયો;
 કિંતુ આપના મધુર ચરણતું, ધ્યાન કદી નવ ધરી શકયો;
 હજીએ એની એ આશાઓ, ધૂમી રહી છે મુજ મનમાં;
 સુંદર દર્શન હજી થયાં નહીં, તનતનાટ જગનો તનમાં. ૪
 ધન્ય ઘડી એ ધન્ય દિવસ એ, ક્યારે બનશે જીવનમાં ?
 પ્રેમપયોનિધિ ? સુખના સાગર ?, ક્યારે પ્રગટ થશે ? મનમાં;
 અતિ અયોગ્ય અતિ અધમ છતાં પણ, અજિત શરણમાં આવ્યો છું.
 પ્રણતપાલ ? મનમોહન ? પ્રીતમ ?, લગન તમારી લાવ્યો છું. ૫

પરમાત્મ વિનતિ. (૫૯)

લાવણી.

હે લીલામય લીલાસ્થળની, તરફ જરા તો દષ્ટિ કરો;
 ભૂલિ ગયા શું ? નાથ હવે તો, પ્રેમામૃતની વૃષ્ટિ કરો;
 ઉદાસીનતા અહાવી રીતે, દેખી બીજે નાથ નહીં;
 જોઈ રહ્યા શું નાથ દયામય, રહસ્ય થાય છે જ્ઞાત નહીં;
 દુઃખ સહિષ્ણુ કરી ઘો સ્વામી, દુઃખોને નિઃશેષ હરો;
 કાંઈ વિલાંબ હવે ન કરો પ્રભુ ?, વિપદાઓ સર્વેશ હરો. ૧
 તૃષ્ણારૂપ વારિમાં સ્વામી, નારી ભમરા મોહ તરંગ;
 પુત્ર પૌત્રજળ જંતુભર્યાં છે, અગમ ઉદ્ધિ છે પવન અનંગ;
 પ્રભુ ? ડૂબતી જતી દાસની, નૌકાને જળ પાર કરો;
 નિજ પદ પ્રીતિ સહાય આપીને, દુઃખિયાંનો ઉદ્ધાર કરો;

(૬૦)

અન્ય નથી જગમાં તમ સરીખો, જે પ્રભુ મહાર્કં ત્રાણ કરે;
ભવ બંધન પરિતાપ મટાવી, અનુપમેય કલ્યાણ કરે. ૨

નાથ વરહ હે પ્રભુતપાળ નવ, -રાખો ભકિત વિહીન મહને;
વિસ્મરાવી માયાને સ્વામી, કરો ન દુઃખ ક્ષણમાત્ર મહને;
આ નશ્વર વિષયોથી વંચિત, સદા કરી ઘો પ્રભુ? મહને;
નિજપદ ભકિત અચળ આપીને, અભય કરી ઘો વિભુ મહને;
રાખું સદા વિશ્વાસ હૃદયમાં, પ્રેમ ઉદ્ધિમાં સ્નાન કરું;
પ્રભુ પદ પ્રેમ તરંગી થઈને, આપતણા ગુણગાન કરું. ૩

ભકિત સુધાનું પાન કરાવો, હર્ષિત એમાં સ્નાન તથા;
સમન્નું ધન્ય સ્વયં હું મુજને, સાદર કરું આહ્વાન તથા;
આવો હૃદય વિહારી સ્વામી, મુજ મન મંદિર વાસ કરો;
હૃદય કુંજમાં વીણા ધ્વનિ કરી, દુષ્ટ ભાવનો નાશ કરો;
હૃદય સ્થળ પુનીત કરો પ્રભુ, નિજ જનના પરિતાપ હરો;
મોહન હવે વિલાંબ કરો નહિ, માયાના સંતાપ હરો. ૪

માયાથી પ્રભુ? મોહિત થઈને, -જાણી શક્યો હું ભેદ નહી;
ભકિત તમારી કરી નહી મહેં, ટલ્યો ખલકનો ખેદ નહી;
દાખી દીધો માયાએ એવો, જ્ઞાન શૂન્ય હું થયો પ્રભુ ?
ધર્માધર્મ વિચાર તણને, ધર્મહીન હું થયો વિભુ ?
આવ્યો છું હું શરણ તમારે, જે કાવે તે હવે કરો;
કિંતુ વિનતિ છે એક એજ કે, ચરણોથી નવ દૂર કરો. ૫

નિર્બળનું બળ પ્રભુ તમો છો, પ્રભુ? પરીક્ષા નાજ કરો;
યોગ્યયોગ્ય વિચાર ત્યાગીને, દુઃખિયાનો સ્વીકાર કરો,
કરું પ્રાણ મન પ્રભુ? સમર્પણ, આપ ચરણમાં સાદર નાથ ?
હજો પ્રવૃત્તિ સદા એજ મુજ, બનું કૃપાનું પાત્ર સનાથ ?

(૬૨)

ઝકડાણે છું મોહ જાળમાં, માયાધીશ ! કરો ઉદ્ધાર;
શકિત હીન છું શકિત આપજો, ઉતરૂં ભવસાગરની પાર. ૬

પ્રભુ ? તમારી કૃપા રૂપ એ, મહા શકિતનો અભિલાષી;
હે સ્વામીજી ? અચળ ભાવથી, કરો પ્રદાન હૃદય વાસી ?;

દુઃખિત જીવના દુઃખ વિનાશક, છો ત્રિતાપ હરવાવાળા;
મુકુલિત હૃદય કમળને સ્વામી, છો વિકસિત કરવાવાળા;

પ્રેમભાવના સ્રોત વહાવો, ધર્મ પૂર્ણ અંતઃસ્થળમાં;
કરતો રહું હું ધ્યાન પ્રભુ પદનું, પ્રેમ પૂર્ણ થઇ પણ પળમાં. ૭

જીવોના પરિતાપ મટાડો, મહા મનોહર ધારણ દેહ;
દેશકાળ અનુકૂળ પ્રગટ પ્રભુ, પ્રાણી માત્ર પર કરતા સ્નેહ;

હૃદ ભાવના દૂર કરો છો, ભકતોને સુખ આપો આપ;
ધર્મ પ્રચાર વિશ્વમાં કરતા, અને વિલય કરી ઘો છો પાપ;

પ્રભુ ? સમય તે આવી પહોંચ્યો, ધરો : અમારા સહાસુ ધ્યાન;
નાથ ? વિલંબન નૈવ કરોજી, ભકત તણા વત્સલ ભગવાન. ૮

શી રીતે હું કરૂં યાચના, પરમ સૌખ્યને પામ્યાની;

શી રીતે કહું વાત આપને, નિજ પરિતાપ મટાવ્યાની;
સુંદર માનવ જન્મ સમર્પ્યો, કિંતુ ન આપ્યાં શુભકર્મો;

હિંસક જીવ સમાન રહું છું, પાળી શકું હું ધર્મ નહીં;
આત્મ શકિત દઇ નાથ શીઘ્ર, સન્માર્ગ મહેને ખતલાવી ઘો;

નરતનુ સાર્થક હોય યથા વિધિ, તે સત્યથી દર્શાવી ઘો. ૯

આશા મહારા હૃદયે હતી કે, કરશે શ્રી પ્રભુજી ઉદ્ધાર;
શરીર છોડાવા માયામાંથી, કીધા યત્નો વારમવાર;

અવધિ વ્યતીત થઇ છે તો પણ, મહારી નવ લીધી સંભાળ;
ત્યાગો ના એ રીત દાસને, દયા કરોને હીન દયાળ;

(૬૨)

આવો ઓ પ્રભુ ? આ નયનોથી, જોઈ તમોને પ્યાર કરું;
હૃદય વસો મ્હારા મનમોહન, હું મ્હારો ઉદ્ધાર કરું. ૧૦

પરમાત્મપ્રતિ પ્રાર્થના (૬૦)

ગજલ-સોહિની.

મુજને ખબર ન્યારે પડી, ખીજે ત્હમારી સ્વારી છે;
કહેતી નથી કંઈ આપને, કેવી દશા પ્રભુ ? મ્હારી છે;
દિન રાત તલકીને મરું, નિદ્રા નયનથી ન્યારી છે;
જાણું નહી મુજ લાગ્ય રેખા, અંત માંહિ થનારી છે. ૧

પ્યારા પરમ ? અવધારજો, અતિ હુઃખિણી આ નારી છે;
પણ જળ વગરની માછલી, એવી જ નારી તમારી છે;
કરૂણા કરો અમ ઉપરે, એ અરજ આજ ગુજારી છે;
નક્કી સમજજો નાથજી ? વિરહી પ્રિતમની પ્યારી છે. ૨

ધંધર ? ત્હમારો વિરહ તો, અમને ઘણોજ સતાવતો;
નેત્રો વિષે સંભારીને, કરૂણાશ્રુ વેગે લાવતો;
વિરહાગ્નિ જળરી જવાળથી, જોખન બધુંય જળાવતો;
તોયે અમોને નાથજી, નથી યાદ માંહી લાવતો. ૩

મન ક્યારનુંય હરી ગયો, તન એકલું અહીં તરફડે;
એના વગર અમ પાસમાં, સુંદર ખીજું શું સાંપડે;
નિર્દય નમેરા નાથજી ? તમને દયા નથી આવતી;
મરતા મનુષના કંઠપર, ઠોકર તમારી લાવતી. ૪

અતિ પ્રાણઘાતક રોગના, ધન્વંતરીજી આપ છે;
પરિતાપવાળા માનવીના, કલ્પતરૂ પ્રભુ આપ છે;
જગ સર્વ કેરા સેવ્ય છે, સહુ સંતના સરદાર છે;
શુભ અજિતના આધાર છે, હૈડા તણા મુજ હાર છે. ૫

(૬૩)

પ્રભુલગની (૬૧)

જુહું જુહું જીવન ખરું જાણુમારે—એ રાગ.

લગની લગની લાગી છે, પ્રભુના નામની રે; ટેક.

પુણ્ય પૂર્વનાં ઉદય થયાં છે, હૃદય હવે તો રાજી રહ્યાં છે;
દોષિત કર્મ કહ્યાં છે, આશ ન કામનીરે. લગની. ૧

નિંદા કોઈની નથીજ ગમતી, સૂરતા હવે તો નથીજ શમતી;
ભ્રમણામાં નથી લમતી, દાસી બિન દામનીરે. લગની. ૨

કેક દિવસ રમવામાં કાઢયા, ઘણા દિવસ લમવામાં કાઢયા;
જમવામાં દિન કાઢયા, ઈરખા ગામનીરે લગની. ૩

વૃત્તિ જગજીવનમાં જામી, આત્મા કેરો આનંદ પામી;
સુંદર વરના સ્હામી, પૂરણ કામનીરે. લગની. ૪

આહ્ય વૃત્તિ જઈ લક્ષે લેટી, ભગવતના ચરણે જઈ લેટી;
ધંધા સર્વ સમેટી, ધન તન ધામની રે. લગની. ૫

વાત સખી શું ! પ્રભુની કહીએ, અંતર સુખ અંતરમાં લહીયે;
સ્થિરતાવાળાં થઈએ, વેલ વિશ્રામની રે. લગની. ૬

ભાવે શ્રી ભગવતને લજીયે, અજિત ધર્મનું ભાતું સજીયે;
તર્કટ વાળી તજીયે, વૃત્તિ હરામની રે. લગની. ૭

તત્ત્વપ્રાપ્તિ (૬૨)

ગજલ-સોલિની.

ભગવાન કેરી વાત મ્હારા, કણને ંહાલી થઈ;
ભગવાન સ્હામું ચાલવા ગતિ, ચરણને ંહાલી થઈ;

(૬૪)

છળિલી સૂરત છેલા તણી, મુજ હૃદયને ંહાલી થઇ;
 મધુરી મૂરત મોહન તણી, મુજને જરૂર ંહાલી થઇ.
 અમીરસ ભરેલી આંખડી, મુજ આંખને ંહાલી થઇ;
 વાણી વિમળ રસરાજની, મુજ વાણીને ંહાલી થઇ;
 ગંભીર હૃદયની ભાવના, મુજ ભાવને ંહાલી થઇ;
 મનવાંચના મુજ નાથની, મુજ મન વિષે ંહાલી થઇ.
 ંહાલી નથી જે વાત જગને, તે મ્હને ંહાલી થઇ;
 ંહાલી નથી જે ચાહ જગને, તે મ્હને ંહાલી થઇ;
 ંહાલી નથી જે વાત મુજને, જગતને ંહાલી થઇ;
 ંહાલી નથી જે યાદ મુજને, જગતને ંહાલી થઇ.
 સુંદર છળી ભગવાનની, અતિ ભાગ્યથી ંહાલી થઇ;
 આનંદતા ભગવાનની, સૌભાગ્યથી ંહાલી થઇ;
 “મરતા ગઇ” મુજ નાથની, ને અમરતા ંહાલી થઇ;
 નિશ્ચય અટૂટ અભંગ એવી, વીરતા ંહાલી થઇ.
 ંહાલી હતી નહિ વાત તે, આજે અહો ? ંહાલી થઇ;
 ંહાલી હતી નહી ઘાત તે, આજે અહો ? ંહાલી થઇ;
 ંહાલી હતી નહી જાત તે, આજે અહો ? ંહાલી થઇ;
 ંહાલી અજિત ંહાલી થઇ, ખારી શરમ ંહાલી થઇ.

અસત્ય દુનીયા. (૬૩)

ગજલ—સોહિની.

લાંબી સફર કીધી અને, સરહદ સમીપ આવી ગઇ;
 ઘણી શોધ કીધી અંતમાં, પ્રિયતમ નજર આવી ગઇ;
 વળી વસ્તિ અન્ય પ્રદેશની, ઝટપટ જુઓ આવી ગઇ.
 ધમ ધમ ધમક ગાડી તણી, મુજ કર્ણમાં આવી ગઇ.

(૬૫)

મુજ મિત્રને કીધું હતું, તે ટિકટ પણ આવી ગઈ;
મુસવાટતી સ્ટેશન ઉપર, ગાડી વળી આવી ગઈ;

બેઠો મહીં ઉપડી અને, લહેજત મધુર આવી ગઈ;
પરદેશી સાથે વાતની, ઘડી મોંજ પણ આવી ગઈ;

બેસો બિરાબે શાંત હો, એ વાણી પણ આવી ગઈ;
પછી ટિકટના બેનારની, સ્વારી વળી આવી ગઈ;

સંસાર પણ છે રેલવે, સ્મૃતિ એય પણ આવી ગઈ;
સૌથી હજો સૌથી મજો, મતિ એય પણ આવી ગઈ.

મેજો પલક છે પાંચનો, રતિ એય પણ આવી ગઈ;
અંતે ઉતરવું થાય છે, શુદ્ધિ એય પણ આવી ગઈ;

હિત અન્યનું કરવા બદલ, તક હાથમાં આવી ગઈ;
બે વિજળી આકાશથી, અહિંચા યથા આવી ગઈ;

મીઠું વચન વદવા બદલ તક, હાથમાં આવી ગઈ;
પરમાર્થનાં કાર્યો બદલ, તક હાથમાં આવી ગઈ;

મીઠી નજર કરવા બદલ, તક હાથમાં આવી ગઈ;
આ જાંઘળી કરવા અજિત, તક હાથમાં આવી ગઈ.

સત્યદેશ. (૬૪)

ઓધવજ સંદેશો કહેબે શ્યામને-એ રાગ.

એ દેશે સદ્ગુરુજી અમને લઈ જબે;

એ દેશે હોય પ્રેમ ભકિતના પાઠબે,

(૬૬)

- પાપ પ્રપંચ તણું જ્યાં નામ મળે નહીં;
જૂઠ્ઠી ઠકરાઈ કેરો નવ મળે ઠાઠને. એ દેશે. ૧
- પરમેશ્વરના ઉપર પ્રીતિ હોય જ્યાં;
વળી હોય જ્યાં પ્રભુ સ્મરણુ મુખકારને,
સહુ પ્રાણીપર સરખી નજર રખાય જ્યાં;
નાણું નિશ્ચય પંથ તણું નિરધારને. એ દેશે. ૨
- હીંસા કેરાં નામ નિશાન નહીં જહાં;
થાય નહીં જ્યાં કલેશ અને કંકાસને,
પર પ્રાણીનાં પોષણુ ઉપર પ્રેમ છે;
વિશ્વ પિતાપર હોય વિમળ વિશ્વાસને. એ દેશે. ૩
- ચોરીને ચાંદીની વાત મળે નહીં;
ભાત ભાતનો હોય નહીં જ્યાં રોગને,
ઇશ્વરને ત્યાગીને આશા અન્યની;
હોય નહીં ને હોય શમાણુ શોકને. એ દેશે. ૪
- નિર્મળ કાયા નિર્મળ મન વરતાય જ્યાં;
નિર્મળ નેહ ભરેલાં નિર્મળ નેણુને,
નિર્મળ રુદ્ધિયે હોય વિચારો શાંતિના;
નિર્મળ મુખદે નિર્મળ ભાસે વેણુને. એ દેશે. ૫
- સત્સંગત પર પ્રીતિ જ્યાં જામી રહી;
અસત્ પ્રસંગે લક્ષ ન જાય લગારને,
અજિત દેશમાં અજીતાનંદ દિસે તથા;
એવા દેશે જરૂર થાય જયકારને. એ દેશે. ૬

(૧૭)

અદ્વૈતપ્રભુપ્રેમ. (૬૫)

ગજલ-સોહિની.

મુજ ભક્તિમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ શક્તિમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ વ્યક્તિમાં પ્રભુ તુંજ છે, આસક્તિમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ ધર્મમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ કર્મમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ મર્મમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ શર્મમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ હાથમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ સાથમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ નાથમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ જાતમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ દેહમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ ગેહમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ વેશમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ દેશમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 આકાશમાં પ્રભુ તુંજ છે, અવકાશમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ પાસમાં પ્રભુ તુંજ છે, વિશ્વાસમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 આભાસમાં પ્રભુ તુંજ છે, ઉદાસમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 આવાસમાં પ્રભુ તુંજ છે, ચોપાસમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 નવ વેદીના નવ પુષ્પમાં, સૌન્દર્ય રૂપે તુંજ છે;
 ઔષધિ વિષે આનંદિની, ચંદ્રા સ્વરૂપે તુંજ છે,
 માતા સ્વરૂપે તુંજ છે, હાતા સ્વરૂપે તુંજ છે.
 નદીઓ વહે નિર્મળ જીવો, ખળખળાટ તેમાં તુંજ છે.
 આકાશની વીજળી તણા, ચળકાટ રૂપે તુંજ છે;
 માધુર્ય રૂપે તુંજ છે, સૌન્દર્ય રૂપે તુંજ છે.
 સર્વસ્વ છે આ વિશ્વનો તું, અમપ્રાણ પ્રણ પ્રિય તુંજ છે;
 તું અજિત છે, હલે તુંજ છે, લય તુંજ છે, જપ તુંજ છે.

(૬૮)

સર્વમયપ્રભુ. (૬૬)

ગજલ-સોહિની.

મુજ ધ્યાનમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ જ્ઞાનમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ માનમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ દાનમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ શાનમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ કાનમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ ગાનમાં પ્રભુ તુંજ છે, પ્રભુ તુંજ છે પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ દામમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ કામમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ ધામમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ ગામમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ હાલમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ ચામમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ નામમાં પ્રભુ તુંજ છે, પ્રભુ તુંજ છે પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ અગ્ર પ્રભુ તુંજ છે, મુજ પૃષ્ઠ પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ આજુમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ બાજુમાં પ્રભુ તુંજ છે,
 મુજ દૃષ્ટિમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ સૃષ્ટિમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ પંથમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ અંતમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મુજ વચનમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ સ્વપ્નમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ સ્તવનમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ ભજનમાં પ્રભુ તુંજ છે,
 મુજ બુદ્ધિમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ શુદ્ધિમાં પ્રભુ તુંજ છે;
 મુજ વૃદ્ધિમાં પ્રભુ તુંજ છે, મુજ સમૃદ્ધિમાં પ્રભુ તુંજ છે.
 મહારી ગતિમાં તુંજ છે, મહારી મતિમાં તુંજ છે;
 મહારી સ્મૃતિમાં તુંજ છે, મહારી ધૃતિમાં તુંજ છે.
 મુજ વિકૃતિમાં તુંજ છે, મુજ સંસ્કૃતિમાં તુંજ છે;
 જે અજિત છે તે તુંજ છે, એ તુંજ છે પ્રભુ તુંજ છે.

(૬૬)

સત્યસ્વામી (૬૭)

મુખડાની માયા લાગી રે—એ રાગ.

- પિયાજી શું પ્રેમ થયો રે, સાંભળ સખી ?
લય મ્હારો લાગી ગયોરે. સાંભળ સખી ? એ ટેક.
- આકાશમાં ચંદ્ર ઉંચો, ખીજો છે સૂરજ ઉંચો;
એથી મ્હારો પિયૂ ઉંચોરે. સાંભળ સખી ? ૧
- દિશાઓના અંત દૂર, દેવ કેરી દયા દૂર;
એથી મ્હારો ંહાલો દૂર રે. સાંભળ સખી. ? ૨
- અજવાળી રાત ંહાલી, મનની મુરાદ ંહાલી;
ંહાલાજીની વાત ંહાલી રે. સાંભળ સખી ? ૩
- સાંતની સંગત સારી, પ્રેમીની પંગત ખ્યારી;
ંહાલાની રંગત ંહાલી રે. સાંભળ સખી ? ૪
- પોતા કેરો પ્રાણ ખ્યારો, પ્રેમીજનનો પ્રેમ ખ્યારો;
મ્હને મ્હારો પિયૂ ખ્યારોરે. સાંભળ સખી ? ૫
- લોભીને તો દામ ંહાલા, સીતાજીને રામ ંહાલા;
મ્હને મ્હારા શ્યામ ંહાલારે. સાંભળ સખી ? ૬
- ગોપીને ગોવિંદ ગમે, જ્ઞાનીને આનંદ ગમે;
મ્હને તો પ્રિતમ ગમેરે. સાંભળ સખી ? ૭
- અજિત કહે છે આજ, મોહ્યા જેને મુનિ રાજ;
મ્હારો એ છે મ્હારાજરે. સાંભળ સખી ? ૮

(૭૦)

આત્મકોકિલ (૬૮)

સાખી વિનાનો પુનમ ચાંદની—એ રાગ.

ખોલો એક વખત તો કોયલ ? પ્રભુના નામનેરે;
ત્હારો શોભે આંખા ડાળી ઉપર ટફકાર;
એના નામ સમોવડ કોઈ નથી સંસારમારે. ૧

કોયલ ? રાગ તમારો લાગે છે રળિયામણોરે;
કોયલ ? રંગ તમારો કાળો કૃષ્ણ સમાન;
ખોલો આંખા ડાળી ઉપર બેસી ખ્યારમારે. ૨

આવી સર્વ રૂતુની રાણિ વસંત સોહામણિરે;
એ છે સર્વ થકીયે ંહાલી ત્હારી બેન;
મીઠું લાગે તેમાં પ્રભુ પ્રભુ ઉચ્ચારતારે. ૩

કોયલ ? પ્રભુના નામે પાવન કાયા થાય છે રે;
પ્રભુના નામે પાવન થાશે ત્હારું વન;
દુરિજન ધીબાં પંખી છોને ખટકે ખારમારે. ૪

પ્રભુના નામે ગજવો ઉત્તર કેરા પ્રાંતનેરે;
પ્રભુના નામે ગજવો દક્ષિણ કેરા ભાગ,
પશ્ચિમ પૂરવ ગજવો સર્વ તમારા રાગથીરે. ૫

ખહેની ? પ્રભુ ભજવાનો ઉત્તમ આવ્યો લાગ છે રે;
અતિશે મોંઘી તમને મળી આવી એકાંત;
દેશે વનવાસી શાખાસી સર્વ પ્રકારથીરે. ૬

કોયલ ? હેત ભરેલાં હૈડાં ત્હારાં હીંચળેરે;
કોયલ ? અખંડ રહેજો ંહાલ ભરેલું રાજ,
કોયલ ? અજિત ઉચ્ચારે દિલડાની દરકારથીરે. ૭

(૭૧)

કાચાર્પિંજર (૬૧)

સાખી વિનાનો-પૂનમ ચાંદની-એ રાગ.

- પોપટ ? પૂરાણો તું ઠાયા રૂપી પાંજરેરે;
 ત્હારું હરવું ફરવું આજ થયું છે બંધ,
 સુંદર સ્વચ્છ હવા પણ આજે તુજને ના મળેરે. ૧
- પોપટ ? આકાશે ઉડવાનું પણ ભૂલી ગયોરે;
 ત્હારી સ્વતંત્રતાનો લોકે કીધો નાશ,
 ત્હારી દિલની દુખધા કેણુ જગતમાં સાંભળેરે. ૨
- તું તો વનની ડાળે કિલ કિલ કિલ કરતો હતોરે;
 લીલાં પુષ્પભરેલાં વૃક્ષો ઉપર વાસ,
 આજે લોખંડી સળિયામાં દીવસ નીકળેરે. ૩
- પોપટ ? સ્વાદ ભરેલાં તાબં ફળ ખાતો હતોરે;
 સુંદર સરિતા કેરાં નિર્મળ પીતો નીર,
 પ્રભુનું સમરણ કરજે દિલડાની દુખધા ટળેરે. ૪
- ત્હારી માતા ત્હારા વિયોગથી રોતી હશેરે;
 ત્હારો બાપ બિચારો કરતો હશે કકળાટ,
 પરનાં દુઃખડાં કઠિણ દીલડાંવાળા શું કળેરે. ૫
- કેમળ અંતરવાળા ત્હારાં સંકટ આંકશેરે;
 પાપી લોકેને તો પરની શી પંચાત,
 પ્રભુ પ્રભુ બોલો ખ્યારા પંખીડાણ આ પળેરે. ૬
- ગદો વાસ મળ્યો છે ગદાં લોજન તાહારાંરે;
 ગદો ધણી મળ્યો છે ગદો છે પાડોશ,
 એકજ અજિત પ્રભુ સહુ ત્હારાં દુઃખડાં દળેરે. ૭

(૬૨)

સદૃત્તિવિલાસ (૭૦)

રાગ સોહિની.

મુજને તમે જોશો નહી, પણ આપને જોયા કરું;
 નિશદ્ધિ તમારા વિરહમાં, દુઃખ ખલકનું ખોયા કરું;
 મનવૃત્તિ રાખી આપમાં, મીઠી નજરે મોહ્યા કરું;
 ઓ પ્રાણુખ્યારા ? આપમાં, મુજ પ્રાણુ પણ પ્રોયા કરું.

મુજને તમે સમરો નહી, પણ આપને સમર્યા કરું;
 એ સૌખ્ય સાગર સ્મરણમાં, વિપદા બધી વિસર્યા કરું;
 સમરણુ તમારું નાવ છે, ત્યાં બેસી સિન્ધુ તર્યા કરું;
 ઠાકોર મહારા હૃદયના, ઠિક શરણુ આવી ઠર્યા કરું.

મુજ આંગણે નવ આવશે, તુજ મંદિરે આવ્યા કરું;
 સુન્દર છબીલી મૂર્તિને, મુજ લક્ષમાં લાવ્યા કરું;
 લલકારીને લાલા તમારાં, ગાન પણ ગાયા કરું;
 માયા કરો નહિ આપ પણ, હું આપની માયા કરું.

ચ્હાશો નહી મુજને છતાં, હું આપને ચ્હાયા કરું;
 છાયા કરો મહારા ઉપર, મુજ સંકટો છાયા કરું;
 પાશો નહી જળ આપના, હું દાસને પાયા કરું;
 પ્રભુ આપને રીઝાવવા, નહી ગંગમાં ચ્હાયા કરું.

છોટો લલે મુજને તમે પણ, આપને છોડું નહી;
 જીવ જીવ વાર હજાર પણ, જીવ અન્યમાં જોડું નહી;
 નાતો તમારો બાંધીને, તન જીવ પણ તોડું નહી;
 કિટ બ્રમરવત મુજ નજરનું, મટકું અજિત માંડું નહી.

(૭૩)

સત્યસંબંધ (૭૧)

સખી રે મહેંતો અચરજ દીકું—એ રાગ.

- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, પરદેશી સંગે પાતું પડ્યું રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, દેશીતું નામ નથી જડ્યું રે. ૧
- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, બકરી લડે સિંહ સંગમાં રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, રંગ લગ્યો છે યે રંગમાં રે. ૨
- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, અકથ કથા મહારા નાથની રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, હું પ્રમદા પ્રાણનાથની રે. ૩
- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, અસુઝણ અંગમાં આવતી રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, આંસુડાં આખમાં લાવતી રે. ૪
- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, વિરહની વેદના વ્યાપતી રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, કૌમળતા ઉરની કાપતી રે. ૫
- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, નારીને સગપણ નાથનું રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, આ દુઃખ છે બુદ્ધી જાતનું રે. ૬
- દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, એક અજિત અપાર છે રે;
 દિલડાની વાત સખી કેને કહીયે, સજ્જનનો શણગાર છે રે. ૭

મનમંદિર—(૭૨)

જે પેલો નંદકુમાર—એ રાગ.

મનના માન્યા મહારાજ ? રાજ સખી શાણી !,

મનના માન્યા મહારાજ ?—એ ટેક.

મંદિરિયે આવ્યા સંગે સખાને લાવ્યા;

વધાવ્યા ઉમંગે આજ; આજ સખી શાણી !—૧

(૭૪)

જૂઠી છે કાયાને જૂઠી છે માયા,
 ચાહ્યા મેં ગરીબ નવાજ; વાજ સખી શાણી !-૨
 જપ મહારાં ક્રિયાં તપ પશુ ક્રિયાં,
 ક્રિયાં કઠણ વૃત્ત કાજ; કાજ સખી શાણી !-૩
 સૂરતા જગાડી ને માયા લગાડી,
 ભગાડી દોષ કેરી દાઝ; દાઝ સખી શાણી !-૪
 બહાલનો વધાવો ને લૈયે આજ લ્હાવો;
 કાઠે આવેલું છે ઝહાજ; ઝહાજ સખી શાણી !-૫
 આંખ સ્હામું ભેયું મહારૂં મનડું છે મોહું,
 ખોયું બધુંયે અકાજ; કાજ સખી શાણી !-૬
 વાતલડી કીધી ખ્યાલી પ્રેમની પીધી,
 અજિત અખંડ મલ્યું રાજ; રાજ સખી શાણી !-૭

પ્રેમકટાર-(૭૩)

જો પેલો નંદકુમાર—એ રાગ.

વાગી છે પ્રેમની કટાર, કટાર સખી શાણી !
 વાગી છે પ્રેમની કટાર—એ ટેક.
 ઉંધ નવ આવે લોજન નવ ભાવે,
 સતાવે વિરહ અપાર; અપાર સખી શાણી !-૧
 શુધ યુધ ભૂલીને દુઃખડામાં ડૂલી,
 શૂળી સમો છે સંસાર; સંસાર સખી શાણી !-૨
 કામણુ કીધું ને મન હરી લીધું,
 પીધું બણે વિષ ભયકાર; ભયકાર સખી શાણી !-૩

(૭૫)

- ધડી નથી ગમતું મન ઘણું ધમધમતું,
ખમતું નથી માથે ભાર; ભાર સખી શાણી !-૪
- લાદ્ય અંગે લાગી એવી વેદના ભગી,
લાગી નથી લગની લગાર; લગાર સખી શાણી !-૫
- હચ્ચરે શું વાણી શું જાણે ખીલ શાણી,
ઢાણી થયો દિલદાર; દિલદાર સખી શાણી !-૬
- અજિત તે થાશે પ્રેમ પંથમાં જે જાશે,
રહેજે શરણ સુખકાર; સુખકાર સખી શાણી !-૭

સંસારદીનતા-(૭૪)

તમે ભોજન કરવા આવોરે-એ રાગ.

- હવે કરવા જોઇએ સુખીરે; અંતરજામી ? એ ટેક.
- બહાલાલ ? મહારા-દેશે છે લોક બહુ દુઃખી;
હવે કરવા જોઇએ સુખીરે; અંતરજામી ? ૧
- બહાલાલ ? મહારા, કાળ પડે છે વારે વારે;
પ્રાણી કળે પોકારે રે; અંતરજામી ? ૨
- બહાલાલ ? મહારા, કોટ પાટલુને મનડાં મોઢાં;
ફેશનમય જીવતર જોયારે; અંતરજામી ? ૩
- બહાલાલ ? મહારા, પરદેશી કાપડ પ્યારાં;
ખાહી આદિક તો ખારારે; અંતરજામી ? ૪
- બહાલાલ ? મહારા, સંસ્કૃત વાણી છે સારી;
અમે જેર સરીખી ધારીરે; અંતરજામી ? ૫

(૭૬)

- બહાલાજી ? મહારા, દયા ધરમ સૌથી મહોટો; ૩
 પણ અમે ગણ્યો છે ખોટોરે; અંતરબની ? ૬
 બહાલાજી ? મહારા, અમારું માન ગયું ઉડી;
 અમે બન્હા પરાઇ લૂંડીરે; અંતરબની ? ૭
 બહાલાજી ? મહારા, કષ્ટ તે કેટલાંક કહિયે;
 ઝાઝુ કહેતાં શરમાઇએરે, અંતરબની ? ૮
 બહાલાજી ? મહારા, અજિત આર્યોને કરબે;
 કરૂણા કરી હરકત હરબેરે, અંતરબની ? ૯

ચિદાનન્દસ્વરૂપ-(૭૫)

ગબલ સોહિતી.

- બહાલા વગરનું ગાન જેવું, રાનમાં રુદ્ધન કયું;
 બહાલા વગરનું દાન જેવું, પાપીનું પોષણ કયું;
 બહાલા વગરનું ધ્યાન બગલે, ધ્યાન જેવું દઢ ધયું;
 બહાલા વગરનું જીવન જેવું, -નાવ શઢ વણુ લંગયું. ૧
- બહાલા વગરનાં નેત્ર જેવી, -મથૂર પિચ્છે અન્દ્રિકા;
 બહાલા વગરના કાન જેવા, સર્પ કેરા રાકડા;
 બહાલા વગર વ્યવહાર જેવા, વાંઝણીના આશ્રમે;
 બહાલા વગરના હસ્ત જેવા, દાણા વગર જેમ દાડમે. ૨
- જે જે કરૂં હું ગાન તેમાં, નાથજી આગળ હબે;
 જે જે કરૂં હું દાન તેમાં, પ્રાણુ પ્રભુ ? સન્મુખ હબે;
 જે જે કરૂં હું ધ્યાન તેમાં, પ્રાણુ પતિ સંયુત હબે;
 જે જે સ્થળે હું જાઉં જગના, નાથ ? ત્યાંહી આવબે. ૩

(૭૭)

શરીરાજ સાથે શર્વરી, સુંદર સુભગ જેવી દીપે;
 મહાર્કે જીવન મોહન સહિત, સુખમય સુભગ એવું દીપે;
 નિર્મલ કરેલા દર્પણે મુજ, વહન જે રીતે દીસે;
 ભગવાન સદ્ય પધારણે, મહારા હૃદય દર્પણ વિષે. ૪

આ વિશ્વ કેરા ભોગ મમ, ભગવાનના માટે હોને;
 સંકલ્પ મહારી બુદ્ધિના, જગ સ્વામીના માટે હોને;
 મુજ બુદ્ધિમાં મુજ શુદ્ધિમાં, સંસ્મૃદ્ધિમાં ભગવત્ હોને;
 મુજ વૃદ્ધિમાં મુજ રૂદ્ધિમાં, અજિત સચ્ચિત્ ઘન હોને. ૫

આત્માનંદ—(૭૬)

ગરબી.

સખિ ? શામ સુંદરને નિરખી નિરખી ઉપજે છે આનંદ;
 ઉપજે છે આનંદ, કૂટે ભવના કંદ—સખિ ?—ટેક.

મહાર્કે ને તહાર્કે સર્વ ટળે છે—
 સખિ ? હુનિયા કેરા દખાઈ જાય છે દિલડામાંથી દંદ. સખિ. ૧

મીઠી છે માયા શીતળ છાયા—
 સખિ ? ઉદય થયો છે જાણે ગગને શરદ પૂનમનો અંદ. સખિ. ૨

આદિત્ય દેખી હર્ષ વિશેષી—
 સખિ ? સરવર માંહી ખીડ્યાં જેવાં કમળો કેરાં વૃન્દ. સખિ. ૩

સાગર સ્હામી આનંદ પામી—
 સખિ ? સરિતા જેવી હરતી ફરતી મળીને થાતી મંદ. સખિ; ૪

નાથની વાત તો નાથજ જાણે—
 સખિ ? જગના લોકો બકી બકીને છો કરતા આકંદ, સખિ. ૫

(૭૮)

દેહની મમતા પામી છે શમતા—

સખિ ? અનંત સુખના સાગર કેરો નાવે ઠહિયે અંત. સખિ. ૬

અનિતનો સ્વામી અંતરનમી—

સખિ ? કામણુગારો છેલ છળીલા કેરો લાગ્યો છંદ. સખિ. ૭

વિદેશ વિષે—(૭૭)

(અંતકાળે સગું નહિ કોઇનું રે.)

પરદેશી ભાષા ભણ્યા ભાવથીરે,

પરદેશી આચારને વિચાર;

એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે.

દેશી રીત રીવાજ ગમતા નથીરે,

પોતે જાણે પોતાને હુંશિચાર;

એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે. ૧

કાઠ્યાં પોતિયાંને પાટલુન પહેરિચારે,

આંખે ચશમાંનો શોખ છે અપાર;

એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે.

ગયાં અંગરખાંને કોટ આવિચારે,

ગઇ પાઘડી ટોપીનો થયો ખ્યાર;

એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે. ૨

પગે ખૂટ પશુ પરદેશી પહેરિચારે,

પરદેશી કાપડ ઉપર પ્રેમ;

એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે.

(૭૯)

પરદેશી હવામાં પ્રોચું દીલડું રે,
 દેશી ઝોષડ ખાધાનો લીધો નેમ;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે. ૩

ગદ્દા વૈતરાં કરીને કાઠે દહાડલારે,
 નવ ધરે પ્રભુતું ઘડી ધ્યાન;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે;

એમણે ઇશ્વરને અજગા કર્યારે,
 નથી દેતા ગરીબોને ઢાન;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે. ૪

લાંચ લેવામાં લાખ ઘણો લક્ષ છેરે,
 કોણ વાઘરી પ્રાદાણ કોણ ઢેડ;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે;

નવ દેખે ગરીબ કેરાં દુઃખડારે,
 પૂરા પાપી કઢાવે વળી વેઠ;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે. ૫

એવા અંતે અધર્મી નરકે જશેરે,
 કરે સાચ કેરી વાતને અસાચ;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે;

સૂરિ અગ્નિત કેરી શીખ રાખજેરે,
 મણિ મણિને કાચ એ તો કાચ;
 એવા અમલદાર આંહી ઉપજ્યારે. ૬

[ઉચ્ચ સંસ્કારમાં ઉછરેલા અમલદારો માટે કવિને પ્રેમ છે.]

(૮૦)

વેપરવાઈ અમલદારી-(૭૮)

(અંતકાળ સગું નહિં કાષ્ટનું રે—એ રાગ.)

નથી પરવા પોતાના હોંદ દેશનીરે, નથી જાણતા પોતાની કઈજાત;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે—

નથી પરવા પોતાના ધોંગા ધર્મનીરે, નથી જાણતા વિચાર કેરી વાત;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે. ૧

બીડી પીવામાં બહુ બહુ પ્રીતડીરે, દારૂ પીવામાં પૂરણ તાન;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે;

શુરૂ સંતને કદાપિ નથી સેવતારે, ધન પારકું હર્યાનું સદા ધ્યાન;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે. ૨

લાંચ ખાવી હરામીને ગમી ઘણીરે, નથી સગાંના સંગાથે સંપ;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે;

એની આંખમાં અમી જરા મળે નહીંરે, આખા પ્રાંતમાં જગાવે કુસંપ;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે. ૩

મરો ખેડૂત લોક તો ખુશી થકીરે, મરો વેપારી કેરો વેપાર;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે;

પૂંખ પાપડી હરામની હૈયે ગમીરે, ઉંધા કેશ; મારવામાં હુશિયાર;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે. ૪

પાઠ પૂજન પ્રભુજનાં કરે નહીરે, કેરે મૂક્યાં છે જપ તપ દાન;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે;

જૂઠું જૂલમનાં ગાડ એવાં જાણવાંરે, ભૂલ્યા ભાવ અને ભક્તિ કેરાં ભાન;

અમલદાર જાણે આલમાંથી ઉતર્યારે. ૫

(૯૧)

બોળે ખેતર દેવ મહાદેવનાંરે, બાણે એમને સ્વદેશ કેરાં પાપ;
 અમલદાર બાણે આભમાંથી ઉતર્યાંરે;
 કામ કૂડાં કરે છે ઘણા કોડથીરે, પડી સૃષ્ટિમાંહિ લાંચીયાની છાપ;
 અમલદાર બાણે આભમાંથી ઉતર્યાંરે. ૬

સસા ભાઈનું ભલુંય પણ નવ કરેરે, નવ બાણે બાવું છે મશાણુ;
 અમલદાર બાણે આભમાંથી ઉતર્યાંરે;
 કહે યોગેશ અધર્મી એવા બાણીએરે, કૂડા કપડી કઠોર છે નાદાન;
 અમલદાર બાણે આભમાંથી ઉતર્યાંરે. ૭

મજનબોધ-(૭૧)

આવતા કેમ નથી શામલડા—એ રાગ.

કરતા કેમ નથી ? ભજન હજી, કરતા કેમ નથી ?
 ભરતા કેમ નથી ? અમર રસ, ભરતા કેમ નથી ?—ટેક.
 દોષ કર્યાં છે આખા ભવ હજી, ડરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૧
 અનંત ભવ અથડાયા છે હજી, ઠરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૨
 અમર દેવનું નામ હજી, ઉચ્ચરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૩
 સમરણ કરવા માટે જન્મ્યા, સ્મરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૪
 ભર સાગરની વચમાંહી છે, તરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૫
 ધ્યાન ધણીનું ધરવા આવ્યા, ધરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૬
 અનિત કહે પાપોથી પાછા, ફરતા કેમ નથી ?—કરતા. ૭

(૮૨)

હરિભજન—(૮૦)

ગઝલ.

- રળનાર તે ખોનાર છે, ખોનાર જન રોનાર છે;
બગેલ જન સૂનાર છે, ભજનાર તે તરનાર છે. ૧
- ઉગેલ આથમનાર છે, જે અસ્ત તે ઉગનાર છે;
યમ સર્વ સંહરનાર છે, ભજનાર તે તરનાર છે. ૨
- ગણુતી નથી કંઈ બતની, ગણુતી નથી કંઈ નાતની;
ઢાતાર જન દેનાર છે, ભજનાર તે તરનાર છે. ૩
- ગાનાર જન ગાનાર છે, થાનાર તે થાનાર છે;
બનાર તે બનાર છે, ભજનાર તે તરનાર છે. ૪
- ચહડનાર તે પડનાર છે. પડનાર તે ચહડનાર છે;
શું નર ! અગર શું નાર છે ! ભજનાર તે તરનાર છે. ૫
- પાનાર ત્યાં પીનાર છે, પીનાર ત્યાં પાનાર છે;
બ્યાં દર્દ ત્યાં ઉપચાર છે, ભજનાર તે તરનાર છે. ૬
- પ્રાણુષુ હજો ક્ષત્રિય હજો, વૈશ્યો હજો શૂદ્રો હજો;
શો ! વર્ણનો આધાર છે, ભજનાર તે તરનાર છે. ૭
- નોધારનો આધાર છે, સહુ સૃષ્ટિનો સરદાર છે;
સૂરિ અજિતનો સરકાર છે, ભજનાર પ્રભુ તરનાર છે. ૮

૧ સ્ત્રિયો વૈશ્યાસ્તથાશૂદ્રાસ્તેપિ યાન્તિ પરાં ગતિમ્—પશુ ક્યારે ?
અનેકજન્મસંસિદ્ધઃ અનેક જન્મના સંસ્કારોને પ્રાપ્ત થતાં થતાં.

(૮૩)

મોહનમેલાપ—(૮૧)

આવતા કેમ નથી શામલડા—એ રાગ.

- મળતા કેમ નથી ? મોહનજી ? મળતા કેમ નથી ?,
 મહારા મંદિર સ્હામા હજીયે, વળતા કેમ નથી—ટેક.
- તાપ જગતના માથે તપે તે, ટળતા કેમ નથી—મળતા. ૧
 માનવ ભવના મધુરા ફેરા, ફળતા કેમ નથી—મળતા. ૨
 ચિત્તડા ફેરા ચંચળ ભાવો, ચળતા કેમ નથી—મળતા. ૩
 કઠણુ હૃદયના કઠણુ કાંકરા, ગળતા કેમ નથી—મળતા. ૪
 ખુટલ જગના ખુટલ વિચારો, ખળતા કેમ નથી—મળતા. ૫
 શરણુ આવીને અરજ કરું, સાંભળતા કેમ નથી—મળતા. ૬
 અઢળક થઇને સેવક ઉપર, ઢગતા કેમ નથી—મળતા. ૭
 અજીત તણુ પ્રભુ વિરહ પંથ પ્રતિ, પળતા કેમ નથી—મળતા. ૮
 નદી સીન્ધુની પેઠે પ્રભુમાં, ભળતા કેમ નથી—મળતા. ૯

દ્વાદશવ્રત—(૮૨)

લાવણી.

- બાણી બેઠ કદિ કોઈક કાળે, હિંસા જીવની કરવી નહિ;
 આત્મા ફેરા ઘાતક માટે, અસત્ય વાણી ઉચ્ચરવી નહિ;
 પરધન પત્થર સરખું બાણી, કદિયે ચોરી કરવી નહીં;
 પરદારામાં પ્રેમ કરીને, બાર ક્રિયા આદરવી નહીં. ૧
- (એ રીતે સત્શાસ્ત્રો માંહી, અતિ ઉત્તમ શિક્ષાજ કહિં.)

(૮૪)

ખાવા પીવા અગર ઓઠવા, પરિચ્છ કેરૂં પ્રમાણુ કરો;
 હરવા ફરવા માટે ભાષ ? દશદ્વિશ કેરૂં પ્રમાણુ કરો;
 ભોગ અગર ઉપભોગ તણું ચે, પ્રેમ સહિત પ્રમાણુ કરો;
 મિથ્યા કારણુ અન્ય આત્મને, દાંડ દીધાનો ત્યાગ કરો. ૨

સદ્ગુરૂ સહિતે દેવ ધર્મની, પ્રતિ દિવસે સેવા કરવી;
 સર્વ પ્રાણીપર આત્મદષ્ટિથી, સ્નેહ સહિત દયા કરવી;
 પર્વે પર્વે શાસ્ત્રે ભાષ્યાં, નિયમિત નિર્મળ કામ કરો;
 કુપાત્ર ત્યાગી સુપાત્ર જનને, દીવ્ય ભાવથી દાન કરો. ૩

નાવ મળેને તરે નહીં તે, મૂર્ખાં નહીં તો ધીણું શું ?
 માનવતન પામીને ભવજળ, તરે નહીં ત્યાં કહેવું શું ?
 નિર્મળ રહેણી નિર્મળ કહેણી, વગર જીવનથી રહેવું શું ?
 પ્યાપ તાપ સંહારક પ્રભુના, નામ વિના ભજી લેવું શું ? ૪

બાર આણુવન જે જન પાળે, તેનું સાર્થક જીવન થાય;
 શુકલપક્ષના ચંદ્ર ઉદયની, પેઠે જીવન ઉન્નવળ થાય;
 મનુષ્ય જન્મનો સુંદર લહાવો, ધર્મ તણા લક્ષે લેવાય;
 એ માટે ગુરૂદેવ ઉપાસી, ઉત્તમ ગતિને પ્રાપ્ત કરાય. ૫

દુર્જન સંગતિ—(૮૩)

વાગે છે રે વાગે છે—એ રાગ.

ના કરિયે રે ના કરિયે, દુરિજનિયાંનો સંગ કદિ ના કરિયે;
 એ તો દૂભાવી ઘે દુઃખને કરિયે—દુરિ૦—ટેક.

ભૂડું વેણુ ભાષે ને નરક માંહી નાષે,
 પાપ થકી પેટ હવે શીદ ભરિયે; દુરિ૦ ૧

(૮૫)

આપે છે ઉપાધિ ને વધારે વ્યાધિ, ઠીક ઠેકાણે કદી નવ ઠરિયે;	હુરિં ૨
કામ ક્રોધ આપે કષ્ટ નવ કાપે, વરતો વહાલાજીને નવ વરિયે;	હુરિં ૩
જૂઠી વાત જાગે ને લક્ષ નવ લાગે, ધ્યાન તો ઘણીનું કદી નવ ધરિયે;	હુરિં ૪
જ્યોત નવ જાગે ને પાપ પૂર્ણ લાગે. સત્સંગ વિના નવ સુધરિયે;	હુરિં ૫
ભય નવ લાગે નેમ કાપી નાખે, દિલમાં હુર્જનથી ખહુ ઠરિયે;	હુરિં ૬
સત્સંગ સારો ને પ્રાણ થકી ખ્યારો, અજિત આનંદ થકી આઠરિયે.	હુરિં ૭

અમૂલ્ય સમય—(૮૪)

ઓઘવજી રે મહારો આટલો સંદેશો—એ રાગ.

જોખનનાં ઘેલાં તે પાગલમાં પહેલાં,
દેહ કેરું ભાન પણ ભૂલે જો;
ધન કેરા ધ્યાન માંહી એને ન ધાંખતા,
સંશય સાગરમાં ઝુલે જો. જોખન. ૧

૧ માનવ જીવનની ઈશ્વરને મેળવવા લાયક મધુરી વેળાને જોખનના સાથે સરખાવો. જોખનઘેલાંને ખીજ દામ, ધામ, દેહ અને જોહની દરકાર રહેતી નથી એમ સાચા સંતને પણ દામ, ધામ વિ-
જોરેની દરકાર રહેતી નથી. એની સાચી એક પ્રિય ભાવના તો એજ.
એ તે ખસ, તે મહારામાં, હું તેનામાં.

(૮૬)

જોખનનાં ઘેલાં સખી ? નાત જાત ભૂલ્યાં,
 સ્નેહીના સંબંધ એ તે ભૂલે જો;
 ના જીએ એ જાતડી ના જીએ નાતડી,
 આત્માના આનન્દ પણ ભૂલે જો. જોખન. ૨

જોખનનાં ઘેલાંને પરવા ન દામની,
 દામની પરવા પણ ભૂલે જો;
 રસ ખસ રેલડી એક રસ રાજની,
 જીવનનું નાવ ચઠયું ભૂલે જો. જોખન. ૩

ઘરમાં ગોઠે નહીં વનમાં ગોઠે નહીં,
 મોતીના હાર પણ ભૂલે જો;
 ભૂલે છે ભાન સખી ? સઘળા સંસારનું,
 ભોજનનું તાન પણ ભૂલે જો. જોખન. ૪

મૂઠ કાંઈ કારમીને ચોટ કાંઈ કારમી,
 બાણ કાંઈ પ્રેમ કેરાં વાગ્યાં જો,
 જખમ કલેજમાં થયા છે કારમાં,
 રાત દિન રેવા લાગ્યાં જો. જોખન. ૫

કોચલડીના સોર સાંભળી શકે નહીં,
 સિતાર સારંગી તેના તનમાં જો;
 વારે વારે વિશ્વને એ તુચ્છ કરી નાખે,
 મોહન વસ્ત્રો છે મનમાં જો. જોખન. ૬

સઘળું ભૂલાય સખી ? ભાન પિયૂમાં;
 પિયૂતે પોતામાં રાખે જો;
 અજિત જોખન કેરાં લઈ છું ઓવારણાં,
 નરકને નિવારી નાખે જો. જોખન. ૭

(૯૭)

સત્યસંબન્ધ—(૮૫)

એધવણ રે મ્હારો આટલો સંદેશો—એ રાગ.

શામળિયાનું સખી ? સગપણ સાચું,
 ઘીભું બધુંય છેક કાચું ને;
 એવા પ્રીતમ સાથે પ્રીતપ્રી કરીને,
 પાપીયે તે કેમ ? કાંઈ પાછું ને. શામળિ૦ ૧

આપણી ખબર લે છે તેયે ન જાણીયે,
 વાણીથી વેગળા વિરાજ્યા ને;
 એમની સુંદર છબી છબીલી જોઈને,
 લાખો તે કામદેવ લાજ્યા ને. શામળિ૦ ૨

પળ પળ આવી અને આંખની ખબર લે,
 આંખડી એને નથી જોતીને;
 એવા બહાલમ સાથે સગપણ સાંધ્યું,
 રાંકડી વિરહ થકી રોતી ને. શામળિ૦ ૩

વાણીમાંહી આવી અને શબ્દ સંભળાવે,
 વાણી નથી એમને ઉચ્ચારતી ને;
 એવા સનેહીના સ્હામી ઉભી રહી,
 ઉતાઈ લાખ દિવે આરતી ને. શામળિ૦ ૪

હૈડાનો હાર છે ને પ્રાણનો આધાર છે,
 અંતરનું જગમગ જ્યોતિ ને;
 માથાનો મુગટ સખી ? મોહન મ્હારો,
 નાકતાણું નિર્માળ મોતી ને. શામળિ૦ ૫

સ્નેહનો સાગર અને દયાનો દેવ છે,
 અમૃત રસ કેરી હેલી ને;

(૮૮)

- દેવોના દેવ મહારા મનના માન્યાની,
માયા દહયે કેમ મહેલી ને. શામળિ૦ ૬
- સો સો તે વાર સખી ? મહારાજ સમ છે,
એમના સંગાથે પડયું પાનું ને;
લાખો વર્ષ કેરાં જપ તપ બગ્યાં,
મીઠા મોહનજીને માનું ને. શામળિ૦ ૭
- અજિત સાગર કેરી અમૃત વેલડી,
કૂળના તે સ્વાદ કાંઈ ન્યારા ને;
આંખ કેરી અનોખી સુંદર છખીમાં,
મઠયા મોહન પ્રાણુ પ્યારા ને. શામળિ૦ ૮

પ્રમુધ્યાન-(૮૬)

મુઝે લગન લગી પ્રભુ આવનકી-એ રાગ.

- ભગવાન તણું ઘડિ ધ્યાન ધરો,
ઘડિ ધ્યાન ધરો ઘડિ સ્થિર ઠરો—ભગવાન—ટેક.
- ઘડિ ઘડિ આવરદા ઘટી બતો,
નવ એ ઘડિને કૂળ્યાન કરો. ભગવાન. ૧
- હોય દીધા પરમેશ્વરે પૈસા,
દીનજનોને તો દાન કરો. ભગવાન. ૨
- અંતરમાં આતમની જ્યોતિ,
ભલી રીત થકી તેનું ભાન કરો. ભગવાન. ૩
- આત્મદેવ ઘટમાં લ્યો ગોતી,
ઘડિ એક તેના ગુણુ ગાન કરો. ભગવાન. ૪

(૮૯)

સફગુરૂના વચ્ચનામૃત કેરું, પૂર્ણ પ્રેમથી પાન કરો.	લગવાન. ૫
સંતતાણી સુણી સત્ય શિખામણુ, પાવન પૂરણુ કાન કરો.	લગવાન. ૬
ભટકયા બહુ છો ભવવન માંહી, અજિત પ્રભુની પહિચાન કરો.	લગવાન. ૭

સત્ય-ઉપેક્ષા-(૮૭)

ગજલ—સોહિની.

આ વિશ્વકેરી વાસના, માંહી ફર્યો દિન રાત્રિયે; જંજળથી બચવા તણી, દરકાર તહેં કીધી નહીં.
મોટર ઉપર બેસે અને, નિર્ભય સદા નિજને ગણે; નિર્ભય પરત્પર દેવની, દરકાર તહેં કીધી નહીં.
નાટક તમાસા ખેલ સહ, સરકસ સદા જોતો ફરે; નિજ ધર્મ પ્રંથ લણ્યા તણી, દરકાર તહેં કીધી નહીં.
સી, આઠ, ઈ, લીધી વળી, સરકારમાં ખુરસી લીધી; સાચા સુલગ સરકારની, દરકાર તહેં કીધી નહીં.
મીલો તણો માલિક બની, ધનમાલ પણુ ભેગાં કર્યાં; ધર્મર્થ દાન દીધા તણી, દરકાર તહેં કીધી નહીં.
અભિમાનનાં ચરમા ચઢ્યાં, ફેગટ બધે ફરતો ફર્યો; સન્માર્ગ જગમાં કોણુ છે? દરકાર તહેં કીધી નહીં.
આ વિશ્વ કેરા પ્રેમની, ખ્યાલી પ્રબળ તહેં પીધી છે; દિન એક થાવું છે ફના, દરકાર તહેં કીધી નહીં.

(૯૦)

મકરંદના લોગી ભ્રમર !, તું પક્ષમાં અટકી ગયો;
 પણ મુકત થાવા કેદથી, દરકાર તહે કીધી નહીં.
 છે સ્વપ્નને સાચાં ગણ્યાં, ને જાગતી જૂઠી ગણી;
 જૂઠા અને સાચા તણી, દરકાર તહે કીધી નહીં.
 સદ્ગ્રંથ ભણી લે જ્ઞાનના, કર નાશ સઘળાં પાપને;
 અવસર અજિત વહી જાય છે, દરકાર તહે કીધી નહીં.
 પ્રિયા તણા શુભ ખ્યારનો, ખ્યાલો પીધો ખહુ પ્રેમથી;
 પ્રભુ નામ અમૃત રસ તણી, દરકાર તહે કીધી નહીં.

સદ્બોધ વિષે.—(૮૮)

લાવણી.

મુલગ સચ્ચિદાનંદ દેવને, પળભર પણ ભૂલો ન કદી;
 અંચળ ચિત્તની અપળ જાળમાં, સપડાઈ કૂલો ન કદી;
 દીન હીન દુઃખિયાંનાં દુઃખને, દેખી અને વિહસો ન કદી;
 ‘કુટિલ’ ‘કુચાલી’ કામ ચક્રમાં, ફેગટ ભાઈ ? ફસો ન કદી. ૧

પાપ પરાયણ પામર જનની, સંગત કરશે કદી નહીં;
 શુદ્ધાચારી સંત પુરૂષની, સંગત તજશે કદી નહીં;
 જીવનની પરવાહ ન કરશે, સત્ય તણા પંથે રહેજે;
 સત્ય વચન ઉચ્ચરજે તોપણ, અપ્રિય કદીયે નવ કહેજે. ૨

નિર્ભળને નવ કદી સતાવો, પ્રેમ ભાવ કરતા રહેજે;
 પ્રાણિમાત્રના શુદ્ધ હૃદયમાં, સદુપદેશ ભરતા રહેજે;
 સુખ દેખીને છકી ન જાશે; દુઃખ દેખીને નવ રાવું;
 સંતોષી નિજ સ્વભાવ રાખજે, મોહ ઉંઘમાં નહી સોવું. ૩

(૯૧)

મન અનુકૂળ કદી નવ ચાલો, છે સ્વભાવ ચંચળ એનો;
 નિજ વશ એને સદાય કરવું, પ્રત્યય નવ કરવો તેનો;
 આત્મા છે પરમાત્મા એને, સાચા સંતો જાણે છે;
 મિથ્યા મમતા વાળા લોકો, આપ તણો મત તાણે છે. ૪

મમતા માયા ત્યાગ કરી પ્રભુ, ચરણ કમળનું ધ્યાન ધરો;
 હૃદય નાથ રસનાયક ચેતન, કેરું નિત્યે ગાન કરો;
 પ્રેમપૂર્ણ પુલકિત થઈ અંગે, ભકિત સુધાનું પાન કરો;
 હૃદય આસને અજિત પધારો, એ રીતે આદ્વાન કરો. ૫

મગવન્નજન-(૮૬)

જૂઠું જૂઠું જીવન ખરું જાણ્યારે—એ રાગ.

ભાવે ભજીયે ભગવતને, સુખના ધામ છે રે. ૨—ટેક.

સુખથી નામ પ્રભુનું લેજે, દોષ હૃદયના ખાળી દેજે;
 આઠે જામ ઉચ્ચરજે, નિર્માળ નામને રે. ભાવે. ૧

નેત્ર ? નાથનાં દર્શન કરજે, હરકત અનંત ભવની હરજે;
 ભવસાગરને તરજે, વિભુ વિશ્રામ છે રે. ભાવે. ૨

હસ્ત ? પ્રભુની સેવા કરજે, સાચા ઠામ વિષે તો ઠરજે;
 દ્વાન કરી ઉદ્ધરજે, સુંદર શામ છે રે. ભાવે. ૩

કર્ણ ? કથા પ્રભુની સાંભળજે, ભાવે સત્સંગતમાં ભળજે;
 મોહન વરને મળજે, ગુણના ગ્રામ છે રે. ભાવે. ૪

ચરણ ? પ્રભુના સામા ચાલો, પ્રેમામૃતનો પ્રભુ છે પ્યાલો;
 ઠાઠ તણ દે ઠાલો, ઠરવા ઠામ છે રે. ભાવે. ૫

(૯૨)

જીહ્વા ? જપ તું જગજીવનને, કેવળ કરૂણા કેરા ઘનને;
પાવન કરશે મનને, હૈડે હામ છે રે. ભાવે. ૬

અજિત ઇશ્વર હવે ભજીલે, સ્નેહે મુજ શિક્ષા સમજી લે;
સંગત સત્ય સજી લે, પૂરણુ કામ છે રે. ભાવે. ૭

ભજન સમય—(૬૦)

ભજન કરીલે ભજન કરીલે—એ રાગ.

જાય છે તક જાય છે, પ્રભુ ભજનની તક જાય છે;
દિન રાત ત્હારું આઉખું, અજ્ઞાનમાં અટવાય છે. જાય છે. ૧

માતા વિચારે દીકરો, દિન રાત મ્હોટો થાય છે;
પણ કાળ રૂપી પારધી તો, કાપી કાપી ખાય છે. જાય છે. ૨

જેમ વાડી કેરાં ફૂલડાં, ખીજા દિવસ કરમાય છે;
એમ કેમળ ત્હારી કાય તો, જમ હાથમાં ઝડપાય છે. જાય છે. ૩

રાજા ઘણાએ થઇ ગયા, કયાં નામ પણ સંભળાય છે;
ખહુ ખહુ લડાવ્યાં લાડ અંતે, લાગવાની લાહ્ય છે. જાય છે. ૪

એ દિવસ છે અતિ આકરો, પણ કયાં હજી સમજાય છે;
ઘડી શાંત થઇને સ્નેહથી, કયાં ગુણુ પ્રભુના ગાય છે. જાય છે, ૫

શિર પર ઝપાટા કાળના, જેમ તેતર ઉપર ખાજ છે;
પ્રભુને ભજીલે પ્રાણીયા, પણ કયાં લગીરે લાજ છે. જાય છે. ૬

તજ પાપના પાખંડને, પ્રભુ અંતમાં ઉદ્ધારશે;
કહે અજિત પ્રભુનું ભજન તો, ત્હને અંતે પાર ઉતારશે. જાય છે. ૭

(૯૩)

કન્યાવિક્રય વિષે-(૬૧)

અચકો મચકો કારેલી-એ રાગ.

કળબુગમાં પાકયા કયાંથી રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
જશે અંતે જડમૂળમાંથી રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૧
નવ ઈશ્વરનો ડર રાખે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
હુઃખમાં દીકરીને નાખે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૨
નવ ધર્મ કર્મ ને જાણે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
પર પૈસે મોજે માણે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૩
દીકરીની શી ગતિ થાશે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
દીલમાંહી દયા નથી પાસે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૪
કોઈ વૃદ્ધ પતિ પરણાવે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	
ખીજ પાપ વૃક્ષનાં વાવે રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૫
છે ભૂતડા કેરા ભાઈ રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
ભરી રગ રગમાં ભડવાઈ રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૬
પુત્રી જીવજો કે મરજો રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
કહે ભાણું હુમારું ભરજો રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૭
એ કેવળ કૂર કસાઈ રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
દુનિયાં કેરા હુઃખદાઈ રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૮
સૂરિ અજિતની શિક્ષા સારી રે, કન્યાવિક્રય કરનારા;	
પણ ખળને લાગે ખારી રે, કન્યાવિક્રય કરનારા.	૯

(૯૪)

કજોડા વિષે—(૬૨)

રાગ—કેલૈયાના પદનો.

શિક્ષા એક સાંભળો મહારી રે, કનેડાની કહાણી સારી;—ટેક.

પુત્રીની ઉંમર પાંચ વરસની, અથવા તો સાત કે આઠ;
પુરૂષની ઉંમર પચ્ચાશ કેરી, અથવા છપ્પન કે સાઠ. શિક્ષા. ૧પ્રાણુપાત તો પલંગે સૂતા, કાયામાં કળતર થાય;
શરીરનું તેજ સૂકાઈ ગયું છે, જળ તો આંખ્યોમાંથી નાય. શિં ૨દિન દિન આળસ અંગે વધે છે, વાયુનું ભેર જણાય;
એવા પુરૂષ સાથે જીવતી કેરી, જીવાની કેમજ નાય. શિં ૩મડહાની સાથે મીઠળ બાંધે, એવો થયો છે ઉપાય;
જીવતાં ચે બાઈના જીવમાં બળતર, પ્રાણુ વિષે પરતાય. શિં ૪આવાં જે લગ્ન કરે કે કરાવે, ફૂળ એનું ધૂળ થાય;
લક્ષ્મી વિષે તો લાહજ લાગે, જન સહુ અપજશ ગાય. શિં ૫બાળ અવસ્થામાં બાળકી એવી, રાંડે એ નથી નવાઈ;
અવગુણુ અંતમાં આવે એ જૂઠા, ભૂંગળ વિનાની ભવાઈ. શિં ૬કન્યાના વિકચ કરનારાનાં, અંતે તો નર્કે નિવાસ;
દીકરીના દુઃખી શાપ થકી તો, પુરણુ પામશે ત્રાસ. શિં ૭સારી સમજ વિના ધર્મનાં સાધન, શી રીતે પાળી શકાય;
અજ્ઞાની વિધવા બાળ અવસ્થા, દુસ્તર સમજે સહાય. શિં ૮અજિતસાગર કેરી સાચી છે શિક્ષા, પ્રેમે જે પાલન થાય;
આલોક સાથે પરલોક માંહી, સદ્ગુણુ એના છવાય. શિં ૯

(૯૫)

બાલવિધવા વિષે—(૬૩)

અચકો મચકો કારેલી—એ રાગ.

- ખાળ વિધવા ખોલી એક રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
કરે સાર અસાર વિવેક રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૧
- હું સમજી નહીં સંસાર રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
શું લગ્ન અગર શું ખ્યાર રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૨
- મહારી કેવળ અવસ્થા કાચી રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
છે વિનંતી મહારી સાચી રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૩
- મહારાં વર્ષ હત્યાં જ્યાં સાત રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
મહારા સ્વામીજીને સાઠ રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૪
- મહને અલિ અલિ કહી ખોલાવે રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
કહે કેમ સમીપે નાવે રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૫
- મહને વર્ષ થયાં જ્યાં ખાર રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
વર પહોંચ્યા જમને દ્વાર રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૬
- મુજ શિરના મુંડાવ્યા કેશ રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
દીધા વિધવા કેશ વેશ રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૭
- મહને વેચી હતી મુજ તાતે રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
હતું લેખું હનરજ સાતે રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૮
- આજે સમજ્યા જેવી વખત રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
ઘર દીયરે કીધાં જખત રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૯
- મહારે ખાવા નવ મળે ધાન રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
આ કેવાં કન્યાદાન રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૧૦
- સુરિ અજિતની શિક્ષા રાખો રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા;
હયા દીકરી પર કંઈ દાખો રે, સાંભળજો સન્નજન ! સારા. ૧૧

(૯૬)

દુર્દશા હેતુ-(૧૪)

અચકો મચકો કારેલી—એ રાગ.

- કરો બાળ લગનને બંધ રે, ^૧સમજી ! ^૨દેશી ! ^૩જૈન ! જનો;
- કેમ અછલ કીધી અંધ રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૧
- દશ બાર વર્ષનાં બાળ રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- પરણાવે કેવી કુચાલ રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૨
- પછી થાય તેનો પરિવાર રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- હોય લૂલાં અંધ અપાર રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૩
- હોય કેની વળેલી બંધ રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- કૈક જન્મે કેવળ અંધરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૪
- કૈક જન્મે મુદ્દલ પંઠ રે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- વળી કૈક અછલના મંદરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૫
- વળી કૈકને એકજ આંખરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- વળી કૈકના પગમાં વાંકરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૬
- જાણે અવતરિયા છે પ્રેતરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- કેમ ઉપજે એ પર હેતરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૭
- બની વસ્તિ બધી પાયમાલરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- સહુ જગત જીવે છે તાલરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૮
- સૂરિ અજિતની શિક્ષા રાખોરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો;
- બાળલગન નિવારી નાખોરે, સમજી ! દેશી ! જૈન ! જનો. ૯

૧ સમજીઓ એટલે દેશના તમામ જ્ઞાતિના આગેવાન સબજનો.

૨ દેશી-હીંદુ, મુસલમાન, પાતી આદિક સર્વે દેશીઓ.

૩ જૈન-શ્વેતાંબર, દીગંબર અને સ્થાનકવાસી બધાઓ.

(૬૭)

બાલલમ વિષે—(૬૫)

મુજ ઉપર ગુજરી પિતા—એ રાગ.

- બોલો બોલો જ્ઞાતિ પટેલ, તમે શું કહો છો;
શીદ વિધવા કેરા શાપ, જગતમાં લ્યો છો. ૧
- કરો બાળ લગનને અંધ, જ્ઞાતિ ઉદ્ધરશે;
નદી માંહી નાખ્યું બાળ, કેમ તે તરશે. ૨
- વળિ બાળ વિધવા બાઈ, થાય વ્યભિચારી;
પછી પકડે પરાયા ધર્મ, બુદ્ધિ નઠારી. ૩
- ધરે બળાતકારે લેખ, કામ શું સરશે;
કેમ વિધવા નારી એમ, ધર્મને ધરશે. ૪
- ઘણી વિધવાઓ વટલાય, પરાયા ધર્મે;
વધુ મુખથી શું ઉચ્ચરાય, લગ્નવું શર્મે. ૫
- કરે ઘણી ગર્ભનો પાત, થાય ગુણકાઓ;
એ બાળ લગનનાં કામ, ધર્મમાં ધાઓ. ૬
- કરે નારી ઘણો કકળાટ, જેહ કુટુંબે;
છે કહ્યું શાસ્ત્રની માંહિ, ધર્મ ત્યાં દૂબે. ૭
- મ્હારું કહ્યું ધરીને ધ્યાન, ભલું તો ભાખો;
સૂરિ અજિત કેરી શીખ, હૃદયમાં રાખો. ૮

દુષ્ટરીતિ વિષે—(૬૬)

મુજ ઉપર ગુજરી પિતા—એ રાગ.

- બહુ બાળ લગનનો ચાલ, વધ્યો છે દેશે;
પ્રભુ રાખે તેની લાજ, જગતમાં રહેશે. ૧

૭

(૯૮)

નથી કરતાં કાંઈ વિચાર, મૂઠ મન વાળાં; પરણાવે નાનાં બાળ, કર્મ કરે કાળાં.	૨
કોઈ બપોળે વર્ષનાં બાળ, પ્રેમે પરણાવે; પણ થશે પછી શા હાલ, લક્ષ નવ લાવે.	૩
થયા દુર્બળ હાલ હવાલ, હીન્દુઓ કેરા; ભમે વિધવા બાળે વેશ, ફેગટ કરે ફેરા.	૪
નવ બાણે નાતું બાળ, પરણવું શું છે; પરણાવે માત પિતાય, પૂછવું શું છે ?	૫
બળ આર્ય જનોનાં એમ, ગયાં છે ચાલી; નથી તનડા માંહી તેજ, ખોખું છે ખાલી.	૬
એથી થાય અકાળે મોત, બગીને બેવું; પી બતે કરીને ઝેર, પછી નવ રાવું.	૭
એવા દુષ્ટ અતીવ રીવાજ, નિવારી નાખો; સૂરિ અજિત કેરી શીખ, હૃદયમાં રાખો.	૮

શુદ્ધ આચાર—(૧૭)

અલબેલીરે અંબે માત—એ રાગ.

સખી ? પાળો શુદ્ધાચાર, જગમાં જશ ભમે;
એમાં રાખે પૂરણ પ્યાર, અંતે સુખ પામે.—ટેક.

સાફ સૂફ વસ્ત્રોને રાખો, આવે ન ખોટી વાસ રે;
લીખ અગર જૂં કદી પડે નહીં, હૈયે રહે ઉદ્ધાસ. જગ. ૧

જે જન વસ્ત્રો ગંદાં પહેરે, એ ગંદા કહેવાય રે;
અનેક રોગ એમાંથી ઉપજે, પીડા પૂર્ણ પમાય. જગ. ૨

(૯૯)

વાસણ ઉટકો ઉમંગ સાથે, માંહી રહે નહીં મેલરે;
 અરૂચિ ઉપજે અંતર સાથે, સજ્જન કહે છે છેલ. જગ. ૭
 લીંપણૂ ગૂંપણૂ કરીએ એવું, દીવ્ય દ્વાર દેખાય રે;
 મલીન દ્વાર વાળીને ત્યાંહી, કોઈ કદી નવ જાય. જગ. ૪
 મલિન દ્વાર માનવને ન ગમે, કયાંથી રહે પછી દેવ રે;
 લક્ષ્મી ધરથી જાય રિસાઇ, જાય પછી ? જગદેવ. જગ. ૫
 માન મળે નહીં આ જગ કેડું, મળે ન પ્રભુનું માનરે;
 ગદ્દા સરખાં ગદ્દાં માનવ, ઘટમાં ન ધરે જ્ઞાન. જગ. ૬
 માનવ ભવનો ઉત્તમ લહાવો, શુદ્ધાચાર વિચાર રે;
 અજિતસૂરિ ઉચ્ચરે એ રીતે, સમજૂ કરે સ્વીકાર. જગ. ૭

પ્રમુરંજન-(૬૮)

અલખેલીરે અંખે માત-એ રાગ.

કરે માત પિતાની સેવ, પ્રભુ રાજી થાશે;
 વળિ રાજી સઘળા દેવ, સહુ પાતક જાશે. એ ટેક.
 માત પિતાની સેવા કેરી, જગમાં ન જડે જોડરે;
 દેવ માનીએ માત પિતાને, ખલક ન કાઢે ખોડ. પ્રભુ ૧
 આપણને તો જન્મ સમર્પ્યો, વળી લલાવ્યાં લાડરે;
 અવસર સેવા કેરે આવ્યો, માનો પ્રભુનો પાડ. પ્રભુ ૨
 દુનિયાનાં ખહુ દુઃખડાં વેઠ્યાં, સુતને દીધાં સુખરે;
 ઉત્તમ અન્ન સમર્પ્યાં સ્નેહે, લોગવી પોતે ભૂખ. પ્રભુ ૩

૧ પરમેશ્વર.

(૧૦૦)

શ્રવણે માત પિતાને સેવ્યાં, ક્રીધી કાવડ ખાંધરે;
 નામ અચળ જગમાંહી રહેશે, સતે લીધી નાંધ. પ્રભુ૦ ૪
 માત પિતાની આજ્ઞા માટે, વનમાં ચાલ્યા રામરે;
 જગજીવન સહુ જગતે જાણ્યા, અમર રહ્યું છે નામ. પ્રભુ૦ ૫
 શ્રીકૃષ્ણે પણ માત પિતાની, ત્યાગ કરાવી કેદરે;
 શો મહિમા વાણું મુખ એકજ, ભાવિક જાણે ભેદ. પ્રભુ૦ ૬
 માત પિતાને સેવો શાણુ, પૂરણુ રાખી પ્રેમરે;
 અજિત સાગર ઉચ્ચરે એવું, થાશે કુશળ ખેમ. પ્રભુ૦ ૭

દુષ્ટકર્મત્યાગ વિષે (૬૬)

અલખેલીરે અંખે માત-એ રાગ.

સખી ? કુટવા કેરાં કામ, નક્કી નથી સારાં;
 સખી ? લેવાં પ્રભુનાં નામ, પૂરણુ છે ખ્યારાં. એ ટેક.
 પાંચ પચ્ચિશ પ્રમદા લેગી થૈ, કરે કુંડાણું એકરે;
 પરજ રાગના ઘાંટા પાડે, છડા ચોકમાં છેક. નક્કી૦ ૧
 કૈક કામિની કૂદમ કૂદા, કરે ત્યાગી મરજદરે;
 ફરે કુંડાણાં ફેલ કરીને, કરે નઠારા નાદ. નક્કી૦ ૨
 મરનાઈ કોઈ પાછું નાવે, કરતાં કોટિ ઉપાયરે;
 જંગલી જનના પથે જાતાં, પ્રભુને કેમ પમાય. નક્કી૦ ૩
 એક ઐરી કહે અમુક ભાઈને, મરણુ કદાપિ ન હોયરે;
 ખીજી સઘળી નારી ખોલે, હોય ? હોયને ?? હોય ??? નક્કી૦ ૪
 પાવન શાસ્ત્ર જાણેલી પ્રમદા, કરે ન એવાં કામરે;
 આશ્વાસન આપે ખીજાંને, લે ઈશ્વરનાં નામ. નક્કી૦ ૫

(૧૦૧)

કૈક નારીઓ સવારમાંહી, રૂદન કરે બહુ દીનરે;
 થાય શત્રુઓ રાજી ત્યારે, નહી મેખ કે મીન. નક્ષી ૬
 આત્માનો ઉદ્ધાર બને તે, કરિયે ઉત્તમ કાજરે;
 અજિત કહે કે કરો સુધારો, એ નિર્મળ ઇલાજ. નક્ષી ૭

રુદન નિષેધ (૧૦૦)

અલબેલીરે અંબે માત-એ રાગ.

સુણો સજની ? શિખામણ સાર, રેવું બંધ કરો;
 મરનાર નથી તરનાર, કુટવું બંધ કરો; એ ટેક.
 પરલોકે સુખ કહીં નવ આપે, રડવાનો રીવાજરે;
 કુટવાથી પણ મરનારાનું, કાંઈ નવ સુધરે કાજ. રેવું ૦ ૧
 મરનારાની પાછળ મૂર્ખા, કૈક કરે કકળાટરે;
 કેવળ મૂર્ખા માથું ફેટે, પૂરણ કરે પછડાટ. રેવું ૦ ૨
 અંતરમાંહી થાય ઉદાસી, દૃઢ મનનો છે ધર્મરે;
 શાસ્ત્ર વિષે રડવા કુટવાનાં, કહ્યાં નથી કાંઈ કર્મ. રેવું ૦ ૩
 અલણ અનાર્યો જે જગમાં છે, રડવામાં એ રાજરે;
 યવિત્ર શાસ્ત્ર વેત્તાઓ માને, રડવામાં રહો લાજ રેવું ૦ ૪
 શોક હોય અંતર માંહીને, કરે કાયનો કલેશરે;
 ક્ષય આદિક રોગો અતિ ઉપજે, આયુ ઘટે અવશેષ. રેવું ૦ ૫
 મરવા પહેલાં મરનારાનાં, કહેજો ઉત્તમ દાનરે;
 પરમેશ્વરનું નામ સુણાવો, પાવન થાશે પ્રાણ. રેવું ૦ ૬
 તમને મળે તે એના નામે, કરવાં પાવન કામરે;
 અજિત સાગર ઉચ્ચરે એવું, એ ઠરવાનાં ઠામ. રેવું ૦ ૭

(૧૦૨)

સત્ય ધ્યાન વિષે—(૧૦૧)

રાગ બનઝારા.

- એક ધ્યાન ધણી કેડે ધરશે, એતો ભવજળ સહેજમાં તરશે—એ ટેક
 પાપ લોગવવાનો પાપી, માટે કૂર કરમ ઘો કાપી;
 સ્થિર યુદ્ધિ વાળો ઠીક ઠરશે. એક૦ ૧
- બૂકે પાણી વિષે જે પડશે, પોતે કીધું પોતાને નડશે;
 મૂરખ મિથ્યા ને વહેમથી મરશે. એક૦ ૨
- દાડ પીવેને બગડે યુદ્ધિ, ગઈ શરીર કેરી શુદ્ધિ;
 કોઈ બીભું એમાં શું કરશે. એક૦ ૩
- ભૂત પોતાનાં દુઃખ નવ ભાગે, અલ્યા એને પગે શું લાગે;
 એને ભજવાથી સુખ શું સરશે. એક૦ ૪
- ભૂત પ્રેતના જે ભજનારા, દેખ્યા એમના હાલ નઠારા;
 મૂર્ખ અધમ ઉપાય આદરશે. એક૦ ૫
- ભૂત પ્રેત શિકૈતર ત્યાગો, એક પ્રભુજીને પાય લાગો;
 પ્રભુ ભંડાર સુખના ભરસે. એક૦ ૬
- કરો પરોપકારને ખ્યારો, ખેલ પાપ કરમનો ખારો;
 આત્મા અજિત એમ ઉદ્ધરશે. એક૦ ૭

પાજી પાપાત્મા—(૧૦૨)

રાગ—બનઝારા.

- ત્હારો હરામીમાં જીવ હાજી, એ પાપ ભરેલા પાજી ?—એ ટેક
 પ્રભુ સન્-સુખ પગ નથી ભરતો, પ્રભુ નામ નથી ઉચ્ચરતો;
 તું તો ગુમાનીમાં મરે ગાજી. એ પાપ૦ ૧

(૧૦૩)

દીલમાંહી દયા નવ રાખી, ભૂંડી વાણી અહોનિશ ભાખી;
 ૧લૂંડ લવરીમાં નવ શકયો લાજી. ઓ પાપ૦ ૨
 નથી વર્તાન જેવી છે વાણી, બુદ્ધિત મુકિત તણી નવ બાણી;
 પરમુખ દેખી મરે દાઝી. ઓ પાપ૦ ૩
 નથી દાન ગરીબને દીધાં, કૂડાં કર્મ સદાયે કીધાં;
 છજ છાપરી નહી શકે છાજી. ઓ પાપ૦ ૪
 પ્રેત જમણુ લાગ્યાં છે પ્યારાં, સત્ય વચન લાગ્યાં નહી સારાં;
 બડી મીઠી લાગે ઠકા બાજી. ઓ પાપ૦ ૫
 સૂરિ અજિત એમ ઉચ્ચરે છે, ત્હને સાચની શિક્ષા દે છે;
 રટ ઇશ્વરને થઈ રાજી. ઓ પાપ૦ ૬

નિર્વાદ વસ્તુ-(૧૦૩)

રાગ-ધનાશ્રી.

ના કરો વાદ વિવાદ, ભાઈ તમે;
 ના કરો વાદ વિવાદ;
 કરો ને તત્ત્વ વિચાર, ભાઈ તમે;
 ના કરો વાદ વિવાદ. ઓ ટેક.
 ૨રામ અગર ૩રહેમાન, કહે કોઈ;
 સમજો ન સાચી વાત. ભાઈ તમે૦ ૧
 કોઈ કહે છે, ૪પારસ નાથ છે;
 વ્યર્થ ન કરવો વાદ. ભાઈ તમે૦ ૨
 કોઈ કહે છે, ૫સાહેબ સાચો;
 એક ઇશ્વર સાક્ષાત. ભાઈ તમે૦ ૩

૧ નહાઈ. ૨ વૈષ્ણવ. ૩ મુસલમાન. ૪ જૈન. ૫ કબીરપંથ.

(૧૦૪)

કોઈ કહે છે, ૧ગોંડ અમારો;	
એને કરો નિત્ય યાદ.	ભાઈ તમે ૪
વાણી વડે તકરાર કરે જગ;	
વાણીની પાર છે નાથ.	ભાઈ તમે ૫
બિન્દુ અનેક આકાશથી આવે;	
વસ્તુમાં એક વરસાદ.	ભાઈ તમે ૬
અજિત નામ અનંત ભલે હોય;	
તત્ત્વમાં શમે ફરિયાદ.	ભાઈ તમે ૭

કુવાદપરિહાર. (૧૦૪)

રાગ-ધનાશ્રી.

કેમ કરો તકરાર,	ભાઈ તમે;
કેમ કરો તકરાર.	
એમાં નથી કંઈ સાર,	ભાઈ તમે;
કેમ કરો તકરાર.	એ ટેક ૦
સમજી લ્યો શાણા, વસ્તુ એકજ છે;	
નામ અનેક પ્રકાર.	ભાઈ તમે ૧
પાણી કહે, કોઈ નીર કહે કોઈ;	
વસ્તુનો એક વિચાર.	ભાઈ તમે. ૨
લોહ કહે કોઈ, લોહું કહે કોઈ;	
ભિન્ન નથી તલભાર.	ભાઈ તમે. ૩
સ્વામી કહે કોઈ, નાથ કહે કોઈ;	
નથી જૂઠા નિરધાર.	ભાઈ તમે. ૪

૧ પ્રીસ્તિલોકો.

(૧૦૫)

સિન્ધુ કહે કોઈ, સાગર ખોલે;
 વસ્તુમાં પાણી અપાર. ભાઈ તમે. ૫
 લઢશો નહી કે, વઢશો નહી તમે;
 અનુભવ એકજ સાર. ભાઈ તમે. ૬
 અજિત ઇશ્વર, એમ એકજ છે;
 ખોટા કરશો નહી ખાર. ભાઈ તમે. ૭

સદ્વિદ્યા. (૧૦૫)

સખી ? મહાપદ કેરી વાત, કોઈ એક જાણુરે—એ રાગ.

સખી ? વિદ્યા તણી શી વાત, મુખથી ઉચ્ચરીયે રે;
 ભયું અજ્ઞાન પાણી અપાર, સહજે તરિયે રે. ૧
 સખી ? વિદ્યાથી શોભે વાન, નિર્મળ વાણી રે;
 વળી વિદ્યાથી શોભે કાન, સહિયર શાણી રે. ૨
 સખી ? વિદ્યા તે સાચું શસ્ત્ર, રક્ષણ કરશે રે;
 એ છે દાટેલ પુષ્કળ દ્રવ્ય, સ્થિર મન કરશે રે. ૩
 સખી ? વિદ્યા તે સાચું રૂપ, જગમાં ઝળકે રે;
 વળી વિદ્યા તે વાત અનૂપ, ચિત્ત શુભ ઝળકે રે. ૪
 સખી ? દેશ વિદેશની વાત, વિદ્યાથી જાણો રે;
 શુભ વિદ્યા છે સાચો ભ્રાત, મનમાં માનો રે. ૫
 વિના વિદ્યા જનાવર પેઠે, ફોગટ ફરશે રે;
 વિદ્યાવંતી સુપાવન ખેન, જન્મ સુધરશે રે. ૬
 જ્યારે દેશમાં નારી સમાજ, વિદ્યા વરશે રે;
 સૂરિ અજિત આખો દેશ, ત્યારે સુધરશે રે. ૭

(૧૦૬)

તત્ત્વકેલવણી (૧૦૬)

ધીર સમીરે જમુના તીરે—એ રાગ.

કેળવણી પામ્યાથી સજની ? બુદ્ધિ નિર્મળ થાશેરે;
 કુબુદ્ધિ સઘળી કપાઈ બશે, પુસ્તક પણ વંચાશેરે. કેળવણી૦ ૧

કેળવણી પામ્યાથી સજની ? શાસ્ત્રસાર સમબશેરે;
 સત્સંગતમાં સમજણુ પડશે, વહેમ સકળ વણુસાશેરે. કેળવણી૦ ૨

કેળવણી પામ્યાથી સજની ? રાજ કરે પરદેશીરે;
 કેળવણી ગઈ હીન્દ તણી તો, દબાઈ મૂવા દેશીરે. કેળવણી૦ ૩

કેળવણી પામેલાં સીતા, પતિવ્રત પ્રેમે પાળ્યાંરે;
 આ લોકે જશ ઉત્તમ પામ્યાં, ભગવતનાં મુખ ભાળ્યાંરે. કેળવણી૦ ૪

કેળવણી રૂક્મણિ પામ્યાં તો, લખિયો કાગળ પોતેરે;
 કૃષ્ણ સરીખા પતિને પામ્યાં, રહ્યો શિશુપાળ રોતેરે. કેળવણી૦ ૫

કેળવણી પામેલ સરસ્વતી, પરમ પૂજ્ય પદ પામ્યાંરે;
 આપણુ આળે સમરણુ કરિયે, વિપદા સઘળી વામ્યાંરે. કેળવણી૦ ૬

કેળવણી એ સદ્વિદ્યા છે, વિદ્યા ધન છે સાચું રે;
 અજિત સાગર સૂરિ ઉચ્ચરે છે, કેળવણી વણુ કાચું રે. કેળવણી૦ ૭

શુભશિક્ષા—(૧૦૭)

ધીર સમીરે જમુના તીરે—એ રાગ.

આવોને આવો બહેની મહારી,
 આળે ગરબે આવોરે;
 સરખી સાહેલી મળી રમિયે રનેહે,
 લઈએ આનંદનો લહાવોરે. આવોને૦ ૧

(૧૦૭)

- ઉરમાંહી રમવાને ભાવ ઉભરાણો,
 પ્રભુ ગુરૂના ગુણ ગઈએરે;
 ઉત્તમ ગરખી મુખે ઉચ્ચારીયે,
 નામ પ્રભુનું મોઢે લઈએરે. આવોને૦ ૨
- ભૂંડાં વચન કદા મુખથી ન ભાખીયે,
 નિર્માળ વાણી ઉચ્ચારિયેરે;
 દિલમાંહિ માત પિતાને દેવ બાણીયે,
 ભણવામાં બહાલ વધારીયેરે. આવોને૦ ૩
- વાર વાર માનવીનો જન્મ નવ આવે,
 નક્કી એ ધ્યાનમાં ધારિયેરે;
 પારકી તો નિંદા કદાપિ નવ કીજીયે,
 વાંચવામાં પ્રીતિ પ્રસારિયેરે. આવોને૦ ૪
- સજ્જન માણસ તણી સંગત કીજીયે,
 ઉંચ ગુણ આપણામાં આવે રે;
 પવિત્ર પુસ્તક પ્રેમ થકી વાંચીયે,
 નઠારા ગુણ કહી નાવેરે. આવોને૦ ૫
- સ્નેહ રાખીયેરે સખી સર્વે પ્રાણી પર,
 વસ્ત્ર પણ સાફ સુફ રાખીયેરે;
 કોઈનુંય કાળબુંડુ ભાચ કહી એવું;
 દોષિત વચન નવ દાખીયેરે. આવોને૦ ૬
- પાણી ગળ્યા વિના કદી ન પીજીયે,
 તરસ્યાને પાણી પાઈયેરે;
 અજિત સાગર કેરી સમજીને શિક્ષા,
 પ્રભુ ગુરૂ કેરા ગુણ ગાઈયેરે. આવોને૦ ૭

(૧૦૮)

અસત્યરચના-(૧૦૮)

ચાબખાનો રાગ.

- માનજો કહ્યું ઓ શેઠજી ? મ્હોટા;
અતે ખેલ થવાના ખોટા-એ ટેક.
- હુંટી હુંટી ને થયા લખેશરી,
નાત બતમાં નથી છોટા;
પંદર કીધી પાંચ પાણ્યોની,
વાળીને ગડબડ ગોટા. માનજો ૧
- ઘડીયે નવરાશ નથી મેળવતા,
લ્હાણ્યામાં બહેંચાયા લોટા;
સવળાનું અવળું કરવામાં શૂરા,
હરખે પાડો છો હાકોટા. માનજો ૨
- મોટરની રોક્ષમાં નિત્ય નિત્ય મ્હાલતા,
ટીખળમાં પાડો તાળોટા,
જરૂર જીંદગાની એવીજ બાણજો,
પાણીમાંના પરપોટા. માનજો ૩
- ઊરમાં અભિમાન આવ્યું છે એવું,
ન જડે તમારા જોટા;
પુષ્કળ પૈસા ખરચ કરીને,
ફાંકડા પડાવ્યા છે ફોટા. માનજો ૪
- શરતો ભરાવીને નાણાં જમાવ્યાં,
તારવ્યા હીસાબમાં ટોટા;
દેવાળું કાઢ્યું નામ નીકળ્યું જગતમાં;
કોરટમાં દોટમ દોટા. માનજો ૫

(૧૦૮)

દેવ અને દીકરીના પૈસા દબાવ્યા,
 અંતમાં પડયા શીરે સોટા;
 ખંગલા ચઢાવ્યા છે ઐરીને નામે,
 જમનો તો ભય નથી જોતા. માનજો ૬
 સાચની કમાણીને સાચીજ જાણવી,
 ભલેને મજે સૂકા રોટા;
 અજિતસાગર કહે ધર્મ ધ્યાન રાખજો,
 જો જો ૧ મિથ્યાત્વીમાં મ્હોતા. માનજો ૭

અવસ્થા ભેદ વિષે. (૧૦૯)

ઓધવજ સંદેશો કહેજો શામને—એ રાગ.

સજની આવો એક શિખામણ હું કહું;
 નારી જાતની વ્હાલી નિર્મળ વાતજો;
 બાળપણમાં માતા પિતા જે પૂજ્ય છે;
 જીવાની માંહી સ્ત્રામી પ્રભુ સાક્ષાતજો. સજની ૧
 મીઠી વાણી મુખથી ભાવે ભાખીએ;
 દાણા જાણે દાઢમના વેરાયજો;
 સત્ય વચનની તેમજ ટેક ન ત્યાગીએ;
 આ લોકે ને પરલોકે સુખ થાયજો. સજની ૨
 મેણાં ટેણાં કડવાં વાક્ય ન કાઢીએ;
 સહજ રાખિયે સર્વ કુટુંબે સંપજો;
 સંપ વિષે તો સઘળી સંપત સાંપડે;
 શાસ્ત્ર ઉચ્ચારે સંપ હોય ત્યાં જંપજો. સજની ૩

૧ જગતના જૂઠા હાવ ભાવોમાં.

(૧૧૦)

સસરાને સાસુ એ પૂજ્ય સ્વરૂપ છે;
એમાં ધરીયે માત પિતા સમ ભાવને.

જેઠ જેઠાણી એ પણ પૂજ્ય સ્વરૂપ છે;
મળશે મેંઘા લાખેણી એમ લહાવને. સજની૦ ૪

શાસ્ત્ર વિષે તો શ્રદ્ધા સજની રાખીએ;
કદિ ન કરીયે પર કેરી પંચાતને;

નિંદાનાં મૂળ દિલથી કાઢી નાખીએ;
એવા ગુણથી એપે અખળા જાતને. ... સજની૦ ૫

સહગુરૂ ચરણે ભાવ ઘટે ભગવાનશો;
પાલન કરીએ પ્રેમે પંચાચારને;

શોધન કરીએ આત્મ અને પરમાત્મનું;
અજિત આપણો એ પંથે ઉદ્ધારને. સજની૦ ૬

સત્ય સંગતિ. (૧૧૦)

મુખડાની માયા લાગી રે,—એ રાગ.

પ્રભુ વિના પ્રેમ ખાલીરે, સમજે સાચું;

બહાલા કેરી વાત બહાલીરે, સમજે સાચું—એ ટેક.

જ્ઞાની વિના જ્ઞાન ખાલી, ધ્યાની વિના ધ્યાન ખાલી;

દાની વિના દાન ખાલીરે સમજે સાચું ૧

માની વિના માન ખાલી, સમજી વિના શાન ખાલી;

પ્રાણી વિના પ્રાણ ખાલીરે સમજે સાચું ૨

નામી વિના નામ ખાલી, ધણી વિના ધામ ખાલી;

કામી વિના કામ ખાલીરે સમજે સાચું ૩

(૧૧૧)

જાત વિના ભાત ખાલી, બહાલા વિના વાત ખાલી; જોખન વિના જાત ખાલીરે સમજો સાચું	૪
હૈડું હેત વિના ખાલી, પુણ્ય વિના પ્રેત ^૧ ખાલી; ખેડુ વિના ખેત ખાલીરે સમજો સાચું	૫
કાંતિ વિના ચંદ્ર ખાલી, કુલ વિના ગંધ ખાલી; ફેલી વિના ફુંદ ખાલીરે સમજો સાચું	૬
દેરાં વિના દેવ ખાલી, સેવ્ય વિના સેવ ખાલી; અજિત અજળ ખાલીરે સમજો સાચું	૭

જ્ઞાનાવસ્થા (૧૧૧)

વાગે છે રે વાગે છે—એ રાગ

રમધુવનમાંરે મધુવનમાં, સખી ચાલોને જઈયે મધુવનમાં; તાળી લાગી છે મહારા તનમાં....સખી....ટેક.	
૪રંગીલા નાથે રૂઝો રાસ રચ્યો છે, મીઠો લાગ્યો છે મહારા મનમાં સખી૦ ૧	
સૂના મંદિરિયામાં જોત જાણે જાગી, ભાલ્યો પ્રકાશ આખા વનમાં સખી૦ ૨	
ધીરા તે સુરે મીઠી ષમ્ભારલી બજાવે, જંગ તો જામ્યો મહારા પંજોખનમાં સખી૦ ૩	
શરહ પૂનેમ કેરી રાતડી રસીલી, ^૬ સાંભળીને ભાવ નથી ભોજનમાં સખી૦ ૪	

૧ શરીર ૨ મધુ સરખી મીઠી જ્ઞાન દશા. ૩ આત્મા. ૪ પ્રેમ.
૫ મધુરી શુંદગી. ૬ નિવૃત્તિનો સમ્મ.

(૧૧૨)

હૈયાનો હાર પ્રભુ સાચો શણુગાર છે,
 મનડું તો મોહ્યું છે મોહનમાં સખી૦ ૫
 લોજન ના ભાવે નિદ્રા નવ આવે,
 જાગ્યો છે જીવ જગજીવનમાં સખી૦ ૬
 અજિત મધુવન મીઠું લાગે છે,
 અળગા લાગે છે પ્રભુ ૧આવરણમાં સખી૦ ૭

મરવું ઘટે (૧૧૨)

ગજલ સોહિની.

નિજ દેશની રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે;
 નિજ ધર્મની રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે. ૧
 ગાયો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે;
 પર પ્રાણીની રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે. ૨
 તીર્થો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે;
 સતો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે. ૩
 સિદ્ધો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે;
 નિજ આત્મની રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે. ૪
 અંથો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે;
 શાસ્ત્રો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે. ૫
 મિત્રો તણી રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે;
 વિદ્વાનની રક્ષા બદલ, જન મર્દને મરવું ઘટે; ૬

૧ આત્મા પરાત્મભાવમાં પરાવાય છે. (આત્મ વિમુખ ભાવના.)

(૧૧૩)

- ગુરૂદેવની રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે;
સચ્ચાઈની રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે. ૭
- નિજ ભાઈની રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે;
લોભાઈની રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે. ૮
- દીકરી તણી રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે;
નારી તણી રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે. ૯
- પરમાર્થની રક્ષા બહલ, જન મહંને મરવું ઘટે;
જન કૃપણને મરવું ઘટે, જન અજિતને મરવું ઘટે. ૧૦

ચાલ્યા જવું. (૧૧૩)

ગજલ સોહિની.

- ગુરૂદેવની નિંદા બને, તે સંગથી ચાલ્યા જવું;
સત્શાસ્ત્ર થાય અશાસ્ત્ર, એવા રંગથી ચાલ્યા જવું. ૧
- સદ્ધર્મ થાય અધર્મ એવા, પંથથી ચાલ્યા જવું.
રહેણી નહી કથની સમી, એ સંતથી ચાલ્યા જવું. ૨
- પતિવ્રત થાય અવ્રત, એવાં વ્રતથી ચાલ્યા જવું;
કિંમત નહી કોડી તણી, એ રત્નથી ચાલ્યા જવું; ૩
- સત્કર્મ થાય અકર્મ, એવા કર્મથી ચાલ્યા જવું;
શુભ મર્મ થાય અ મર્મ, એવા મર્મથી ચાલ્યા જવું. ૪
- દિલની નહીં જ્યાં મિત્રતા, એ મિત્રથી ચાલ્યા જવું;
મનમાંહી થાય અમિત્ર, એવા મિત્રથી ચાલ્યા જવું. ૫
- ધર્માર્થ નાવે કામ એવા, દામથી ચાલ્યા જવું;
શર્માય સુણતાં સજ્જનો, એ નામથી ચાલ્યા જવું. ૬

૮

(૧૨૪)

- પરમાર્થ નહી જે અર્થમાં, એ અર્થથી ચાલ્યા જવું;
અગા થઇ નિર્દય અને, નામદર્થી ચાલ્યા જવું. ૭
- આત્મા-સમા-ન-પરાત્મ, એવા દોકથી ચાલ્યા જવું;
અમીરસ ભરી નહી આંખ, એવી આંખથી ચાલ્યા જવું. ૮
- નથી પ્રેમમાં નિષ્કામતા, એ પ્રેમથી ચાલ્યા જવું.
નથી નિયમમાં નિષ્કામતા, એ નિયમથી ચાલ્યા જવું. ૯
- કંકાસ કેરા ત્રાસથી તો ખાસ અજિત ચાલ્યા જવું;
વિશ્વાસ કેરી આશ નહિ, એ પાશથી ચાલ્યા જવું. ૧૦

લાવ્યા કરો. (૧૧૪)

ગજલ શોહિની.

- દરદ દેખી દર્દનાં સૌ આંસુડાં લાવ્યા કરો.
પાપીઓનાં પાપ દેખી આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૧
- રોગી વિલોકી શરદ નયને, આંસુડાં લાવ્યા કરો.
હિણુ કર્મી દેખી મરદ નયને આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૨
- હિંસા પશુની જોઇ નયને, આંસુડાં લાવ્યા કરો;
પ્રભુમાં સમર્પી પ્રેમ પ્રેમે, આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૩
- પ્રભુના જનોમાં પ્રેમ ધારી, આંસુડાં લાવ્યા કરો;
નિંદક મુખે નિંદા સુણીને, આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૪
- વ્યભિચારી જનને દેખી નયને, આંસુડાં લાવ્યા કરો;
અભિસારી જનને દેખી નયને, આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૫
- દ્રોહી જનોનો દ્રોહ દેખી, આંસુડાં લાવ્યા કરો;
વ્યસની તણું વ્યસનો વિલોકી, આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૬

(૧૧૫)

- ચારે તણી ચતુરાઈથી, કંઈ આંસુડાં લાવ્યા કરો;
અજ્ઞાનીની અજ્ઞાનતાથી, આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૭
- માની તણી મસ્તાઈથી પણુ, આંસુડાં લાવ્યા કરો;
સુસ્તી તણી સુસ્તાઈથી યે, આંસુડાં લાવ્યા કરો. ૮
- આ લોક કેરાં સુખ બધાં છે, ચાંદની દિન ચારની;
અભિમાનતા છાજી નથી, છકથી ભર્યાં દરબારની. ૯
- પરલોકની આ લોકથી, પ્રીતિ ઘણી લાવ્યા કરો;
નિજ દેહથી પણુ દેવમાં મમતા અજિત લાવ્યા કરો. ૧૦

આપ્યા કરો. (૧૧૫)

ગજલ સોહિની.

- ભૂખ્યા જનોની પાસ જઈને, અન્ન કંઈ આપ્યા કરો;
તરસ્યા જનોની પાસ જઈને, પાણી કંઈ આપ્યા કરો. ૧
- તાપેં તપેલા પ્રાણીને, વિશ્રામ કંઈ આપ્યા કરો;
આખા દિવસના શ્રમિતને, આરામ કંઈ આપ્યા કરો. ૨
- ભયથી ભરેલા ભાઈને કંઈ, અભયતા આપ્યા કરો;
પરલોક માટે અભયને, ભયતા જરૂર આપ્યા કરો. ૩
- વિદ્યા વગરના બંધુને, વિદ્યા સુલગ આપ્યા કરો;
ફાટેલ જેનાં વસ્ત્ર તેને, વસ્ત્ર કંઈ આપ્યા કરો. ૪
- સાગર વિષે જળ ખિંદુઓ, શા કારણે ? આપ્યા કરો;
ધનવાન જનને ધન કહો, શા કારણે ? આપ્યા કરો. ૫
- પીયૂષ પાન કંઈ ન જળ. શા બદલ આપ્યા કરો;
જે અન્નથી પારતૃપ્ત તેને, અન્ન કયમ ? આપ્યા કરો. ૬

(૧૧૬)

પ્રાસન અન્ન ક્ષેત્રમાં, ઓ ધનિક ? ધન આપ્યા કરો;
 પશુઓ તણા આશ્રમ વિષે, ઓ ધનિક ! ધન આપ્યા કરો. ૭
 ઔષધ તણા આલય વિષે, ઓ ધનિક ? ધન આપ્યા કરો,
 દેશી દવા ઉન્નત થવાને, ધનિક ? ધન આપ્યા કરો. ૮
 નિજ આત્મ સમ પર આત્મ છે, એવું હૃદય સમજ્યા કરો;
 ને દ્રેષ દિલના કાપીને, અદ્રેષતા દિલમાં ભરો. ૯
 સુખે સુખી દુઃખે દુઃખી, એ અજિત ઉરમાંહે ધરો.
 એ મનનમાં તન મન અને, ધનની મદદ આપ્યા કરો. ૧૦

સ્થિર નથી. (૧૧૬)

ગજલ સોહિની.

આકાશની વિકળી તણા, ચમકાર અહિયાં સ્થિર નથી;
 આકાશ કેરા મેઘની, ગજલ અહિયાં સ્થિર નથી. ૧
 આકાશનો વાહણ તણી, નગરી અહિયાં સ્થિર નથી;
 આકાશનો વરસાદ કેરા, પાત અહિયાં સ્થિર નથી. ૨
 સાગર તરજો વિસ્તરે, ઉચ્છળ્યા કરે તે સ્થિર નથી.
 સાગર વિષે નૌકા ફરે, તેની ગતિ પંજુ સ્થિર નથી. ૩
 આકાશવાસી ચંદ્રનું, પ્રતિબિંબ તેમાં સ્થિર નથી
 સ્થિરતા વગરનું જીવન આ, માનવતાણું તે સ્થિર નથી. ૪
 બાળક અવસ્થા બાય છે, યૌવન અવસ્થા થાય છે;
 ચૈત્તમ અવસ્થા બાય છે, વૃદ્ધત્વ સઘ જણાય છે. ૫
 જેવી અવસ્થા હેહની, એક રૂપ રંગે સ્થિર નથી;
 માનવ તણું સ્થિરતા વિહિન, જીવન વિલોકો સ્થિર નથી. ૬

(૧૧૭)

નયનો અમારાં સ્થિર નથી. વચનો અમારાં સ્થિર નથી.
 ચરણો અમારાં સ્થિર નથી, ને ચિત્ત તે પણ સ્થિર નથી. ૭
 મિત્રો અમારાં સ્થિર નથી, પુત્રો અમારાં સ્થિર નથી;
 અધો અમારાં સ્થિર નથી, જીવન તથાવિધ સ્થિર નથી. ૮
 દેહો અવશ્યે સ્થિર નથી, સ્નેહો અવશ્યે સ્થિર નથી;
 મંદિર અમારાં સ્થિર નથી, ભંડાર તેમજ સ્થિર નથી. ૯
 ભજીલે હવે ભગવાન ને તજીલે કુતર્કો સ્થિર નથી;
 અજિતાબ્ધિ એકજ નાથ વિણ, સંસારમાં કંઈ સ્થિર નથી. ૧૦

ધિક્કાર લે. (૧૧૭)

ગજલ સોહિની

પરનો કરે જે દ્રેષ તેના, જીવનને ધિક્કાર છે;
 નિંદા કરે જે અન્યની, તે જીવનને ધિક્કાર છે. ૧
 હુલવે પ્રભુના ભક્તને, તે પુરૂષને ધિક્કાર છે;
 પીડે જગતનાં પ્રાણી, તેના જીવનને ધિક્કાર છે. ૨
 દારૂ પીવે કે પાય તેના, જીવનને ધિક્કાર છે;
 ગાંભ પીવે કે પાય, તેના જીવનને ધિક્કાર છે. ૩
 જે માંસ ભક્ષી થાય તેના, જીવનને ધિક્કાર છે;
 જે લાંચથી લલચાય તેના, જીવનને ધિક્કાર છે. ૪
 પર સૌખ્ય જોઈ બળી મરે, તે જીવનને ધિક્કાર છે.
 પરનારી પ્રતિ નયનો ભરે, તે જીવનને ધિક્કાર છે. ૫
 જ્યુઠું વચન વહનાર કેરા, જીવનને ધિક્કાર છે,
 મરદ્રોચને હરનાર કેરા, જીવનને ધિક્કાર છે. ૬

(૧૧૮)

- જે દામ લે દીકરી તણા, તે જીવનને ધિક્કાર છે;
 નિજ દેશના દ્રોહી તણા, પણ જીવનને ધિક્કાર છે. ૭
- ભૂંડું કરે જે અન્યતું, તે જીવનને ધિક્કાર છે;
 ભૂંડું કરે જે દેવતું, તે જીવનને ધિક્કાર છે. ૮
- ક્રોધી જનોના જીવનમાં, કંકાસ ત્યાં ધિક્કાર છે;
 ભોગી જનોના જીવનમાં, રોગ ત્યાં ધિક્કાર છે. ૯
- ધન પામી ધન નવ વાવરે, તે કૃપણને ધિક્કાર છે;
 ભવ પામીને નવ પ્રભુ ભજે, તેને અજિત ધિક્કાર છે. ૧૦

શકેતો. (૧૧૮)

ગજલ સોહિની.

- વિચરી શકેતો વિચરજે, સંતો તણા સહવાસમાં;
 ઉચરી શકેતો ઉચરજે, પ્રભુ નામને વિશ્વાસમાં. ૧
- ટાળી શકેતો ટાળજે, જગ વિષય છે ટાળ્યા સમાં;
 ભાળી શકેતો ભાળજે, ભગવાન છે ભાળ્યા સમાં. ૨
- ચાલી શકેતો ચાલજે, સૂરિ મુનિ જનોના સંગમાં;
 મ્હાલી શકે તો મ્હાલજે, સંતો તણા સત્સંગમાં. ૩
- આપી શકેતો આપજે, તન ધન જીવન પ્રભુ હાથમાં;
 કાપી શકેતો કાપજે, કુડમતિ ન રાખિશ સાથમાં. ૪
- લાવી શકેતો લાવજે, મનની લગન આત્મા વિષે;
 વાવી શકેતો વાવજે, ખીજ પુણ્યનાં કાયા વિષે. ૫
- તારી શકેતો તારજે, આત્મા પડયો સાગર વિષે;
 મારી શકેતો મારજે, મનસિંહને ભવ વન વિષે. ૬

(૧૦૯)

- ધારી શકેતો ધારજે, ઘડિ ધ્યાન આત્મ સ્વરૂપમાં;
 ઠારી શકેતો ઠારજે, ક્રોધાગ્નિ શાંતિ અનુપમાં. ૭
- આવી શકેતો આવજે, સંસારમાં પરિતાપ છે,
 વાંચી શકેતો વાંચજે, જે શાસ્ત્રમાં પ્રભુ પ્રાપ્ત છે. ૮
- બચી શકેતો બચજે, ગુરૂદેવની પાસે જઈ;
 નાચી શકેતો નાચજે, ભગવાનની પાસે જઈ. ૯
- આદેશ એ સંતો તણો, સંદેશ એ સંતો તણો;
 પાળે અજિતતો પાળજે, જ્યાં વિન્ય નિશ્ચય આપણો. ૧૦

પાણી તણા પરપોટડા. (૧૧૯)

ગજલ સોહિની.

- વ્યવહારનાં તો સુખ બધાં, પાણી તણા પરપોટડા;
 વ્યવહારનાં તો દુઃખ બધાં, પાણી તણા પરપોટડા. ૧
- વ્યવહારના સંલોગ છે, પાણી તણા પરપોટડા;
 વ્યવહારના અવલોગ છે, પાણી તણા પરપોટડા. ૨
- વ્યવહારનું હસવું બધું, પાણી તણા પરપોટડા;
 વ્યવહારનું રોવું બધું, પાણી તણા પરપોટડા. ૩
- વ્યવહાર કેરી વાટડી, પાણી તણા પરપોટડા;
 વ્યવહાર કેરી વાટડી, પાણી તણા પરપોટડા. ૪
- વ્યવહારના નિર્ણય બધા, પાણી તણા પરપોટડા;
 વ્યવહારના નિશ્ચય બધા, પાણી તણા પરપોટડા. ૫
- વ્યવહારના સંયમ બધા, પાણી તણા પરપોટડા;
 વ્યવહારના ઉદ્યમ બધા, પાણી તણા પરપોટડા. ૬

(૧૨૦)

- વ્યવહાર કેરા રસ બધા, પાણી તથા ખરપોટડા;
વ્યવહાર કેરા ઠસ બધા, પાણી તથા ખરપોટડા. ૭
- વ્યવહારના રાજ બધા, પાણી તથા ખરપોટડા;
વ્યવહારના તાબ બધા, પાણી તથા ખરપોટડા. ૮
- શું રાચિયે વ્યવહારને, પાણી તથા ખરપોટડા;
શું બાચિયે વ્યવહારને, પાણી તથા ખરપોટડા. ૯
- અજિતાગ્રિથ છે આત્મા બિના, પાણી તથા ખરપોટડા
ના માંગને આત્મા વગર, પાણી તથા ખરપોટડા. ૧૦

સુખ છે બધું સંસારમાં. (૧૨૦)

ગજલ સોહિની

- સુખ છે બધું સંસારમાં, સાધૂ જનોના ચરણમાં;
સુખ છે બધું સંસારમાં, સાધૂ સ્થિતિના મરણમાં. ૧
- સુખ છે બધું સંસારમાં, સંસાર સાગર તરણમાં;
સુખ છે બધું સંસારમાં, આનંદધનના સ્મરણમાં. ૨
- સુખ છે બધું સંસારમાં, જગદીશ કેરા જપ વિષે;
સુખ છે બધું સંસારમાં, ત્રણ ભુવન પતિના તપ વિષે. ૩
- સુખ છે બધું સંસારમાં, ઈન્દ્રિય તથા સંયમ વિષે;
સુખ છે બધું સંસારમાં, બાહ્યેન્દ્રિયોના યમ વિષે. ૪
- સુખ છે બધું સંસારમાં, શ્રી આત્મપ્રભુના જ્ઞાનમાં;
સુખ છે બધું સંસારમાં શ્રી સદ્ગુણી શાનમાં. ૫
- સુખ છે બધું સંસારમાં, ત્રિપ્રયો તથા ત્રિરમરણમાં;
સુખ છે બધું સંસારમાં, વૈરાગ્ય રૂપી ઝરણમાં. ૬

(૧૨૧)

- સુખ છે બધું સંસારમાં, નિર્મોહિતાના પાસમાં;
 સુખ છે બધું સંસારમાં, નિર્માનતા ના વાસમાં. ૭
- સુખ છે બધું સંસારમાં, નિર્લોભતા શુભ રાખતાં,
 સુખ છે બધું સંસારમાં, બસ એક તૂંડી ભાખતાં. ૮
- સુખ છે બધું સંસારમાં, સર્જન પુરૂષના સંગમાં;
 સુખ છે બધું સંસારમાં, પ્રભુ પ્રાપ્તિનાજ પ્રસંગમાં. ૯
- અનિતાનિધિ છે સુખડાં બધાં, શિવ ભવના સંગમ વિષે;
 સુખ છે બધાં સંસારમાં, શુરૂ જ્ઞાન કેરી ગમ વિષે. ૧૦

ત્હારો આત્મિ પ્રિય દેસુ છે. (૧૨૧)

ગજલ સોહિની.

- અજ્ઞાનથી આવૃત્ત થયેલો, તૂંજ ત્હારો શત્રુ છે;
 શુભજ્ઞાનથી આવૃત્ત એવો, તૂંજ ત્હારો મિત્ર છે. ૧
- અપકર્મ રૂપ મત્થરવડે, ડૂબી જનારો તૂંજ છે;
 શુભ કર્મ રૂપ નૌકાવડે, તરીને જનારો તૂંજ છે. ૨
- તુજ સાથે કર તું યુદ્ધને, તુજને જ તું ભૂતી જલે;
 ઉપકંઠ આવી નાવડી, એ આત્મ ? ના ડૂબી જલે. ૩
- છે તૂંજ ત્હારી તું પ્રિયા, ત્હારા ઉપર આશક થલે;
 કઠિ જાચ ત્હારા પ્રાણ પણ, સાચોજ તૂં માશુક થલે. ૪
- હુનિયા તણી તણે ફ્રિકર, ત્હારીજ ત્હેં હાથે ઠરી;
 તાપે તપેલા રાનમાં, ત્હેં ગાંઠડી માથે ધરી. ૫
- હૈડું હવે કર કનકતું, અહિં લોહતું શું કામ છે ?
 કાંઠા ભયું સર ભાગી દે, આત્મ સૌમ્ય ત્હારું કામ છે. ૬

(૧૨)

- પૂજક મટીબા તૂં હવે, ને દેવ કેવળ રાખજે;
દેવત્વ અથવા ત્યાગીને, પૂજકપણાને દાખજે. ૭
- એકત્વમાં આનંદ છે, લિંગત્વમાં સૌ કષ્ટ છે;
જ્યાં દંદની છે પ્રાપ્તિ ત્યાં, ફેગટ ફળેતી સ્પષ્ટ છે. ૮
- આનંદનો રક્ષક થજે, આનંદનો પૂજક થજે;
રક્ષક પૂજક છેવટ મટી, આનંદરૂપે તૂં થજે. ૯
- એ અજિતનો આદેશ છે, એ શાસ્ત્રનો સંદેશ છે;
પરદેશ નો તજ પ્રેમ તું, ત્હારો અતિ પ્રિય દેશ છે. ૧૦

સાધૂ પુરુષના સંગમાં (૧૨૨)

ગજલ સોહિની.

- અભિવૃદ્ધિ ધર્મ તણી બને, સાધૂ પુરુષના સંગમાં;
અભિવૃદ્ધિ કર્મ તણી બને, સાધૂ પુરુષના સંગમાં. ૧
- અંતઃકરણ નિર્મળ બને, સાધૂ પુરુષના સંગમાં;
ને નયન પણ નિર્મળ બને, સાધૂ પુરુષના સંગમાં. ૨
- હું પ્રેમ પૂર્વક જાઉં છું, સાધૂ પુરુષના સંગમાં;
જ્ઞાનામૃતોમાં નહાઉં છું, સાધૂ પુરુષના સંગમાં. ૩
- મુજ વૃત્તિઓ નિર્મળ થઈ, સાધૂ પુરુષના સંગમાં;
મુજ બુદ્ધિઓ નિર્મળ થઈ, સાધૂ પુરુષના સંગમાં ૪
- પ્રભુ ધ્યાન કરતા આવડ્યું, સાધૂ પુરુષના સંગમાં;
પ્રભુ ગાન કરતાં આવડ્યું, સાધૂ પુરુષના સંગમાં ૫
- કંઈ જ્ઞાન કરતાં આવડ્યું, સાધૂ પુરુષના સંગમાં;
પ્રભુ જ્ઞાન સુખમય આવડ્યું, સાધૂ પુરુષના સંગમાં ૬

(૧૨૩)

- ચિંતા ટળી છે ચિત્તની, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં;
શોભા થઇ મુજ મિત્રની, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં. ૭
- વાણી તણી વિકૃતિ ટળી, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં;
પોતા તણી પ્રકૃતિ મળી, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં. ૮
- સન્માર્ગ મોક્ષ તણો મળે, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં;
અધિભૂત સૌ તાપો તળે, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં. ૯
- માનવ તણો દહાવો મળ્યો, સાધૂ અજિતના સંગમાં;
મન માનતો મહાવો મળ્યો, સાધૂ પુરૂષના સંગમાં. ૧૦

કેદી મટે (૧૨૩)

ગજલ સોહિની.

- એવા બનો સહુ સ્વાર કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
એવા બનો હુશિયાર કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૧
- એવા બનો તૈયાર કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
એવા બનો સરદાર કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૨
- એવાં ધરી હ્યો ધ્યાન કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
એવાં સમર્પો દાન કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૩
- એવીજ ભાંગો બ્રાંતિ કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
એવીજ લાવો શાંતિ કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૪
- એવાંજ ગાવો ગાન કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
એવા બનો ગુણવાન કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૫
- એવા થજો વક્તા હવે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
એવા ક્રિયાકારક બનો, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૬

(૧૨૪)

- એવીજ કરજો સફર કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
 એવાજ થાજો પ્રખર કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૭
- એણું ભણો ભણુતર હવે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
 એણું ગણો ગણુતર હવે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૮
- એવાંજ રાખો માન કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે;
 એવાંજ આપો માન કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૯
- એવાજ રાખો ખ્યાલ કે, અજિતાપિંધ સહુ કેદી મટે;
 એવાંજ લાવો ંહાલ કે, નિજ બન્ધુઓ કેદી મટે. ૧૦

દેવો દશા વિધવા તણી (૧૨૪)

ગજસ સોહિની

- ધસ્લામીયો થઈ જામ છે, દેખો દશા વિધવા તણી;
 વળિ ખ્રીસ્તિયો થઈ જાય છે, દેખો દશા વિધવા તણી. ૧
- પરધર્મમાં વટલાય છે, દેખો દશા વિધવા તણી;
 પર હસ્તમાં સપડાય છે, દેખો દશા વિધવા તણી. ૨
- વ્યભિચારિણી થઈ જાય છે, દેખો દશા વિધવા તણી;
 ગુણીકા ઘણી થઈ જાય છે, દેખો દશા વિધવા તણી. ૩
- ઘણી ગર્ભના સ્ત્રાવો કરે, દેખો દશા વિધવા તણી;
 નિર્દાંજ ઘણા પાપો કરે, દેખો દશા વિધવા તણી. ૪
- નિજ ગોત્ર ને લજવી રહી, દેખો દશા વિધવા તણી;
 નિજ તાત ને લજતી રહી, દેખો દશા વિધવા તણી. ૫
- નિજ માતને લજતી રહી, દેખો દશા વિધવા તણી;
 નિજ જ્ઞાતને લજતી રહી, દેખો દશા વિધવા તણી. ૬

(૧૨૫)

- નિજ અંગમાં લાવે દયા, દેખે દશા વિધવા તણી;
 નિજ આંખમાં લાવે દયા, દેખે દશા વિધવા તણી. ૭
- લાવે ધર્મીલર આંસુડાં, દેખે દશા વિધવા તણી;
 છે આપણાં એ બાલુડાં, દેખે દશા વિધવા તણી. ૮
- ઉદ્ધાર વિધવાનો કરે, દેખે દશા વિધવા તણી;
 સત્કાર વિધવાનો કરે, દેખે દશા વિધવા તણી. ૯
- દો ધર્મવું શિક્ષણ હવે, દેખે દશા વિધવા તણી;
 ઉત્તર અને દક્ષિણ બધે, દેખે દશા વિધવા તણી. ૧૦
- હું બોલતાં લજવાઉં છું, દેખે દશા વિધવા તણી;
 લખતાં તથા અચકાઉં છું, દેખે દશા વિધવા તણી. ૧૧
- નિજ આત્મ સમ આત્મા ગણી. દેખે અનિત વિધવા તણી;
 સપ્રેમ પરમાત્મા ગણી, દેખે દશા વિધવા તણી. ૧૨

અંતે તજીને ચાલવું (૧૨૫)

ગજલ સોહિતી

- સંપ્રાપ્ત ધન કરવા છતાં, અંતે તજીને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત જન કરવા છતાં, અંતે તજીને ચાલવું. ૧
- સંપ્રાપ્ત મહોટાઇ છતાં, અંતે તજીને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત મહાઈ છતાં, અંતે તજીને ચાલવું. ૨
- સંપ્રાપ્ત ઘોડાઓ છતાં, અંતે તજીને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત હાર્યો ડા છતાં, અંતે તજીને ચાલવું. ૩
- સંપ્રાપ્ત વૈમાનો છતાં, અંતે તજીને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત ઉદ્યાનો છતાં, અંતે તજીને ચાલવું. ૪

૧ અમારો આશંક એ છે કે-વિધવાઓને અસતમાર્ગે જતાં અટકાવી,
 એમને ધર્મશિક્ષણ આપી આત્મપ્રાપ્તિના માર્ગે દોરો-સંસ્કારી બનાવો.

(૧૨૬)

- સંપ્રાપ્ત પત્ની હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત પુત્રો હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું. ૫
- સંપ્રાપ્ત મિત્રો હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત ચિત્રો હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું. ૬
- સંપ્રાપ્ત મીઠો હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત હીરો હોય પણ અંતે તજને ચાલવું. ૭
- સંપ્રાપ્ત સોતું હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું;
 સંપ્રાપ્ત રૂપું હોય પણ, અંતે તજને ચાલવું. ૮
- રંભા સમી રાણી છતાં, અંતે તજને ચાલવું;
 સ્નેહે ભરી શાણી છતાં, અંતે તજને ચાલવું. ૯
- સંપ્રાપ્ત ગાડી હોય પણ અંતે તજને ચાલવું;
 આ વિશ્વની વાડી છતાં, અંતે તજને ચાલવું. ૧૦

નિજ બંધુઓ તો કેદ છે. (૧૨૬)

ગજલ સોહિની.

- શાની ગમે કરવી સકર, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે;
 શાના ફેરો મોટર ઉપર, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે. ૧
- શાના બન્યા વકતા પ્રખર, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે;
 શાના બન્યા સર્જન પ્રવર, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે. ૨
- પકવાન્ન શી રીતે ગમે, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે;
 વિદ્યાન શી રીતે ત્હમે, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે. ૩
- લોજન ગમે છે શી રીતે, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે;
 ગાયન ગમે છે શી રીતે, નિજ બંધુઓ તો કેદ છે. ૪

(૧૨૭)

- હસવું ગમે છે શી રીતે, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે;
 વસવું ગમે છે શી રીતે, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે. ૫
- ઉત્સાહ આવે શી રીતે, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે;
 નિદ્રાય આવે શી રીતે, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે. ૬
- સ્વાતંત્ર્ય પંથ સ્વીકાર જો, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે;
 પરતંત્ર બેડી કાપજો, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે. ૭
- પર અર્થ દુઃખડાં વેઠતા, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે;
 નિજ દેશને ઉદ્ધારતા, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે. ૮
- રૂબેલ જનને તારવા, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે;
 નિદ્રાળુ આંખ ઉઘાડવા, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે. ૯
- તન ધન તણા ઘો લોગ ત્યાં, નિજ અજિત અંધુ કેદ છે;
 આનંદ શાનો શોક જ્યાં, નિજ અંધુઓ તો કેદ છે. ૧૦

ચિંતા છતાં યે ના ટળી. (૧૨૭)

ગજલ સોહિની.

- વ્યાપાર લાખોનો કર્યો, ચિંતા છતાં યે ના ટળી;
 પરિવાર છે પુષ્કળ ભર્યો, ચિંતા છતાં યે ના ટળી; ૧
- સ્વીકાર સંસ્કૃતનો કર્યો, ચિંતા છતાં યે ના ટળી.
 અભ્યાસ ઉદ્દનો કર્યો, ચિંતા છતાં યે ના ટળી. ૨
- કરી ગોઠડી મિત્રો તણી, ચિંતા છતાં યે ના ટળી;
 શોભા કરી ચિત્રો તણી, ચિંતા છતાં યે ના ટળી. ૩
- ઉદ્યાનમાં જઈને કર્યો, ચિંતા છતાં યે ના ટળી;
 ભંડારમાં પૈસા ભર્યા, ચિંતા છતાં યે ના ટળી. ૪

(૧૨૮)

- હાથી ઝુલે છે બારણે, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી;
પુત્રો ઝુલે છે પાસણે, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી. ૫
- ભોજન ઘણી છે ભાતનાં, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી;
પટલાઈ છે નિજ હાથમાં, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી. ૬
- સોના તણા શણગાર છે, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી;
સ્નેહી રૂડા સરદાર છે, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી. ૭
- છે કોડ પૂરણ કામિની, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી.
ઘડિ આવી છે આરામની, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી. ૮
- રત્નો સુખાવહ રાજતાં, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી;
છત્રો તથા છે છાજતાં, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી. ૯
- આધિ નથી વ્યાધિ નથી, ચિંતા છતાં ચે ના ટળી;
અધિકારીની પદ્મી મળી, ચિંતા આજત પણુ ના ટળી. ૧૦

નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. (૧૨૮)

ગજલ સોહની.

- ચેતી અને ચાલો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
ચેતી અને મહાલો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૧
- ચેતી અને ઘોલો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
ચેતી અને તોળો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૨
- ચેતી અને ખાવું હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
ચેતી અને પીવું હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૩
- ચેતી અને જોજો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
ચેતી અને રહેજો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૪

(૧૨૯)

- જાંબળ છે ઝાકળ સમી, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
 ધન માલ પણ નહીં નથી, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૫
- કંકાસ ચેતીને હરો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
 વિશ્વાસ ચેતીને કરો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૬
- ચેતી અને રાયો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
 ચેતી અને બાયો હવે, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૭
- ચેતી અને પટ ઠહેરજો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
 ચેતી અને દુખ ઠહેરજો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૮
- ચેતી અને કામો કરો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
 ચેતી અને ધામો કરો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી. ૯
- ચેતી અને નામો કરો, નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી;
 જાવું જરૂર પરલોકમાં, નિશ્ચય અજિત રહેવું નથી. ૧૦

અંતે નરકને પામશે. (૧૨૬)

ગજલ સોહિની.

- દાડૂ તણા પીનાર જન, અંતે નરકને પામશે;
 વ્યભિચારના કરનાર જન, અંતે નરકને પામશે. ૧
- દાડૂ તણા પાનાર જન, અંતે નરકને પામશે;
 ગાંજ તણા પીનાર જન, અંતે નરકને પામશે. ૨
- દુષ્ટિયા તણા કરનાર જન, અંતે નરકને પામશે;
 અભિમાનના ધરનાર જન, અંતે નરકને પામશે. ૩
- દેશાગ્નિથી ખળનાર જન, અંતે નરકને પામશે;
 છળથીય છેતરનાર જન, અંતે નરકને પામશે. ૪

૯

(૧૩૦)

ચ્છાનાર ધીજાનું યુરૂં, અંતે નરકને પામશે;	
હરનાર ધન જે પારકું, અંતે નરકને પામશે.	૫
કન્યા તણા વિક્રયી જનો, અંતે નરકને પામશે;	
પશુઓ તણા નિર્દયી જનો, અંતે નરકને પામશે.	૬
પરમાર્થને જે કાપશે, અંતે નરકને પામશે;	
પર ઘર અગર જે ખાળશે, અંતે નરકને પામશે.	૭
દેવાલયો જે તોડશે, અંતે નરકને પામશે;	
જીવ પાપમાં જે જોડશે, અંતે નરકને પામશે.	૮
નિજ દેશના દ્રોહી જનો, અંતે નરકને પામશે;	
નિજ ધર્મના દ્રોહી જનો, અંતે નરકને પામશે.	૯
નિજ માતના દ્રોહી અજિત, અંતે નરકને પામશે;	
નિજ નાતના દ્રોહી જનો, અંતે નરકને પામશે.	૧૦

સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. (૧૩૦)

ગજલ સોહિની.

- ૧ સમજ્યા સમું આ કામ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
સમજ્યા સમું આ ધામ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૧
- સમજ્યા સમું આ નામ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
સમજ્યા સમો આરામ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૨
- સમજ્યા સમી આ નારી છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
સમજ્યા સમી ગાનારી છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૩

૧ અર્થાત્ જ્ઞાનપૂર્વક ભોગ્ય-ભોગવવાનું. અગર નાશવંત નિઃસાર સત્ય સુખ વિહીન.

(૧૩૧)

- સમજ્યા સમી આ ખ્યારી છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમી સરદારી છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૪
- સમજ્યા સમો ઉદાન છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમો અભિમાન છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૫
- સમજ્યા સમાં આ માન છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમાં વેરાન છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૬
- સમજ્યા સમો આ સ્નેહ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમો આ દેહ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૭
- સમજ્યા સમો આ ભાવ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમો આ લહાવ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૮
- સમજ્યા સમું આ નાટય છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમા આ પાઠ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૯
- સમજ્યા સમો આ પાટ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- સમજ્યા સમો આ ઠાઠ છે, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૧૦
- આકાશની છે વીજળી, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- આવી અને પાછી વળી, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના. ૧૧
- એ હાથમાં આવે નહી, સમજૂ જનોને પ્રાર્થના;
- અક્ષય સુફળ લાવે નહી, અજિતાખિધ જનને પ્રાર્થના. ૧૨

દારુ બગાડે બુદ્ધિને. (૧૩૧)

ગજલ સોહિતી.

દારૂ બગાડે બુદ્ધિને, સંસારમાં શોધી જુઓ;

દારૂ બગાડે શુદ્ધિને, સંસારમાં શોધી જુઓ. ૧

(૧૩૨)

- દાડૂ બગાડે વૃદ્ધિને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે ઋદ્ધિને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૨
- દાડૂ બગાડે કર્મને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે ધર્મને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૩
- દાડૂ બગાડે શર્મને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે રનેહને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૪
- દાડૂ બગાડે પ્રાણને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે જ્ઞાનને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૫
- દાડૂ બગાડે ધ્યાનને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે માનને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૬
- દાડૂ બગાડે નારીને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે ચારીને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૭
- દાડૂ બગાડે નામને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે ધામને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૮
- દાડૂ બગાડે જપ બધા, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે તપ બધાં, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૯
- દાડૂ થકી પાછા હડો, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ તણા સ્હામે દહડો, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૧૦
- દાડૂ બગાડે વખતને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે તખતને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો. ૧૧
- દાડૂ બગાડે લખતને, સંસારમાં શોધી બુચ્ચો;
દાડૂ બગાડે સખતને, અજિતાબિધએ શોધી બુચ્ચો. ૧૨

(૧૩૩)

સમજો અને આગળ ધસો. (૧૩૨)

ગજલ સોહિની.

- કપડાં વણાયાં યંત્રથી, સમજો અને આગળ ધસો;
કપડાં સિવાણાં યંત્રથી, સમજો અને આગળ ધસો. ૧
- વાહન ચલાવ્યાં યંત્રથી, સમજો અને આગળ ધસો;
ગાયન ગવાણાં યંત્રથી, સમજો અને આગળ ધસો. ૨
- ઉન્નતિ કરે ભૌતિક તણી, સમજો અને આગળ ધસો;
ઉન્નતિ કરે દૈવત તણી, સમજો અને આગળ ધસો. ૩
- ઉન્નતિ કરે અધ્યાત્મની, સમજો અને આગળ ધસો;
ઉન્નતિ કરે અભ્યાસની, સમજો અને આગળ ધસો. ૪
- વાતો ચલાવી તારથી, સમજો અને આગળ ધસો;
લાતો ચલાવી તારથી, સમજો અને આગળ ધસો. ૫
- ઘાતો ચલાવી તારથી, સમજો અને આગળ ધસો;
નાતો ચલાવ્યો તારથી, સમજો અને આગળ ધસો. ૬
- આગળ ચલાવો બુદ્ધિને, સમજો અને આગળ ધસો.
આગળ ચલાવો શુદ્ધિને, સમજો અને આગળ ધસો. ૭
- વર્તો પરસ્પર પ્રેમથી, સમજો અને આગળ ધસો;
વર્તો પરસ્પર નેમથી, સમજો અને આગળ ધસો. ૮
- નોકા ચલાવી યંત્રથી, સમજો અને આગળ ધસો;
પુસ્તક છપાણાં યંત્રથી, સમજો અને આગળ ધસો. ૯
- ઘણું બુદ્ધિ કેરું રાજ છે, સમજો અને આગળ ધસો;
ઘણું બુદ્ધિ કેરું કાજ છે, સમજો અને આગળ ધસો. ૧૦
- હીન્દુ અને ઇસ્લામિયો, સમજો અને આગળ ધસો;
ખ્રીસ્તી અને જરથોસ્તિયો, સમજો અને આગળ ધસો. ૧૧

(૧૩૪)

મૌદ્ધો જગતના ભૈનીઓ, સમજો અને આગળ ધસો,
સૂરિજન મુનિને યોગીઓ, સમજો અજિત આગળ ધસો. ૧૨

અહીં આવીને ચાલ્યા ગયા. (૧૩૩)

ગજલ સોહિની.

- સવણ સરીખા રાજવી, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
કૌરવ સમાન પરાક્રમી, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૧
- જ્ઞાની જનો શ્રી કૃષ્ણ સમ, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
હાની જનો શ્રી કર્ણુ સમ, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૨
- સેના તણા નાયક વડા, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
નારદ સમા ગાયક વડા, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૩
- વાલ્મીક જેવા કવિવરો, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
ને વ્યાસ જેવા અન્થકા, -રક અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૪
- ધર્મ દાતા ઐહ સરખા, અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
ત્યાગી વડા મહાવીર સરખા, અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૫
- શીવાજી સમ તલવારિયા, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
શ્રી રામ સમ અવતારિયા, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૬
- શંકર સમા આચાર્ય જન, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
પંડિત પ્રવર શ્રીતીલક સમ, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૭
- હાથી ઉપર ચઢનાર તે, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
ઘોડા તણા અસવાર તે, પણ અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૮
- હું હું કરી ધન મેળવ્યું તે, અંતમાં ચાલ્યા ગયા;
સંસાર કેરા પથિક થઈ, -ને અંતમાં ચાલ્યા ગયા. ૯

(૧૩૫)

ધૂમાવતા જે આણુને, અજિતાબ્ધિ તે ચાલ્યા ગયા;
ધારી તનુ તે સર્વ જન, અહીં આવીને ચાલ્યા ગયા. ૧૦

મિથ્યાભિમાની (૧૩૪)

ગજલ સોહિની

- મિથ્યાભિમાની પુરૂષને, આપઠ શિરે આવી પડે;
મિથ્યાભિમાની પુરૂષને, જૂઠું સદા વદવું પડે. ૧
- મિથ્યાભિમાની પુરૂષની, જગમાં બધા હાંસી કરે;
મિથ્યાભિમાની પુરૂષનું, દિલડું કદાપિ ના ઠરે. ૨
- મિથ્યાભિમાની પુરૂષ જગ,—માં દેવને નમતા નથી;
મિથ્યાભિમાની પુરૂષ જગ,—માં શાસ્ત્રને ગણુતા નથી. ૩
- મિથ્યાભિમાની પુરૂષમાં, કદી નમ્રતા આવે નહીં;
મિથ્યાભિમાની પુરૂષ દિલ,—માંહી દયા લાવે નહીં. ૪
- મિથ્યાભિમાની પુરૂષ જગ,—માં દુષ્ટ દુર્યોધન થયો;
મિથ્યાભિમાન પ્રતાપથી, નિજ ધામ ધન હારી ગયો. ૫
- મિથ્યાભિમાન કરો નહીં, મહોટું એ જગમાં પાપ છે;
મિથ્યાભિમાન તજેલ તે, જગમાં વડો નિષ્પાપ છે. ૬
- મિથ્યાભિમાનો દીકરી, નિજ વૃદ્ધને પરણાવશે;
મિથ્યાભિમાની દીકરી, દારૂપીયાને આપશે. ૭
- મિથ્યાભિમાની દીકરી જન, આંધળાને આપશે;
મિથ્યાભિમાની દીકરી, જન પંઠને વળગાડશે. ૮
- મિથ્યાભિમાન કુલીનની, વાર્તા બુઝો જીવરાજની;
મિથ્યાભિમાન તજે અને, પ્રીતી કરો નિર્માનની. ૯

(૧૩૬)

મમતા તિહાં શમતા નથી, મમતા વિષે આકંઠ છે;
મિથ્યાભિમાન તન્યા વિના, અજિતાણિ કયાં આનંદ છે. ૧૦

લોભીજનો. (૧૩૫)

ગજલ સોહિની

- જગમાંહી જન્મ ધરી અને, લોભી જનો શું ના કરે;
દીકરી તણા લઈ દામને, લોભી જનો વિક્રય કરે. ૧
- દમડા તણા કારણુ અરે, એ ભૂત સમ ભમતા કરે;
લોભી જનોનું હૃદય તો, દમડા વિષે મમતા ધરે. ૨
- લોભી જનો દેવાલયો,—નું દ્રવ્ય પણ ખાવા ચહે.
લોભી જનો પશુ પક્ષીઓ,—નું દ્રવ્ય પણ ખાવા ચહે. ૩
- લોભી જનો નિજ બેનનું, પણ દ્રવ્ય ખાવાને ચહે;
લોભી જનો નિજ ભાઈનું, પણ દ્રવ્ય ખાવાને ચહે. ૪
- આકાશ પડ પૂરાય પણ, મન લોભીનું પૂરાય ના;
તીર્થ સ્થળે જન લોભીઓ,—નું હૃદય પણ દોરાય ના. ૫
- નીરાંતથી પીતા નથી, નીરાંતથી ખાતા નથી;
લોભી જનો આ વિશ્વમાં, સંબંધીને રહાતા નથી. ૬
- પરમાર્થમાં પ્રીતી નહી, ને સ્વાર્થ માંહી એ શૂરા;
સદ્ધર્મમાં પ્રીતી નહી ખો,—ટા મથે છે એ પૂરા. ૭
- માટે પ્રભાતે ઉઠીને, એનું વદન બેવું નહી;
લોભીજનોના સંગથી, શુભકર્મને ખોવું નહી. ૮
- માટે જ મહારી વિનતિ, સજ્જન જનોને છે સદા;
લોભી પુરૂષનો સંગ તો, અતિજન્મ આપે આપદા. ૯

(૧૩૭)

ન્યાયે નથી પ્રીતિ અને, અન્યાયથી ધન મેળવે;
નૃપ અજિત અગ્નિ ચૈર એ, -ના દ્રવ્યને અંતે હરે. ૧૦

ક્રોધીજન. (૧૩૬)

ગજલ સોહિની.

- ક્રોધી જુઓને સર્પ છે, તો નાશ સૌ તેનો કરે;
ક્રોધી જુઓને સિંહ છે, સંહાર સૌ તેનો કરે. ૧
- ક્રોધી જનોના હૃદયમાં, પાવક સદા સળગ્યા કરે;
ક્રોધી જનોને વિશ્વમાં, આપદ સદા વળગ્યા કરે. ૨
- ક્રોધી જનોના હૃદયમાં, આનન્દ ઘડી રહેતી નથી;
ક્રોધી જનોના હૃદયમાં, શાંતિ શીતળ રહેતી નથી. ૩
- ક્રોધી જનોનાં તપ બધાં, નિષ્ક્રમ સદાયે થાય છે;
ક્રોધી જનોના જપ બધા, નિષ્ક્રમ સદા થઈ જાય છે. ૪
- ક્રોધી જનોથી ધ્યાન પણ, લગવાનતું થાતું નથી;
ક્રોધી જનોથી જ્ઞાન પણ, લગવાનતું થાતું નથી. ૫
- ક્રોધી જનો શું ના કરે, તે વાણીમાં આવે નહીં;
ક્રોધી જનોના સંગમાં, વિશ્વાસ પણ આવે નહીં. ૬
- ક્રોધી જનોની માત પણ, એ ક્રોધ કારણ શાપ દે;
ક્રોધી જનોના તાત પણ, એ ક્રોધ કારણ શાપ દે. ૭
- એ ક્રોધ એ અંડાળ માટે, હૃદયમાં નવ રાખવો;
અલડાય છે આત્મા અતઃ, સમજ અને એ ત્યાગવો. ૮
- ક્રોધે ભરેલી કામની, એ કામની થઈ જાય છે;
ક્રોધે ભરેલો આદમી, એ આદમી થઈ જાય છે. ૯

(૧૩૮)

માટે જ ક્રોધ વિહારજ્ઞે, ને શાંતિ અંતર ધારજ્ઞે;
ઉદ્ભવ હૃદયમાં થાય પણ, અજ્ઞતાન્ધિ જ્ઞાને વારજ્ઞે. ૧૦

ઘૂંઘટ. (૧૩૭)

ગજલ સોહિની.

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, -ને નાથને જ્ઞેયા નહી;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, -ને દેવને જ્ઞેયા નહી. ૧

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, ધરમાં છતાં જ્ઞેયા નહી;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, પ્રિય પ્રાણુ મન પ્રોયા નહી. ૨

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, નચને નચન નવ મેળવ્યાં;
ઘૂંઘટ તણી શર્મે કરી, વચને વચન નવ મેળવ્યાં. ૩

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, રચને રચન નવ મેળવ્યાં;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, સ્મરણે સ્મરણુ નવ મેળવ્યાં. ૪

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, મૂર્તિ મધુર દીઠી નહી;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, પ્રિય વસ્તુ થઈ મીઠી નહી. ૫

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, રસતા અરસતા થઈ રહી;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, આનંદતા આલી ગઈ. ૬

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, અદ્વૈતતા આલી ગઈ;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, ને દ્વૈતતા આવી રહી. ૭

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, વસ્તુ અવસ્તુ થઈ રહી;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, ધર્મોન્નતિ પણુ નવ થઈ. ૮

ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, અવતાર મુજ જોળે ગયો;
ઘૂંઘટ તણા પાપે કરી, યોગજ અયોગ બની ગયો. ૯

(૧૩૯)

ઘંઘટ તણા પાપે કરી, પ્યારી પ્રિયા ન્યારી થઈ;
ઘૂંઘટ તણા પાપે અજીત, અપ્રિયતા પ્યારી થઈ. ૧૦

અંતરશાંતિ. (૧૩૮)

ગજલ સોહિની.

અંતર તણી શાંતિ વિના, નિદ્રા નયન આવે નહીં;
અંતર તણી શાંતિ વિના, આનંદ પણ આવે નહીં. ૧

અંતર તણી શાંતિ વિના, આરામ પણ આવે નહીં;
અંતર તણી શાંતિ વિના, ભોજન મધુર ભાવે નહીં. ૨

અંતર તણી શાંતિ વિના, ભગવાનની ભક્તિ નથી;
અંતર તણી શાંતિ વિના, પ્રભુ ચરણ આસપ્તિ નથી. ૩

અંતર તણી શાંતિ વિના, કળ નવ પડે એકે ઘડી;
અંતર તણી શાંતિ વિના, મૂર્ખા મરે છે આથડી. ૪

અંતર તણી શાંતિ વિના, બગલા સરીખું ધ્યાન છે;
અંતર તણી શાંતિ વિના, વાચ્યાર્થ કેવળ જ્ઞાન છે. ૫

અંતર તણી શાંતિ વિના, કુતરા સરીખું માન છે;
અંતર તણી શાંતિ વિના, નિશ્ચય પુરૂષ નાદાન છે. ૬

અંતર તણી શાંતિ વિના, જપ તપ બધાં ભૂઠાં પડે;
અંતર તણી શાંતિ વિના, વૈરાગ્ય પણ ભૂઠો પડે. ૭

અંતર તણી શાંતિ વિના, તપ તેજ નાશી જાય છે;
અંતર તણી શાંતિ વિના, માનવ અમાનવ થાય છે. ૮

માટે જ શાસ્ત્રા સજ્જનો, મિત્રો અને શિષ્યો બધા;
સદ્ગુરૂ તણા સદ્બોધથી, શાંતિ વરી લ્યો સર્વથા. ૯

(૧૪૦)

અંતર વિષે આરામ છે, તે પુરૂષ અંતઃસ્થિતિ છે;
અજીતાગ્નિ જગમાં તે:નરો, બ્રહ્મરૂપમાં ઐતપ્રોત છે. ૧૦

પ્રમુસ્મરણ-(૧૩૯)

મનલ-સોહિની

હરતા રહો ફરતા રહો, સમરણ સદા કરતા રહો;
ખાતા રહો પીતા રહો, સમરણ સદા કરતા રહો. ૧

વ્યાપાર પણ કરતા રહો, સમરણ સદા કરતા રહો;
વ્યવહાર ફેરાં કાજમાં, સમરણ સદા કરતા રહો. ૨

આવ્યા કરો વ્યાધ્યા કરો; સમરણ સદા કરતા રહો;
આળે અને કાલે સદા, સમરણ મધુર કરતા રહો. ૩

ઉદ્યાનમાં વૈરાનમાં, સમરણ સદા કરતા રહો;
ઘરમાં અગર કે નગરમાં, સમરણ સદા કરતા રહો. ૪

પૃથ્વી ઉપર;કે ઘર ઉપર, સમરણ સદા કરતા રહો;
બ્રાહ્મણ અગર હો રાજવી, સમરણ સદા કરતા રહો. ૫

ધરત્તામ કે હિન્દુ હો, સમરણ સદા કરતા રહો;
જરથોસ્તિ કે ખ્રીસ્તિ હો, સમરણ સદા કરતા રહો. ૬

બૌદ્ધો હો જૈનો હો, સમરણ સદા કરતા રહો;
નારી હો કે નર હો, સમરણ સદા કરતા રહો. ૭

સ્વામી હો સેવક હો, સમરણ સદા કરતા રહો;
બન્ને હો એકજ હો, સમરણ સદા કરતા રહો. ૮

સમરણ સમોવડ ધર્મ નહિ, સમરણ સમુવડ કર્મ નહી;
સંસાર કેરૂં તત્વ છે, સમરણ સમુવડ સત્ત્વ નહી. ૯

(૧૪૧)

સંસારની વ્યાધિ ઉપર, સમરણ અજિત છે ઔષધિ;
સહુ કષ્ટ નાશક સ્પષ્ટ છે, સમરણ વિના સહગતિ નથી. ૧૦

સેવાકરો. (૧૪૦)

ગજલ સોહિની.

- દેવાલયોમાં દાન દઈ, દેવો તણી સેવા કરો;
તીર્થ સ્થળોમાં દાન દઈ, તીર્થો તણી સેવા કરો. ૧
- મૂકાલયોમાં દાન દઈ, મૂકો તણી સેવા કરો;
અંધાલયોમાં દાન દઈ, અંધો તણી સેવા કરો. ૨
- દર્દી જનોને દાન દઈ, દર્દી તણી સેવા કરો;
આતિથ્ય અતિથીનું કરી, અતિથી તણી સેવા કરો. ૩
- પંડિત જનને મદદ દઈ, પંડિત તણી સેવા કરો;
ગરીબો ઉપર કંઈ ધ્યાન દઈ, ગરીબો તણી સેવા કરો. ૪
- પશુઓ અચાવી કતલનાં, પશુઓ તણી સેવા કરો;
પરબો બનાવી પાણીની, તરસ્યા તણી સેવા કરો. ૫
- સન્માન આપી સાધુને, સાધુ તણી સેવા કરો;
વિનયે નમી જન વડિલને, વડિલો તણી સેવા કરો. ૬
- ભકિત કરી ભગવાનની, ભગવાનની સેવા કરો;
જપ તપ કરી ગુરૂગમ વડે, આત્મા તણી સેવા કરો. ૭
- બ્રૂહાઈ ને પરિત્યાગીને, પોતા તણી સેવા કરો;
સેવા વડે મેવા મળે, સેવા કરો સેવા કરો. ૮
- પાવન ઘણું આ પંથ છે, સેવા કરો સેવા કરો;
સમીપે વસે ભગવંત છે, સેવા કરો સેવા કરો. ૯

(૧૪૨)

આપદ તણી અહિં અંત છે, અજિતાભિધ શુભ સેવા કરો;
સેવ્ય સ્વરૂપે સંત છે, સેવા કરો સેવા કરો. ૧૦

પરાસ્ત કરી દીધા. (૧૪૧)

ગબલ સોહિની.

- જ્ઞાની પુરૂષને સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
ધ્યાની પુરૂષને સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૧
- દાની પુરૂષને સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા.
માની પુરૂષને સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૨
- દેવાધિરાજ ઇન્દ્રને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
આકાશચારી ચન્દ્રને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૩
- બ્રહ્માજીને પણ સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
શંભુજીને પણ સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૪
- નારદજીને પણ સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
દ્રુહિણુ રૂષિને સહજમાં, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૫
- રાજાધિરાજ સર્વને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
તલવારના ધરનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૬
- બંદૂકના ધરનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
સૈન્યોય સંહરનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૭
- રણમાં પ્રખર લહડનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
વનમાંહિ જઈ વસનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૮
- ભાષણુ વડાં કરનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા;
વૈદક વિમળ કરનારને, કામે પરાસ્ત કરી દીધા. ૯

(૧૪૩)

શુક્રદેવની થાશે દયા, અજિતાબિંધની થાશે દયા;
જો વિજય થાશે કામનો, તો વિશ્વને જીતી ગયા. ૧૦

ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. (૧૪૨)

ગજલ સોહિની.

- તલમાં વસે છે તેલ પણ, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
હુધમાં વસે છે ઘી છતાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૧
- વિદ્યા વસે વિદ્વાનમાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
પ્રભુજી વસે અંતર વિષે, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૨
- રત્નો વસે સાગર વિષે, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
સોતું ભર્યું પૃથ્વી વિષે, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૩
- પાવક ભર્યો કાષ્ઠો વિષે, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
ઠંડાણો વસે અંતર વિષે, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૪
- તૃપ્તિ ભરી છે અન્નમાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
લક્ષ્મી વસે છે લાગ્યમાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૫
- ઐષધો વનમાં ભર્યાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
ભગવાન અંતરમાં ભર્યાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૬
- છે જ્ઞાન અંતરમાં ભર્યું, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
છે શાંતિ અંતરમાં ભરી, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૭
- છે ભકિત અંતરમાં ભરી, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
અજિતાબિંધ અંતરમાં ભર્યાં, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૮
- પશ્ચિમ સમુદ્ર સ્વાતંત્ર્ય પણ; ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
સહુ ઉન્નતિનું તંત્ર પણ, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૯

(૧૪૪)

સાંકલ્ય માનવલક્ષ તણું, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં;
કાંશલ્ય સર્વ કળા તણું, ઉદ્યમ વગર આવે નહીં. ૧૦

સ્વામી પડે. (૧૪૩)

ગજલ સોહિની.

- અભ્યાસ વિષુ યોગી તણા, યમ નિયમમાં ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ તપસી તણા, તપ તેજમાં ખામી પડે. ૧
- અભ્યાસ વિષુ વિદ્યાર્થિની, વિદ્યા વિષે ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ બ્રાહ્મણ તણી, સંધ્યા વિષે ખામી પડે. ૨
- અભ્યાસ વિષુ વૈદ્યો તણા, વૈદક વિષે ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ વેદાંતિના, વેદાંતમાં ખામી પડે. ૩
- અભ્યાસ વિષુ જ્ઞેષી તણા, જ્ઞેતિષ વિષે ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ ઉદ્યોગીના, ઉદ્યોગમાં ખામી પડે. ૪
- અભ્યાસ વિષુ ઘોડા તણી, રહેવાલમાં ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ વકિલો તણા, હેવાલમાં ખામી પડે. ૫
- અભ્યાસ વિષુ બળદો તણા, બળમાં જરૂર ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ હાથી તણા, બળમાં જરૂર ખામી પડે. ૬
- અભ્યાસ વિષુ વ્યાપારીના, વ્યાપારમાં ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ વ્યાકરણમાં, શાસ્ત્રીજીને ખામી પડે. ૭
- અભ્યાસ વિષુ ભક્તો તણી, ભક્તિ વિષે ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ ચોદ્દા તણી, શક્તિ વિષે ખામી પડે. ૮
- અભ્યાસ વિષુ વ્યાયામીના, વ્યયામમાં ખામી પડે;
અભ્યાસ વિષુ વક્તા તણી, વાણી વિષે ખામી પડે. ૯

(૧૪૫)

અભ્યાસમાં સુખ શાંતિ છે, -ને અજિત તેથી ઉન્નતિ;
અભ્યાસ વિણ અટકી પડે, સુંદર મતિ સાથે ગતિ. ૧૦

વાણી વહે. (૧૪૪)

ગજલ સોહિની.

- જન ઉર્ધ્વ પંથે જાય છે, સંસારમાં વાણી વડે;
વૈરીય મિત્રો થાય છે, સંસારમાં વાણી વડે. ૧
- ભગવાન રાજી થાય છે, સંસારમાં વાણી વડે;
રાજાજી રાજી થાય છે, સંસારમાં વાણી વડે. ૨
- ઉપદેશકો મુંઝાય છે, સંસારમાં વાણી વડે;
આત્મા પરાત્મા થાય છે, સંસારમાં વાણી વડે. ૩
- મિત્રોય પણ શત્રુ બને, સંસારમાં વાણી વડે;
જનની વિમુખ થઈ જાય છે, સંસારમાં વાણી વડે; ૪
- બ્રાતા વિમુખ થઈ જાય છે, સંસારમાં વાણી વડે;
ત્રાતા અત્રાતા થાય છે, સંસારમાં વાણી વડે. ૫
- શ્રીકૃષ્ણજી વિખ્યાત છે, સંસારમાં વાણી વડે;
સૂરિ હેમ પણ પ્રખ્યાત છે, સંસારમાં વાણી વડે. ૬
- ઉપકાર મહાવીરે કર્યો, સંસારમાં વાણી વડે;
ઉપકાર શ્રીયુદ્ધે કર્યો, સંસારમાં વાણી વડે. ૭
- કૌંચલ તણે આદર બને, સંસારમાં વાણી વડે;
પોપટ હૃદયમાંહી ગમે, સંસારમાં વાણી વડે. ૮
- વકિલો કમાતા દેખીયે, સંસારમાં વાણી વડે;
ઉદ્ધાર જાતનો લેખીયે, સંસારમાં વાણી વડે. ૯

(૧૪૬)

અધ્યાત્મરસની રેલડી, અજ્ઞતાબ્ધિ શુભ વાણી વડે,
આવે મધુર પળ મોક્ષની, અજ્ઞિતાબ્ધિ શુભ વાણી વડે. ૧૦

રોચા કરે. (૧૪૫)

ગજલ સોહિની.

- મૃત માતને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
મૃત તાતને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૧
- મૃત મિત્રને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
મૃત પુત્રને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૨
- મૃત પહેનીને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
મૃત પત્નીને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૩
- મૃત આત્મને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે,
મૃત જ્ઞાનીને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૪
- મૃત દાનીને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે.
મૃત ધ્યાનીને સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૫
- પરમાર્થી મૃત સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
મૃત બાલુડાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૬
- હુઃખ ગાયનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
હુઃખ અંધનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૭
- હુઃખ દર્દીનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
હુઃખ દેહનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૮
- હુઃખ ધર્મીનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે;
હુઃખ દેહનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોચા કરે. ૯

(૧૪૭)

દુઃખ સ્નેહનાં સંભારીને, હરદમ હૃદય રોયા કરે;
કાશ્મય પૂરણુ ભાવથી, હરદમ હૃદય રોયા કરે. ૧૦

તકરાર બંધ કરો. (૧૪૬)

ગબલ સોહિની.

તકરાર બંધ કરો હવે, તકરારમાં સંકષ્ટ છે;
તકરારમાં આ દેશની, અંતે ક્ષેત્રી સ્પષ્ટ છે. ૧
તકરારથી સરકારમાં, ચકચાર ચર્ચા થાય છે;
તકરારથી આ દેશમાં, લાખો તણો વ્યય થાય છે. ૨
તકરારથી કાંટા પડયા, તકરારથી કાંટા પડયા;
તકરારથી ધર્મી જનો, લાખો જગતમાં આથકયા. ૩
તકરારમાંહી હું વધે, તકરારમાંહી તું વધે;
તકરારમાં હું તૂં વડે, અતિ કલેશ અંતે સાંપડે. ૪
તકરાર બંધ કરો હવે, દિગંબરો સ્વેતાંબરો;
તકરાર બંધ કરો હવે, હુંડક તમો સુહૃદ વરો. ૫
તકરાર બંધ કરો હવે, ઇસ્લામવાદી સજ્જનો;
તકરાર બંધ કરો હવે, ઇશુ માનતા ખ્રીસ્તી જનો ૬
તકરાર બંધ કરો હવે, શાકતો અને ઓ વૈષ્ણવો ?
તકરાર બંધ કરો હવે, વલ્લભ અને શ્રી વૈષ્ણવો. ૭
તકરાર બંધ કરો હવે, સીયા અને વળી સુન્નીઓ;
તકરાર બંધ કરો હવે, સ્વામી તણા સત્સંગિઓ. ૮
તકરાર દુઃખતું મૂળ છે, તકરાર મહોદું શળ છે;
તકરારથી લજવાય વય, શુભ ધર્મ જ્ઞાતિ કુળ છે. ૯

(૧૪૮)

આત્મા અજિત નિર્લેપ છે, તકરાર કરવી ના ઘટે;
તકરારથી સ્વાતંત્ર્યનાં, સિદ્ધાંત સૌ પાછાં હઠે. ૧૦

એક દિનતો ચાલ છે. (૧૪૭)

ગજલ સોહિની.

અત્તર લગાવ્યું કેશમાં, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
પુષ્પો લગાવ્યાં કેશમાં, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૧

મૃદુતા લગાવી કેશમાં, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
સૌન્દર્ય આણ્યું કેશમાં, પણ એક દિન તો ખાખ છે, ૨

અણિયાળી સુંદર આંખડી, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
બાણે કમળની પાંખડી, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૩

અમકારથી ઘાયલ કરે, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
મુનિવર તણાં હૈડાં હરે, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૪

ઉર્વશી સમી કાયા ખની, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
શકુંતલા સમ વેદિકા, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૫

સૌન્દર્યવાળા હાવ છે, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
માધૂર્યવાળા ભાવ છે, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૬

શશિરાજ સરખું વદન છે, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
હંસી સરખું ગમન છે, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૭

ચંચળ કમળ સમ ચરણ છે, પણ એક દિન તો ખાખ છે;
ચૈવન ભરેલું સ્મરણ છે, પણ એક દિન તો ખાખ છે. ૮

ખીલીશમાં ઓ ભાઈ તું, તન એક દિન તો ખાખ છે;
કુલીશમાં ઓ ખાઈ તું, તન એક દિન તો ખાખ છે; ૯

(૧૪૯)

ચાલો પ્રભુના શરણમાં, અક્ષય રસોની રેલ છે;
અજીતાબદ્ધ તન તો ખાખ છે, આત્માજ અમૃત વેલ છે. ૧૦

જાવું જરૂર પરલોકમાં. (૧૪૮)

ગજલ સોહિની.

- જાવું જરૂર પરલોકમાં, શા માટ દુષ્કર્મો કરો;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, શા માટ પાપો આવરો. ૧
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, શા માટ તાપ સહો તમો;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, શા માટ વિશ્વ ચહો તમો. ૨
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, ડંકો થતાં દરબારનો;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, હૂકમ થતાં જગનાથનો. ૩
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, મિલકત જગતની મહેલીને;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, સહુ ઠાઠ જગના ઠેલીને. ૪
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, મંદીર મહોટાં મહેલીને;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, ખેલો ખલકના ખેલીને. ૫
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, તરૂણી પરમપ્રિય ત્યાગીને;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, પુત્રો પરમ પ્રિય ત્યાગીને. ૬
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, અધિકાર જગના ત્યાગીને;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, અશ્વો અમૂલા ત્યાગીને ૭
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, હાથી અમૂલા ત્યાગીને;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, રથડાય સઘળા ત્યાગીને. ૮
- જાવું જરૂર પરલોકમાં, નિજ દેહને પશુ ત્યાગીને;
જાવું જરૂર પરલોકમાં, જગ સ્નેહને પશુ ત્યાગીને ૯

(૧૫૦)

આવે ન કંઈ પણ સાથમાં, છે કર્મનાં ફળ સાથમાં.
બહુ અજિત પરલોકમાં, નથી જીવન ત્હારા હાથમાં. ૧૦

સંતો કહે. (૧૪૬)

ગજલ સોહિની

- સંતો કહે સંસારમાં, સત્સંગ નિત્ય કર્યા કરો;
સંતો કહે સંસારમાં, દુઃસંગ નિત્ય તજ્યા કરો. ૧
- સંતો કહે સંસારમાં, પ્રાણી ઉપર રાખો કૃપા;
સંતો કહે સંસારમાં, એકાંતમાં સુખ સર્વથા. ૨
- સંતો કહે સંસારમાં, પાપો થકી પાછા પડો;
સંતો કહે સંસારમાં, ક્રોધારિના સ્હામા લહડો. ૩
- સંતો કહે સંસારમાં, નિર્માનતા રાખો સદા;
સંતો કહે સંસારમાં, નવ કોઈને ઘો આપદા. ૪
- સંતો કહે સંસારમાં, શાંતિ સરખું સુખ નથી;
સંતો કહે સંસારમાં, ઉદ્દેગ સરખું દુઃખ નથી. ૫
- સંતો કહે સંસારમાં, પરલોકનું સાધન કરો;
સંતો કહે સંસારમાં, ભગવાનની ભક્તિ કરો. ૬
- સંતો કહે સંસારમાં, આત્મા સમા સહુ આત્મા;
સંતો કહે સંસારમાં, આત્માજ છે પરમાત્મા. ૭
- સંતો કહે સંસારમાં, નિર્લોભ નિર્મળ તત્વ છે;
સંતો કહે સંસારમાં, સચ્ચાઈ સાચું સત્વ છે. ૮
- સંતો કહે સંસારમાં, મૃત્યુ રહિત રહેવું નથી;
સંતો કહે સંસારમાં, લક્ષણ દુઃખદ લેવું નથી. ૯

(૧૫૧)

સંતો કહે સંસારમાં, આત્માજ કેવળ પ્રાપ્ય છે;
 એલે અજિત સંસારમાં, પણ સર્વને દુઃખપ્રાપ્ય છે. ૧૦

ચિંતા કરો નહી માનવી (૧૫૦)

ગજલ સોહિની.

- ચિંતા કરો નહી માનવી, ચિંતા કર્યાથી શું વળે;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, ચતુરાઈ ચિંતાથી બળે. ૧
- ચિંતા કરો નહી માનવી, તન તેજ પણ નિશ્ચય હઠે;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, આયુષ્ય પણ નિશ્ચય ઘટે. ૨
- ચિંતા કરો નહી માનવી, કાર્યો કરો આગળ ધસો;
 પાછા પડો કદિ તોય પણ, ઉદ્યમ કરી આગળ ધસો. ૩
- ચિંતા કરો નહી માનવી, થાશે વિજય એ બાણવું;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, પ્રારબ્ધનું બળ માનવું. ૪
- ચિંતા કરો નહી માનવી, દમયંતીની તસ્દી બુઝો;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, સીતા તણી વિપદા બુઝો. ૫
- ચિંતા કરો નહી માનવી, પાંડવ રહ્યા વનવાસમાં;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, ક્રિથી વસ્યા હુલ્લાસમાં. ૬
- ચિંતા કરો નહી માનવી, જન્મ્યા તમે છે હિંદમાં;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, આવ્યા તમે છે હિંદમાં. ૭
- ચિંતા કરો નહી માનવી, અત્તાર સુંદર આવિયો;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, સત્સંગ વિધિએ આપીયો. ૮
- ચિંતા કરો નહી માનવી, સત્સંગથી સુંદર બને;
 ચિંતા કરો નહી માનવી, વૈરાગ્યથી નિર્ભય બને. ૯

(૧૫૨)

ચિંતા કરો નહીં માનવી, શુભ જ્ઞાનથી નિર્ભય બનો;
અજિતાજિથ ચિંતા નવ કરો, ચૈતન્ય બળ પ્રતિપળ સ્મરો. ૧૦

નિર્ભય બનો હે આદમી. (૧૫૧)

ગજલ સોહિની.

- નિર્ભય બનો હે આદમી, ભય છે નહિ આત્મા વિષે;
નિર્ભય બનો હે આદમી, ભય નવ ઘટે મદો વિષે. ૧
- નિર્ભય બનો હે આદમી, નિર્ભય પણામાં શાંતિ છે;
નિર્ભય બનો હે આદમી, ભાગે હૃદયની શાંતિ છે. ૨
- નિર્ભય બનો હે આદમી, ભગવાનને વહાલા કરો;
નિર્ભય બનો હે આદમી, પ્રાકૃત હૃદય ને દૂર કરો. ૩
- નિર્ભય બનો હે આદમી, સંબંધીનાં મરણો વિષે;
નિર્ભય બનો હે આદમી, વહાલાં તણાં મરણો વિષે. ૪
- નિર્ભય બનો હે આદમી, ગુરૂદેવ કેરા મરણમાં;
નિર્ભય બનો હે આદમી, નિજ શિષ્ય કેરા મરણમાં. ૫
- નિર્ભય બનો હે આદમી, નિજ દેહ કેરા મરણમાં;
નિર્ભય બનો હે આદમી, રહેતાં પ્રભુના સ્મરણમાં. ૬
- નિર્ભય બનો હે આદમી, જીવાતું સઘણું જીવ છે;
નિર્ભય બનો હે આદમી, થાનારૂં સઘણું થાય છે. ૭
- નિર્ભય બનો હે આદમી, પાછા કદી પડશો નહીં;
નિજ ધર્મના રક્ષણ બદલ, તન જીવ પણુ રડશો નહીં. ૮
- નિજ દેશના રક્ષણ બદલ, કદિ કેદ જીવાતું બને;
પર પ્રાણીના રક્ષણ બદલ, નિર્ધનપણું આવી અરે. ૯

(૧૫૩)

એ દુઃખ તે ના દુઃખ પણુ, ચૈતન્ય અક્ષર આપણે.
લલતાં લલત સત્યો તણી, અનિતાબ્ધિ યોદ્ધાઓ બને. ૧૦

શૂન્ય છે. (૧૫૨)

ગજલ સોહિની.

- કામી જનોના કારણે, સઘળી દિશાઓ શૂન્ય છે.
લોભી જનોના કારણે, સઘળી દિશાઓ શૂન્ય છે. ૧
- ક્રોધી જનોના કારણે, સઘળી દિશાઓ શૂન્ય છે;
ત્હારી સુરત સાધ્યા પછી, ખીલ દિશાઓ શૂન્ય છે. ૨
- મૂર્ખા જનો પણ ખોલતા, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે;
આશક જનો પણ ખોલતા, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે. ૩
- વ્યભિચારી લોકો ખોલતા, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે;
માશુક બિચારી ખોલતી, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે. ૪
- દરબારી લોકો ખોલતા, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે;
ઘરબારી લોકો ખોલતા, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે. ૫
- હસનાર જન હાંસી કરે, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે;
કવિજન બધાએ ખોલતા, ત્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે. ૬
- સાચેજ સાચી વાત છે, મ્હારી દિશાઓ શૂન્ય છે;
ત્હારા વિના મ્હારે બધી, આજે દિશાઓ શૂન્ય છે. ૭
- ખીજે નજર કરતો નથી, ખીજું નજર આવે નહીં;
ખીજે નજર મુજ નાંખતાં. ખીજું નજર ભાવે નહીં. ૮
- મુજ શૂન્યમાંહી આંક છે, મુજ એકડામાં શૂન્ય છે;
આનાંદધનના દેશમાં, ખીજા પ્રદેશો શૂન્ય છે. ૯

(૧૫૪)

આત્મા તણા આ દેશમાં, ઉપદેશ જગના શૂન્ય છે;
જ્યાં વિશ્વ જનના એકડા, મહારે અજિત ત્યાં શૂન્ય છે. ૧૦

પ્રિયતમની શોધમાં. (૧૫૩)

ગજલ સોહિની.

- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, કળ્પે સહન કરવાં પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, મહેણાં સહન કરવાં પડે. ૧
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, વનમાંહી આથડવું પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, વસ્તી વિષે વસવું પડે. ૨
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, સંગીત સાંભળવું પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, પર્વત ઉપર ચઢવું પડે.
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, આકાશમાં ઉડવું પડે.
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, ભરચુદ્ધમાં લહવું પડે. ૪
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, વ્યસનો સકળ તજવાં પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, હથિયાર પણ સજવાં પડે. ૫
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, અસ ઝ તું વદવું પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, આસકિતમય બનવું પડે. ૬
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, લુખ્યુ સૂકું ખાવું પડે,
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, ઇચ્છા રહિત ગાવું પડે. ૭
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, દરકાર-જગ-તજવી પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, સરકારને તજવી પડે. ૮
- જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, અંધન અધાં તજવાં પડે;
જાતાં પ્રિયતમની શોધમાં, કદિ કોઇને પૂછવું પડે. ૯

(૧૫૫)

જાતાં અજિતની શોધમાં, શોધન જગત કરવું પડે;
જાતાં પ્રિતમની શોધમાં, શોધન હૃદય કરવું પડે. ૧૦

સાચા જ છો ગાંધી ત્હમે. (૧૫૪)

ગજલ સોહિતી.

- સંસારના બાબરના, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
સોદા કરો વ્યાપારના, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૧
- કરિયાણું સાચું ંહોરજો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
ગાફલ બની નવ ઘોરજો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૨
- બ્હોર્યા કરો છો વસ્તુને, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
સમન્યા નથી પણ તત્વને, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૩
- દેવાળિયા અંતે થશો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
જો ગમ કશી નવ રાખશો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૪
- હૈડા તાણી છે હાટડી, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
જોતા વણજની વાટડી, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૫
- ઉધાર આપ્યો માલને, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
જાણ્યો નહીં કંઈ તાલને, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૬
- વિશ્વાસ ચોરોનો કર્યો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
સહવાસ પાપીનો કર્યો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૭
- નિઃશ્વાસ અંત વિષે ઠર્યો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે;
શુભ માલ સહુ ચોર્યો ગયો, સાચાજ છો ગાંધી ત્હમે. ૮
- સાચેજ સાચું તોળજો, ઓ વિશ્વના ગાંધી ત્હમે;
સાચેજ સાચું ખોલજો, ઓ વિશ્વના ગાંધી ત્હમે. ૯

(૧૫૬)

તર્કટ બધાં તત્ક્ષણુ તજ્ઞે, અઞ્જિતાઞ્ધિ ઓ ગાંધી ત્હમે;
સત્સંગનાં સાધન સંજ્ઞે, ઓ વિશ્વના ગાંધી ત્હમે. ૧૦

પીઠા કરો. (૧૫૫)

ગજલ સોહિની.

- સત્સંગ રસનું પાન તો, શુભ ભાવથી પીઠા કરો;
આનંદ રસનું પાન તો, શુભ ભાવથી પીઠા કરો. ૧
- ખીજું કશું બોલો નહીં, બહુ પ્રેમથી પીઠા કરો;
બસ એક તું બોલ્યા કરો, ડોલ્યા કરો પીઠા કરો. ૨
- ત્યાગી વિતંડાવાદને, રસરાજને પીઠા કરો;
ત્યાગી જગતના નાદને, નિર્નાદ થઈ પીઠા કરો; ૩
- ત્યાગી જગતના લોભને, નિર્લોભ થઈ પીઠા કરો;
ત્યાગી જગતના ક્રોધને, નિઃક્રોધ થઈ પીઠા કરો. ૪
- ગંગા થકી પાવન પરમ, માટેજ તે પીઠા કરો;
સહુ ધર્મથી ઉત્તમ ધરમ, માટેજ તે પીઠા કરો. ૫
- બુકબો નથી ગરમાગરમ, માટેજ તે પીઠા કરો;
માખણુ થકી પણ છે નરમ, માટેજ તે પીઠા કરો. ૬
- અજ્ઞાન રોગો બંધ છે, માટેજ તે પીઠા કરો;
ચૈતન્ય શુદ્ધિ થાય છે, માટેજ તે પીઠા કરો. ૭
- ગાંબ થકી ઘણી ઘેન છે, માટેજ તે પીઠા કરો;
અમૃત સમી સુખદેણુ છે, માટેજ તે પીઠા કરો. ૮
- ભાવટ મટે ભવ રોગની, માટેજ તે પીઠા કરો;
કુખધા મટે સહુ શોકની, માટેજ તે પીઠા કરો. ૯

(૧૫૭)

માતા તણા પય પાનથી, ઉત્તમ ઘણું પીધા કરો;
સત્સંગ રસ મોક્ષાર્થ છે, અજિતાખિ તે પીધા કરો. ૧૦

વિશ્વાસ ના કરો. (૧૫૬)

ગજલ સોહિતી.

- જૂઠું વચન વહનારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
પરનારી કેરા ચારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૧
- હુચ્યાઈથી લાચારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
ને શઠ તણા સરહારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૨
- અંતઃકરણ પર શમ નહીં, વિશ્વાસ તેનો નવ કરો;
બાહ્યોંદ્રિયો પર દમ નહીં, વિશ્વાસ તેનો નવ કરો. ૩
- જપ જોગનું સાધન નહીં, વિશ્વાસ તેનો નવ કરો;
જ્યાં ઇષ્ટ આરાધન નહીં, વિશ્વાસ તેનો નવ કરો. ૪
- સુખમાં છકી જનારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
દુઃખમાં ડગી જનારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૫
- પર પ્રાણુને હરનારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
દુઃખ અન્યને દેનારનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૬
- હુદથી ઉપર વાચાળનો. વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
ચોરો અને ચાંડાળનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૭
- વ્યસનો તણા આધીનનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
પરધર્મીના આધીનનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૮
- પરમાર્થના પરિત્યાગીનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો;
ને સ્વાર્થના અનુરાગીનો, વિશ્વાસ કહિયે નવ કરો. ૯

(૧૫૮)

નિજ ધર્મના દ્રોહી તણો, વિશ્વાસ કદિયે નવ કરો;
નિજ દેશના દ્રોહી તણો, અગ્નિતાબ્ધિ ત્યાગ સદા કરો. ૧૦

ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. (૧૫૭)

ગજલ સોહિની.

- ધ્રુપદ વિષે પણ પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
ચોતાલમાં પણ પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૧
- શુભકાગમાં પણ પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
દીપચંદીમાં પણ પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૨
- કીડતાલ સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
મરદંગ સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૩
- સીતાર સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
તખલા બજવી પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૪
- સારંગી સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
ને ઝાંઝ સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૫
- પેટી બજવી પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
તંપૂર સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૬
- છેડી મજેની લૈરવી, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
છેડી મધુરી ધનાસરી, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૭
- હીરોળ સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
સારંગ સાથે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૮
- શુભ માલકોષે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો;
કલ્યાણ સૂરે પ્રભુ ભજન, ગર્જન કરી ગાજો ત્હમો. ૯

(१५९)

कादींगडामां प्रभु लज्जन, गर्जन करी गान्ते त्हमे;
 सधणा रसेो रागेो अजित, तावेो विषे गान्ते त्हमे. १०

अवतार त्हें शीदने धर्यो! (१५८)

गज्जल सोढिनी.

- सुअसिंधुने समर्या नही, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 विषयो धरी विसर्या नही, अवतार त्हें शीदने धर्यो. १
- परमार्थमां प्रीती नही; अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 निर्मज्ज गभी नीति नही, अवतार त्हें शीदने धर्यो, २
- आंति हुदयनी नव टणी, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 नवराध धरीये नव भणी, अवतार त्हें शीदने धर्यो. ३
- ज्य जेग साधन नव अन्यां, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 नव छष्ट आराधन कर्यां, अवतार त्हें शीदने धर्यो. ४
- पापो विषे पूरुणु भति, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 मनने गभी नही सन्भति, अवतार त्हें शीदने धर्यो. ५
- पंथात कीधी पारकी, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 निश्चय करी गति नारकी, अवतार त्हें शीदने धर्यो; ६
- द्वेषासि हूर कर्यो नही, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 शुभ संग मांडी ठर्यो नही, अवतार त्हें शीदने धर्यो. ७
- पूरुणु प्रपंच विषे रमे, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 पर प्राणीना देहो दमे, अवतार त्हें शीदने धर्यो. ८
- कंठास मध्य उदास नडि, अवतार त्हें शीदने धर्यो;
 शुद्ध वचनमां विश्वास नडि, अवतार त्हें शीदने धर्यो. ९

(૧૬૦)

વાણી સમું વર્તન નહીં, અવતાર ત્હેં શીદને ધર્યો;
ને દેવનાં દર્શન નહીં, અજિતાખિંધ ભવ શીદને ધર્યો. ૧૦

ત્હારાચરણે ફરિયાદ છે. (૧૫૬)

ગજલ સોહિની.

- તુજ ચરણમાં એ નાથજી, મહારી પ્રબળ ફરિયાદ છે;
એ હાથ બેડી વીનવું, મહારી પ્રબળ ફરિયાદ છે. ૧
- આંસુ વહાવી વીનવું, મહારી પ્રબળ ફરિયાદ છે;
તમ્હનેય તેની યાદ છે, મહારી પ્રબળ ફરિયાદ છે. ૨
- પય આપતી ગાયો ઉપર, તલવાર એ ફરિયાદ છે;
પય આપતી બકરી ઉપર, તલવાર એ ફરિયાદ છે. ૩
- નિર્દોષ આ હરણી ઉપર, તલવાર એ ફરિયાદ છે;
પય આપતી ભેંસો ઉપર, તલવાર એ ફરિયાદ છે. ૪
- ના સાંભળી જગના જને, તો આપને ફરિયાદ છે;
મિત્રોનું કંઈ ચાલ્યું નહી, તો આપને ફરિયાદ છે ૫
- મહાઈ કંઈ ચાલ્યું નહી, તો આપને ફરિયાદ છે.
રનેહીવું કંઈ ચાલ્યું નહી, તો આપને ફરિયાદ છે. ૬
- મુજ પ્રાણુશી ચકલી ઉપર, બંદૂક એ ફરિયાદ છે;
મુજ પ્રાણુશી બગલી ઉપર, બંદૂક એ ફરિયાદ છે. ૭
- મુજ પ્રાણુશી બતકો ઉપર, બંદૂક એ ફરિયાદ છે;
નિર્દોષ વન પાંખી ઉપર, બંદૂક એ ફરિયાદ છે. ૮
- અમમાં વસ્યો જે આતમા, એવોજ છે તેઓ વિષે;
જેવાં અમોમાં હૃદય છે, એવાંજ છે તેઓ વિષે. ૯

(૧૬૧)

- જેવા અમોમાં લાવ છે, એવાજ છે તેઓ વિષે;
 જેવા અમોમાં લ્હાવ છે, એવાજ છે તેઓ વિષે. ૧૦
- તેઓ અજીત બોલી શકે, તેઓય પણ ચાલી શકે;
 તેઓ અજિત માનવ તણી, પેઠે મધુર મ્હાલી શકે. ૧૧
- વળી એમને માનવ સમો, સંસાર ને પરમાર્થ છે;
 એવું છતાં તેઓ ઉપર, તલવાર એ ફરિયાહ છે. ૧૨

પરલોક કેરી વાટ છે. (૧૬૦)

ગજલ સોહિની.

- ગિરિરાજથી ગહુવર ઘણી, પરલોક કેરી વાટ છે;
 પથર થકી કઠુંણ ઘણી, પરલોક કેરી વાટ છે. ૧
- શામાંચ ઊર્ધ્વ કરાવતી, પરલોક કેરી વાટ છે;
 જન વીરનેય ડરાવતી, પરલોક કેરી વાટ છે. ૨
- તર્કટ જરા ચાલે નહીં, પરલોક કેરી વાટમાં;
 જૂઠાંધ પણ ચાલે નહીં, પરલોક કેરી વાટમાં. ૩
- લાંચો તાણું ત્યાં જોર નહીં, પરલોક કેરી વાટમાં;
 વસમી ઘણીએ વિષયો, પરલોક કેરી વાટ છે. ૪
- તાપો ઘણા તપવા પડે, પરલોક કેરી વાટમાં.
 મારો ઘણા સહેવા પડે, પરલોક કેરી વાટમાં. ૫
- કાંટા ઘણા ખમવા પડે, પરલોક કેરી વાટમાં;
 અપમાન સહેવું ખાસ છે, પરલોક કેરી વાટમાં ૬
- કર્મો તણું ફળ આપતી, પરલોક કેરી વાટ છે;
 જન દુષ્ટનેજ દબાવતી, પરલોક કેરી વાટ છે. ૭
- ૧૧

(૧૬૨)

- હિંસક તણી હિંસા અને, પરલોક કેરી વાટમાં;
 લક્ષક તણું લક્ષણ અને, પરલોક કેરી વાટમાં. ૮
- પાપી જનો પસ્તાય છે, પરલોક કેરી વાટમાં;
 કામી જનો કરમાય છે, પરલોક કેરી વાટમાં. ૯
- માટે દયા દમ પાળવાં, પરલોક કેરી વાટ છે;
 સમજ અજિત ડગ માંડવાં, પરલોક કેરી વાટ છે. ૧૦

વહાલા તણાં દર્શન વિના. (૧૬૧)

ગજલ સોહિતી

- વનમાં વસે વહાલમ અને, મહારૂં અહીં શું કામ છે;
 વહાલમ તણા વિરહો ખમી, મહારૂં અહીં શું કામ છે. ૧
- પ્રેમે ભરલાં પંખીડાં, પ્રેમે ભરલાં માનવી;
 વહાલમ વસે જે સ્થાનમાં, ત્યાં સો અયોધ્યા બાણુવી. ૨
- આત્મા વિના કાયા સુની, માનવ વિના માયા સુની;
 પુત્રો વિના બાયા સુની, પ્રસુતા વિના દાયા સુની. ૩
- દુષ્ટા વિના દુષ્ટિ સુની, લોભી સુના વણુ દામ છે;
 સો સો અયોધ્યા બાણુવી, જ્યાં પ્રાણુના પ્રિય રામ છે. ૪
- વહાલાં વિના વૃક્ષો સુનાં, વહાલાં વિના વેદિ સુની;
 વહાલાં વિના મંદિર સુનાં, વહાલાં વિના વાણી સુની. ૫
- વહાલાં નથી જે દામમાં, નિશ્ચય સુનાં તે ઠામદે;
 સો સો અયોધ્યા બાણુવી, જ્યાં પ્રાણુ પ્યારા રામ છે. ૬
- વહાલાં તણા અસ્તિત્વમાં, વહાલાં તણી સાન્નિધ્યમાં;
 સુનું છતાં લાગે ભયું, ભાસે જગત આનંદમાં. ૭

(૧૬૩)

કયા તજીને છાંયડી, હાલત વિલોકો કેમ છે;
બહાલાં વિના બહાલાં તણાં, બહાણાં વિલોકો એમ છે. ૮

બહાલાં તણા સહામા જતાં, પ્રિયતા પગોને આવતી;
બહાલાં તણું સુખ નિરખીને, પ્રિયતા નયનને આવતી. ૯

બહાલાં વસે જે દેશમાં, એની ઉતાડું આરતી;
બહાલાં અજિત દર્શન વિના, આનંદ આવે કયાં થકી. ૧૦

ચાલ્યા કરે. (૧૬૨)

ગદ્ય.

સરિતાનું ખળખળ કરતું પાણી ચાલ્યા જ કરે;

ધીમો મંદ પવન પણ ચાલ્યા જ કરે;

ઉભી રહીને રેલ્વેઓ ચાલ્યા કરે;

મહારા હૃદયની શ્વાસાઓ ચાલ્યા કરે.

આનંદ આપનારો આકાશે,—

ચન્દ્ર પણ ચાલ્યા કરે;

બધી તારકાઓમાં ભર્ગ પૂરનારો,—

ભાસ્કર રાજ ચાલ્યા કરે.

પ્રકૃતિ ચાલ્યા કરે, વિકૃતિય ચાલ્યા કરે,

એ બધાની સ્પર્ધા કરીને,—

હવે—આ રસભર જીવન—

પ્રિયતા અને નિત્ય સુખનો સાગર;

અતિ રમ્ય, ને અતિ મધુર,

(૧૬૪)

પ્રિયતમ મૂર્તિને ભેટવા કાળે;

આલ્યા કરે.

સ્મિત મુખે ગુણ વધા કે;

ધર્મલાલ.

સુરતા વીજા કાર્યે હતી. (૧૬૩)

ગદ્ય.

જગતની રમ્યતા અને માધુર્ય,-

ભરી વસ્તુઓ;

મહારી સન્મુખ હતી-અને છે.

છતાં હું-

સાચું જ કહું છું કે,-

તેઓને મહેં જોઈ નથી.

કારણ કે;

મહારી મનોવૃત્તિ ખીજે હતી.

જુઓ—

અનુભવી કહે છે કે, ખાણ કર્તાની-

આગળ થઈને,

આખીય અવનીપતિની સેના ગઈ;

અને પંથીરા એ પૂછ્યું.

કેટલું લશ્કર હતું ?

ત્યારે તે બોલ્યો કે; મહેને તેની,

(૧૬૫)

ખબર નથી. મહારી સુરતા આ-
 મહારા કાર્યમાં હતી.
 શ્રોતાએ વિનય કર્યો; સદ્ગુરૂ બ્રાહ્મણ-
 ધર્મલાલ.

માયાજાલ (૧૬૪)

ગદ્ય

કપોત ને કપોતની પત્નીએ ઘર માંડયું;
 જગતનો રસમય લહાવો લેતાં,-
 બે બાળક સાંપડ્યાં,-
 રમાડે, ચૂમે, ખવાડે અને—
 જીવન નિર્ગમન કરે.
 બચ્ચાં નીચે હતાં; પંખી વૃક્ષ ડાળે-
 નાનકડાં બાણુડાં ઉપર-
 પારધીએ જાળ પાથરી;
 માત પિતાને અશ્રુપાત થયો.
 ઉછરતાં બાણુડાંને વહન કરનારી,
 માતા છોડાવા જાળ પર પડી.
 પણ તે તત્ક્ષણેજ સપડાણી;
 પ્રિય પિતાની પણ એજ ગતિ.
 કેઈ શુદ્ધ સંતે જોયું; તેઓશ્રી
 કાર્ણવ્ય પૂર્ણ નયને રહ્યા.

(૧૬૬)

કોણ છોડાવે-કોને ?

જોયો સંસારિડાનો તાલ.

મા પડ પંખિડા ?-

સંસાર એ માયાબળ છે.

મહાવીર તું (૧૬૫)

ગઝલ.

- આત્માજ છે પરમાતમા, કહેનાર એ મહાવીર તું;
 મુખ છે બધું એકાંતમાં, કહેનાર એ મહાવીર તું. ૧
- મુખ છે બધું જગ ત્યાગમાં, કહેનાર એ મહાવીર તું;
 આનંદ છે અધ્યાત્મમાં, કહેનાર એ મહાવીર તું. ૨
- પ્રાણી તણું રક્ષણ કરો, કહેનાર એ મહાવીર તું;
 ઇન્દ્રિય ઉપર નિયમન કરો, કહેનાર એ મહાવીર તું. ૩
- વાણી ઉપર સંયમ કરો, કહેનાર એ મહાવીર તું;
 હલવો નહિ કો દીલને, કહેનાર એ મહાવીર તું. ૪
- રહેવાય નહીં ત્યાં જિન થકી, કહેનાર એ મહાવીર તું;
 રહેવાય નહીં અજિતાબિધથી, કહેનાર એ મહાવીર તું. ૫

પ્રભુનું દ્વાર (૧૬૬)

ગઝલ.

- આલો પ્રભુના દ્વારમાં, આનંદ રસની રેલ છે;
 આલો પ્રભુના દ્વારમાં, અમૃત રસોની વેલ છે. ૧
- આલો પ્રભુના દ્વારમાં, પ્રિય ભોગની છેવટ સ્થિતિ;
 આલો પ્રભુના દ્વારમાં, અવતારની ઉત્તમ સ્થિતિ. ૨

(૧૬૭)

- ચાલો પ્રભુના દ્વારમાં, પતિ પત્નીની છે એકતા;
 ચાલો પ્રભુના દ્વારમાં, શશી સૂર્ય પશુ અંખા થતા. ૩
- ચાલો પ્રભુના દ્વારમાં, વાણી થકી પર વસ્તુ છે;
 ચાલો પ્રભુના દ્વારમાં, મુખડું મધુડું હસ્તુ છે. ૪
- ચાલો પ્રભુના દ્વારમાં, હૃદયે પ્રિતમ આવી વસે;
 ચાલો અજિત એ દ્વારમાં, આનંદધન નિર્મળ હસે. ૫

સંતોને ઉપદેશ. (૧૬૭)

ગજલ.

- સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, નિર્મળ સદા યોલો વચન;
 સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, નિર્મળ સદા રાખો રચન.^૧ ૧
- સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, નિર્મળ સદા રાખો વહન;
 સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, વશ રાખજો નિત્યે મહન. ૨
- સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, સહુ પ્રાણી પર કૃષ્ણા કરો;
 સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, ભગવાન ને સમર્યા કરો. ૩
- સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, નિર્મળ સદા રાખો સ્મરણુ;
 સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, ભગવાન છે તારણુ તરણુ. ૪
- સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, ભગવાન છે અલરાભરણુ;^૨
 સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, ભગવાન કહી પામો મરણુ. ૫
- સૌ સંતનો ઉપદેશ કે, આત્માજ અમૃતતું ઝરણુ;
 અજિતાબ્ધિનો ઉપદેશકે, ખસ એક તું એ ઉચ્ચરણુ. ૬

૧ કરણી. ૨ દિનદયાળ-ખાલીને પણ ભરનાર.

(૧૬૮)

પ્રમુમય જીવન. (૧૬૮)

ગદ્ય.

વીરતા અને ભકિત ભર્યો;
 દીવ્ય દક્ષિણ દેશ,
 ગામે ગામ સાધુ સંતની;
 ફરે જમાત,
 નામદેવના ત્યાં આજે સંતોને;
 લોજન પ્રસાદ હતો,
 પંકિત ખેડી વીઠોળાતું;
 સ્મરણ થયું,
 પીરસવાને પ્રસાદ આવ્યો;
 એટલામાં,
 એક ફૂતરો રેટલીનો ઝુડો;
 લઇને નાઠો,
 ભકતરાજ ઘીની વાઢી લઇને;
 પાછળ પડ્યા,
 ઉભા રહો પ્રભુ ! ઘી વિનાતું;
 લોજન પાચન નહીં થાય,
 ફૂતરાના શરીરમાંથી દીવ્ય;
 અવાજ નીકલ્યો.
 ભકત ! તહે મહેને શી રીતે ઓળખ્યો ?
 ભકત યોલ્યો-પ્રભુ ? તહેમે;
 કયા શરીરમાં નથી ?
 અનેક રૂપાય વિષ્ણવે નમઃ
 એક સરખો આત્મા સર્વત્ર ઝળકે છે. (જોત્રાયા)

(૧૬૯)

મલો વકીલ. (૧૬૯)

ગદ્ય.

પ્રેમી, પરમાર્થી, સહૃદય;
 ધીચારે ભલો વકીલ;
 સરિતાનો પૂલ ઓળંગી;
 ન્યાય મંદિરમાં બાય છે.
 નીચે કાઠવમાં એણે શું જોયું ?
 એક હરણનું બચ્ચું-તેમાં;
 ભરાઈ રીબાતું, આર્દ્ર-સજલ તહેનાં નેત્ર હતાં.
 નીચે ઉતરી કરૂણાભર્યા અંતઃકરણે;
 તે દયાળુ માનવે તહેને બહાર કાઢ્યું.
 પરંતુ કાઠવ તહેના સ્વચ્છ વસ્ત્રો પર લાગી ગયો.
 સમય થઈ ગયો હતો માટે;
 એમજ ન્યાયાલયે જવું પડ્યું.
 મિત્રે પૂછ્યું, ભાઈ ! કેમ આમ ?
 વકીલે નિવેદિત કર્યું સર્વ વૃત્તાંત.
 તહેની દયા માટે સર્વત્ર હર્ષ ધ્વનિ છવાઈ ગયો.
 પ્રશંસા થવા લાગી, ધન્ય ?
 વકીલે નમ્રતાથી કહ્યું-પીડાતા પ્રાણીને;
 જોઈ ચહાઈ હૃદય પીડા પામ્યું.
 મહારા હૃદયની પીડા;
 નિવારવા હરણીના બચ્ચાને;
 બહાર કાઢ્યું; એમાં પરમાર્થ શાનો ?
 મિથ્યા વખાણોમાં; રચમાત્ર રાચવું-
 એ નથી કર્તાવ્ય માનવીનું.

(१७०)

अहो परमार्थ ? (१७०)

गद्य.

जुओ ! मेघरथ ने वज्रायुध समो जुनो राज शिभि—

शरणागतनुं रक्षयु करवाभां;

हुतो सदा तत्पर.

वनभां आश्रमे तपश्चर्यां यालु हुती;

ऐवाभां;

अेक कपोत पाछण आन पख्यो,

ण्डीनो णीयाशे कपोत;

शरणागत रक्षक-शिभिना अे णोणे पडयो.

आनने;

शिभिअे कल्लुं; स्तंभन डो ?

दयाभण्णे र्हरे

महाइं लक्ष्य पडावी पाप-

ना ण्डोरशो राजवी ! आन ओदयो;

अदलाभां महाइं मांस तुं आ ?

राज अेम ओदयो.

अंते पोतानुं मांस कापी; कपोतनी-

तुला करी; पणु मांस तो ओधुं न;

अंते, पक्षीराज ! आयुं य शरीर आ-

तपस्वीनुं आओ. शरणागत कपोत नही न भणे.

त्यां आन न्होतो. हुता ? साक्षात् प्रभु-

दर्शन.

अहो दया ? अहो परमार्थ ? ?

(૧૭૧)

સત્સંગ (૧૭૧)

કર્મને કરવું હોય તે કરે—એ રાગ.

સમાગમ સંત તણો જો કરે, તોજ તે ઉત્તમ પદને વરે;
 ધ્યાન જો સત્ સંગતનું ધરે, તોજ તે પરમાત્મ પદ વરે.—ટેક.
 મલિન પાણી ગંગાને મળતાં, ગંગા થઈને ઠરે;
 સ્નાન કરે સઘળાં ભાવિક જન, આત્મિક જન ઉચ્ચરે. સમા૦ ૧
 પાર્શ્વ મણીનો સ્પર્શ થવાથી, લોહની જાતિ ટળે;
 સુંદર સુવરણ થાય તતક્ષણ, રૂપમાં રૂપ જ મળે. સમા૦ ૨
 સંત પુરૂષનો સુંદર સંગમ, પાપ બધાં પ્રજ્વળે;
 અંતર દોષો અળગા થાતાં, નિર્મળતાં નિકળે. સમા૦ ૩
 સંત સમાગમ દુર્લભ સૌથી, ભાવ ભીતરમાં ભરે;
 લખ ચોરાશી કેરી હરકત, હરેક વાતે હરે. સમા૦ ૪
 પાપી જન તો પાવન બનશે, વિભુમાં વૃત્તિ વળે;
 પરમેશ્વરના પહારવિંદથી, ચિત્ત ઘડી નવ ચળે. સમા૦ ૫
 માનવ ભવનો મોંઘો લહાવો, સહજ વાતમાં સરે;
 સત્ સંગત શાણા જન કરજો, અજિત આત્મ ઉદ્ધરે. સમા૦ ૬

તું મહાવીર. (૧૭૨)

કર્મને કરવું હોય તે કરે—એ રાગ.

કરણી કદી ત્હારી તું કરે, તોજ તું મહાવીર થઈને ઠરે;
 હૃદયમાં અધ્યાત્મ ઉતરે, તોજ તું મહાવીર થઈને ઠરે. ટેક.
 પશુ કેરાં તો થાય પગરખાં, પગનું રક્ષણ કરે;
 પશુ ત્હારું તો કાંઈ બને નહીં, વાત ન એ વિસરે. કરણી ૧

(૧૭૨)

બ્ને આ તરૂવર ક્ષ્ણ આપે છે, છાયા દેતું મરે;
 અતે પણુ સૂકાં કાષ્ઠોથી, પરમારથ રસ ઝરે. કરણી ૨
 સુદર કલરવ પંખી કરતાં, ગાયન ગાતાં રૂરે;
 વિસરાવે જગ કેરાં દુઃખડાં, પરમારથી દુઃખ હરે. કરણી ૩
 માનવ ભવને પામ્યો તો પણુ, બહાલમને ના વરે;
 પાપ ભરેલી કરણી કરતો, દીલમાંહી નવ ડરે. કરણી ૪
 ઉત્તમ નરની કાયા પામી, ધ્યાન ધણીતું ધરે;
 દેહ ગેહની સ્મૃતિ વિસારી, ભવ સાગરને તરે. કરણી ૫
 કેવળજ્ઞાન ઘડી લે પ્રાણી, સકળ સૂરિ ઉચ્ચરે;
 અજિતસાગરની શિક્ષા સમજી, સોહંથી સુખ સરે. કરણી ૬

વહાલી લાગે છે (૧૭૩)

ગઝલ.

અમારા દેશની વસ્તિ, અમોને બહાલી લાગે છે;
 અમારા જન્મની ભૂમિ, અમોને બહાલી લાગે છે. ટેક.
 અમારા દેશના બાગો, અમારા દેશના યાગો;
 અમારા દેશની છાગો, અમોને બહાલી લાગે છે. અમારા ૧
 અમારા દેશના પ્રાણી, અમારા દેશના ધ્યાની;
 અમારા દેશની વાણી, અમોને બહાલી લાગે છે. અમારા ૨
 અમારા દેશના ઝાડો, અમારા દેશના પહાડો;
 અમારા દેશની વાડો, અમોને બહાલી લાગે છે. અમારા ૩
 અમારા દેશના ધર્મો, અમારા દેશનાં કર્મો;
 અમારા દેશની શર્મો, અમોને બહાલી લાગે છે. અમારા ૪

(૧૭૩)

અમારાં દેશી પક્ષીઓ, અમારી દેશી રમણીઓ;
 અમારા દેશની નદીઓ, અમોને ંહાલી લાગે છે. અમારા પ
 અમારા દેશના નેતા, મરણુથી જે નથી ખડીતા;
 અનિત ભક્તિ એ બાંધવની, અમોને ંહાલી લાગે છે. અમારા ૬

માતૃભૂમિને. (૧૭૪)

કર્મને કરવું હોય તે કરે—એ રાગ.

અમોને ઘટમાં એતું ધ્યાન, અમારો સ્વદેશ હિન્દુસ્થાન;
 અમારા મનમાં એતું માન, અમારો સ્વદેશ હિન્દુસ્થાન.—ટેક.

હિમાલય ઉત્તરમાં આપે, જોગી જતિતું ધામ;
 વનસ્પતિ ખીલે વિધવિધની, ઉપજાવે આરામ. અમારો-૧

દક્ષિણમાં રામેશ્વર રાજે, સાગર અતિ છલકાય;
 રામે બાંધી પાજ હતી ત્યાં, મહિમા હજીય મનાય. અમારો-૨

પશ્ચિમમાં શ્રી કૃષ્ણની નગરી, દ્વારામતી સુખધામ;
 ભારત કેરા રક્ષણ કર્તા, શોભ્યા જ્યાં સુખધામ. અમારો-૩

પૂર્વ વિષે શ્રી જગન્નાથજી, સમેતશિખર સોય;
 તીર્થકરના પાદ પગથી, જય વાળો ગિરિ જોય. અમારો-૪

તપવાળા જ્યાં તપ આરાધે, જપતા પ્રભુના જાપ;
 જોગી જન મનવૃત્તિ સમેટે, આત્મરૂપ થઈ આપ. અમારો-૫

પાવન જનની પાવન ભૂમિ, પાવન નદીનાં નીર;
 કર્મયોગીની કર્મભૂમિ છે, ગાન કરૂં ગંભીર. અમારો-૬

એ દેવીની સેવા માટે, અર્પણ મુજ તન પ્રાણુ;
 અનિત સૂરિ કર જોડી આપે, માતૃભૂમિને માન. અમારો-૭

(૧૭૪)

પ્રમુના પ્યારા. (૧૭૫)

ગઝલ.

પરાર્થે કામ કરનારા, પરાર્થે હામ ધરનારા;
 પરાર્થે વાણી વહનારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. ટેક.
 પરાર્થે પ્રાણુ આપે છે, પરાયા કષ્ટ કાપે છે;
 પરાર્થે દાન દેનારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. પરાર્થે-૧
 પરાર્થે જાગનારા જે, પરાર્થે ઉંઘનારા જે;
 પરાર્થે ધ્યાન ધરનારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. પરાર્થે-૨
 ગણુ છે હું જ ને તું જે, પરાર્થે વાપરે હું ને;
 પરાર્થે પંથ જાનારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. પરાર્થે-૩
 પરાર્થે વૃક્ષના જેવા, પરાર્થે પાણીના જેવા;
 પરાર્થે ગાન ગાનારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. પરાર્થે-૪
 પરાર્થે જે રૂઠન કરતા, પરાર્થે જે સઠન કરતા;
 પરાર્થે વાત ચહાનારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. પરાર્થે-૫
 પ્રભુને હો સદા બહાલા, બીજા ઠાલા બધા ચાળા;
 અજિત એ નેત્રના તારા, પ્રભુને પ્રાણુ પ્યારા છે. પરાર્થે-૬

અર્પણ છે. (૧૭૬)

ગઝલ

અમારા દેશના માટે, અમારું આ જીવન ધન છે;
 અમારા દેશના માટે, અમારા પ્રાણુ અર્પણુ છે. ટેક.
 અમારા દેશના બહાલા, અમારા એજ છે બહાલા;
 અમારા દેશના દુશ્મન, અમારા ખાસ દુશ્મન છે. અમારા-૧

(૧૭૫)

૧ અમારા દેશના બાંધવ, અમારા એજ બાંધવ છે;
 અમારી કાંતિ જોવાતું, અમારો દેશ દર્પણુ છે. અમારા-૨
 અમારા દેશના પંડિત, અમારા એજ છે પંડિત;
 અમારા દેશતું જોખન, અમારું એજ જોખન છે. અમારા-૩
 અમારા દેશની લીલા, અમારી એજ લીલા છે;
 અમારા દેશતું બંધન, અમારું એજ બંધન છે. અમારા-૪
 અમારા દેશની ઈજ્જત, અમારી એજ ઈજ્જત છે;
 અમારા દેશતું રૂંધન, અમારું એજ રૂંધન છે. અમારા-૫
 અમારા દેશનો આનંદ, અમારો એજ આનંદ છે;
 અજિત નિજ દેશનાં તનમન, અમારાં એજ તનમન છે. અ.-૬

આજના બાલકોને. (૧૭૭)

ગઝલ.

૨નૃપ એક શીવાળુ હતો, એવું કહાપિ ના કહો;
 નરદેવ શીવાળુ હતા, એવું સદા બાળક ! કહો. ૧
 બળવાન લૂટારું હતો, એવું કહાપિ ના કહો;
 પણ દેશના રક્ષક હતા, એવું સરસ લાણુતા રહો; ૨

૧ આત્મભાવે બધા બન્ધુ છે. દુસ્મન માણુસ નહિ પણ
 અસત્ તંત્ર છે.

૨ કેટલાંક પુસ્તકોમાં દેશોદ્ધારક અને ધર્મોદ્ધારક મહાપુરુષોને
 આવ્યો હતો. ગયો હતો. કપટી હતો, નાદાન હતો, વિગેરે તુરુચ શબ્દો
 લખવામાં આવે છે અને બાળકો વાંચે છે. અંતે એ બાળકોને જીવન
 પર્યંત એવાજ સંસ્કાર પડી જાય છે. એને ઉદ્દેશીને આ કાવ્ય
 લખવામાં આવ્યું છે.

(૧૭૬)

- નૃપ એક કૃષ્ણ થયો હતો, એવું કદાપિ ના કહો;
 યોગેશ કૃષ્ણ થયા હતા, એવું મધુર ભણુતા રહો. ૩
- મહાવીર એક થયો હતો, એવું કદાપિ ના કહો;
 મહાવીર એક પ્રભુ હતા, એવું સુભગ ભણુતા રહો. ૪
- નૃપ એક રામ થયો હતો, એવું કદાપિ ના કહો;
 શ્રીરામચંદ્ર પ્રભુ હતા, એવું અજિત ભણુતા રહો. ૫

જાતા રહ્યા—(વૈરાગ્ય ભાવના) (૧૭૮)

ગઝલ.

- વાણીય પણ મીઠી હતી, જેઓ વગર ગમતું નહોં;
 પ્રતિમા મધુરતર લાગતી, મુજ મિત્ર એ ચાલ્યા ગયા. ૧
- અમૃત વચનમાં વર્ષતું, અમૃત નયનમાં વર્ષતું;
 મૂર્તિ મધુરી લકિતની, મુજ તાત એ ચાલ્યા ગયા. ૨
- અધ્યાત્મના પંથે જતાં, સમભાવ સૌમાં રાખતા;
 અમ નજરથી અળગા બની, ગુરૂદેવ પણ ચાલ્યા ગયા. ૩
- લીંબાય ભૂમિ જે વડે,—ને ધાન્ય અમૃત સમ ઉગે;
 આષાઢમાં ધુધવાટતા, વર્ષાદે પણ ચાલ્યા ગયા. ૪
- લાગે હવે અધું જીવન, બળિને રહેલા વૃક્ષ સમ;
 રસના ઝરણુયુત પવતો,—ના રસ અજિત ચાલ્યા ગયા. ૫

(૧૭૭)

एवुं भणो. (૧૭૯)

ગઝલ.

પશુઓ^૧ વિષે આત્મા નથી, સ્વપ્નેય એવું નવ લણો;
 આત્મા જરૂર એમાં વસ્યો, બાળક ! તમો એવું લણો. ૧
 પંખી વિષે આત્મા નથી, સ્વપ્નેય એવું નવ લણો,
 આત્મા જરૂર એમાં વસ્યો, એવું મધુર લણુતર લણો. ૨
 કાફર બધા છે હિન્દુઓ, સ્વપ્નેય એવું નવ લણો;
 લાયક બધા છે હિન્દુઓ, એવું મધુર લણુતર લણો. ૩
 માતાની સેવા છે અહિં, એવું મધુર લણુતર લણો;
 પિતાની સેવા છે અહિં, એવું મધુર લણુતર લણો. ૪
 આશ્ચર્ય સેવા છે અહિં, એવું મધુર લણુતર લણો;
 મધુરી દયા પણ અત્ર છે, એવું અજિત લણુતર લણો. ૫

भारतभूभि अम—कामनी. (૧૮૦)

ગઝલ.

સૌંદર્ય તનપર તરવરે, માધૂર્ય સુખમાંથી ઝરે;
 લાવણ્ય સઘળે વિસ્તરે, પરનારી પણ શું કામની ? ૧

૧ વિદેશી હિંસક લોકોના સિદ્ધાંતોમાં માનવ વિના પશુ પંખી-
 ઓમાં આત્મા નથી એમ માનવામાં આવે છે. અને એવા રાજ્યધર્મના
 સંસ્કારો અમારાં આર્ય બાળકો ઉપર પડી જવા સંભવ રહે છે, એમ
 ન થવા પામે માટે આ કાવ્ય લખાયું છે.

૧૨

(૧૭૮)

દ્રુધાળી હો રૂપાળી હો, અલમસ્ત હો કે શકત હો;
 શૃંગે શરીરે સુભગ હો, પર ગાવડી શું કામની ? ૨
 સ્નેહાળી હો મર્માળી હો, હૃદયે અતીવ દયાળી હો;
 વળી વિશ્વમાં વિખ્યાત હો, પર માવડી શું કામની ? ૩
 રસવંતી હો બળવંતી હો, કળવંતી હો રૂળવંતી હો;
 સઘળા ગુણે સમલકૃતા, પર ભૂમિકા શું કામની ? ૪
 રસવંતી હોકે નિરસ હો, ગાંડી અગર કે ઘેલી હો;
 ભોળી અજિત ભારત ધરા, અમને સદા છે કામની ૫

વશ કામ કરવો કઠિન છે. (૧૮૧)

ગઝલ.

સહેલું ઉડન આકાશનું, સહેલું ગમન પાતાળનું;
 સહેલું સમરનું યુદ્ધ છે, વશ કામ કરવો કઠિન છે. ૧
 નજરો નજર જોયાં જઈ, જળ ઝાંઝવાનાં વ્યર્થ છે;
 પળવારનું સુખ ક્ષણિક પણ, વશ કામ કરવો કઠિન છે. ૨
 જઈ સૂર્યરથને ભેટવું, શશીરાજને જઈ પકડવો;
 છે સરળ શત્રુ વિહારવા, વશ કામ કરવો કઠિન છે. ૩
 સહેલો પકડવો સિંહને, સહેલો પકડવો હરિતને;
 સહેલો પકડવો સર્પને, વશ કામ કરવો કઠિન છે. ૪
 માટે પતિવ્રત સાચવો,—ને પત્નીવ્રત પણ સાચવો;
 અજિતાબ્ધિ શિવસુખ ધારણે, વશ કામ કરવો કઠિન છે. ૫

(૧૭૯)

પરલોકમાં કયાંથી મળે ? (૧૮૨)

ગઝલ,

- દીધાં નહીં અહીં દાન તો, પરલોકમાં કયાંથી મળે ?;
 દીધાં નહીં અહીં માન તો, પરલોકમાં કયાંથી મળે ? ૧
- અહીં પ્રાપ્ત જ્ઞાન નથી કર્યું, પરલોકમાં કયાંથી મળે ?;
 સંપ્રાપ્ત ધ્યાન નથી કર્યું, પરલોકમાં કયાંથી મળે ? ૨
- અહીંતું સજેલું ભાતું તે, પરલોકમાં જઈ ખાવું છે;
 અહીંયાં સજ્યા નહીં સાજને, પરલોકમાં કયાંથી મળે ? ૩
- વસ્ત્રો દીધાં નહીં અત્ર પછી, પરલોકમાં કયાંથી મળે ?;
 પાયાં નહીં પાણી અહીં, પરલોકમાં કયાંથી મળે ? ૪
- સાધન સજે સાધન સજે, પરલોક મહોટી વાટ છે;
 તૈયારી અજિત નવ કરી, પરલોકમાં પછી શું મળે ? ૫

વશકર્યા. (૧૮૩)

ગઝલ.

- કુંભસ્થળો જઈ લેદતા, મદમસ્ત કુંજર રાજના;
 કે સિંહને સંહારતા, તે કામિનીયે વશ કર્યા. ૧
- વસ્તી તણ વનમાં વસ્યા, પર્વત ઉપર પાવક તપે;
 એવા મહા યોગીજનો, -ને કામિનીયે વશ કર્યા. ૨
- તલ્વાર કેરા ધાવને, નિજ છાતી ઉપર ઝીલતા;
 એવા અડગ ખળવાનને, પણ કામિનીયે વશ કર્યા. ૩

(૧૮૦)

પરિત્યાગ અન્ન તણો કર્યો, પરિત્યાગ પણ પાણી તણો;
એવા સમાધિ-નિષ્ઠને, કદિ કામિનીયે વશ કર્યો. ૪
એવી અજિત શક્તિ છતાં,—યે નામ અખળા ધારતી;
યોગી શૂરા કે ભોગીઓ,—ને કામિનીયે વશ કર્યો. ૫

સુખના સમયની છાંયડી (૧૮૪)

ગઝલ.

સુખના સ્વરૂપની છાંયડી, દુઃખના સમય વિશ્રામ છે.
ગૃહ કાજની અર્ધાંગિની, સંસારની સ્ત્રી દેવ છે. ૧
મનના ઉમળકા કાઢવા, અંતર તણો આરામ છે;
તનને તપવતા તાપને, ઘડિ શાંત કરવા ધામ છે. ૨
જો ધર્મમય નારી હશે, તો સ્વર્ગ સમ સંસાર છે;
જો ધર્મહીન નારી હશે, તો નરક સમ વ્યવહાર છે. ૩
સંસાર રૂપી બાગતું, માધૂર્ય પૂરણુ પુષ્પ છે;
સૃષ્ટિ સ્વરૂપ સરવર તણું, કમનીય કેમળ કમળ છે. ૫
ભવ્યાત્મ એ સ્ત્રી રત્નને, સદ્ધર્મ સાથે જોડજોડે;
સૌને સુગંધી આવી ત્યાં, મુખ વર્ણવ્યે શું કામ છે. ૬

ભવજલને તરિયે (૧૮૫)

ઝરમરીયા ઝાલા—એ રાગ.

આવો આવોને સજ્જન આંગણે, ભવજળને તરિયે;
ગાન ઇશ્વરનાં ગાઇએ આપણે, ભવજળને તરિયે. ૧

(૧૮૧)

આવો આવોને મિત્રો આંગણે,	લવજળને તરિયે;	
સાધન પરલવનાં કરિયે આપણે,	લવજળને તરિયે.	૨
આવો આવોને સજ્જન આંગણે,	લવજળને તરિયે;	
નામ અલખનાં લઈએ આપણે,	લવજળને તરિયે.	૩
આવો આવોને ભાઈ આંગણે,	લવજળને તરિયે;	
જપ તપમાં લગની કરિયે આપણે,	લવજળને તરિયે.	૪
અખંડ સમાધિ લગાવીયે,	લવજળને તરિયે;	
સુરતા ભગવાનમાં સમાવીયે,	લવજળને તરિયે.	૫
કળજ્યુગમાં સાધન ઈશ્વર નામનું,	લવજળને તરિયે;	
પરવૈકમાંડી એ છે કામનું,	લવજળને તરિયે.	૬
પ્રભુને ભજવાનો અવસર જાય છે,	લવજળને તરિયે;	
અજિત ભજનથી આનંદાય છે,	લવજળને તરિયે.	૭

કજોડાની કહાણી (૧૮૬)

ઝરમરીયા ઝાલા—એ રાગ.

આવી છે અહંમદાવાદની જન રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;	
વરને ચઢ્યું છે નૌતમ તાન રે,	ઝરમરિયા ઝાલા.	૧
વરસ થયાં છે પૂરાં સાઠ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;	
કૈમળ કન્યાને થયાં આઠ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા.	૨
વરને તો મુખમાં નથી ઢાંત રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;	
ખણુ છે સ્વભાવે ઘણા શાંત રે,	ઝરમરિયા ઝાલા.	૩
ચાલે છે લાકડલી લઈ હાથ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;	
કાયામાં નથી કાંઈ કાથ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા.	૪

(૧૮૨)

લણ ઉતારે	વરની ઝેન રે,	ઝરમરિયા	ઝાલા;
ઝાતી	ગાણાને ઉંચા	વેણુ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા. ૫
ઝ્યમ	ત્યમ કરીને રાખવો	વંશ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;
ઝકિતનો	ઝગે નથી ઝંશ	રે,	ઝરમરિયા ઝાલા. ૬
ઝયણેથી	નીર વહી	ઝય રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;
ઝર ઝર	કાયાને ખૂપૂ	થાય રે,	ઝરમરિયા ઝાલા. ૭
ઝિક્ય	ઝાપ્યો છે દશ હજાર	રે,	ઝરમરિયા ઝાલા,
ઝગમાં	વર્ત્યો છે હાહાકાર	રે,	ઝરમરિયા ઝાલા. ૮
ઝોરીડે	ઝાંધી ઘૂઘર	માળ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;
ઝપઝ્યું	પરણ્યાનું પૂરણુ	ઝહાલ રે,	ઝરમરિયા ઝાલા. ૯
ઝાનુની	મંગળ રૂડાં	ગાય રે,	ઝરમરિયા ઝાલા;
ઝઝિત	પધાર્યા	વરરાય રે,	ઝરમરિયા ઝાલા. ૧૦

પરમારથ કરજો (૧૮૭)

ઝરમરિયા ઝાલા—ઝે રાગ.

ઝવસર	ઝાઝ્યો છે ઝથવા	ઝાવશે,	પરમારથ કરજો;
પરલોડે	ઝેજ	ઝયાવશે,	પરમારથ કરજો. ૧
ઝૂપ્યાંને	ઝન્નદાન	ઝાપજો,	પરમારથ કરજો;
રૂંડ	કપટ	મનના	કાપજો,
			પરમારથ કરજો. ૨
ઉત્તમ	માનવનો	ઝવતાર	છે,
			પરમારથ કરજો;
શાસ્ત્રે	કહ્યો તે	સાચો	સાર છે,
			પરમારથ કરજો. ૩
ઝા તો	ચોઘડીયું	ઘડી	ચારનું,
			પરમારથ કરજો;
કામ	નથી	રે	ખોટા ખારનું,
			પરમારથ કરજો. ૪

(૧૮૩)

વાહી કાયાની કરમાય છે,	પરમારથ કરજો;
પળપળ આવરહા ઓછો થાય છે,	પરમારથ કરજો. ૫
હમડાવાળા તો હમડા વાપરો,	પરમારથ કરજો;
ધ્યાન ઘણીનું અંતરમાં ધરો,	પરમારથ કરજો. ૬
કુશકા પીષેથી ના થાય રોટલા,	પરમારથ કરજો;
ભજન વગરના ખોટા ઓટલા,	પરમારથ કરજો. ૭
અજિતની શિક્ષા ઉરમાં ધારજો,	પરમારથ કરજો;
જીતી બાજી ના અંતે હારજો,	પરમારથ કરજો. ૮

જાગીને જોયું. (૧૮૮)

ઝરમરિયાઝાલા—એ રાગ

આત્મા પરમાત્મા બે એક છે,	જાગીને જોયું;
સાચો વૈરાગ્ય વિવેક છે,	જાગીને જોયું. ૧
જ્ઞાન ક્રિયાથી મુક્તિ પામિયે,	જાગીને જોયું;
વિશ્વનાં સંકષ્ટ વિરામિયે,	જાગીને જોયું. ૨
રહિમ પ્રાણી પર નિર્મળ રાખિયે,	જાગીને જોયું;
નામ ભગવતનું મુખે ભાખિયે,	જાગીને જોયું. ૩
ચોરી કદી ના કરિયે કોઈની,	જાગીને જોયું;
ફેક સગાઈ કૂવા ફેઈની,	જાગીને જોયું. ૪
રાખોને સંપ સંસારમાં,	જાગીને જોયું;
અંતે પરમારથ આવે બહારમાં,	જાગીને જોયું. ૫
અવસર આવ્યો છે મહામૂલ્યનો,	જાગીને જોયું;
મૂરખ માને છે તરણા તુલ્યનો,	જાગીને જોયું. ૬

(૧૮૪)

અજિતની વિનતિ અંતર ધારણે, જાગીને જોયું;
સત્સંગે આતમા ઉદ્ધારણે, જાગીને જોયું. ૭

ચેતનચેતી ચાલો. (૧૮૬)

દ્વારકાના વાસીરે-એ રાગ.

ચેતન ચેતી ચાલો રે, નિજ સ્વરૂપે મહાલોરે,
ઉત્તમ અવસર આજ છે રે જી;
ફરી ફરી નાવે માનવ અવતાર,
આ અવતારે લકિત લજન એક સાર;
સંત ઘણું સમજાવેરે, તોયે ક્યારે લાજ છે રે જી. ચેતન-૧

માયામાં મુંઝાણોરે, શુદ્ધિ સઘળી ભૂલિયો રે જી;
પંચ વિષયમાં તુજને લાગે છે ખ્યાર,
અંતર માંહી ખૂબ ભર્યો છે ખાર;
સમજીને જો ચાલેરે, આતમનું આ રાજ છે રે જી. ચેતન-૨

હાથે આવ્યો હીરો રે, સંભાળીને રાખજો રે જી;
માનવભવની કિંમત કદી નવ થાય,
દેવલોક પણ માનવનો ભવ મહાય;
તારણહારા પ્રભુજીરે, માથાના શિરતાજ છે રે જી. ચેતન-૩

પોતા જેવા આત્મારે, સૌના હવે જાણજો રે જી;
ખીજાં કેરા સુખમાં જાણજો સુખ,
ખીજાં કેરા દુઃખમાં જાણજો દુઃખ;
અજિત પ્રભુને ભજતાં રે, સીઝે છે સઘળાં કાજ રે જી. ચેતન-૪

(૧૮૫)

એકડો. (૧૯૦)

એકડે એકો, સત્સંગે આપો ટેકો.
 બગડે બેઓ, ભારતની બોલો બેઓ,
 ત્રગડે ત્રૈણો, સહુ સંપ કરી લ્યો જૈનો.
 ચોગડે ચારો, પ્રભુ ધ્યાન હૃદયમાં ધારો.
 પાંચડે પાંચો, ત્રણુ શુભની જબરી ઘાંચો.
 છગડે છોયો, મુજ આત્મા પ્રભુમાં મોહ્યો.
 સાતડે સાતો, લુચ્યાઈને મારો લાતો.
 આઠડે આઠો, શુભ પ્રેમ ભક્તિના પાઠો.
 નવડે નવો, મુજ આત્મા પાવન હવો.
 એકડે મીડે દશો, આત્માને ઝોળખી હસો.
 આ એકડો ભણશે જેહ, જન અજિત બનશે તેહ.

બહિર્લાપિકા (૧૯૧)

બારાક્ષરી.

કરિયે નિર્ભળ પ્રભુ પર પ્યાર,
 કામ કોધને કરિયે ઠાર;
 કિસલય સરખી માનવ કાય,
 કીર્તન પ્રભુનાં પ્રભુજન ગાય. ૧

કુળ પોતાનું થાય પવિત્ર,
 કૂડ કપટિયા ન કરો મિત્ર;
 કેશ થયા છે માથે શ્વેત,
 કૈક કરોને પ્રભુ પર હેત. ૨

(૧૮૬)

કૌમળ કાયનો અતે નાશ,
 કૌરવ સરખા થયા વિનાશ;
 કંકર પણ શ્રદ્ધાથી ફળે,
 કૈં પુમાન ! કીર્તન ધન રળે.

૩

વહિર્લાપિકા (૧૯૨)

ગુરૂજ્ય.

બુદ્ધુદથી ઉપન્યે છે દેહ,
 ધિક્ ધિક્ તે પર રાખે સ્નેહ;
 સાર પ્રભુનું એકજ નામ,
 મરજવંત પામે પ્રભુ ધામ.

૧

રતિ મતિ સઘળી પ્રભુમાં રાખ,
 જીવન કેરું શુભ ફળ રાખ;
 મરદ એજ જે મારે કાળ,
 હાજર તો છે દિનદયાળ.

૨

રાજી થઈને કર પ્રભુ ગાન,
 જગ જીવનનું ધરિ દ્યે ધ્યાન;
 નીલ નિલ જીવતર વહિ જાય,
 જય ગુરૂની યોલો સુખ થાય.

૩

૧ કોષકજ્ય.

(૧૮૭)

મનહર (૧૨૩)

ઈંદ્રાણી શૃંગાર સજી, અંદન ધર્યું છે અંગ;
 એને દેખી ઈંદ્ર બહુ, કામ વશ થયો છે.
 કાઠવમાં આળોટેલી, ભૂંડણીને ભેંધ ભૂંડ;
 અંતરમાં આનંદ સંપન્ન, થઈ રહ્યો છે.
 જેવું સુખ ભૂંડ કેરું, એવું સુખ ઈંદ્ર કેરું;
 કામ ભોગ પશુઓએ, એવી રીતે લહ્યો છે.
 અજિત સુંદર જેને, થયું બ્રહ્માનંદ જ્ઞાન;
 જગતમાં એજ સંત. ઝીત કરી ગયો છે. ૧
 ભૂંડણીને પુત્ર કેરો, હોય પરિવાર બહુ;
 પણ એવા પરિવાર, થકી અહીં શું થયું.
 ક્રીડીઓને ઘ્રાણુ સુખ, હોય છે અતીવ પણ;
 એવા ઘ્રાણુ કેરા સુખ, થકી અહીં શું થયું.
 માછલીને સ્વાદ સુખ, હોય છે અતીવ પણ;
 એવા સ્વાદ સુખ, થકી દુઃખજ અતિ થયું.
 અજિત જગત કેરાં, સુખ હોય પશુઓને;
 પશુ સુખ પામ્યા માન-વી થયાથી શું થયું. ૨

જોબન (૧૨૪)

ગઝલ.

જોબન તણાં ઘેલાં અમે, ભક્તિ ત્હમારી નવ થઈ;
 જોબન તણાં ઘેલાં અમે, શક્તિ શરીરે નવ રહી. ૧

(૧૮૮)

જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	વાણી વિશુદ્ધ નવ રહી;	
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	મધુરાઈ પ્રભુની નવ ગ્રહી.	૨
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	લજ્જા ત્હમારી નવ ધરી;	
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	સ્વચ્છંદતા અંતર ધરી.	૩
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	મરતા પ્રમાણી અમરતા,	
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	જરતા પ્રમાણી અજરતા.	૪
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	માપ્રી પ્રભુજી આપજો;	
જોખન તણાં ઘેલાં અમે,	દુર્મતિ અજિતની કાપજો.	૫

જ્યોબન ચાલ્યું (૧૯૫)

રાગ-પીલુ.

જોત જોતામાં જોખન ચાલ્યું;	
માનવ દેહતું “ પણ ” નવ પાળ્યું.	જોત-ટેક
પ્રેમ કરીને પ્રભુને લજ્યા નહીં;	
સચ્ચિત્-આનંદ-સુખને ટાળ્યું.	જોત૦ ૧
ડાપણ ડાહ્યો તું દુનિયાનો;	
ભગવતનું સુખ કદિ નવ ભાળ્યું.	જોત૦ ૨
કેમળ કાયા જોઈ ભૂલાણી;	
જપ તપ નિયમ કાંઈ નવ પાળ્યું.	જોત૦ ૩
વિષય વિકાર ભર્યા રગરગમાં;	
ત્હેં ત્હાઈં વેર હાથે જ વાળ્યું.	જોત૦ ૪
ક્ષણિક જગતમાં શું સુખ માને;	
પ્રભુજન કેઈં વાક્ય ન પાળ્યું.	જોત૦ ૫

(૧૮૯)

અજિતસાગર કેરી સમજી લે શિક્ષા;
 નશ્વર સુખ સાચું કરી અલ્પ્યું. જોતો ૬

પ્રમુ ભજન (૧૬૬)

રાગ-પીલુ.

પ્રભુનું ભજન કરો મહારી યુદ્ધિ;
 ભજન વિના નવ આવે જ શુદ્ધિ. પ્રભુ-ટેક.
 ભૂલી ગઈ તું જગ વિષયોમાં;
 વિસરી ગઈ ચેતનની ઋદ્ધિ. પ્રભુ ૧
 લપટાણી ઘણી લાલચ લોભે;
 વિષય વિકારે ભરાણી વૃત્તિ. પ્રભુ ૨
 સુંદર મંદિર સાથ ન આવે;
 કામ ક્રોધ કેરી કીધી છે વૃદ્ધિ. પ્રભુ ૩
 માનવ કાયા ફેર ન આવે;
 જ્ઞાન તણી હવે કરી લે લગ્નિધિ. પ્રભુ ૪
 અજિત તણી સમજી લે શિક્ષા;
 આવે શિવ સૌભાગ્ય સમૃદ્ધિ. પ્રભુ ૫

પ્રમુનું સ્મરણ કરો ! (૧૬૭)

રાગ-પીલુ. (સિંહાનો-કનરો)

પ્રભુનું ભજન કરો ભાઈ ભાવે;
 ફેર ફેર માનવ તન નાવે. પ્રભુ-ટેક.

(૧૯૦)

- ત્રિભુવનપતિનું નામ તજને;
લાલચ લોભમાં થું મન લાવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૧
- કામ ક્રોધમાં શૂરો પૂરો;
પ્રભુ સ્મરણમાં આળસ આવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૨
- પાર્શ્વ પ્રભુને પ્રેમે લજલે,
લોહનું સોનું સહેજ સુહાવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૩
- શ્રી મહાવીર તું પોતે થઈ ભ;
લાવ લકિત કરીલેને લાવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૪
- ઉત્તમ અવસર આંચો હાથે;
ગાફલ થઈને કેમ ગુમાવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૫
- સદ્ગુણનું શરણું શોધીલે;
સૃષ્ટિ તણા એ તાપ શમાવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૬
- અજિત સાગરની શિક્ષા સમજ;
જ્ઞાન દીપક દિલમાં પ્રગટાવે. ॥ પ્રભુ ॥ ૭

પ્રમુના પંથે અનુસરવું (૧૬૮)

જગતમાં જીવન દો દિનકા-એ રાગ. (લાવણી)

- પ્રભુ નામ લજો સુખ ધામ, પ્રભુનું લજન સદા કરવું;
કોટિ કલ્પના ત્યાગ કરીને, ધ્યાન સદા ધરવું રે. ॥ પ્રભુ ॥ ૧
- પરનારી માતાવત્ માની, દિલમાંહી ડરવું;
મોત જરૂર દિન એકે આવે, માનવને મરવું રે. ॥ પ્રભુ ॥ ૨
- રાબ ચાલ્યા રાણી ચાલી, એ પંથ સંચરવું;
બહાલ કરીને બહાલમવરને, વિરતિ વડે વરવું રે. ॥ પ્રભુ ॥ ૩

(૧૯૧)

મુત વિત્ત દારા કામ ન આવે, જન્મ મરણ હરવું;
 ભાવ લક્ષિત ભગવતની કરતાં, ભવસાગર તરવું રે. ॥ પ્રભુ ૦ ॥ ૪
 પ્રભુ પ્રભુ મુખથી પ્રેમ કરીને, અખંડ ઉચ્ચરવું;
 પરલોકે મારગ છે વસમો, ભજન ભાતું ભરવું રે. ॥ પ્રભુ ૦ ॥ ૫
 અંજલિ જળ સમ આયુષ જાતું, ત્યાં શું ઠીક ઠરવું;
 અજિત એકજ આત્મ પ્રભુના, પંથે અનુ સરવું રે. ॥ પ્રભુ ૦ ॥ ૬

(૧૯૨)

જગતમાં જીવન દો દિનકા—એ રાગ.

પાપ કામ સહુ ત્યાગી, કરો નર પ્રભુ સમરણ પ્યારું;
 લોકાં લોકારી પાસે, અન્ય સહુ દુઃખડાં દેનારું રે. કરો—ટેક.
 ધામ ધરા તણ જાવું નિશ્ચય, ખલક થશે ખારું;
 મૂરખ જીવડે માયા માંહી, ધ્યાન સદા ધાર્યું રે. ॥ કરો ૦ ॥ ૧
 તર્કટ જગનાં ત્યાગ કરી દેજે, કોણ અહીં લોકાં;
 પૈજરાં મુખ ઉપર પડશે, સમજે તેો સારું રે. ॥ કરો ૦ ॥ ૨
 ચાર દિવસના ચાંદરણાને, માને છે મહારું;
 વળગી રહ્યું છે વજ્રર થઇને, લાલચ લોકાં રે. ॥ કરો ૦ ॥ ૩
 પાપ કરી ધન પ્રાપ્ત કર્યું તે, અળગું થાનારું;
 જોખન જીવતી માયા મિલકત, એક દિન ઉડનારું રે. ॥ કરો ૦ ॥ ૪
 લોગી ભમરા ! શું ભરમાણો ?, માન કહ્યું મહારું;
 એકજ ચેતન કેરું ચિંતવન, હરકત હરનારું રે. ॥ કરો ૦ ॥ ૫
 કંઈ કરીને પુલાવું નહી, વાર વાર વારું;
 ઝાકળના બિન્દુના જેવું, જગ મન હરનારું રે. ॥ કરો ૦ ॥ ૬

(૧૯૨)

ભજન કરી લ્યો ભજન કરી લ્યો, અરજી ઉચ્ચારૂં;
અજિત સાગર ઉતરવા માટે, માનવ તન પહોરૂં રે. ॥ કરો ॥ ૭

ગુરુદેવને શરણે જજે (૨૦૦)

ગજલ.

જે મોક્ષ ઇચ્છા થાય તો, ગુરુદેવને શરણે જજે;
ભવસિંધુ તરવો હોય તો, ગુરુદેવને શરણે જજે. ૧
ક્યાંથી અહીં આંચો અને, મરણાંત કાળે ક્યાં જવું;
એ ભાવના જે થાય તો, ગુરુદેવને શરણે જજે. ૨
હું કોણ છું? મુજ રંગ શો?, મુજ રૂપ શું? મુજ મૂળ શું;
ઉકેલ એનો ભાવવા, ગુરુદેવને શરણે જજે. ૩
મહારો અને સંસારનો, સંબંધ સાચો કેટલો;
એ જ્ઞાંતિ મનની ભાંગવા, ગુરુદેવને શરણે જજે. ૪
મુજ આદિ ક્યાં? મુજ અંત ક્યાં? મુજ શયન ક્યાં? મુજ વાસ ક્યાં?
અજિતાબિધ એને સમજવા, ગુરુદેવને શરણે જજે. ૫

ક્યાં છુપાયા છો ? (૨૦૧)

ગજલ.

બધા સંસારમાં શોધું, કહોને ક્યાં છુપાયા છો ?
જીવન મુજ જાય છે મોંધુ, કહોને ક્યાં છુપાયા છો ? ટેક
કદા એકાંતમાં બેસી, વિરહના કારણે રેતી;
તપાસું વાટડી નિત્યે, કહોને ક્યાં છુપાયા છો ? બધાં ૧
તપાસું પર્વતે જઈને, તપાસું દ્વારકા કાશી;
તપાસું બાગના પુષ્પે, કહોને ક્યાં છુપાયા છો ? બધાં ૨

(૧૯૩)

ન આવે રાતમાં નિદ્રા, દિવસમાં ચેન પણ નાવે;
 સતાવે દ્વૈતના પડદા, કહોને કયાં છુપાયા છે? બધા-૩
 વિરહની આગ લાગે છે, બળે છે આ શરીર આખું;
 અરે આ? શાંતિના સ્વામી? કહોને કયાં છુપાયા છે? બધા-૪
 નયન ઝંખે મધુર મૂર્તિ, શ્રવણ ઝંખે કથા તહારી;
 હૃદય દોરી પકડનારા?, કહોને કયાં છુપાયા છે? બધા-૫
 અજિત આનંદના દાતા, હૃદયથી દૂર નવ જાતા;
 પ્રિતમજી પ્રાણના પ્યારા, કહોને કયાં છુપાયા છે? બધા-૬

જાગોને જોગી. (૨૦૨)

જેતાં જેતાં ચાલ્યા ગયારે—એ રાગ.

- વૈરાગ્યનાં બહાણાં વાયાં રે, જાગો ને જોગી;
 અલખનાં ગાણાં ગાયાં રે, જાગોને જોગી.—એ ટેક.
- આંગણે ગુરૂજી આવ્યા, લક્ષ્યારથ લાભ લાવ્યા;
 પ્રેમભાવ પરખાવ્યા રે, જાગોને જોગી. ૧
- પ્રેમરૂપ પંખી ખોલ્યાં, દીલનાં કમળ ડોલ્યાં;
 તેજ કેરાં દ્વાર ખોલ્યાં રે, જાગોને જોગી. ૨
- અજ્ઞાન અંધારું ગયું, ઉષા કેરું તેજ થયું;
 હૈકું હરખાઈ રહ્યું રે, જાગોને જોગી. ૩
- અંચળતા રૂપી અંદ, પડી ગયો છેક મંદ;
 પ્રગટયો આનંદ કંદ રે, જાગોને જોગી. ૪
- ભજનની વેળા થઈ, આજસને રાખો નહી;
 અજિત જગાડે સહી રે, જાગોને જોગી. ૫

(૧૯૮)

જાગીન જોતાં. (૨૦૩)

જોતાં જોતાં ચાલ્યા ગયા રે—એ રાગ.

- મિથ્યા સુખ ભાસે બધાં રે, જાગીને જોતાં;
જ્ઞાને દુઃખ ત્રાસે બધાં રે, જાગીને જોતાં.—એ ટેક,
સ્વપ્નાનું સુખ જેવું, અંજવાનું નીર જેવું;
જગ સુખ થાય એવું રે, જાગીને જોતાં. ૧
- રાજ પણ નાશવાન, રાણી પણ નાશવાન;
પ્રજ પણ નાશવાન રે, જાગીને જોતાં. ૨
- રાવણ સરીખા રાજ, દેશ વશ કર્યાં ઝાઝા;
એમની ટૂટી છે માઝા રે; જાગીને જોતાં. ૩
- આતમા છે અવિનાશી, શિવપુર કેરો વાસી;
તાપ જય સહુ નાસી રે, જાગીને જોતાં. ૪
- દૂધમાંહી ઘૃત જેવું, દેહમાં ચૈતન્ય એવું;
અજિત સમજી લેવું રે, જાગીને જોતાં. ૫

લહડશો નહી. (૨૦૪)

ગઝલ.

- લડતાં પ્રભુજી દૂર છે, કદી કોઈ પણ લડશો નહી;
વાણી તણા એ વાદ છે, ઉંચે કદી ચડશો નહી. ૧
- શબ્દો તણી ઘડભાંજ છે, શબ્દો થકી પ્રભુ દૂર છે;
શબ્દો તણી ગડબડ કરી, પાછા હવે પરશો નહી. ૨
- સંકલ્પની ત્યાં નથી ગતિ, રૂપ રંગની પણ નથી ગતિ;
નાહક વિવાદ કરી તમે, વાણીવડે વડશો નહી. ૩

(૧૯૫)

મન શાંત જે વારે થશે, ને શાંતિ વાણી પામશે;
 પ્રભુ આવશે તે સમયમાં, મન વાણીથી લડશે નહીં. ૪
 ઘાંચી તણો એ બળદિયો, ના જાય સ્હામા ગામમાં;
 સંવાદી પ્રભુને નવ મળે, કહે અજિત કદી લડશે નહીં. ૫

વીલાઈ જાશે. (૨૦૫)

મુખડાની માયા લાગી રે—એ રાગ.

ભાદરવાનો ભીંડો એતો રે, વીલાઈ જાશે;—ટેક.
 ઘડીમાં વીલાઈ જાશે, ક્ષણમાં કરમાઈ જાશે;
 પળમાંહી પડી જાશે રે. ભાદર૦ ૧
 કાયાની હવેલી કાચી, કેમ એમાં રહ્યા રાચી;
 સતે કીધી વાત સાચી રે. ભાદર૦ ૨
 કલેશ હવે કાપી નાખો, ઉધારી લ્યો ભવ આખો;
 હૃદયે પ્રભુને રાખો રે. ભાદર૦ ૩
 પાપમતિપરીહરો, દોષ થકી નિત્ય ડરો;
 ધ્યાન પ્રભુજીનું ધરો રે. ભાદર૦ ૪
 લાખેશરી લોક ચાલ્યા, ફરો છો શું કૂલ્યા ફાલ્યા;
 મોહનજીમાં રહેજો મહાલ્યા રે. ભાદર૦ ૫
 કાયા માયા જાણો કેવી, વાદળની છાયા જેવી;
 અજિતની શીખ એવી રે. ભાદર૦ ૬

(૧૯૬)

પ્રમુદર્શને ચાલો (૨૦૬)

વિમળાચલથી મન મોહુંરે-એ રાગ.

ચાલો પ્રભુજન ચાલોરે, પ્રભુના દર્શનને કાજ;-ટેક.
 પ્રભુ જ્ઞાન નગરના વાસી, પ્રભુની કાયા છે કાશી;
 એ હૈડાંના હુલ્લાસીરે.....પ્રભુના-૧
 પ્રભુજીની મૂર્તિ ખ્યારી, આ જગનાં દુઃખ હરનારી;
 સાચાં શિવસુખ દેનારીરે.....પ્રભુના-૨
 ભવવનમાંહી ભટકાણા, આપદમાંહી અટકાણા;
 કોણુ રંક અને કોણુ રાણુરે.....પ્રભુના-૩
 જ્યારે પ્રભુદર્શન થાશે; મીઠે ગુરૂગમ પ્રગટાશે;
 દુઃખ જન્મ મરણનાં જશેરે.....પ્રભુના-૪
 પ્રભુ પ્રભુ નિત્ય મુખથી કહિયે, પ્રભુ નામ નિરંતર લઈયે;
 સૂરિ અજિત ગુરૂ ગુણુ ગાઈયેરે.....પ્રભુના-૫

પ્રમુજીના પંથમાં ચાલો (૨૦૭)

હવે મ્હને હરિ નામથી નેહ લાગ્યો-એ રાગ.

શાણુજન સમજ પ્રભુજીના પંથમાં ચાલો;
 ઠાઠ તજીલો ખીજી ઠાલો રે, હો ઠાલોરે-શાણુ.૦ટેક.
 તર્કટ વિશ્વનાં ત્યાગ કરીલ્યો ભાઈ, વિશ્વપતિને કરો ંહાલો;
 જેને લઈને ત્હારી આંખડી દેખે ંહાલા; ચરણુ થકી હાલો ચાલોરે.
 આ ચાલોરે. શાણુ. ૧
 કાયાની વાડી કરમાઈ જશે ંહાલા; સ્નેહી કરી લ્યો છોગાળો;
 લાડીને ગાડી કામ નહીં આવે ંહાલા; પ્રેમ તણુ પીલ્યો ખ્યાલોરે.
 આ ખ્યાલોરે શાણુ. ૨

(૧૯૭)

જેને લાઠને જગમાં પાપ કરે છે વહાલા; પરને ભાંડો છે ગાળો;
એ બધાં કોઈ નહીં સાથમાં આવે વહાલા; જીવ જશે ઠાલો માલોરે.
આ ઠાલોરે શાણા-૩

અજિતસાગર કેરો અંતર જામી વહાલા; અંતે અચાવવા વાળો;
ગર્ભવાસમાં રૂડા કોલ કરેલા તે તો, સાચા બનીને તમે પાળોરે.
આ પાળોરે શાણા-૪

મજન વિના (૨૦૮)

જેતાં જેતાં ચાલ્યા ગયારે-એ રાગ.

જાય છે જીવાની તહારો રે, ભજન વિના; જાય છે-ટેક.
પાણી વિના નહીં જેવી, જીવ વિના કાયા જેવી;
જન્દગી અક્ષણ એવી રે.....ભજન-૧
વર્ત્યા વિના વાણી જેવી, રાજા વિના રાણી જેવી;
જન્દગીયે જાણો એવીરે.....ભજન-૨
રસ વિના વેણુ જેવાં, અમી વિના નેણુ જેવાં;
અભાવે ભોજન એવાંરે.....ભજન-૩
માન વિના મહેમાની, દામ વિના જેવો દાની;
ધ્યાન વિના સૂનો ધ્યાનીરે.....ભજન-૪
ભજનનો જોગ આવ્યો, સુંદર સંજોગ આવ્યો;
અવતાર અજિત આવ્યોરે.....ભજન-૫

(૧૯૯)

ઓ મનડા મૂરખ (૨૦૧)

હવે મ્હને હરિનામથી નેહ લાગ્યો.—એ રાગ.

ઓ મનડા મૂરખ ? હીણી વાતોમાં થયો હાલ;
પાપી વાતોમાં પડયો પાલરે, હો પાલરે—ટેક.

પાપની વાતોમાં પાછું ના જોતો બહાલા;
પુણ્યની વાતોમાં પાલ;
સંસારમાંહી છાક ભરેલો તું છે;
છાજ છાપરી નથી છાજરે. હોછાજરે; ઓ મનડા. ૧

સત્સંગ સમરણુ ગમતાં નથીરે ત્હને;
પ્રભુજના લક્ષે મરે લાલ;
જવાબદારી માથે ઘણી છે ત્હારે;
હોય પંડિત અથવા કાજરે. હો કાજરે; ઓ મનડા. ૨

મિથ્યા કલપનાને કાપીજ નાખો હવે;
ગુણુતો પ્રભુના ગાજે ગાલ;
અંતસમાની ઘણી ઘાંટી ગહન છે જોને;
મરી ગયા મ્હોટા મિજાજરે. મિજાજરે; ઓ મનડા. ૩

અજિતસાગરનો બહાલો અંતરજ્ઞમી સાચો;
પુણ્ય પવિત્ર પિતાલ;
બાળપણુનો બેલી એ મ્હોટો સ્વામી;
જતાવે મ્હારી હારી બાજરે. આ બાજરે; ઓ મનડા. ૪

(૧૯૯)

આપદ અજિત ધરશો નહી (૨૧૦)

ગજલ.

સુખમાં કદી છકશો નહી, દુઃખમાં કદી ડગશો નહી;
 સુખ દુઃખ બન્ને નિત્ય છે, એવું હૃદય ધરશો નહી. ૧
 વાદળ તણી એ છાંય છે, આવે અને વહી જાય છે;
 માટેજ ખેડ સદાય છે, એવું હૃદય ધરશો નહી. ૨
 દિન એકમાં ઉપજાય છે, દિન એકમાં વણસાય છે;
 મૃગનીર સમ દેખાય છે, ગ્લાની હૃદય ધરશો નહી. ૩
 ખાંડવ ગયા વનમાં અને, દિન એક પાછા આવિયા;
 પડી આપદા દમયંતોને, ગ્લાની હૃદય ધરશો નહી. ૪
 સુખ ભાવના પરિત્યાગજો, દુઃખ ભાવના પણ ત્યાગજો;
 વીતરાગ સદુપાસન તણ, આપદ અજિત ધરશો નહી. ૫

પતિવ્રતા ધર્મ (૨૧૧)

સાખી વિનાનો, પુનમ ચાંદની—એ રાગ.

સખીયો ? પતિવ્રતાના પાવન ધર્મો પાળીએ રે;
 જેથી થાય આપણા સત્કુળનો ઉદ્ધાર;
 સ્ત્રીને પતિવ્રત એતો સર્વ ધર્મનો સાર છે રે. ૧
 પતિને પરમેશ્વરના સરખો જગમાં જાણીયે રે;
 પતિનાં વચનામૃતમાં પૂરણ કરવો પ્યાર;
 સ્વામી આત્માનું આભૂષણ સર્વ પ્રકારથી રે. ૨
 પતિના સુખમાં સુખિયાં દુઃખમાંહી દુઃખિયાં થવું રે
 પ્રાતઃકાળે ઉઠીને પતિનું જોવું સુખ;
 પતિની સેવા માંહી આત્માનો ઉદ્ધાર છે રે. ૩

(૨૦૦)

- પતિનું મુખડું દેખી હરખ હૃદય ઉભરાવીએ રે;
 પતિ છે પોતા કેરા પ્રાણુ તણે આધાર;
 પતિવ્રત પાળે તેનો જગમાંહી જ્યકાર છે રે. ૪
- પતિવ્રત પાળ્યું પ્યાડું સીતાજીએ સ્નેહથી રે;
 જેને નમન કરે છે સઘળો આ સંસાર;
 ધન્ય ધન્ય તેને જેનો પતિના ચરણે પ્યાર છે રે. ૫
- ખાવું પીવું હરવું ફરવું પતિના કારણે રે;
 સઘળાં કાર્યો માંહી પતિનું ચિત્વન થાય;
 એવી નારી માટે સ્વર્ગ ગતિ સુખકાર છે રે. ૬
- સર્વે રત્નોમાંહી ઉત્તમ છે ચિંતામણિરે;
 સર્વે તારામાંહી અજિત સૂરજ એક;
 સર્વે સાધનમાં એમ પતિવ્રત તારણહાર છે રે. ૭

પ્રમુસ્મરણ (૨૧૨)

સાખી વિનાનો પૂનમ ચાંદની—એ રાગ.

- પ્રભુ પ્રભુ બોલો પ્યારા પાંખીડાજી પ્રેમથીરે;
 તમને મહારા સમ છે મુખથી બોલો બોલ;
 પ્રભુ તો પૂર્ણ દયાળુ સર્વોત્તમ સાક્ષાત છે રે. ૧
- લીલી રૂપાળી છે પોપટ ? તહારી પાંખડીરે;
 રાતી રત્ન સરીખી ઝળકે નિર્મળ આંખ;
 મુજને બહાલી મહારા પ્રાણુનાથની વાત છે રે. ૨
- તમને મીઠું મીઠું લોજન આપું ભાવથી રે;
 દાડમ કેરી બાંધુ સાકર સરખી દ્રાક્ષ;
 પ્રભુતું નામ ઉચારો કોકિલ જેવા સદશી રે. ૩

(૨૧૧)

- પોપટ? સોના કેરું પાંજરડું કરી લાવશું રે;
 માંહે મૂકાવીશું હીરા રત્ન અપાર;
 મહારા મંદિરિયે હું લટકાવિશ ભલીભાતથીરે. ૪
- પ્રભુનું નામ પઢેથી શોભે મહારું આંગણું રે;
 તમારી કાયા કેમળ પ્રભુથી પાવન થાય;
 પ્રભુનું નામ ઉચ્ચારણુ ઉત્તમ સાધન સર્વથીરે. ૫
- જેને પ્રગટ થયું તેજ જ્ઞાન આદિત્યનું રે;
 જોગી જગ્યા જેતા જગજીવનની જેત;
 વાયુ ંહાલોચાનો ંહાઈ રહ્યો છે ંહાલથી રે. ૬
- ઉઘડી સરોવરિયામાં કમળો કેરી પંગતી રે;
 ઉઘડયાં અજિત બગીચે ગુલાબ ઉપર ફૂલ;
 ઉઘડી વેળા ઇશ્વર ભજવા સર્વ પ્રકારથીરે. ૭

અગમ્ય સુખસાગર (૨૧૩)

એથી રામ નામ સંભાર—એ રાગ.

- સખી એક અનુભવ દેશ, સમજો સારો;
 સુખ સાગર છે પરમેશ, પુરણ પ્યારો;
 સુંદર વર ચતુર સુખાણુ.....એ ટેક.
- અનંત ભવમાં આથડતા ત્યાં, આજ મળ્યો છે લાગ;
 ફરી ફરીને અવસર નાવે, ઉઘડયાં પુણ્ય અથાગ;
 આંચો આરો, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૧
- પ્રાણાણુ ક્ષત્રીય ત્યાંહી મળે નહી, નથી પુણ્ય કે પાપ;
 જોગ વિજોગ જગતના ન મળે, એક અગોચર આપ;
 સૌથી સારો, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૨

(૨૦૨)

સુર્ય ચંદ્રની જોત મળે નહી, એમ નથી અંધકાર;
 ચોર અગર કે ઠોર નથી ત્યાં, નથી વણજ વ્યાપાર;
 પ્રાણ આધારે, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૩
 નથી નાત કે જાત નથી ત્યાં, નથી વાણીની વાત;
 નામ રૂપ આકાર મળે નહી, સર્વોત્તમ સાક્ષાત;
 સૌથી ન્યારે, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૪
 પ્રેમ મહેલમાં વસે પ્રીતમજી, પ્રેમી જનની પાસ;
 દોષિત જનથી દૂર વસે છે, પૂર્ણ સ્વરૂપ પ્રકાશ;
 સરજન હારે, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૫
 આજ મળો કે કાલ મળો સખી, યોણ મળો કે ખેડાર;
 એક અગર કે અનેક વર્ષે, એ ઠરવાનો ઠોર;
 મનને મારો, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૬
 સમરણ કરો લે ભાતુ ભરી લે, કર સત સંગત સાર;
 અજિતસૂરિની શિક્ષા સમજી, ધર્મ હૃદયમાં ધાર;
 વાત વિચારે, સખી એક-સુખસાગર-સુંદર વર ચતુર સુ૦ ૭

આત્મસંપત્તિ. (૨૧૪)

તમે ભોજન કરવા આવો રે.—એ રાગ

મળે મનનો માન્યો મહાવોરે, અરજ અમારી. એ ટેક.
 સંસારમાંહી સાચો, સત્સંગનો છે લ્હાવો;

મળે મનનો માન્યો મહાવો રે, અરજ અમારી. ૧
 સંસારમાંહી પ્રભુના, નામ રૂપી નાણું;

હું જીવમાં સાચું જાણું રે, અરજ અમારી. ૨
 સંસારમાંહી પ્રભુનો, પંથ કરો ખ્યારો;

ઘડી ધ્યાન હૃદયમાં ધારો રે, અરજ અમારી. ૩

(૨૦૩)

સંસારમાંહી મોઘો, માનવ કેરો મેળો;
 કેમ રહે નિરંતર ભેળો ૨. અરજ અમારી. ૪
 સંસારમાંહી ભાવે, જપ તપ તીરથ કરજો;
 વર વિશ્વપતિને વરજો રે, અરજ અમારી. ૫
 સંસારમાંહી રચ્યા, પચ્યા નવ રહીયે;
 ઘડી ગુણ પ્રભુ ગુરૂના ગાઠએ રે, અરજ અમારી. ૬
 સંસારમાંહી સત્ય, યોલો ને સત્ય ચાલો;
 કરો વિશ્વંભરને બહાલો રે, અરજ અમારી. ૭
 સંસારમાંહી અજિત, એક અલખેલો;
 છે પ્રેમ પંથમાં ખેલો રે, અરજ અમારી. ૮

સત્ય વિચાર (સર્વદેશી) (૨૧૫)

ગજલ—સોહિની.

ભાવ ધરી નિજ દેવ કેરું, નામ પણ લેતો નથી;
 દેખી દુઃખડાં દીન જનનાં, દાન પણ લેતો નથી.
 તું તે કરે તુજ ઇન્દ્રિયોને, જે પડે અનુકૂલ છે;
 તુજને કર્યો માનવ ખડો, ભગવાનની એ ભૂલ છે. ૧
 પગલું નહીં સંસ્કારમાં, વિકારમાં વહેલો થતો;
 ગાંભ અશીષુને દેખીને, અતિ હર્ષમાં થેલો થતો.
 ધિક્કાર ત્હારા જીવનને, ધન ધાન્ય ત્હારું ધૂલ છે;
 તુજને કર્યો માનવ વડો, ભગવાનની એ ભૂલ છે. ૨
 શબ્દો નહારા સાંભળે, સાચી ગિરા ગમતી નથી;
 ગુરૂ માંત તાત વડીલને, ગ્રીવા કઠિન નમતી નથી.

(૨૦૪)

કરુણા નથી તુજ કાળજે, હૈડું હળાહળ તુલ્ય છે;
 તુજને કર્યો માનવ વડો, લગવાનની એ ભૂલ છે. ૩
 પરમાર્થ કેરા પંથમાં, તલ જેટલી પ્રીતિ નથી;
 લગવાનની ભકિત નથી, હૃદયે વસી નીતિ નથી.
 કર્મો તણા આરંભમાં, વાવે વિષયનું મૂળ છે;
 તુજને કર્યો માનવ વડો, લગવાનની એ ભૂલ છે. ૪
 જે દેશમાં તુજ જન્મ છે, તે દેશને ચ્હાતો નથી;
 સત્સંગમાંહિ ઉમંગ નહિ, નિજ ધર્મમાં ધાતો નથી.
 આવ્યો અજિત સાબે થવા, પેદા કર્યું પણ શૂળ છે;
 તુજને કર્યો માનવ અરે ? લગવાનની એ ભૂલ છે. ૫

હૃદયભુવન (૨૧૬)

ગરબી.

હું ^૧કુંજ ભુવનમાં ગઈતી, ત્યાંહી નિરખ્યો ^૨નંદકિશોર;
 નિરખ્યો નંદકિશોર, ચિત્તડાં કેરો ચોર. હુંં એ ટેક.
 રાસ રસીલો છેલ છબીલો-
 સખિ ? મનડું મોહું કાંઈક મ્હારૂં નવ આલ્યું કશું જોર. હુંં ૧
 નંદનો લાલો અતિ મતવાલો-
 મન હેરી ^૩પાછું નવ આપે એવો દેખ્યો દગાખોર. હુંં ૨
 ખંસી બજવી લાજ તબવી-
 સખિ ? ^૪શામસલૂણો બાણે ગગને ગાજે છે ઘનધોર. હુંં ૩
^૫બુમનાયે મોહી માતુની મોહી-
 સખિ ? સુખનો સાગર મીઠો મીઠો ^૬વાંસલડીનો શોર. હુંં ૪

૧ હૃદય. ૨ આત્મા. ૩ એને જોયા પછી બીજે મન લાગતું નથી.
 ૪ નેત્રની મ્હાંચ ન આવે માટે આતશામ. ૫ અંતરની વૃત્તિઓ. ૬ પ્રેમ.

(૨૦૫)

દીવ્ય સ્વરૂપી તોયે અરૂપી -

સખિ? નવ પહોંચે કદિ અનંત માટે મનવૃત્તિનો દોર. હું ૦ ૫

૧આંખ રૂપાળી અતિ અણિયાળી-

સખિ? ઉતર્યો મહારી ૨બુવાની કેરો તુરત ઘડીમાં તોર. હું ૦ ૬

મનમાં વસ્યો છે આવી હસ્યો છે -

સખિ? અજિતને કંઈ કેફ રહી છે અનુપમરૂપે આર. હું ૦ ૬

હૃદયવાસી દેવ. (૨૧૭)

રાગ-ધનાશ્રી.

એક અકળ અવિનાશ, હૃદયમાં એક અકળ અવિનાશ;
 સતચિત્ પૂર્ણ પ્રકાશ, હૃદયમાં એક અકળ અવિનાશ. ટેક ૦
 સૂર્ય વગરની જળહળ જ્યોતિ, ન મળે અંદ્ર ઉભાશ;
 તારાઓનું તેજ મળે નહીં, હલકો પડે હુતાશ. હૃદયમાં ૦ ૧
 અનુભવથી જાણ્યામાં આવે, વિશ્વનાથનો વાસ;
 આધિ વ્યાધિ ને ઉપાધિયોને, તે આપે છે ત્રાસ. હૃદયમાં ૦૨
 જ્ઞાન ગમ્ય છે ગહન પિતાળ, સૌ થકી અધિક ઉદ્ધાસ;
 પુષ્પ થકી પશુ પૂરણ કોમળ, વિકસિત વિમળ વિકાસ. હૃદયમાં ૦૩
 પ્રેમ પંથથી પાસે આવે, નથી કોઈ કંકાસ;
 ઉંચા મહેલે વાસ વસેલો, અતિ ઉજવળ ઉજ્જાસ. હૃદયમાં ૦૪
 પૈસા કેરી સ્પૃહા કરે નહીં, કરે નરકનો નાશ;
 લીલા શી નટવરની નિરખું, આપાવે આકાશ. હૃદયમાં ૦૫
 સાચે સાચું સંત કહે છે, અંતરમાં આભાસ;
 પ્રેમ પ્રગટતાં પોતે આવે, ન ગણે દિવસ અમાસ. હૃદયમાં ૦૬

૧ એનું સ્પુરણ. ૨ જીવપણાનું અભિમાન ઉતર્યું.

(૨૦૬)

અજિત કહે એવા ઇશ્વરની, જોજ કરી લ્યો ખાસ;
સર્વ જગતના સુખ કરતા છે, અનંત કોટિ સુખરાશ. હૃદયમાં૦૭

સંતાપ પરિહાર. (૨૧૮)

રાગ-ધનાશ્રી.

શીદ કરો સંતાપ, જગતમાં, નવ કરવો સંતાપ;
વ્યાકુળ થાય અમાપ, હૃદય તો વ્યાકુળ થાય અમાપ—ટેક.
એક દિવસ વન રામ પધાર્યા, અતીવ સ્હેલ ઉત્તાપ;
એક દિવસ પછી અવધ પધાર્યા, પ્રગટ્યો પૂર્ણ પ્રતાપ. જ૦ ૧
નળ દમયંતી વનવન રખડયાં, ઘણા સહ્યા શિર તાપ;
એક દિવસ સુખના દિન આવ્યા, પડયા કલેશ પર કાપ. જ૦ ૨
એક દિવસ રાજા રાવણુની, હુતી છત્રપતિ છાપ;
એક દિવસ લંકા લૂંટાણી, વિધવા કરે વિલાપ. જ૦ ૩
એક દિવસ વન પાંડવ આલ્યા, મળે ન દુઃખનાં માપ;
એક દિવસ શિર છત્ર ધરાણાં, અતિ સુખ પામ્યા આપ. જ૦ ૪
મરહને માથે આપદ આવે, પ્રગટે જ્યારે પાપ;
પણ એ દુઃખ તો સહા ટકે નહી, જ્યો પ્રભુના જાપ. જ૦ ૫
અંતરમાં ઉભરાઈ રહ્યો છે, ખહુ નામી જગ બાપ;
શા માટે તે અળગા ન કરે, પીંડ તણા પરિતાપ. જ૦ ૬
અજિત ભલે જગદીશ્વર ઇશ્વર, વપુમાં એનો વ્યાપ;
સુખ દુઃખને સરખાં સમજી લ્યો, અળગા કરી અભિશ્રાપ. જ૦ ૭

(૨૦૭)

સત્ય શોભા. (૨૧૬)

ગજલ.

સોના ભર્યાં કુંડલ કર્યાં, કાન્તિ હીપે છે અવનવી;
 ભગવાનના ગુણ સાંભળે, એ કર્ણુ શોભા જાણવી. ૧
 દરસે કડાં હસ્તો ઉપર, એમાં ન શોભા માનવી;
 કંઈ દાન દેવા દીનને, એ હસ્ત શોભા જાણવી. ૨
 ડા ઉપર શુભ હાર છે, કે મોતિ માળા ધારવી;
 ભગવાન ધાર્યા હૃદયમાં, તે હૃદય શોભા જાણવી. ૩
 ચરણે ચડપગતિ આલણું, તોડા તાણી શોભા નવી;
 ભગવાન પ્રતિ ગતિ થાય તે, પગ કેરી શોભા જાણવી. ૪
 ધાર્યા મુગટ મસ્તક ઉપર, એમાં શું મમતા મહાણવી;
 ગુરૂ સંતને ચરણે નમે તે, શીર્ષ શોભા જાણવી. ૫
 કાયા ઉપર શણગાર છે, નથી કેઈ શક્તા વર્ણવી;
 ભગવાનની ભક્તિ કરે, તે શરીર શોભા જાણવી. ૬
 કવિતા લખે થઈને કવિ, વાણી ઘણી છે મીઠી;
 ભગવાનને રટતી રહે, તે વાણી શોભા જાણવી. ૭
 અવતાર છે માનવ અજિત, જાણે પ્રગટ પામ્યો રવિ;
 ભગવાનમાં તન્મય થને, અવતાર શોભા જાણવી. ૮

પ્રેમ પીયાલો. (૨૨૦)

પહેલો પીયાલો મ્હાન ગુરૂજીએ પાયો—એ રાગ.

આજ સાહેલી ? ગઈતી સહુગુરૂ સંગે;
 પ્રેમે પ્રભુનો રસ પાયો, પીયાલો મ્હને પૂરણ પાયો;

(૨૦૮)

- પહેલો પીયાલો મુખે સાચની વાણી;
જૂંઠેનો સંગ છોડાયો, પીયાલો મ્હને પૂરણુ પાયો. ૧
- બીજો પીયાલો દિલ માંહી દયાનો;
નિર્દયતાનો ખેલ ખોયો, પીયાલો—
- ત્રીજો પીયાલો સખી ? સંત સાધુનો;
મનના મોહનજીને મોહ્યો, પીયાલો મ્હને પૂરણુ પાયો. ૨
- ચોથો પીયાલો ગઈ ચિત્તની ચંચળતા;
સુરતા અખંડ એક લાગી, પીયાલો—
- પાંચમો પીયાલો જાગી આતમ જ્યોતિ;
અંતરનું અંધારું ત્યાગી, પીયાલો મ્હને પૂરણુ પાયો. ૩
- છઠ્ઠો પીયાલો સખી ? સુધ યુધ ભૂલી;
અમીરસ આંખમાં છાયો, પીયાલો—
- આત્મા સમાન લાગ્યાં સૌ નરનારી;
જીવ શિવ એક સમજાયો, પીયાલો મ્હને પૂરણુ પાયો. ૪
- સેત્રમ પીયાલો પીને થઈ મતવાલી;
બીજા તે એમાં શું ખૂંજે, પીયાલો—
- આતમ દેવ મહારી નજરોમાં આવ્યો;
બીજું તે તત્ત્વ નવ સૂંજે, પીયાલો મ્હને પૂરણુ પાયો. ૫
- પૂરણુ આનંદ વરદાન હું પામી,
પ્રભુના પંથમાંહી પહેલી, પીયાલો—
- અજિતસાગરસૂરિ સદ્ગુરૂ શરણે;
પ્રભુ ગુણુ ગાઈને થઈ છું ઘેલી, પીયાલો મ્હને પૂરણુ પાયો. ૬

(૨૦૬)

અજ્ઞાત ક્રિયા. (૨૨૧)

માધવ રાખજો માયા—એ રાગ.

- જીવણુ તારી ભકિત નવ જાણી,
અનંત ભવે ભવમાંહી ભટકાણી; જીવણુ-ટોક.
- ભૂંડ થઈને વસ્તારી ખાસ થયો,
તોહો મારો મોહ ન નાશ થયો. જીવણુ ૧
- ખગલો થઈને માછલીઓ મારી,
એવી કરણી કોણ કહેશે સારી. જીવણુ ૨
- પારધી કેરા અવતારે પંખી હણ્યાં,
કરમ કેરાં ચણતર ખૂબ ચણ્યાં. જીવણુ ૩
- હવે તન માનવનું આવ્યું,
તેમાં વૃક્ષ પાપ તણું વાવ્યું. જીવણુ ૪
- નિંદા મહને સારી ઘણી લાગી,
જૂઠાણામાં જોયું નથી જાગી. જીવણુ ૫
- રહે છે જીવ ખૂરા વિષે રાજી,
અહોનિશ ઈશ્વરથી ઈતરાજી. જીવણુ ૬
- નથી દયા દિલમાંહી રહેતી,
પ્રભુ નામ જીભ નથી લેતી. જીવણુ ૭
- હવે આવો અંતરના નામી,
અજિત રૂપે અંતરના આરામી. જીવણુ ૮

(૨૧૦)

મનમંદિર. (૨૨૨)

ગરબી.

હારા મનના મંદિરમાં આવજો, નંદનાલાલા;
 તમને પેખીને પાવન થાઉં, પ્રાણુ આધાર છો; મોરલીવાળા;
 તમે આવ્યેથી માફ મન શોભશે, નંદનાલાલા;
 હું તો ગુણુ તમારા ગાઉં; હૈડા હાર છો; મોરલીવાળા. ૧

માથે મોર મુકુટ શોભાવજો, નંદનાલાલા;
 ખેરો પીળાં પીતાંબર સાર, પ્રાણુ આધાર છો; મોરલીવાળા;
 ધારો હાથમાંહી મીઠી મોરલી, નંદનાલાલા;
 તમને પેખીને ઉપજો છે ખ્યાર, હૈડાહાર છો; મોરલીવાળા. ૨

રૂડો કંઠે એકાવળ હાર છે, નંદનાલાલા;
 શોભે કસ્તુરી તીલક ભાલ; પ્રાણુ આધાર છો; મોરલીવાળા;
 ભલાં અમીરસ પૂરણુ નેણુ છે; નંદનાલાલા;
 શોભે ચિત્ત હરનારી ચાલ, હૈડાહાર છો. મોરલીવાળા. ૩

કોટિ કોટિ તે કામદેવ લાજતા, નંદનાલાલા;
 રૂડું રઢિયાણું ઘણું રૂપ, પ્રાણુ આધાર છો; મોરલીવાળા;
 ઘણી બહાલી બ્રહ્મટી વાંકડી, નંદનાલાલા;
 એક અખંડ આપ અનૂપ; હૈડાહાર છો; મોરલીવાળા. ૪

આવ્યા ભકતજનોને આધારવા; નંદનાલાલા;
 માટે મહારો કરોને ઉદ્ધાર, પ્રાણુ આધાર છો; મોરલીવાળા;
 રૂડા અજિત સાગરના રાજવી, નંદનાલાલા;
 મહારા શિર તણા સરદાર, હૈડા હાર છો; મોરલીવાળા. ૫

(૨૧૧)

અગમ્ય પ્રાર્થના. (૨૨૩)

ગૌર મા શીઠ આપ્યો અવતાર—એ રાગ.

- બહાલા મહારા અંતરના આરામ, મહારા ઘેર આવજોરે લોલ;
 બહાલા મહારા ગોવિંદજી ઘનશ્યામ, દયા દિલે લાવજોરે લોલ. ૧
- બહાલા મહારા જોઉં છું તમારી વાટ, શિરના તાજ છોરે લોલ;
 બહાલા મહારા ગહન તમારો ઘાટ, ગરીબ નિવાજ છોરે લોલ. ૨
- બહાલા મહારા અદ્વૈત રૂપ અનૂપ, [વપદ વિદારજો રે લોલ;
 બહાલા મહારા રતિપતિથી ઘણુંરૂપ, ભવજળ તારજો રે લોલ. ૩
- બહાલા મહારા અંતસમાની ખેલ, તમારી સ્હાય છે રે લોલ;
 બહાલા મહારા કરજો રંગની રેલ, જોખન જાય છે રે લોલ. ૪
- બહાલા મહારા અધર તખતપર વાસ, વાણી શું કથે રે લોલ;
 બહાલા મહારા ટુટે ભવના ત્રાસ, આપ ના આવતે રે લોલ. ૫
- બહાલા મહારા પ્રેમી જનની પાસ, તમારો વાસ છે રે લોલ;
 બહાલા મહારા એક અખંડ ઉભાસ, મહને વિશ્વાસ છે રે લોલ. ૬
- બહાલા મહારા આવનથી છો બહાર, અનુભવ ગમ્ય છો રે લોલ;
 બહાલા મહારા ઉતારો ભવ પાર, અધમને અગમ્ય છોરેલોલ. ૭
- બહાલા મહારા સંત તણા સરહાર, વિસામા વાતના રે લોલ;
 બહાલા મહારા હૈડા ડેરા હાર, અજિતની નાતનારે લોલ. ૮

સજ્જન સ્નેહ. (૨૨૪)

ગરબી.

એક અરજ સ્વીકારો, સત્સંગીજન, ઘેર આવોને;
 મહારા બહાલા ઘણા મહેમાન, પ્રભુના લાડિલા ઘેર આવોને.

(૨૧૨)

હું તો આદર આપું આનંદથી, ઘેર આવોને;
 આજે ગદ્યએ ગોવિંદનાં ગાન, હરિના લાડિલા ઘેર આવોને. ૧

મહારા ઘેર પ્રભુજી પડ્મણ્ણ, ઘેર આવોને;
 રૂડા દર્શનકારી દેવ, પ્રભુના લાડિલા ઘેર આવોને;
 તમે દર્શન કરજો પ્રેમથી, ઘેર આવોને;
 તમે પાવન થાઓ તતખેવ, હરિના લાડિલા ઘેર આવોને. ૨

મહે તો ગીતા રામાયણ રાખીયાં, ઘેર આવોને;
 તમે કરજો પ્રેમે પાઠ, પ્રભુના લાડિલા ઘેર આવોને;
 ખૂબ તુલસીની માળા શોભતી, ઘેર આવોને;
 ઠીક નામ લીધાનો ઠાઠ, હરિના લાડિલા ઘેર આવોને. ૩

રૂડા પ્રેમેથી પુષ્પ ચઢાવીએ, ઘેર આવોને;
 શોભે સંત પુરૂષનો સંગ, પ્રભુના લાડિલા ઘેર આવોને;
 પુણ્ય પગલેને પગલે જસતું, ઘેર આવોને;
 ઉપજે ઉરમાં ઉમંગ, હરિના લાડિલા, ઘેર આવોને. ૪

હું તો હરખે ઉતાડું આરતી, ઘેર આવોને;
 એમાં આપ તણો પણ ભાગ, પ્રભુના લાડિલા ઘેર આવોને;
 આઠ્યાં અડસઠ તીર્થ આંગણે, ઘેર આવોને;
 આઠ્યાં જ્ઞાન ભક્તિ વૈરાગ, હરિના લાડિલા ઘેર આવોને. ૫

ખીજું સાધન કળજીગમાં નથી, ઘેર આવોને;
 એક ભક્તિ પદારથ સાર, પ્રભુના લાડિલા ઘેર આવોને;
 સૂરિ અજિત તણી એ વિનતિ, ઘેર આવોને;
 પ્રભુ નોધારાના આધાર, હરિના લાડિલા ઘેર આવોને. ૬

(૨૧૩)

ગુરુદેવ. (૨૨૫)

વાગે છે રે વાગે છે—એ રાગ.

આવે છે રે આવે છે, ગુરુ દેવ દયા કરી આવે છે;
 એ તો દાસને લાડ લડાવે છે—ગુરુ—ટેક.
 સાચ કેરો પંથ એતો સહેજમાંહી આપે,
 મોક્ષ કેરી કુંચી બતાવે છે. ગુરુ ॥ ૧ ॥
 કલેશ મૂળ કાપે ને દયા દાન આપે,
 લગની પ્રભુમાં લાવે છે. ગુરુ ॥ ૨ ॥
 અનામી કેરું નામ જણાવે,
 બહુનામી દેવને બતાવે છે. ગુરુ ॥ ૩ ॥
 અંદર મહેલમાં વસે ંહાલમણ,
 ભાવ કેરી સાથે લખવે છે. ગુરુ ॥ ૪ ॥
 પિયુ લાગે પ્યારોને સ્નેહનો સુધારો,
 તનડાની આંટિ તબવે છે. ગુરુ ॥ ૫ ॥
 પુણ્ય અને પાપ બેડી સોના લોઢાની,
 કરૂણા કરીને કયાવે છે. ગુરુ ॥ ૬ ॥
 સદ્ગુરુની છાયા મીઠી ઘણી માયા,
 અનંત આનંદ ઉપજાવે છે. ગુરુ ॥ ૭ ॥

પ્રમુસ્મરણ નૌકા. (૨૨૬)

મુઝે લગન લગી પ્રભુ આવનકી—એ રાગ.

મળ્યું નાવ હવે ભવસિન્ધુ તરો,
 ભવસિન્ધુ તરો પ્રભુ સ્મરણ કરો—મળ્યું—ટેક.

(૨૧૪)

પ્રભુના ભજન સરખો આ જગમાં,
 નથી કષ્ટ વિદારણ્ય પંથ ખરો. મળ્યું— ૧ ॥
 અનંત જન્મ આથડતાં ચાલ્યા,
 સ્થિરવૃત્તિ ધરી ઠીક ઠામ ઠરો. મળ્યું— ૨ ॥
 સમતા રાખો સર્વ જંતુ પર,
 કરડાં દોષિત કર્મ હરો. મળ્યું— ૩ ॥
 ખાન પાનમાં દિવસ ગુબર્યા,
 પરભવનું હવે ભાતું ભરો. મળ્યું— ૪ ॥
 સોડહં સોડહં ધૂન જમાવો,
 આગળ પંથ અતિ અઘરો. મળ્યું— ૫ ॥
 વ્યાકુળ વૃત્તિ નિરાકુળ કરતાં,
 હૃદય વિષે પ્રભુ પ્રભુ સમરો. મળ્યું— ૬ ॥
 અજીત અગોચર નાથ નિરંજન,
 ધ્યાન સદા તમે તેનું ધરો. મળ્યું— ૭ ॥

મુક્તિમાર્ગ. (૨૨૭)

મુઝે લગન લગી પ્રભુ આવનકી—એ રાગ

કદિ ભકિત વિના નર ? મુકિત નથી,

હેજી મુકિત નથી ખીજી યુકિત નથી—કદિ-ટેક.

સત્ય એક છે અંતરબામી, એમાં કાંઈ કશી પુનરુકિત નથી. ૧
 સર્વ સંતનો એકજ ઉત્તર, ખલક વિષે ખીજી યુકિત નથી. ૨
 માલ ખબતના મંદિર મેડી, અજર અમર જગ ભુકિત નથી. ૩
 શુકિત ખરી ભલે રૂપ રજતનું, સૃષ્ટિ કહે છે કે શુકિત નથી. ૪
 જપ તપ ભોગ કઠિન કળબુગમાં, ભકિત સમી ખીજી શકિત નથી. ૫

(૨૧૫)

નિર્મળ નામ જ્યો નિશિ વાસર, લકિત વિષે કમઅખિત નથી. ૬
કીટ ભ્રમર સમ સૂરતા સાધો, અખિતને અન્ય આસકિત નથી. ૭

શાન્તિ મંત્ર. (૨૨૮)

ગજલ સોહિની.

સુર લોકમાં શાંતિ હજ્જે, આકાશમાં શાંતિ હજ્જે;
પૃથિવી વિષે શાંતિ હજ્જે, જળ દેવમાં શાંતિ હજ્જે;
વિકસિત થયેલી ઔષધીઓ, સર્વમાં શાંતિ હજ્જે;
મુજ ધર્મમાં શાંતિ હજ્જે; મુજ કર્મમાં શાંતિ હજ્જે. ૧
અમૃત સમાં સદ્ગુણુ ભર્યાં, ઔષધ વિષે શાંતિ હજ્જે;
સુંદર શાંતળ છાયા ભર્યાં, શશિરાજમાં શાંતિ હજ્જે;
મધુરા રૂપે ખીલી રહેલ, ઉપા વિષે શાંતિ હજ્જે;
ને વિશ્વના રક્ષક વડા, રવિરાજમાં શાંતિ હજ્જે. ૨
મુજ જ્ઞાતિમાં શાંતિ હજ્જે, મુજ જ્ઞાતિમાં શાંતિ હજ્જે;
મુજ દેશમાં શાંતિ હજ્જે, આ દેશમાં શાંતિ હજ્જે;
આગળ મહને શાંતિ હજ્જે, પાછળ મહને શાંતિ હજ્જે;
ઉપર મહને શાંતિ હજ્જે, નીચે મહને શાંતિ હજ્જે. ૩
જીવન વિષે શાંતિ હજ્જે, મુજ મૃત્યુમાં શાંતિ હજ્જે;
કર્મેન્દ્રિયોના અર્થમાં, કેવળ મહને શાંતિ હજ્જે;
આરંભમાં શાંતિ હજ્જે, કર્તવ્યમાં શાંતિ હજ્જે;
ઉદ્દેગ નષ્ટ થશે અખિત, મુજ વેશમાં શાંતિ હજ્જે. ૪

ભગવજ્જન. (૨૨૯)

રાગ ધનાશ્રી

ભાવે ભજ્જે ભગવાન, ભાઈ તમે,
ભાવે ભજ્જે ભગવાન;

(૨૧૬)

- અળશું કરો અભિમાન, ભાઈ તમે;
ભાવે ભજો ભગવાન. એ ટેક.
- હરતાં ને ફરતાં, હરેક વાતે;
ગાઓ પ્રભુનાં ગાન—ભાઈ તમે. ૧
- તરણ તારણ, કષ્ટ નિવારણ;
એનું ધરો હવે ધ્યાન—ભાઈ તમે ૨
- સુખનો સાગર, નટવર નાગર;
અખંડ અમૃત પાન—ભાઈ તમે. ૩
- તન ધન જોખન, એવાં જાણો;
જેવી સ્વપ્નાની જાન—ભાઈ તમે. ૪
- જન્મ લીધો તો, જાળવી જાણો;
નહી તો થાશે નાદાન—ભાઈ તમે. ૫
- સર્વ ઉપર સમ, ભાવ રાખીને;
સમજો ગુરૂની શાન—ભાઈ તમે. ૬
- અજિત સાગર, સમય આઠ્યો;
માટે રાખો કંઈ માન—ભાઈ તમે. ૭

અદ્વૈતપ્રેમ. (૨૩૦)

ધીર સમીરે યમુના તીરે—એ રાગ.

- ચાલો સખી ^૧વનરાવન જઈયે, મોહન દર્શન માટેરે;
^૨મોહનવર છે સૌથી મોંઘા, સદાય શિરના સાટેરે. ચાલો—૧
- મોહનવર છે છેલ છખીલા, સુખ પર ^૩મોરલી ધારેરે;
લગની લાગી ^૪નટનાગરમાં, અનહદ નાદ ઉચ્ચારે રે. ચાલો—૨

૧—પરમાર્થવૃત્તિ. ૨—અતિપ્રિયતમ. ૩—જ્ઞાનરૂપી. ૪—સર્વોત્તમ.

(૨૧૭)

મોહનજીની અનહદ મુરલી, હૈડાં હેરી લીધારે;
 કાળજડાં સખી એણે નાદે, કેરી પરવશ ક્રીધાં રે. ચાલો-૩
 પ્રેમી જનનો કઠિન પંથ છે, સૌ કોઈ ત્યાં નવ આવેરે;
 સકર ચોર સાકરથી જીવે, ખીજને નવ ભાવેરે. ચાલો-૪
 પ્રેમી ઇયળ ભ્રમર બને છે, એ મહિમા સુરતાનોરે;
 પ્રેમીજન જે હોય તે જાણે, કઠણ પંથ કરતાનોરે. ચાલો-૫
 પ્રભુના રસમાં રાતા માતા, પ્રેમી જગથી ન્યારારે;
 ૧યોગ ભોગ પહોંચે નહીં એને, ૨અન્યાશ્રય કરનારારે. ચાલો-૬
 તન્મય થાવું પરમેશ્વરમાં, પ્રેમ પંથનું એ કૃણરે;
 અજિત થાવું અજીત ભજતાં; નાથ નિરંજન નિર્મળરે ચાલો-૭

પ્રમુપ્રેમ. (૨૩૧)

પ્રભાતી હુમરી.

ધાર ધાર મન ? મહારા વહાલા ? ધર્મ હૃદયમાં ધારરે;
 નશ્વર નાણું જાણુ જગતનું, પ્રભુ સાથે કર પ્યારરે. ધાર-૧
 નટ નાગર લકિતનું નાણું, નાશ કદી નવ થાયરે;
 વિશ્વંભરને વહાલા કરીલે, ઉર આનંદ ઉભરાયરે. ધાર-૨
 મનડા કેરા મંદિર માંહી, સ્નેહ સિંહાસન સારરે;
 પ્રાણેશ્વર પ્રભુ ત્યાંહિ ખિરાજે, સેવકનો સુખકારરે. ધાર-૩
 દયા ધરીલે દિલડા માંહી, પ્યારો પરોપકારરે;
 સમતા નારી અતિ સુખકારી, ઉત્તમ નામ ઉચ્ચારરે. ધાર-૪
 હરખ શોક તુજમાં છે જેવાં, અન્ય વિષે પણ એમરે;
 પ્રેમામૃતનું પાન કરીલે, વ્યર્થ ખીજ છે વહેમરે. ધાર-૫

૧-પ્રેમવિના ખીજે માર્ગ. ૨-વાસના સહિત બાહ્યલાગ.

(૨૧૮)

સુખ દુઃખને સરખાં ગણી લેજે, સરખા લાભાલાભરે;
 શીત ઉષ્ણ સરખાં સમજતાં, અનુભવાશે આપરે. ધાર-૬
 કામ ક્રોધ પર વિજય કરીલે, જન્મ મરણ ભય બચરે;
 અજિત તણે ઠહાલો અલખેલો, સ્મરતાં સુખ સહુ થાયરે. ધાર-૭

આંતરિક રાધા. (૨૩૨)

ગજલ-સોહિની.

ઝૂંખા ઉપર બેસી અને, રાધા કૂંચુ રેતી હતી;
 લાંબી નજર નાખી અને, પથ આપનો જોતી હતી;
 નિજ દેહ ગેહ બધાયની, સ્મૃતિ બધી ખોતી હતી;
 કોમળ કમળ સમ હસ્તથી, નિજ આંસુડાં લહોતી હતી;
 શા કારણે ? શું ફરદ છે ? એવું અમે કીધું તહીં;
 લજ્જા ભરી દીવ્યાંગનાએ, નામ કંઈ લીધું નહીં;
 પ્રસ્વેદ કેરાં મિન્દુઓ, શશી વહનથી ઝરતાં હતાં;
 શશી વહન પર નેત્રો થકી, વળી આંસુડાં પડતાં હતાં;
 પંખા ન ઠહાલા લાગતા, શય્યા ન ઠહાલી લાગતી;
 મંદિર મધુર ઠહાલું નહીં, સાહેલી પણ ઠહાલી નથી;
 બોલીય પણ ઠહાલી નહીં, ચાલીય પણ ઠહાલી નહીં;
 પીયૂષ સરખાં પાણીની, ખ્યાલીય પણ ઠહાલી નહીં;
 અતિ ગૂઠ દીર્ઘ વિચારમાં, ઉચ્છવાસ લાંબા નાખતી;
 મનનું ફરદ મનમાં શમે, એવી દશા એ લાગતી;
 પુષ્પોય પણ ઠહાલાં નથી, ચંદન શીતળ ઠહાલાં નથી;
 ઉદ્યાન પણ ઠહાલાં નથી, મૃદુ ગાન પણ ઠહાલાં નથી;
 તું બેન ? ઠહાલી બેનડી ? શી વસ્તુની ઇચ્છા તને;
 એવું અમે પૂછ્યું છતાં, સુખથી વચન કંઈ કંઈ વહે;

(२१६)

सभी अेक अन्य उतावणी, भोली “ रते छे कृष्णने ? ”
 ललल लरी शरमाध गध, कडेतां अजित अे प्रश्नने;
 जुओ-विरह दशा कछु ऐसी व्यापी, मानु कोइ मारती बेजा;
 श्रीमद् मस्तयोगी-आनंदघन.
 अने-क्या कहिये सहते न वने कछु, जो कहिये कहते हि लजैये;
 भक्त-सुन्दर.

आत्मरास. (२३३)

सभीरे भेटेता अयरण दीडुं-अे राग.

आज ंहाली भेन रभवाने आवो, शरह पूनभ डेरी रातडीरे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, मननी करीअे अेक वातडीरे. १
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, सित्तनो सुंदर योअ छे रे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, भीठो मधुरे योअ छे रे. २
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, धरम करमनी लूलाभणीरे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, आवी अेकांत सोडाभणीरे. ३
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, राधा माधव डेरे रास छे रे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, प्रसथे लोथन अरे पासछे रे. ४
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, इरी इरी जेग भणे नहीरे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, धरमांही रडेवुं गभे नहीरे. ५
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, संसार ताप समावीये रे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, ंहालाने रास रमावीये रे. ६
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, अगम अगोअर प्रीतडीरे;
 आज ंहाली भेन रभवाने आवो, अजित अनुभव रीतडीरे. ७

(૨૨૦)

જ્ઞાનવંસી. (૨૩૪)

જો પેલો નંદકુમાર-એ રાગ.

રાધા માધવ કેરો રાસ, રાસ સખી શાણી
 રાધા માધવ કેરો રાસ-એ ટેક.
 રાધા છે રાણી વૃત્તિરૂપી મહારાણી,
 શાણી વૃન્દાવનમાં વાસ; વાસ સખી શાણી ? ૧
 હૃદય વૃન્દાવન પૂરણ પાવન,
 તનડાના ટૂટે છે ત્રાસ; ત્રાસ સખી શાણી ? ૨
 કુંજ વિહારી છે દર્શન કારી,
 દારિદ્ર હારી વિલાસ; વિલાસ સખી શાણી ? ૩
 જ્ઞાન સ્વરૂપ મીઠી બંસી બળવે,
 ઉપબલવે હરખ હુલ્લાસ; હુલ્લાસ સખી શાણી ? ૪
 પ્રાણ થકી ખ્યારો ને નેનાં નો તારો,
 શરદ પૂનમનો પ્રકાશ; પ્રકાશ સખી શાણી ? ૫
 તેત્રીશ કોટિ દેવ આશ ધરી મહોટી,
 ખંત કરી આવે છે ખાસ; ખાસ સખી શાણી ? ૬
 કલેશ નથી આંહી કંકાસ નથી કાંઈ,
 અમૃત સરીખી છે આશ; આશ સખી શાણી ? ૭
 જખરૂં છે જાદુ મહા મીઠો છે માધુ,
 સાધુ અજિત ઉભસ; ઉભસ સખી શાણી ? ૮

(૨૨૧)

અંતરાત્મા. (૨૩૫)

બે પેલો નંદકુમાર-એ રાગ.

ખ્યારો છે પ્રાણનો આધાર, આધાર સખી શાણી ? ખ્યારો એ ટેક.

લગની છે લાગી ને ભ્રમણા છે ભાગી.

બગી છે બેત અપાર; અપાર સખી શાણી ? ૧

જીવન જોયો ને મનમાંડી મોહ્યો,

ખોયો છે ખલક નો ખાર; ખાર સખી શાણી ? ૨

દેવ તણો દેવ અને મોંઘો મહાદેવ,

સેવે છે સર્વે સંસાર; સંસાર સખી શાણી ? ૩

ઘટનો છે વાસીને પૂર્ણ પ્રકાશી,

દાસ તણો દીવ્ય દરખાર; દરખાર સખી શાણી ? ૪

રૂપ અનૂપમ અતિ છે ઉત્તમ,

નમવાને સાચો સરકાર, સરકાર સખી શાણી ? ૫

અલખ લખાણો સત્સંગે સમબણો,

તાણો શા માટે તકરાર; તકરાર સખી શાણી ? ૬

અજિતને બહાલો મીઠો અમૃત ખ્યાલો,

ટાળો દુઃખડાંના દેહાર; દેહાર સખી શાણી ? ૭

આત્મ જાગ્રતી. (૨૩૬)

માલણ ગુંથી લાવ ગુણીયલ ગજરો-એ રાગ.

બગી બેને ? અંતરમાં જ્યોતિ ખળે છે;

દીપક પ્રાણનાથ તણો પ્રજળે છે; બગી બેને ?-એ ટેક.

(૧૨૨)

- વસે માંહી અવતારનો અવતારી;
એની શોભા વાણી શકે શું ? ઉચ્ચારી;
વર્ણન કરતાં જોગી મુનિ જાન્ય હારી; જાગી જોને ? ૧
- વાણી માંહી વાસ પૂરી અને વસિયો;
કાયા રૂપી રાણી કેરો છે રસિયો;
પૂરા પ્રેમી પ્રમદા પુરૂષ સાથે હસિયો; જાગી જોને ? ૨
- શોભા એની સકળ સૃષ્ટિ થકી સારી;
વારે વારે જાઉં વિચારીને વારી;
ઘેલો થાઉં ધ્યાન હૃદય માંહી ધારી; જાગી જોને ? ૩
- સખી એક સાસરે જઈ આવી સારી;
સ્વામી કેરું સુખ શકે શું ? ઉચ્ચારી;
માણ્યા કેરી વાત જાણ્યા થકી ન્યારો; જાગી જોને ? ૪
- મુંગે ખાધી સાકર તે શું ? ઉચ્ચરશે;
સંભારીને પોતે પોતામાં ઠરશે;
અનુભવને વાણી ખિચારી શું ? કરશે; જાગી જોને ? ૫
- આતમ જ્યોતિ આતમના જેવું જાણો;
મ્હોટો સાગર, સાગરના જેવો માનો;
મમત તહમે મિથ્યા તે શા માટે ? તાણો; જાગી જોને ? ૬
- અંતર કેરું. અજવાળું અંતરમાં થાપો;
અંધારું તો અજ્ઞાન કેરું ઉત્થાપો;
અજિત આનંદ આતમ દેવને આપો; જાગી જોને ? ૭

(૨૨૩)

પ્રેમપત્ર (૨૩૭)

નાથ કૈસે ગજકો અંધ છોડાયો—એ રાગ.

કાગળ હજી એક લખ્યો નહી કટકો;

એનો ચિત્તમાં થયો અમને ચટકો.—કાગળ ટેક.

લોક જગત કેરા વાત કરે છે, કુળબ સંગાથે કહાન અટકયો;

આદર સત્કારનો અમ ઉપકાર, પલક ઘડીમાંહી પટકયો. કાગળ-૧

કુળબએ કામણુ કીધાં એથી હવે, લાલ અમારો તો ભટકયો;

અણુતેડયો આવતો આજ હવે તે, ધ્યાનમાંથી છેક છટકયો. કા. ૨

પ્રેમનો પંથ કઠણુ થયો પૂરણુ, કાંટાની માફક ખટકયો;

સાકર હૂંધનું પાન કરે ભલે, છાશનો ઘુટો અહીં ઘટકયો. કાગળ-૩

પીળાં પીતાંબર પહેરે ભલે ત્યાં, અહીં તો કાંબળડીનો ફટકો;

જશોદાનો બયો લાડકવાયો, નંદને ઘેરેય ન ટકયો. કાગળ-૪

અમને સંભારે કે ના સંભારે, ભૂદયો જે વન માંહી ભટકયો;

એની એ બાણુ અમારી પડીશી ? અજિત અંતરે તોયે અટકયો. કા. ૫

પ્રમુ પ્રાર્થના. (૨૩૮)

પ્રિયતમ પ્રભુ નમીયે આપને—એ રાગ.

પ્રભુ અરજ સ્વીકારો અમારી, મોહ માયાને નાખો મારી. પ્રભુ. ટેક.

આત્મ ઉપર રંગ રાગનો લાગ્યો, એને હરખથી નાખો ઉતારી. પ્રભુ. ૧

પ્રપંચ ઉપર પ્રીત બમી છે, વેગે ઘો એને વિહારી. પ્રભુ. ૨

નટવર નાગર સ્નેહના સાગર, અનુભવ ગુણુના ધારી. પ્રભુ. ૩

આત્મા તણું રૂપ સમઝાવો સ્વામી, ખલકની પ્રીત કરો ખારી. પ્ર. ૪

કેડ કપટ મદ મોહ ભરેલાં, સ્વારથીયાં સંસારી. પ્રભુ. ૫

(૨૨૪)

આપ વિના ખીજે કોણ ખબર લે, આનંદરૂપ શિવધારી. પ્રભુ. ૬
અજિતસાગર કેરી અરજ સ્વીકારો, બહાલમ ખીરૂદ વિચારી. પ્રભુ. ૭

પ્રમુશરણ. (૨૩૬)

પ્રિયતમ પ્રભુ નમીયે આપને—એ રાગ.

સ્નેહે પ્રભુ શરણે રાખજે, મહારાં પાપ પ્રબળી નાખજે; સ્નેહેં ટેર.
પાપોને કાપો આનન્દ આપો, મહારા મનમંદિરમાં આવજે. સ્નેં૦૧
સાચું શરણુ છે હે પ્રભુ! આપનું, નયનથી અળગા મા—થજે. સ્નેં૦૨
ભાગજે ભ્રાન્તિ થાપજે શાન્તિ, મહને હેતે હસીને ખોલાવજે. સ્નેં૦૩
અંત સમયના સાચા સગા છો, શરણુની લાજ શોભાવજે. સ્નેં૦૪
કામને કાપો ક્રોધ ઉત્થાપો, વળી લોભને દરિયે ડૂબાવજે. સ્નેં૦૫
કલ્પતરુ જેવી આપની છાયા, મમ કષ્ટ અનંત હઠાવજે. સ્નેં૦૬
અજિતસાગર કેરી અરજ સ્વીકારો, જેવો તેવો આ દાસ નિભાવજે. ૭

અચિન્ત્ય પ્રયાણ. (૨૪૦)

વાગે છે રે વાગે છે—એ રાગ.

બાવું છે રે બાવું છે, એક વેળા જરૂર કરી બાવું છે;
જંગલના વાસી થાવું છે—એક વેળા—ટેકં
રમત ગમત કરી પાપ કર્યાં પણુ, પાછળથી પસ્તાવું છે. એકં ૧
મહેડાને મીલકત મંદિર માળિયાં, ફરીને પાણી ઝાને પાવું છે. એં ૨
મનકેરા મેલાને પાપમાંહી પહેલા, ફરીને નીરે ક્યારે જહાવું છે. એકં ૩
સત્તાર સારંગીને સુંદર સરોદો, ઘેરે સુરે ક્યારે ગાવું છે. એકં ૪

(૨૨૫)

અનંત દુઃખ માથે દેવે દીધાં છે, એકે નહીં એમાં આવું છે. એક૦૫
 ધમકાવો લોકને ધનના ધમેલા, ફરીથી કેને ધમકાવું છે. એક૦૬
 અજિતનો ંહાલો એક અંતરબની, લબન લોબન ખાંતે ખાવું છે. ૭

સત્યભક્તિ (૨૪૧)

શાહૂલવિકીડિત.

મિત્રો ? વીતિ સમસ્ત જીવન ગયું, ત્હોયે પ્રભુ ના લબ્યા;
 માયાના સુખમાં રહી ભટકતાં, દુષ્કર્મને ના તબ્યાં;
 પામી રત્ન મનુષ્ય જન્મ જગમાં, કર્મો ધુરાં આચરે;
 યોલો ? તે લવસિન્ધુને સહજમાં, કેવી રીતેથી તરે. ૧

જે જે ભાવ ત્હમો ગણો મધુર તે, સાથેજ આવે નહીં;
 દુખે જ્યાં લવસિન્ધુમાં કદિક ત્યાં, કામોજ આવે નહીં;
 આવે આ કંઈ કામમાં કદી નહી, સંસારનો ખેલ છે;
 થાશે તે સુખિયા મહાન જન કે, વિશ્વેશથી મેળ છે. ૨

મિત્રો ? યૌવન શું કદી સ્થિર રહે ?, એતો વહું જાય છે;
 વર્ષો માસ કલાકને પગ બધાં, ખોળી અને ખાય છે;
 અંતે તે નર હારશે જગતમાં, પાપે ભરાણો હશે;
 અંતે તે તરશે મહાન પ્રભુની, લકિત કમાણો હશે. ૩

માયાના બહુ લોગ આવી જગમાં, લોગી થઈ લોગવ્યા;
 ત્હોયે અંતરમાં અશાંતિ ઉપજે, ભાવો પુરા ના થયા;
 માટે તું મનમાંહિ શાંતિ ધરીને, સંતોષતા રાખજે;
 ત્હારા તર્ક વિતર્ક સર્વ મનના, કાપી બધા નાખજે. ૪

૧૫

(૨૨૬)

હે શ્રીનાથ ? દયાળુ ? આપ ? મુજને, ભિક્ષા દયા આપજો;
 ને આ આપતણા સુપુત્ર જનનાં, પાપો બધાં કાપજો;
 જે રીતે મુજ ચિત્ત નિશ્ચળ બને, એવી સ્થિતિ સ્થાપજો;
 મહારા સર્વ શરીરના અવયવે, બહાલા ? હવે વ્યાપજો. ૫

કસ આવ્યો. (૨૪૨)

ગજલ.

ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો નયનો ઉપર;
 ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો વદનો ઉપર. ૧

ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો વચનો ઉપર;
 ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો ભ્રમરો ઉપર. ૨

ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો હસ્તો ઉપર;
 ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો કણ્ઠો ઉપર. ૩

ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો જીવન ઉપર;
 ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો મુજ તન ઉપર. ૪

ભગવાનના કસથી કસ્યાં, કસ આવિયો ચેતન ઉપર;
 ભગવાનના કસથી કસ્યાં, આવ્યો અજિત કસ મન ઉપર. ૫

પ્રીતિ ભરેલા આવજો. (૨૪૩)

ગજલ.

ભગવાન મહારા હૃદયમાં, શાંતિ મધૂરી આપજો;
 ભગવાન મહારા નયનમાં, શાંતિ મધૂરી આપજો. ૧

(૨૨૭)

- ભગવાન મહારા દેશમાં, આનંદ નિર્મળ આપજો;
 ભગવાન મહારા ધર્મમાં, આનંદ ઉત્તમ આપજો. ૨
- ભગવાન મહારા આત્મપર, આનંદ અનુભવ આપજો;
 ભગવાન મહારા જીવનપર, આનંદ અભિનવ આપજો. ૩
- ભગવાન મહારા કર્મમાં, શાંતિ શીતળ વર્ષાવજો;
 ભગવાન મહારા ભાવમાં, હસ્તા સુખડલે આવજો. ૪
- ભગવાન મહારા લેખમાં, મંગળ સ્વરૂપે આવજો;
 અજિતાખિંધ મહારા લેખમાં, પ્રીતિ ભરેલા આવજો. ૫

સ્હામાજવું. (૨૪૪)

ગજલ સોહિની.

- પ્રભુ નામ જ્યાં ઉચરાય ત્યાં, બહુ પ્રેમથી સ્હામા જવું;
 સુખ વિશ્વનાં વિસરાય ત્યાં, બહુ સ્નેહથી સ્હામા જવું. ૧
- પ્રભુ હોય જ્યાં પ્રતિપાદ્ય ત્યાં, પણ પ્રેમથી સ્હામા જવું;
 નિર્મળ પુરૂષનું નાટ્ય ત્યાં, પણ પ્રેમથી સ્હામા જવું. ૨
- સત્સંગ કેરો રંગ જ્યાં, પ્રસરાય ત્યાં સ્હામા જવું;
 પ્રભુ પ્રેમનો સુ પ્રસંગ ત્યાં, સુંદર પણે સ્હામા જવું. ૩
- આત્મા સમાન પરાત્મ જ્યાં, સમજાય ત્યાં સ્હામા જવું;
 દેહાત્મ કેરું ભાન જ્યાં, ભૂલાય ત્યાં સ્હામા જવું. ૪
- હર્ષી જનોને ઔષધો, દેવાય ત્યાં સ્હામા જવું;
 અવગુણ તજીને સદ્ગુણો, લેવાય ત્યાં સ્હામા જવું. ૫
- જ્ઞાની પુરૂષનાં જ્ઞાન યત્ર, ગવાય ત્યાં સ્હામા જવું;
 ધ્યાની પુરૂષનાં ધ્યાન યત્ર, સુહાય ત્યાં સ્હામા જવું. ૬

(૨૨૮)

જપ તપ તણી સિદ્ધિ ફળે, એવા સ્થળે સ્હામા જવું;
 સત્પુરૂષના સંયમ ફળે, એવા સ્થળે સ્હામા જવું. ૭

નિજ દેશની ધીંગી ધ્વજ, ફરકાય ત્યાં સ્હામા જવું;
 નિજ ધર્મની જ્યાં દીવ્યતા, દર્શાય ત્યાં સ્હામા જવું. ૮

સરિતા અજિતસાગર ભણી, એવી રીતે સ્હામા જવું;
 સતી જય છે સ્વામી ભણી, એવી રીતે સ્હામા જવું. ૯

યતિ જય છે સંયમ ભણી, એવી રીતે સ્હામા જવું;
 મતિ જય છે માયા ભણી, એવા પ્રભુ સ્હામા જવું. ૧૦

આનંદ (૨૪૫)

ગજલ સોહિની.

આનંદ હો મુજ જીવનમાં, આનંદ હો મુજ વચનમાં;
 આનંદ હો મુજ ભવનમાં, આનંદ હો મુજ રચનમાં. ૧

આનંદ હો મુજ શરણમાં, આનંદ હો મુજ કરણમાં;
 આનંદ હો મુજ તરણમાં, આનંદ હો મુજ સ્મરણમાં. ૨

આનંદ હો મુજ પ્રીતિમાં, આનંદ હો મુજ નીતિમાં;
 આનંદ હો મુજ ચિત્તિમાં, આનંદ હો મુજ ભીતિમાં. ૩

આનંદ હો મુજ ંહાલમાં, આનંદ હો મુજ વાણીમાં;
 આનંદ હો મુજ કાવ્યમાં, આનંદ હો મુજ લ્હાણીમાં. ૪

આનંદ હો મુજ યોગમાં, આનંદ હો મુજ તપ વિષે;
 આનંદ હો મુજ લોકમાં, આનંદ હો મુજ જપ વિષે. ૫

આનંદ હો મુજ ભાવમાં, આનંદ હો મુજ પઠનમાં;
 આનંદ હો મુજ નયનમાં, આનંદ હો મુજ રટનમાં. ૬

(૨૨૯)

આનંદ હો મુજ ભકિતમાં, આનંદ હો મુજ શક્તિમાં;
 આનંદ હો પરમાર્થમાં, આનંદ હો આસક્તિમાં. ૭
 મુજ મિત્રને આનંદ હો, મુજ શિષ્યને આનંદ હો;
 અજિતાણ્ધિ આનંદી સદા, જગ સર્વમાં આનંદ હો. ૮

ત્હારી ત્હને પરવા નથી. (૨૪૬)

ગજલ સોહિની.

અવતાર માનવનો મળ્યો, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 દહાડો ગયો પાછો વળ્યો, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૧
 અમીરસ તણો આંગ્રો ફળ્યો, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 ભગવાન પણ અઢળક ઢળ્યો, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૨
 કિંમત વગરની વસ્તુ છે, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 મોંઘું થયું ધન સસ્તું છે, ત્હેની ત્હને પરવા નથી; ૩
 હાથે ચઢ્યો ચિંતામણિ, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 નિર્વિદ્ધ થઈ છે વાવણી, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૪
 સંતો કહે છે અમર થા, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 સંતો કહે છે અચળ થા, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૫
 સંતો કહે છે વિમળ થા, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 સંતો કહે છે અકળ થા, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૬
 અવસર મળ્યો મોંઘો ઘણો, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 કર પ્રાપ્ત પથ પોતા તણો, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૭
 વિકરાળ માથે કાળ છે, ત્હેની ત્હને પરવા નથી;
 જગ સર્વ કાળ ફરાળ છે, ત્હેની ત્હને પરવા નથી. ૮

(૨૩૦)

આત્મા બને પરમાત્મા, ત્હેની ત્હેને પરવા નથી;
 ઉચ્ચાર્યા બધાય મહાત્મા, ત્હેની ત્હેને પરવા નથી. ૯
 શાસ્ત્રો કહે નિજ રૂપથી, ત્હેની ત્હેને પરવા નથી;
 અજિતાબિધની પરવા નથી, ત્હારી ત્હેને પરવા નથી. ૧૦

આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. (૨૪૭)

ગજલ સોહિની.

આવી સવારી વસંતની, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 વીણા તણા સ્વર સાંભળી, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૧
 સૌન્દર્ય નિરખી પુષ્પનાં, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 શુભંગંધી સૂંઘી એમની, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૨
 દર્શન જતા નર જોઈને, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 દર્શન જતી ત્રિય જોઈને, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૩
 આલાપ થાય વસંતના, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 ભણુકાર ઉડના સાંભળી, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૪
 જયદેવની વાણી સુણી, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 દેખી પ્રભુના સૂરિ મુની, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૫
 વિરહે ભરેલી ભાવના, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 સંગમ વિલોકી નદી તણા, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૬
 આકાશ સ્હામું જોઈને, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 ચિત્તચોર દેખી ચંદ્રિકા, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૭
 નિર્મળ વિલોકી ચંદ્રમા, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 કલ્લોલ જોઈ નદી તણા, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૮

(૨૩૧)

- સત્સંગ કરીને સંતના, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં;
 ગુણ સાંભળી ભગવંતના, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૯
- ઉઠે અખીર ગુલાલ છે, અગ્નિતાપ્તિ આવ્યા યાદમાં;
 ખાસા ખીલેલ ગુલાબ છે, આવ્યા પ્રભુજી યાદમાં. ૧૦

વિમળ વાસો હજો. (૨૪૮)

ગજલ સોહિની.

- શિવાજીની તલવારમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 ને ખાણુની રસધારમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૧
- કાદંબરીના પ્રેમમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 પ્રથિરાજ કેરા ખાણુમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૨
- મહાવીર કેરા ત્યાગમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 આત્મા તણા અનુરાગમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૩
- સંતો તણા સત્સંગમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 ને ભીષ્મના સુઉમંગમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૪
- રૂષિ તિલકના મસ્તક વિષે, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 મુનિ હેમના પાંડિલ્યમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૫
- ગુલખાસ કેરા ગંધમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 આનંદધનના છંદમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૬
- શ્રીકૃષ્ણુની ગીતા વિષે, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 પાંતવ્રતભરી સીતા વિષે, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૭
- સઘળાં કલંકો ત્યાગીને, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 સઘળા પ્રપંચો ત્યાગીને, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૮

(૨૩૨)

પરમાર્થ કેરા પંથમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો;
 સુરિ મુનિ તણા પદ દ્વંદ્વમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૯
 આચાર્ય કેરા ચરણમાં, સુરિ અજિતનો વાસો હજો;
 હરિચંદ્ર કેરા સત્યમાં, મહારો વિમળ વાસો હજો. ૧૦

પરિ શાંતિ મનને ના મળી. (૨૪૬)

ગજલ સોહિની.

હાથી ઉપર ઘેડા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 ઘોડા ઉપર ઘેડા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૧
 રથડા ઉપર ઘેડા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 મોટર ઉપર ઘેડા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૨
 પુત્રોય પણ પેદા થતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 પૈસાય પણ પેદા થતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૩
 લાડી મળની લાવતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 ગાડી મળની લાવતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૪
 ભોજન વિવિધ ખાવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 પાણી મધુર પીવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૫
 નાટક સુખદ જોવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 ચેટક વિવિધ જોવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૬
 ગાયન વિવિધ ગાવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 ગંગાજળે ન્હાવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૭
 ભુમના જળે ન્હાવા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 પુષ્પો વિવિધ સુંઘ્યા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૮

(૨૩૩)

આ વિશ્વના રસભોગમાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી;
 વય પક્વતા પામ્યા છતાં, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૯
 સુધ્યું વિલોક્યું સાંભળ્યું અજિતાબ્ધિ શાંતિ ના મળી;
 રાખો શરણુ ગુરુ હવે, પરિ શાંતિ મનને ના મળી. ૧૦

મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. (૨૫૦)

ગજલ સોહિતી.

સન્મિત્ર સમન્તવે છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 દ્વિલમાં દયા લાવે છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૧
 પુસ્તક વિમળ વંચાવતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 દીપક તથા પ્રકટાવતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૨
 ગંગાજળે નહાવા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 ગાયન મધુર ગાયા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૩
 આ ચિત્ર-જગ-રહાયા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 જળપાન કરી-પાયા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૪
 વિષયો થકી વાર્યા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 નિજ દેહને તાર્યા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૫
 ધન અંગપર ધાર્યા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 વનમાંહી ગૌ ચાર્યા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૬
 ઉપચાર બહુ કીધા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 આચાર બહુ પાળ્યા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૭
 ગિરનાર પર ચઢવા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 નર નારીમાં રહેવા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૮

(૨૩૬)

એકાંતવાસ કર્યા છતાં, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે;
 ગુરૂ દેવની કરૂણા વિના, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૯
 સંસ્કાર પ્રાપ્ત થયા વિના, મન અજિત કીધું ના કરે;
 નિશ્ચય હૃદય આપ્યા વિના, મન મૂર્ખ કીધું ના કરે. ૧૦

આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. (૨૫૧)

ગજલ સોહિની.

મુજ સ્નેહના સિંહાસને, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 મુજ પ્રેમના પર્યાક પરે, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૧
 મુજ ભાવનાં ભોજન ભલાં, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 મુજ જ્ઞાનનાં ગાયન ભલાં, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૨
 મુજ ચિત્તનું ચંદન ભલું, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 વૈરાગ્યની વેલ્લી ખીલી, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૩
 ગુરૂજ્ઞાનનો ગુલબાસ છે, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 અંતર તણું અત્તર ઉડે, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૪
 શાંતિ તણી છે ઇંચડી, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 ઝાલો હસીને ખાંદડી, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૫
 મહારા ઉપર કરવા દયા, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 મહેં આપને મહારા કહ્યા, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૬
 મુજ જીવનનું સર્વસ્વ છો, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 મુજ મન તણા માલીક છો, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૭
 મુજ જીવન રસને માણવા, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 મુજ જીવનરસને જાણવા, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૮

(૨૩૫)

આનંદને પ્રગટાવવા, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે;
 મુજ વિરહ દિવસો ટાળવા, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૯
 આવો અને આવો હવે, આવો અજિત મુજ મંદિરે;
 સેવક ન તલસાવો હવે, આવો પ્રભુ મુજ મંદિરે. ૧૦

અંતમાં રોયા કરે. (૨૫૨)

ગજલ સોહિની.

પાપી જનો પાપો કરી, ને અંતમાં રોયા કરે;
 દ્રોહી જનો દ્રોહે કરી, ને અંતમાં રોયા કરે. ૧
 મોહી જનો મોહે કરી, ને અંતમાં રોયા કરે;
 ક્રોધી જનો ક્રોધે કરી, ને અંતમાં રોયા કરે. ૨
 લોગી જનો લોગે કરી, ને અંતમાં રોયા કરે;
 રોગી જનો રોગે કરી, ને અંતમાં રોયા કરે. ૩
 વ્યસની જનો વ્યસને કરી, ને અંતમાં રોયા કરે;
 દારૂડીયા દારૂવડે, તે અંતમાં રોયા કરે. ૪
 નિંદક જનો નિંદા કરી, ને અંતમાં રોયા કરે;
 માની જનો માને કરી, ને અંતમાં રોયા કરે. ૫
 નાદાન જન નાદાનીથી, તે અંતમાં રોયા કરે;
 વ્યલિચારી જન વ્યલિચાર કરી, ને અંતમાં રોયા કરે. ૬
 અલિચારિણી અલિચાર કરી, ને અંતમાં રોયા કરે;
 દિકરી તણા લઈ દામને, લોભી જનો રોયા કરે. ૭

(૨૩૬)

- ચૈત્રી કરીને ચાર લોકો, અંતમાં રોચા કરે;
લાંચો લઘુ લુચ્યા જનો, તે અંતમાં રોચા કરે; ૮
- નિજ દેશનું ખૂરું ચહે, તે અંતમાં રોચા કરે;
નિજ ધર્મનું ખૂરું કરે, તે અંતમાં રોચા કરે. ૯
- પરમાર્થને પ્રીછે નહી, તેવા જનો રોચા કરે;
હિંસક જનો હિંસા કરી, ને અંતમાં રોચા કરે. ૧૦
- નિજ આત્મ સમ પર આત્મ નહિ, તે અંતમાં રોચા કરે;
જગનું ભલું ઇચ્છે નહી, અજિતાબ્ધિ! તે રોચા કરે. ૧૧

સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. (૨૫૩)

ગજલ સોલિની.

- વ્યવહાર કેરા ત્રાસથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
વ્યવહાર કેરી આશથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૧
- વ્યવહાર ના કંકાસથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
વ્યવહાર કેરા નાશથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૨
- વ્યવહાર કેરી વાતથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી.
વ્યવહાર કેરી ઘાતથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૩
- વ્યવહાર કેરી લાતથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
વ્યવહાર કેરી ખાથથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૪
- વ્યવહાર કેરા ધર્મથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
વ્યવહાર કેરા મર્મથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૫
- વ્યવહાર કેરી લાજથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
વ્યવહાર કેરા કાજથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૬

(૨૩૭)

- વ્યવહાર કેરી આંટીથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
 વ્યવહાર કેરી ઘાંટીથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૭
- વ્યવહારના વિશ્વાસથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી.
 વ્યવહારના સહવાસથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૮
- વ્યવહારની કઠિનાઇથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
 વ્યવહારની કુટિલાઇથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૯
- વ્યવહારની હુચ્યાઇથી, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી;
 છે અજિત કેવળ અભયત્યાં, સત્યાગ્રહી ડરતા નથી. ૧૦

કામી જનો (૨૫૪)

ગજલ સોહિતી.

- કામી જનોનું કામ કદિ, આ વિશ્વમાં પડશે નહીં;
 કામી જનો આ વિશ્વમાં, નજરે કદિ રહશે નહીં. ૧
- કામી તણે વિશ્વાસ કદિ,—યે વિશ્વમાં કરવો નહીં;
 કામી તણે સહવાસ કદિ,—યે વિશ્વમાં કરવો નહીં. ૨
- કામી જનોને વચનમાં, જૂઠા વિના ચાલે નહીં;
 વિકૃત નજરથી કામીને, દીઠા વિના ચાલે નહીં. ૩
- કામી ડૂબાવે નામને, કામી ડૂબાવે ગામને;
 કામી ડૂબાવે ધામને, કામી તજે આરામને. ૪
- અવતાર ધરી આ વિશ્વમાં, નથી કામીને લજ્જત કશી;
 વ્યવહારમાં જન કામીની, તલભાર પણ ઈજ્જત નથી. ૫
- કામી જનો જઈ તીર્થમાં, વિકૃત નજર જોયા કરે;
 કામી જનો રોગો વડે, રાત્રી દિવસ રોયા કરે. ૬

(૨૩૮)

સદ્ધર્મ કેરાં કર્મને કા-મી જનો નિશ્ચય તજે;
 નિજવાસનાને પોષવા, સાધન બધાં કામી સજે. ૭

રાવણ હતો પણ કામથી, અંતે ખરાબ બની ગયો;
 સોલંકી રાજ સિદ્ધ પણ, સતી શ્રાપથી દુઃખી થયો. ૮

કામાગ્નિ સળગે હૃદયમાં, સંયમવડે નિયમિત કરે;
 જો ત્યાગી હો તો કામની,—ને માત સમ મનમાં ધરે. ૯

સંસારી હો તો પારકી,—નારી ગણો નિજ માત છે;
 માનો અજિત કામીજનો, પ્રેત સ્વરૂપ સાક્ષાત છે. ૧૦

પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે. (૨૫૫)

ગજલ સોહિતી.

આકાશમાં ધુમી શશી, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે;
 આકાશમાં ધુમી રવિ, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે. ૧

નદીયો મધુર જળ ધારતી, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે;
 ગાયો મધુર પય ધારતી, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે. ૨

વૃક્ષો ઉગી સંસારમાં, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે;
 ફળ આપીને અમૃત સમા, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે. ૩

કુંડલ આપીને હરખાય છે, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે;
 વાયુ વહી શીતળ મધુર; પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે. ૪

આકાશ કેરાં ઝુમખાં, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે;
 આપી સુ આશ્રમ પૃથ્વી પણ, પરમાર્થ નિત્ય કર્યા કરે. ૫

(२३६)

- द्वीपक छरी अंधारने, परमार्थ नित्य कर्या करे;
 अश्रवो वही सुश्वारने, परमार्थ नित्य कर्या करे. ६
- ऋषि वर्ग पशु मानव उपर, परमार्थ नित्य कर्या करे;
 औषध अघां मानव उपर, परमार्थ नित्य कर्या करे. ७
- पशुओ अघां मानव उपर, परमार्थ नित्य कर्या करे;
 वरसाह आवी पृथ्वीपर, परमार्थ नित्य कर्या करे. ८
- अणहो वडन गाडां करी, परमार्थ नित्य कर्या करे;
 उटो अतिशय लार लघ, परमार्थ नित्य कर्या करे. ९
- लकतो स्तवी लगवानने, अजिताग्नि परमार्थो करे;
 संतो जगत उद्धारवा, अजिताग्नि परमार्थो करे. १०

एवी स्थिति छे आज के (२५६)

गणव सोहिनी.

- एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी गंगा नदी;
 एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी यमुना नदी. १
- एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी साभरमती;
 एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी कृष्णा नदी. २
- एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी गोदावरी;
 एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी सरयु नदी. ३
- एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी दशह्वती;
 एवी स्थिति छे आज के, नथी आपणी सरस्वती. ४

(૨૪૦)

- એવી સ્થિતિ છે આજ કે, છે હિમગિરિ પરહાથમાં;
 ૧) એવી સ્થિતિ છે આજ કે, છે સિદ્ધગિરિ પરહાથમાં. ૫
- એવી સ્થિતિ છે આજ કે, ગિરનાર છે પરહાથમાં;
 એવી સ્થિતિ છે આજ કે, છે વિંધ્ય ગિરિ પરહાથમાં. ૬
- એવી સ્થિતિ છે આજ કે, ઉત્તર દિશા પરહાથમાં;
 એવી સ્થિતિ છે આજ કે, દક્ષિણ દિશા પરહાથમાં. ૭
- એવી સ્થિતિ છે આજ કે, પશ્ચિમ દિશા પરહાથમાં;
 એવી સ્થિતિ છે આજ કે, પૂર્વા દિશા પરહાથમાં. ૮
- એવી સ્થિતિ છે આજ કે, સ્વાતંત્ર છે પરહાથમાં;
 એવી સ્થિતિ છે આજ કે, પરતંત્રતા છે હાથમાં. ૯
- અજિતાપિંથ આ સ્થિતિ વિષે, હર્ષાભિમાન ઘટે નહીં;
 ને એ સ્થિતિ ટાળ્યા વિના, છૂટકો કદાપિ છે નહીં. ૧૦

યાચક પ્રભુ હું આપનો. (૨૫૭)

ગજલ સોહિની.

- યાચક પ્રભુ હું આપનો, મુજ યાચના પૂરી કરો;
 સંસારની ચિંતા બધી, હૈડા થકી અળગી કરો. ૧
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, મુજ શોક સર્વ નિવારજો;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, મુજ રોગ સર્વ વિદારજો. ૨
- યાચક પ્રભુ હું આપનો. પરતંત્રતા મુજ કાપજો;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, સત્સંગ હુદર આપજો. ૩
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, મુજ દ્રેષભાવ ઉત્થાપજો;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, અદ્વૈત ભાવ પ્રચારજો. ૪

(૨૪૧)

- યાચક પ્રભુ હું આપનો, મુજ નયનમાં આપો અમી;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, ના રાખજો દેતાં કમી. ૫
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, વૈરાગ્ય વૃત્તિ રખાવજો;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, લેખો અલેખ લખાવજો. ૬
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, મુજ ઉપર કરૂણા લાવજો;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, મદ મોહ કામ હઠાવજો. ૭
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, નિમુખ ગહને કરશો નહીં;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, આનંદ પણ દેજો અહીં. ૮
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, શાંતિ શીતળ વરસાવજો;
 યાચક પ્રભુ હું આપનો, હૈહું મધુર હરખાવજો. ૯
- યાચક પ્રભુ હું આપનો, ના દાસને તલસાવજો;
 યાચક અજિત હું આપનો, મુજ મંદિરે ઘડી આવજો. ૧૦

ભાવ આરતી. (૨૫૮)

ગજલ સોહિની.

- આરતી ગુરૂ દેવની, સો સો દીપક પ્રગટાવીને
 આરતી મુજ દેશની, સો સો દીપક પ્રગટાવીને. ૧
- આરતી મુજ ધર્મની, સો સો દીપક પ્રગટાવીને;
 આરતી મુજ બન્ધુની, સો સો દીપક પ્રગટાવીને. ૨
- આરતી ભગવાનની, સો સો દીપક પ્રગટાવીને;
 આરતી પ્રિય પ્રાણની, સો સો દીપક પ્રગટાવીને. ૩

(૨૪૨)

- આરતી મુજ નેત્રની, જે અમીતણા રસથી ભર્યાં;
 આરતી હૃદયમાં તણી, જે પ્રેમના રસથી ભર્યાં. ૪
- આરતી મુજ હસ્તની, જે કર્મ સાચાં આદરે;
 આરતી મુજ ચરણની, જે તીર્થ સ્હામા સંચરે. ૫
- આરતી મુજ મિત્રની, જે હૃદયમાં વિશ્રામ છે;
 આરતી સરસંગની, જ્યાં હૃદયનો આરામ છે. ૬
- આનંદની ઘંટા બજે, આનંદ ઝાલર ગાજતી;
 આનંદ જ્યોતિ પ્રગટતાં, દુબધા હૃદયની લાજતી. ૭
- અજ્ઞાન અંધારું ગયું, જન મંડળી જ્ય બોલતી;
 આનંદ રૂપી અપ્સરા, અતિ હર્ષ સાથે નાચતી. ૮
- કર્પૂર છે કરૂણા તણું, ને જ્ઞાન કેરું ધી ભર્યું;
 સ્થિરતા સ્વરૂપી થાય છે, મંદીર મન કેરું ભર્યું. ૯
- મુજ નેત્રની સુરતા બધી, ચૈતન્યધન સ્હામી કરી.
 એવી મધૂરી અજિત મહેં, પ્રેમે ઉતારી આરતી. ૧૦

ચાલ્યો ગયો. (૨૫૧)

ગજલ સોલિની.

- મુજ આંગણે આણચિંતવ્યો, આવ્યો અને ચાલ્યો ગયો;
 બોલ્યો નહીં ચાલ્યો નહીં, આવ્યો અને ચાલ્યો ગયો. ૧
- ચિંતા કરૂં દિન રાત્રિયે, અહીં આવી ક્યમ ચાલ્યો ગયો;
 વિરહે ભરેલાં નેત્ર છે, વિપદા વિષમ આપી ગયો. ૨
- તે દિવસથી સંસારીડો, મુજ ઝેર સરખો થઇ ગયો;
 બહાલાં તણો મુજ સંઘ પણ, તે કેદ સરખો થઇ ગયો. ૩

(૨૪૩)

સ્નેહી નથી સ્નેહી હવે, પ્રેમી નથી પ્રેમી હવે;
 રાત્રી દિવસ થાતી તલસ, તે આવીને આવ્યો ગયો. ૪

મુજ પ્રાણ કેરો પ્રાણ એ, આવ્યો અને આવ્યો ગયો;
 મુજ હૃદય કેરું હૃદય એ, આવ્યો અને આવ્યો ગયો. ૫

મુજ મિત્ર કેરો મિત્ર એ, આવ્યો અને આવ્યો ગયો;
 મોંઘો ગણો મહેમાન એ, આવ્યો અને આવ્યો ગયો. ૬

શોધ્યા કરું સંસારમાં, ગમ ના પડે કે ક્યાં ગયો;
 ભવરાનમાં ભટક્યા કરું, ગમ ના પડે કે ક્યાં ગયો. ૭

એ હૃદયના મહેમાનનું, દર્શન કરી ક્યારે કરું;
 એ ભાવના ભગવાનના, સ્પર્શન પદો ક્યારે કરું. ૮

મુજ વાતનો વિશ્રામ છે, અંતર તણો આરામ છે;
 શાકતો કહે કે શક્તિ છે, વૈષ્ણવ કહે ઘનશ્યામ છે. ૯

પણ રસ ભર્યો મહેમાન મુજ, ઠરવાનું સાચું ઠામ છે;
 નગદી નિરંજન અજિત છે, કાયમપણાનું દામ છે. ૧૦

સઘલું દિસે છે ચાલતું. (૨૬૦)

ગજલ સોહિની.

વૃક્ષો દિસે છે ચાલતાં, વેણી દિસે છે ચાલતી;
 હરણો દિસે છે ચાલતા, હરિણી દિસે છે ચાલતી. ૧

વસ્તી દિસે છે ચાલતી, વન પણુ દિસે છે ચાલતું;
 રેલવે ઉપર બેઠા પછી સઘળું દિસે છે ચાલતું. ૨

પક્ષી દિસે છે ચાલતાં, પશુઓ દિસે છે ચાલતાં;
 વાહ્યો દિસે છે ચાલતી, તાડો દિસે છે ચાલતાં. ૩

(૨૪૪)

યુષ્ધો દિસે છે ચાલતાં, સરવર દિસે છે ચાલતું;
 રેલ્લે ત્વરિત ઉપડયા પછી, સઘળું દિસે છે ચાલતું. ૪
 ગાયો દિસે છે ચાલતી, ભેંસો દિસે છે ચાલતી;
 ગોવાળિયા પણ ચાલતા, ગોવાલણી પણ ચાલતી. ૫
 ક્ષેત્રી દિસે છે ચાલતા, ખેતર દિસે છે ચાલતું;
 રેલ્લે ઉપર ખેડા પછી, સઘળું દિસે છે ચાલતું. ૬
 ધમધમ ધમક ધમધમ ધમક, ધમધમ ધમકધિક ચાલતી;
 ખટખટ ખટક ખટખટ ખટક, ખટખટ ખટક ખટ ચાલતી. ૭
 નીચે ઉભા પંથી તણું, ટોળું લાગે ચાલતું;
 રેલ્લે ઉપર ખેડા પછી, સઘળું દિસે છે ચાલતું. ૮
 સીટી કરી ઉભી રહે, સીટી કરીને ચાલતી;
 હૂકમ પ્રમાણે ગાર્ડના, સીટી સુણીને ચાલતી. ૯
 વરસાદને ગણતી નથી, કે વાયુને ગણતી નથી;
 રેલ્લે નવીન અજિતાગ્ધિ આ, ઝટપટ ઝપટ ગતિ ચાલતી. ૧૦
 (આત્મા નિશ્ચલ છે. પણ કાયાના ચલ ભાવોમાં ભળ્યા પછી
 એને બધું ચલિત ભાસે છે. એ આત્માનો ભાવ નથી—મોહનો છે.)

પ્રભુ વિના જીવન ચાલી (૨૬૧)

ગજલ.

પ્રભુનું નામ ત્યાગીને, જીવન સૌ ખાલી લાગે છે;
 પ્રભુનું ધામ લાગીને, જીવન સૌ ખાલી લાગે છે.—ટેક.
 પડે વિશ્વાસ એનાથી, વધે હુકુમ્મસ એનાથી;
 જતા સૌ ત્રાસ એનાથી, જીવન સૌ ખાલી લાગે છે. ૧
 પ્રભુને લઇ અહીં ફરવું, પ્રભુને લઇ બધે ઠરવું;
 જીવન ધનને પરિત્યાગી, જીવન સૌ ખાલી લાગે છે. ૨

(૨૪૫)

નયન એને લઈ જોતાં, મનોહર વસ્તુમાં મહોતાં;
 વગર દૃષ્ટા તણી દૃષ્ટિ, જીવનમાં ખાલી લાગે છે. ૩
 સુણે છે કર્ણ એનાથી, મધુર વીણાય એનાથી;
 વગર શ્રોતા તણી સૃષ્ટિ, જીવનમાં ખાલી લાગે છે. ૪
 મધુરું વિશ્વ એનાથી, મધૂરા પ્રાણ એનાથી;
 મધૂરતા માણુનારા વિણ, જીવન સૌ ખાલી લાગે છે. ૫
 અમર એનું રહો સમરણ, અમારો એ તરણ તારણ;
 જીવનનું જ્યોતિ ત્યાગીને. અજિત સૌ ખાલી લાગે છે. ૬

ઘાયલ કર્યા. (૨૬૨)

ગજલ.

આકાશમાં જઈ દેવને, નિજ નયનથી ઘાયલ કર્યા;
 તપસી જનોને વન વિષે, જઈ નારીયે ઘાયલ કર્યા. ૧
 પર્વત તણી કંઠર વિષે, જઈ જોગીઓને વશ કર્યા;
 સ્વચ્છંદ રીતે ખેલતાં, વન હરણને પણ વશ કર્યા. ૨
 ના નામ લેતા નારીનું, વળિ સ્પર્શ પણ કરતા નહીં;
 એવા મહા અવધૂતને, પળવારમાંહી વશ કર્યા. ૩
 પાતાળ કેરા દાનવો, સહુ પૃથ્વી કેરા માનવો;
 રણ જીતનારા શૂરને, ક્ષણવાર માંહી વશ કર્યા. ૪
 કરૂણા અજિત ગુરૂ દેવની, જેના ઉપર થાતી મધુર;
 તેઓ અર્યા ખીન્ન બધા, ક્ષણવારમાંહી વશ કર્યા. ૫

(૨૪૬)

યાદી આવે આપની (૨૬૩)

ગજલ

- વેહી ઉપર પુષ્પો ખીલે. ત્યાં યાદી આવે આપની;
ભમરા ઉપર ઝુલે મધુર, ત્યાં યાદી આવે આપની. ૧
- આકાશમાં પક્ષી ઉડે, ત્યાં યાદી આવે આપની;
કલરવ મધુર કાને પડે, ત્યાં યાદી આવે આપની. ૨
- સરિતા મળે સાગર વિષે, ત્યાં યાદી આવે આપની;
પત્ની મળે પતિરાજને, ત્યાં યાદી આવે આપની. ૩
- માતા ચુમી લે બાળની, ત્યાં યાદી આવે આપની;
છળિ બાગના રખવાળની, ત્યાં યાદી આવે આપની. ૪
- માધુર્ય જ્યાં વરસાય છે, ત્યાં યાદી આવે આપની;
સૌંદર્ય જ્યાં પ્રગટાય છે, સ્મૃતિ ત્યાં અજિતને આપની ૫

દાસનો હું દાસ છું (૨૬૪)

ગજલ.

- પ્રભુજી ? તહમારા દાસ કેરા, દાસનો હું દાસ છું;
પ્રભુજી ? તહમારા ભકત કેરા, ભકતનો હું ભકત છું. ૧
- પ્રભુજી ? તહમારા પુત્ર કેરા, પુત્રનો હું પુત્ર છું;
પ્રભુજી ? તહમારી વાણીમાં, દિન રાત્રિયે આસકત છું. ૨
- પ્રભુજી ? તહમારા દાસને, મહારા અનેક પ્રણામ છે;
પ્રભુજી ? તહમારા સંતને, મહારા અનેક પ્રણામ છે. ૩

(૨૪૭)

- પ્રભુજી ? ત્હમારા સાધુને, મ્હારા અનેક પ્રણામ છે;
 પ્રભુજી ? ત્હમારા પુત્રને, મ્હારા અનેક પ્રણામ છે. ૪
- પ્રભુજી ? ત્હમારા દેશને, મ્હારા અનેક પ્રણામ છે;
 પ્રભુજી ? ત્હમારા ધર્મને, અજિતાગ્રિધના સુપ્રણામ છે. ૫

—•—

નમે. (૨૬૫)

ગજલ.

- કૃષ્ણ જ્ઞેગથી તરૂરાજની, મૃદુ ડાળિયો જેવી નમે;
 મ્હારી તથા મનવૃત્તિયો, પ્રભુ આપના ચરણે નમે. ૧
- કોમળ કુસુમના ભારથી. મૃદુ વેલ્લિયો જેવી નમે;
 મ્હારા હૃદયની વૃત્તિયો, પ્રભુ આપને એવી નમે. ૨
- આકાશમાં ધ્રુવવાટતી, જળવાહણી જેવી નમે;
 ઘોંઘાટતી મુજ વૃત્તિયો. પ્રભુ આપને એવી નમે. ૩
- નિર્ખી સૂરજ સૂરજમૂખી, સસ્નેહ જે રીતે નમે;
 તુજ સૂર્ય મુખને દેખીને, મુજ આત્મ એ રીતે નમે. ૪
- નયનો નમે વચનો નમે, મનડું નમે દિલડું નમે;
 અજિતાગ્રિધ સાગર રસ તણો, રસરાજને એવો નમે ૫

—•—

મોહનમ્હારો. (૨૬૬)

જોતાં જોતાં ચાલ્યા ગયારે-એ રાગ.

કુમતિને વશ થયોરે. મોહન મ્હારો

પ્રેમે પરવશ થયોરે, મોહન મ્હારો-એ ટેક.

(૨૪૮)

- મહારૂં કહ્યું નવ કરે, કુમતિનું કહ્યું કરે;
ચતુરાનું ચહ્યું કરે રે-મોહન મહારો. ૧
- એને કોણ સમજાવે, એવો દિન ક્યારે આવે;
દયા દિલ માંહી લાવેરે-મોહન મહારો. ૨
- લોળો ભલો પિયૂ મહારો, મહારા નેન કેરો તારો;
છતાં આજ થયો ન્યારોરે-મોહન મહારો. ૩
- શોક મહારી હુઃખ દાઈ, જીવાની છે હુઃખ દાઈ;
ક્યારે થશે સુખદાઈરે-મોહન મહારો ૪
- પ્રેમ કેરો પુષ્પ હાર, પહેરાવું શણગાર;
અજિત હૈડાનો હારરે-મોહન મહારો. ૫

પ્રમુ નામની પ્રીતિ લાગી (૨૬૭)

હવે મહને હરિ નામથી નેહ લાગ્યો-એ રાગ.

- હવે મહને પ્રભુ નામની પ્રીતિ જાગી;
મહારા મનડાની ભાવટ લાગીરે, હો લાગીરે-હવે મહને. ટેક.
- અસંખ્ય પ્રદેશી મહારા રૂપને જાણ્યું બહાલા;
સાધુ મળ્યા છે સોહાગી;
સત્સંગ દેશ માંહી નામ નગર ભાઈ;
લગની અહો નિશ લાગીરે, હો લાગીરે હવે મહને. ૧
- અખંડ આનંદ કેરો સાગર છોળ્યો બહાલા;
તૃણા જગત કેરી ત્યાગી;
નિદ્રા ન આવે અને ભોજનિયાં ન ભાવે;
પ્રેમ કટારી પેટે વાગીરે, હો વાગીરે-હવે મહને. ૨

(૨૪૯)

અખંડ અમર રસ પ્રેમેથી પીધો વ્હાલા;
 અનુભવ દેશે અનુરાગી;
 સંસારી સંબંધ છોડયો જીવ પ્રભુજીમાં નેડયો;
 બન્યો હું તો વડલાગીરે, વડ ભાગીરે—હવે મહને ૩

અજિત સાગર કેરા અંતર બની વ્હાલા;
 સમજી સકે સંસ્કારી;
 છળ પ્રપંચ છોડી, તર્કટ સર્વે તોડી;
 કુમતિ સ્વયમેવ ભાગીરે, હો ભાગીરે—હવે મહને ૪

અમૃતવરસી રહ્યું (૨૬૮)

વ્રત રે કરો આજ એકાદશી—એ રાગ.

વરસી રહ્યું હેજી વરસી રહ્યું,
 મહારાં નયનોમાં અમૃત વરસી રહ્યું; ટેક.
 સમભાવ વરતે છે સર્વ પ્રાણીમાં,
 શત્રુ કે મિત્ર નથીજ રહ્યું. નયનો-૧

પક્ષ નથી અને પાત નથી હવે,
 તનડું પ્રભુજીને તલસી રહ્યું. નયનો-૨

લાભ અલાભ બે સરખા થયા હવે,
 ચિત્તડું ચેતન માંહી હરખી રહ્યું. નયનો-૩

વિશ્વપતિ તણા નિર્મળ ચરણે,
 મનડું હવે અટકાઈ રહ્યું. નયનો-૪

મનના તલાવતું મનહર પંકજ,
 આનંદ સાથે ઉઘડી રહ્યું. નયનો-૫

(૨૫૦)

બહુ કીધાં જગજીવન જખરાં,
 હૈડું હરખ ઉભરાઈ રહ્યું. નયનો-૬
 અજિતસાગર કેરા અંતરબમી,
 મુખ થકી સુખ નવ જાય કહ્યું. નયનો-૭

હૈડું હેરી ગયો (૨૬૧)

ગરબી પરજની

હૈડું હેરી ગયો, હેરી ગયો ચિત્તડું ચોરી ગયો ચોરી ગયો;
 કામણુ આંખડલીમાં કરી ગયો રે. હૈડું— ૧

સરખી સાહેત્રી સાથે ગયેલી, હું તો જોખનવંતી થયેલી;
 કાને ઘાયલ કીધેત્રી મહને ખેલીરે. હૈડું— ૨

કામખાણુની કખાન એક મારી, હું તે હામ મહારાહૈડાની હારી;
 થઈ કાયાની દૂર કરારીરે. હૈડું— ૩

કોક અચાનક દેશમાંથી આવ્યો, મીઠી આંખડત્રીમાં કામણુ લાવ્યો;
 કામખાણુ કેરો મારો ચલાવ્યોરે. હૈડું— ૪

ખાજ પંખી જેન પક્ષિણીને મારે, વળી વિજળી પર્વતને વિદારે;
 મારી દશા થયેલી તેવી ત્યારે રે. હૈડું— ૫

હવે અચિત્તમાંહી એન નથી પડતું, મહારી નજરે ખીણું નથી પડતું;
 કહે અજિત કામણુ પ્રભુનું નડતું રે. હૈડું— ૬

૬૨૫૩

ચોરીકરી. (૨૭૦)

ગરબી પરજની

ચિત્તની ચોરી કરી ચોરી કરી, મનવૃત્તિઓ મોહનજી એ હરીરે.

ચિત્તની—ટેક.

મહારા આંગણે અચાનક આવ્યો, જાહુ જખરાં નયનમાંહી લાવ્યો;
મહારી સૂરતા શામળિયામાં ઠરીરે. ચિત્ત—૧

સરખી સાહેલીમાં નથી ગમતું, ચાળે ચઢેલું ચિત્ત નથી શમતું;
ઠાંસી ઠાંસી ભભુતિ ઉરમાં ભરીરે. ચિત્ત—૨

જેવી સૂરતા કવિત્ત્વમાં કવિની, જેવી સૂરતા કમળને રવિની;
મહારી અવસ્થા એવી કરીરે. ચિત્ત—૩

ગાંડી ઘેલી જોકુળમાં ફરું છું, છેલ ફાંકડામાં સૂરતા ધરું છું;
તન મન સાથ વહાલમને વરીરે. ચિત્ત.—૪

મહારા મનનો માલીક એ થયો છે, કેવળ દેહજ આંહી રહ્યો છે;
સૂરિ અજિતે માની છે વખત ખરીરે. ચિત્ત—૫

પ્રમુ પધાર્યા. (૨૭૧)

ગરબી પરજની.

વહાલો ઘેર આવ્યા ઘેર આવ્યા,
પેલી કુમતિને ઘેર રમી આવ્યારે.—વહાલો—ટેક.

શ્વાસ અંગ માંહી જરી નથી માતો, ઘણી અવળાઈ ધરી છે આતો;
બધા વિશ્વમાંહી થાલી છે વાતો રે. વહાલો ૧

(૨૫૨)

પહેલા કુમતિએ વશ બહાલો ક્રીધા, ઘણા હાવ અને ભાવ તેણે દીધા;
 પ્રેમ ખ્યાલા પાયા અને પીધારે. બહાલો ૨

રંગરાગ થકી ભ્રમર ભીબાણી, પ્રીયા નેત્રની અંબન રેખા આણી;
 થયું જાગરણ આજસ ભરાણીરે. બહાલો ૩

આખી રાત હું તો ઝુરેલી વિયોગે, મન મુંઝાણું વિરહના શોકે;
 વ્યાપી વેદના શમાવું આજ જોગેરે. બહાલો ૪

હવે પ્રાણના ખ્યારાળ પધારે, પ્રેમ પુષ્પ કેરી સેવા સ્વીકારે;
 અજિત સાગરની અરજ ઉરધારેરે. બહાલો ૫

ધર્મ કરી શકતો નથી. (૨૭૨)

ગજલ.

હું ધર્મને જાણું છતાં એ, ધર્મ કરી શકતો નથી;
 સત્કર્મને જાણું છતાં, સત્-કર્મ કરી શકતો નથી. ૧

હું પાપને જાણું છતાં એ, પાપ તજી શકતો નથી;
 ત્રણ તાપને જાણું છતાં એ, તાપ તજી શકતો નથી. ૨

હું પુણ્યને જાણું છતાં એ, પુણ્ય કરી શકતો નથી;
 ભવસિંધુને જાણું છતાં એ, સિંધુ તરી શકતો નથી. ૩

હું દેવને જાણું છતાં પણ, દેવ ભજી શકતો નથી;
 સાધન બધાં સમજી છતાં, પણ તેજ સમજી શકતો નથી. ૪

અંતર રહેલું કોણુ આ, પ્રેરણુ પ્રબળ કરતું હશે;
 સૂરિ અજિત એવી વાતનો, નિર્ણય કરી શકતો નથી. ૫

(૨૫૩)

આવી પૂજાના કારણે. (૨૭૩)

ગજલ.

અરજ સ્વીકારે ચરણમાં, દ્વારે ઉભી ઝૂરી મરૂં;
 સમજી બધું સુખ શરણમાં, દ્વારે ઉભી ઝૂરી મરૂં. ૧

દર્શને તહમારે આવી છું, ઉભી રહી છું ક્યારની;
 પૂજાર્થે પુખ્તો લાવી છું. દ્વારે ઉભી ઝૂરી મરૂં, ૨

કોમળ કુસુમ કરમાય છે, મૃદુ ગંધ ઉડી જાય છે;
 નિર્મળ સમય વહી જાય છે, દ્વારે ઉભી ઝૂરી મરૂં. ૩

એકાંત છે આનંદ છે, વાયુ મલયનો બહાય છે;
 મીઠી તરસ મળવા તણી, દ્વારે ઉભી ઝૂરી મરૂં. ૪

પડદો ખસેડો પ્રેમથી, ને દીવ્ય દ્વાર ઉઘાડશો;
 એ અજિત રસના રાજવી, આવી પૂજાના કારણે. ૫

સદ્ગુણ. (૨૭૪)

ઓષવજ સંદેશો.—એ રાગ

સદ્ગુણું શરણું દુર્લભ વિશ્વમાં;
 પીંડ વિષેનાં પાપ બધાંય પલાયજો;
 જ્ઞાંતિ સહુ ભાગે ને શાંતિ આવતી;
 પરમ કૃતારથ આત્મા સહેજે થાયજો. સદ્ગુણ-૧

સદ્ગુણું શરણું તે જાણો સૂર્ય છે;
 અંધકાર કાંઈ અંતર કેરો જાયજો;
 હૃદય તળાવે ખીલે પંકજ પ્રેમનાં;
 વિરતી કેરા વાયુ સુંદર બહાયજો. સદ્ગુણ-૨

(૨૫૪)

સદ્ગુરુનું શરણું તે અમૃત રૂપ છે;
 આત્મ દેવના રોગો સર્વે નાશ્યો;
 અજર અમર પોતાનું રૂપ પ્રકાશતું;
 આત્મ સ્વરૂપની અખંડ ભાવના થાયજો. સદ્ગુરુ-૩
 સદ્ગુરુનું શરણું તે જાણો નાવ છે;
 ભવસાગરનો સહજો પાર પમાયજો;
 મોહ મધરનું જોર કશું ચાલે નહીં;
 પરમાત્માનાં નિર્મળ દર્શન થાયજો. સદ્ગુરુ-૪
 સદ્ગુરુને સેવોરે જગનાં માનવી;
 સદ્ગુરુજી છે જગના તારણુ હારજો;
 અજિત સાગર સદ્ગુરુને પ્રણમે સદા;
 ભવરણુના છે સદ્ગુરુ રક્ષણુ હારજો. સદ્ગુરુ-૫

વે શબ્દ. (૨૭૫)

ગજલ.

ઐ શબ્દ આઠ્યા દેવના, તે લક્ષમાં પ્રિય લાવજો;
 ગુણુ ભાવથી ભગવાનના, ગાજો અને ગવરાવજો. ૧
 ઐ શબ્દ આઠ્યા દેવના, તે લક્ષમાં પ્રિય લાવજો;
 ધન દીન જનને ધ્યાન દર્ષ, ખાજો અને ખવરાવજો. ૨
 ઐ શબ્દ આઠ્યા દેવના, અંતે અહીં તું આવજો;
 તરસ્યાં જનોને પ્રેમથી, જળ પી અને પીવડાવજો, ૩
 ઐ શબ્દ આઠ્યા દેવના, તે પ્રેમ પૂર્વક પાળજો;
 ગુરુ જ્ઞાન ગંગા જળ વડે, નહાજો અને નહવરાવજો. ૪

(૨૧૫)

આજે અજિત ? તું અજિત છે, તરૂં પુણ્ય કેરાં વાવળે;
વૈરાગ્ય વેણી હૃદયમાં, વાવી અને વવરાવળે. ૫

વરસ્યાં કરે (૨૭૬)

ગજલ

વાદલ નયન વરસ્યા કરે, નિશદ્ધિન નયન વરસ્યા કરે; ટેક.
પ્રભુજી ગયા છે ત્યારથી, વર્ષાં રૂતુ મ્હારે ઘરે;

કાળા કપોલ ખની ગયા, અંજન નયન વરસ્યા કરે. ૧

સ્તન યુગ્મગિરિ વચ્ચે થઈ, નહીં આંસુની આલ્યા કરે;
ભીંજાય મ્હારી ચુંદડી, ને કંચુકી ભીંજ્યા કરે. ૨

દ્વારે ઉભી રહી ના શકું, કાયા શિથિલ થય્યાં કરે;
આજે કઠિન પ્રભુજી થયા, પરવા અમારી નવ કરે. ૩

આભૂષણો પલળે અને, પટભૂષણો પલળ્યા કરે;
તનડું અજિત પલળ્યા કરે, વિરહી હૃદય પલળ્યા કરે. ૪

તલસ્યા કરે (૨૭૭)

ગજલ.

બહાલમ વગર તલસ્યા કરે, મ્હારૂં હૃદય તલસ્યા કરે,
બુદ્ધા થયા જે દિવસથી, તે દિવસથી તલસ્યા કરે. ૧

નયનો સજળ તલસ્યા કરે, વચ્ચનો પ્રભળ તલસ્યા કરે;
આતક તલસતું સ્વાતિને, એવી રીતે તલસ્યા કરે. ૨

આખું શરીર તલસ્યા કરે, આખું ભુવન તલસ્યા કરે;
બહાલાજીના વિરહે કરી, હરદમ હૃદય તલસ્યા કરે. ૩

(૨૫૬)

રોમાંચ આજે થાય છે, ઉડી લેટવા મન થાય છે;
 વિધિએ દીધી નહીં પાંખ ત્યાં, નર્મળ જીવન તલસ્યા કરે. ૪
 જૂઠાઈ સહી જાતી નથી, જોખન દુઃખદ તલસ્યા કરે;
 અદ્વૈત ભાવે લેટવા, તન મન અજિત તલસ્યા કરે. ૫

અનહદની મોરલી. (૨૭૮)

ગજલ

વાગી મધુરી મોરલી, મંજુલ નયન વિહ્વલ થયાં,
 કાયા રૂપી જીમના તટે, પ્રભુ લેટવા ચંચળ થયાં ૧
 ગાયો બધી વિહ્વળ કરી, ઉભી રહીને સાંભળે;
 ચંચળ સ્વભાવે મૃગ બધાં, પ્રભુનિરખવા ચંચળ થયાં. ૨
 કમળો બધાં ચંચળ થયાં, ભ્રમરા બધા ચંચળ થયા;
 તનની તજ છે શુદ્ધિને, પક્ષી બધાં વિહ્વળ થયાં. ૩
 એ બંસી કેરા નાદમાં, સુરલોક પણ વિહ્વળ થયા;
 અનહદ અનુપમ મોરલી, બ્રહ્માંડ સહુ વિહ્વળ થયાં. ૪
 તનની ખબર રહેતી નથી, મનની ખબર રહેતી નથી;
 જીવન મધુર અજિતાબિધનાં, એ બંસીમાં તનમયથયાં. ૫

પોપટ (૨૭૯)

ગજલ.

પોપટ ? તમ્હારી વાણીમાં, કેવાં મધુર અમૃત ભર્યાં;
 પોપટ ? તમ્હારા રૂપમાં, કેવાં પ્રબળ બાહુ ભર્યાં. ૧

(૨૫૭)

છે પાંખ લીલા રંગની, અમ નેત્ર એ દેખી ઠર્યાં;
 આકાશનું ઉર્ફન મધુર, કેવાં જીલમ નહ્ ભર્યાં. ૨

કાળો મઝાનો કાંઠલો, ને લાલ નમણી નાસિકા;
 કિલ કિલ મધુર સ્વચ્છન્દનું, કેવાં મધુર નહ્ ભર્યાં. ૩

વૃક્ષો ઉપર તમ વાસ છે, અતિમિષ્ટ ફળ આહાર છે;
 અમૃત સમાં મૃદુ જીવનમાં, કેવાં મધુર નહ્ ભર્યાં ૪

જે જે ફસાતા જાળમાં, કદિ ના પૂરાતા પાંજરે;
 પોપટ મધુર આત્મા અજિત, કેવાં મધુર નહ્ ભર્યાં. ૫

કાઠઘંટી. (૨૮૦)

ગજલ.

આ કાળની ઘંટી જીઓ, દાણા બધાય દહ્યા કરે;
 રાત્રિ દિવસ ફરતી રહે, રૂપ રંગનેય દહ્યા કરે. ૧

ગુણવંત જન રૂપ ઘઉં મધુર, મીઠાઈ યત્ર મહ્યા કરે;
 જોતી નથી ગુણ ભાવને, દાણા બધાય દહ્યા કરે. ૨

બાવા જગતના બાજરી, વિપ્રો વટાણા છે ખરે;
 જોબન ભરેલ જીવાર સૌ, હર હર હમેશ દહ્યા કરે. ૩

ડાહ્યા જનો ડાંગર રૂપે, ચતુરાઇભર જન છે ચણા;
 મઠ મગ બધા મહીનાથને, પળવાર માંહિ દહ્યા કરે. ૪

પ્રભુ ખીલડા પાસે રહે, ઉંચા પ્રદેશે પ્રેમથી;
 આ કાળ ઘંટી એમને, કહે અજિત નાજ દહ્યા કરે. ૫

(૨૫૮)

આત્મસૂર્ય. (૨૮૧)

અલબેલીરે અંબેમાત-એ રાગ.

સખી આત્મા સૂરજ દેવ, નિત્ય પ્રકાશ કરે;
 એની કરીયે સ્નેહ સેવ, હરકત સર્વ હરે. ટેક.

પીંડ વિષે સુપ્રકાશ કરે છે, જળહળ જ્યોતિ પ્રકાશને;
 આશા પૂર્ણ કરે પૂજકની, નિર્મળ ભર્ગ વિલાસ. નિત્ય-૧

એને લઈ નયનો દેખે છે, શબ્દ સુણે છે કાનને;
 સુરિજન મુનિજન સ્નેહ સેવે, ધરતા હૈડે ધ્યાન. નિત્ય-૨

અનેક પ્રદેશી આત્મ સૂર્ય છે, દુર્જનિયાંથી દૂરને;
 પ્રેમી જનની પાસે ભાસે, ઘટમાંહી ભરપૂર. નિત્ય-૩

પ્રેમ સ્વરૂપ પંકજ ખીલે છે, પરમ પવિત્ર પ્રભાત ને;
 જ્ઞાન તેજથી પાપ તિમિર સહુ, જાય સહજ સાક્ષાત. નિત્ય-૪

ઇન્દ્રિય રૂપ તારા ગણુ કરતાં, કોટિ ઘણું છે તેજ ને;
 એ માટે આરાધો ભકતો, સર્વ શિશોમણિ છેજ. નિત્ય-૫

ઈષ્ટ દેવ સાચો ઋષિયોનો, જોગી જનનો નાથને;
 અજિત આરાધે અનન્ય ભાવે, હેતે જોડી હાથ. નિત્ય-૬

આત્મમાયા (૨૮૨)

અલબેલીરે અંબેમાત. એ રાગ.

સખિ આત્મા શક્તિ સ્વરૂપ, ભાવે નિત ભજીયે;
 સમજીને થાવું અનૂપ, અવગુણુ ને તજીયે. ટેક.

આત્મા છે આ જગની માતા, સૃષ્ટિ તણી સૃજનાર ને;
 અજ્ઞાનપણુ રૂપ અભ્યુત્પન્ને, ખાંત થકી ખાનાર. ભાવે-૧

(૨૫૯)

જન્મ મરણને સંહારે તે, મહા કાલી કહેવાય જો;
 પ્રભુ પ્રેમના પિયે પીયાલા, મતવાલી ત્યાં થાય. ભાવે-૨
 જ્ઞાન રૂપ સિંહે એસે છે, પાપ દૈત્ય હરનાર જો;
 પોતાના જનને પાળે છે, આપ સ્વરૂપ અપાર. ભાવે-૩
 પ્રાણી માત્ર એથી જીવે છે, માટે પાલન હારજો;
 મોહરૂપ મહાદાનવ હરવા, અતિ કરતી હોંકાર. ભાવે-૪
 જે જન જેવી રીતે ભજશે, એવું કૃણ દેનાર જો;
 બ્રહ્મચારિણી શૈલ પુત્રીએ, ચંદ્ર ઘંટા છે સાર. ભાવે-૫
 એ દેવીને ભાવે ભજીયે, જન્મ મરણ દુઃખ નયજો;
 અજિત પ્રભુમી અજિત પ્રેમે, પરમ કૃતારથ થાય. ભાવે-૬

પૃથ્વીને ત્રમાપના. (૨૮૩)

ગજલ.

પૃથ્વી અમારી માત તું, શ્રી દેવી છે સાક્ષાત તું;
 સાગર ક્ષમાની એક છે, સત્ શાસ્ત્રમાં વિખ્યાત તું. ૧
 ધારણુ અમોને તહેં કર્યાં, પોષણુ અમારું તહેં કર્યું;
 લાલન અમોને તહેં કર્યાં, છે ભીડ હારી માત તું. ૨
 અમ બાળકોને પોષવા, જળ પીઠ પર ધારણુ કર્યાં;
 અમ રોગ શોક વિહારવા, સાચો પિતા પ્રખ્યાત તું. ૩
 તેં ઔષધી ધારણુ કરી, કુસુમો મૃદુલ ધારણુ કર્યાં;
 શિશુ જન તણું લાલન થવા, ગુણુ સિંધુ છે રજિયાત તું. ૪
 મળ મુત્ર પણુ તહારા ઉપર, કરિયે અને દમિયે તહેને;
 તેયે અજિત અમ અવગુણો, લાવે નહીં કદી યાદ તું. ૫

(२६०)

चमकाट. (२८४)

गणल.

- ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट नयनोमां थयो;
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट वयनोमां थयो. १
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट कर्णोमां थयो;
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट हस्तोमां थयो. २
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट पुष्पोमां थयो;
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट पत्रोमां थयो. ३
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट हृदयोमां थयो;
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट आत्मानोमां थयो. ४
 ज्ञेयन तण्णा रसथी रस्यां, यमकाट अंग विषे थयो;
 ज्ञेयन तण्णा रसथी अजित, यमकाट विधु संगे थयो. ५

कई हास्य प्रभुजीने थयुं. (२८५)

गणल.

- गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य नयनोमां थयुं;
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य वयनोमां थयुं. १
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य कर्णोने थयुं;
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य हस्तोने थयुं. २
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य सङ्कल्पे थयुं;
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य निज अंगे थयुं. ३
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य हृदोने थयुं;
 गुइज्ञानना हास्ये हस्यां, तो हास्य आत्माने थयुं. ४

(૨૬૧)

મુજ્જ હાસ્ય કેરા કિરણનાં, પડઘા પડયા પ્રહ્લાંડમાં;
 સાચા જ મહારા હાસ્યથી, રસ હાસ્ય આ જગને થયું. ૫
 હસવું અજિત વસવું અજિત, વહવું અજિત રસરાજમાં;
 મહારા મધુર હસવા થકી, કંઈ હાસ્ય પ્રભુજીને થયું. ૬

પશ્ચાત્તાપવિષે. (૨૮૬)

ભજન.

એક દિન માટીમાં મળિબવું, પાછળ પડશે બહુ પસ્તાવું—એ ટેક.
 દોલત દુનિયાં માલ ખબનો, સર્વ વગરના થાવું;
 કોડી કોડી કરી એકઠી, પડયું અંતે પસ્તાવું. એક. ૧
 ચાર ઘડીની ચાંદરણી છે, એમાં શું હરખાવું;
 હાય હાય કરી વર્ષ વહાવ્યાં, અંતે પડયું મુંઝાવું. એક. ૨
 વૈર વિરોધ કર્યાં બહુ મનને, લાલચમાં લપટાવ્યું;
 માત, ભ્રાત, સુત નાર સ્વારથી, અંતે સાથ ન આવ્યું. એક. ૩
 દિનભર કામ કર્યાં છે જૂઠનાં, સ્વપ્ને પણ સુખ નાવ્યું;
 વાંદરની પેઠે નિજ મનને, ભવવનમાં ભટકાવ્યું. એક. ૪
 સૂર્ય, ચંદ્રમા, ખાગ, અંગલા, ઘર પણ અજબ ખનાવ્યું;
 સર્વ છોડીને બવું એકલું, નાહક આયુ ગુમાવ્યું. એક. ૫
 ભગવત કેરા ભજન ભાવમાં, જેણે મન અંપલાવ્યું;
 અજિતસાગર પ્રભુના પદમાં, લક્ષ લલિત લગાવ્યું. એક. ૬

(૨૬૨)

સત્ય તત્ત્વ. (૨૮૭)

નૃહુંનૃહું જીવન ખરું બાણમાં રે—એ રાગ.

સાચો સાચો અંતે તો, સરજનહાર છે રે. (૨)—એ ટેક.
 ખેલ જગતના સર્વે ખોટા, મહીપતિ મહોટા તોપણ ખોટા;
 અંતે પડશે તોટા, સર્વ જનાર છે રે. સાચો. ૧

રૂપવતી ચતુરાઓ ચાલી, દેતી જે સખીઓને તાલી;
 બવું હાથે ખાલી, કોલ કરાર છે રે. સાચો. ૨

ઉત્તમ અશ્વો સાથ ન આવે, લક્ષ અરે ! તેમાં શું ! લાવે;
 જમડા તો ઝડપાવે, એ સંસાર છે રે. સાચો. ૩

કોમળ તુજને લાગે કાયા, મીઠી લાગી જગની માયા;
 ધરા તજને ધાયા, સહુ શાહુકાર છે રે. સાચો. ૪

લોગી લોકો લોગ તજે છે, રોગી લોકો રોગ તજે છે;
 પણ તું તો સમજે છે, સઘળો સાર છે રે. સાચો. ૫

ત્હારો માલીક ત્હેં નવ જોયો, અંત વિષે તો અતિશય રોયો;
 મનખો ફેગટ ખોયો, શઠ સરદાર છે રે. સાચો. ૬

અજિત ઈશ્વર કરી લેખ્યારો, સમય મળ્યો છે સુખ કરનારો;
 તુંજ ખરાખર ત્હારો, તારણહાર છે રે. સાચો. ૭

પ્રમુ ધારણા—(૨૮૮)

બજન કરી લે બજન કરી લે—એ રાગ.

ધારજે જીવ ધારજે, પ્રભુ ધ્યાન દિલમાં ધારજે;
 બહુ વાર થઈ છે ભટકતાં, ત્હારૂં નાવ પાર ઉતારજે. ધારજે. ૧

(૨૬૩)

- જર મેળવ્યાનું જોર છે, આશા અનંત અપાર છે;
જૂઠંમાં જનમ વહી જાય છે, પણ કયાં જવાની વાર છે? ધા૦ ૨
- ઘોડા રહે ઘોડાળમાં ને, પડી રહ્યો પરિવાર છે;
ધન ધામ તજીને ચાલવું, પ્રભુ નામનો આધાર છે. ધા૦ ૩
- તન ધન ત્રિયાના તેજમાં, એ ભાઈ ? શીદ અંતય છે;
ઘાંટી ઘણી છે આકરી, જ્યાં મરણની તક થાય છે. ધા૦ ૪
- આશા અને તૃષ્ણા બધી, ઉંધી વળે પણ વારમાં;
દેવો જવાબ પડે બધોયે, દેવના દરબારમાં. ધા૦ ૫
- ધનવંત કૈકે ઢળી પડ્યા, રાજધિરાજ નથી રહ્યા;
છે જવાળ મહોટી કાળની, હવે ધાર દિલમાંહી દયા. ધા૦ ૬
- મહેમાન જેવો માનવી, આવી અને ચાલ્યો જશે;
કહે અજિતભજ પ્રભુ ભાવથી, તહારો આતમા ઉદ્ધારજે. ધા૦ ૭

સંસાર સાર (૨૮૧)

ભજન કરી લે ભજન કરી લે—એ રાગ.

- સાર છે અહીં સાર છે, પ્રભુ નામ એકજ સાર છે;
આ વિશ્વની વાડી તણો, ભયથી ભર્યો વિસ્તાર છે. સાર. ૧
- મિત્રો મળ્યા મનમાનતા, સ્નેહી મળ્યા સરદાર છે;
પણ મૃત્યુનો ભય આવતાં, એક નામનો આધાર છે. સાર. ૨
- જપ તપ ધરાબર નવ બન્યાં, વૈરાગની રહી વાર છે;
આ કઠિન કળજીગને વિષે, તો નામનો આધાર છે. સાર. ૩
- ફૂપની ભરેલી સુંદરી, શોભી રહ્યો શણુગાર છે;
પરલોકમાં જવું પડે, ત્યાં નામનો આધાર છે. સાર. ૪

(૨૬૪)

હાથા રૂપાળા દીકરા, પુત્રી તણો પરવાર છે;
 સાથે ન આવે કોઈ પણ, પ્રભુ નામનો આધાર છે. સાર. ૫
 ઘોડા મળ્યા ગાડી મળી, નોકર અનંત અપાર છે;
 આત્મા જશે પણ એકલો, પ્રભુ નામનો આધાર છે. સાર. ૬
 સાધન તણો સરદાર છે, પ્રભુ નામનો ઉચ્ચાર છે;
 ભજ અજિત તું ભગવાનને, ખરો નામનો આધાર છે. સાર. ૭

અવસરોચિત વસ્તુ (૨૬૦)

ગજલ-સોહિની.

વૈશાખમાં જળવાહિની, પાણી વિના ખાલી થઈ;
 હેમંતની ઠંડી બધી, ગરમી થકી ખાલી થઈ.
 ગિરિ ઉપરથી પડનાર, -જળની ધાર પણ ખાલી થઈ;
 મુજ હૃદયમાં વ્યવહારની, ખટપટ બધી ખાલી થઈ.
 આવ્યા દિવસ આસો તણા, ઘન પંકિત સહુ ખાલી થઈ;
 ધમ ધમ ધમક આકાશની, હુતી તેય પણ ખાલી થઈ.
 જલાશયોની મલિનતા, પણ શરદમાં ખાલી થઈ;
 મુજ હૃદયમાં મુજ ચિત્તની, ચટપટ હવે ખાલી થઈ.
 હેમંતમાં જળ ઘોઘની, બધી ધાસ્તિઓ ખાલી થઈ;
 ગરમી તણી પણ તીવ્રતાની, અસ્તિઓ ખાલી થઈ.
 ઠંડીતણા ઠિંક ઠાઠની સહુ, નાસ્તિઓ ખાલી થઈ;
 મુજ હૃદય કેરી અટપટી, બધી ઘાંટિઓ ખાલી થઈ.
 મનની બધી વ્યામોહતા, આજે હવે ખાલી થઈ;
 ખોટી હતી શોકાર્દ્રતા, ક્ષણવારમાં ખાલી થઈ;
 ચિંતા સ્વરૂપી ચિત્તની, ખ્યાલી અજિત ખાલી થઈ;
 ખોટા ખલકની ખટક સહુ, મૃદુ હૃદયથી ખાલી થઈ.

(૨૬૫)

પ્રમુપ્રીતિ. (૨૬૧)

એથી રામ નામ સંભાર—એ રાગ.

છે એકજ પ્રભુનું નામ, અંતે ત્હાડે;
મિથ્યા છે ખીલું તમામ, ન્યાડું થનાડું;
કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત— એ ટેકન

અખળા ત્હારી રૂવે અતીશે, કુંવર કરે કકળાટ;
વસમી ઘાંટી આવે જ્યારે, ઉપજે છે ઉચ્ચાટ;
જીવતર ખાડું, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૧

થાય વેદના આખા અંગે, વીંછી જાણ અપાર;
છેલ્લી સલામી આ દુનિયાની, ત્યાં પ્રભુ નામ ઉચ્ચાર;
પૂરણ પ્યાડું, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૨

માત રૂવે છે એક તરફને, એક તરફ સુત જાત;
રુદન કરે છે મિત્રો ત્હારા, કોણ સુણે ફરિયાદ;
નથી કોઈ વાડું, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૩

દમડા સઘળા દાટયા રહેશે, ઘોડા રહે ઘોડાળ;
મિત્રો આવે મસાણ સુધી, કોપ કરે જ્યાં કાળ;
મિથ્યા મ્હાડું, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૪

કર્મો કીધાં જેને માટે, સંગ ન તે પરવાર;
અતિ એકલો જાતાં જીવડો, પૂર્ણ કરે પોકાર;
સમજ તો સાડું, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૫

કર્મ સંગ આવે જે કીધાં, પુણ્ય અગર તો પાપ;
એ એ સંગી ફળ લોગવતાં, નહીં એટો કે બાપ;
વળગ્યું ત્હાડું, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૬

(૨૬૬)

સત્ સંગતમાં રાતો માતો, હજી થજે હોંશીયાર;
અજિત કરે છે દેવ દયાળુ, ભવનો ખેડો પાર;
એજ ઉતાડ, છે એકજ-મિથ્યા છે-કર પ્રભુ સંગાથે પ્રીત. ૭

પરમાત્મધ્યાન. (૨૬૨)

માલણુ ગુંથી લાવ ગુણીયલ ગજરો—એ રાગ.

જીવડલાને જાણું છે વસમી વાટે;
મમતા માયા મૂકી દેજો એજ માટે. જીવડલાને—ટેક.

કોમળ કંઠે ગાણું ઘણુંરે ગાનારી,
મરદ કેરાં કાળજડાં કોરનારી;
નરકમાંહી ગઈ એવી નારી નઠારી—જીવડલાને. ૧

દ્વિવસ માંહી દશ ફેરા દેહાર જોતી;
મોંઘાં શોભે જેના તે કંઠમાં મોતી;
ગઈ એવી રામાઓ સમશાને રોતી—જીવડલાને. ૨

ધણીને તો રૂપધેલી ધમકાવે,
ચાર ચાર પાન સામટાં મુખડામાં ચાવે;
તકરે મોત આવ્યું ત્યાં કોણુ બચાવે—જીવડલાને. ૩

ગુલાળી તો ગાલ ગુલાળને આંટે,
ગુલાળજળ વસ્ત્ર ઉપર છતે છાંટે;
કાચારે બાળી કૈકની કેરડાને કાંટે—જીવડલાને. ૪

શેઠાણીને રોક હતો ઘણો જરનો,
ઘણો હતો મોહ ગાડી અને ધરનો;
કાઠી નાખ્યો એનો અલંકાર કરનો—જીવડલાને. ૫

(૨૬૭)

વચન અતિ કામ ભરેલાં ઉચ્ચારે,
 નાટક કેરાં ગાન ઘડીના વિસારે;
 મરણુ આવ્યું એક દિવસ અણુધાર્યે—જીવડલાને. ૬
 માટે અભિમાન કદી નવ કરીએ,
 હૃદયમાંહી ધ્યાન પ્રભુજીતું ધરીએ;
 અજિત કહે ગુરૂજી તારે તોજ તરીએ—જીવડલાને ૭

મરણસુભટ. (૨૬૩)

માલણ ગુંથી લાવ ગુણીયલ ગજરો—એ રાગ.

દિવસ એક આવશે અતિ અઘરો,
 કોમળ ત્હારી કાયાને લાગશે કપરો. દિવસ—ટેક.
 મહોટા મહોટા મહીપતિ પણ ચટ ચાલ્યા,
 ફોગટ પણે ફરતા હતા ફૂલ્યા ફાલ્યા;
 ભલારે ભલા ભૂપાલ સમશાને ભાળ્યા—દિવસ. ૧
 મોંટર માંહી ખેસીને રોકથી ફરતા,
 દાનવ અને દેવ થકી નવ ડરતા;
 દેખ્યા એમના દેહના અંગારા ખરતા—દિવસ. ૨
 બૂઠાકેરૂં સાચું કરવામાંહી રાજી;
 પરમારથ કેરા પંથમાં તો પાજી;
 ગુમાનીને કાળે ખાધા ગાજી ગાજી—દિવસ. ૩
 પૈસા રળી લવ્ય ભંડારમાં ભરતા,
 મુખે કરી અપશબ્દ નિત્ય ઉચ્ચરતા;
 મહોટા એવા શેઠ શ્રીમંત જોયા મરતા—દિવસ. ૪

(૨૬૮)

પાપ કરી પૈસા લેગા ઘણા ક્રીધા,
 ગરીબ કેરા શાપ અહોનિશ લીધા;
 એમના દાવ મહોતે ઉંધા કરી દીધા—દિવસ. ૫
 પાપી ? માટે પાપ થકી વળ પાછો,
 અભિમાન અંતરનો કર આછો;
 મૃત્યુ થશે વાળ ભલે કસી કાછો—દિવસ. ૬
 અજિત થાને સહુગુરૂના ઉપદેશે,
 ગુરૂ વિના સાચું ખીલું કોણ કહેશે;
 સન્નન હશે નક્કી શિખામણ તે લેશે—દિવસ. ૭

અનિવાર્ય મૃત્યુ. (૨૬૪)

ગજલ સોહિની.

આવે નજીક મૃત્યુ તદા, માતા બિચારી શું કરે ?
 આવે સમીપ મૃત્યુ તદા, નારી બિચારી શું કરે ?
 દડ દડ વહાવે આંશુને, જ્ઞેયા કરે રોયા કરે;
 યાદ બધીએ દેહની ને, ગેહની ખોમા કરે. ૧

ઘાંટી ઘણી એ આકરી ને, વાટ પણ વસમી ઘણી;
 ચાલે નહીં ત્યાં આકરી, નોકર અગર આકર તણી;
 આકર અઆકર ત્યાં બને, નોકર અનોકર ત્યાં બને;
 ગાડી અગાડી ત્યાં બને, લાડી અલાડી ત્યાં બને. ૨

તોપો તણું ત્યાં જ્ઞેર નહીં, હાથી તણી પણ હામ નહીં;
 બળવાન દાનવ માનવોતું, ત્યાં કશુએ કામ નહીં;
 પુત્રો રૂવે એકાન્તમાં, મિત્રો રૂવે એકાન્તમાં;
 ખંડેની રૂવે એકાન્તમાં, દોરી પ્રભુના હાથમાં. ૩

(૨૬૯)

ચીઠી તણો ચાકર ચીઠીને, અર્પી જ્યમ પાછો કરે;
 એવેજ આ સંસારી જન, સંસારથી પાછો કરે;
 રાવું નકામું ત્યાં અને, કુટવા તાણું કારણુ નથી;
 એની સમીપે લઇ જવા, પ્રભુ નામ સુંદર સર્વથી. ૪
 ત્યાં કર્ણના શબ્દો બધા, ધીમા ધીમા મંદા બને;
 ને શ્વાસ સહ ઉચ્છવાસ પણુ, ધીમા ધીમા મંદા બને;
 આ રેલગાડી સ્ટેશને, જઈને યથા ઉભી રહે;
 એવીજ શ્વાસા દેહની, છેવટ અજિત ઉભી રહે. ૫

યૌવનસ્થિતિ. (૨૬૫)

નાથ કેસે ગજકો બંધ છોડાયો--એ રાગ.

જેખન તહાડેં ચાર પલક કેડેં ચટકું.

જાણે આંખે માર્યું એક મટકું. જેખન--ટેક.

ભવસિન્ધુ માંહી નાવ મુકયું અને, અધવચમાં જઈને ચટકયું;
 પત્થરના મહોટા પહાડ આઠ્યા તેની, સાથે પલકમાં પટકયું. જો.૧
 ના રહ્યું નિશ્ચય મહીપતિનું તન, છેક જીવાનીમાં છટકયું;
 ના મજ્યું શ્રીમનમોહનનું ઘર, જગતુંય સુખ પણુ ન ટકયું. જો.૨
 આ તન જાણે વાદળ કેરી છાયા, રાખ હૈડું હવે ધડકયું;
 એક દિવસ એવો જાણે આવે, આકળ જળ જેમ ઝટકયું. જો.૩
 શરણું ગ્રહીલેને સાચા ધણીનું, નહી તો રહેશે તન લટકયું;
 લાખ વાતો કેરી એકજ વાત છે, મોતી ફટકીયું તો ફટકયું. જો.૪
 જગત જૂડું અને સ્વામી છે સાચો, મન નવ રાખજે લટકયું;
 અજિત નિરંજન સુખકેશે સાગર, ના રાખ્ય મનડાને વટકયું. જો.૫

૧ પરમેશ્વરની ખીકવાળું.

(૨૯૦)

ક્ષમાપના—(૨૧૬)

દોહા.

- જોગ જુકિત જાણી નહી, પૂર્વ તણાં એ પાપ;
દયા કરી દિન બંધુ તું, મુજને કરજો માફ. ૧
- યમ નિયમ સાધ્યા નહીં, કીધું નહી મન સાફ;
હું અપરાધી આપનો, મોહન કરજો માફ. ૨
- મહારા પણુ મહેં નવ કર્યાં, અસલ અદલ ઇન્સાફ;
આપ તણી મહોટાઇથી, મુજને કરજો માફ. ૩
- સંત તણા સત્સંગની, નવ છાપી મહેં છાપ;
અધમ ઉધારણુ આપ છો, માટે કરજો માફ. ૪
- પવિત્રાઇ પાળી નહીં, પામ્યો છું પરિતાપ;
અલખેલાણુ આવજો, મુજપર કરવા માફ. ૫
- સુખ લેવા આગ્યો હતો, થઇ છે પણુ ભૂલ થાપ;
બરદ રાખી બહાના તણું, મુજપર કરજો માફ. ૬
- સહુ સંકટ સંહારજો, ઉદ્ધારક છો આપ;
સુખના સાગર હે પ્રભુ ? મુજને કરજો માફ. ૭
- પ્રાણાયામ કર્યાં નહી, જખ્યા ન અજપા જાપ;
તો પણુ અવસરે આવીને, મુજને કરજો માફ. ૮
- બેકર જોડી કરગરૂં, હું બાળક તું બાપ;
એ નાતો ઉરમાં ધરી, મુજને કરજો માફ. ૯
- અજિત અહોનિશ ઉચરતો, ટાળ હવે તો તાપ;
શરણુ સુખદ સંભારાને, મુજને કરજો માફ. ૧૦

(૨૭૧)

ભવભ્રમણા—(૨૧૭)

દોહા.

- આખો દિવસ આથડયો, કીધાં કાળાં કામ;
અંતે ચાલ્યો એકલો, રામ કહોજી રામ. ૧
- જન્મ ગયો છે જૂઠમાં, ગમ્યાં ધરાને ગામ;
જન્ય એકલો આતમા, રામ કહોજી રામ. ૨
- પર પ્રમદામાં પ્રીતયી, ગમ્યા ન દાને દામ;
છેલ્લી સલામી સર્વની, રામ કહોજી રામ. ૩
- ગાડીમાંહી ગોઠડી, વાડીમાં વિશ્રામ;
લાડીમાં લગની હતી, રામ કહોજી રામ. ૪
- જોખન કેરી ઝુમમાં, રસ ખસ આઠે ચામ;
મસાણુ સ્કામી મુસાફરી, રામ કહોજી રામ. ૫
- કકળે છે નિજ કામની, ધર્યાં રહ્યાં છે ધામ;
પુત્રે મૂકી પોક છે, રામ કહોજી રામ. ૬
- નેહ હતો નરનાથથી, નમતા નિત્ય ગુલામ;
સ્નેહી નાવ્યા સંગમાં, રામ કહોજી રામ. ૭
- અત્તર અંગે ધારતા, હેડે ગમ્યું હરામ;
કરણી આવી કામમાં, રામ કહોજી રામ. ૮
- ચાકર પણ હાજર હતા, હાજર હતા હજમ;
એ સઘળું તજી ઊપડયા, રામ કહોજી રામ. ૯
- વ્યાકુળ વિશ્વ વિષે થયો, એક ઠર્યો નહી ઠામ;
સર્વ તજીને સંચર્યો, રામ કહોજી રામ. ૧૦
- જળ હળ જવાળા સળગતી, ચરચર ખળતી ચામ;
સરિતા કેરે કાંઠડે, રામ કહોજી રામ. ૧૧

(૨૭૧)

અજિત તણું અતિ જોર છે, ખમે અજિત નહી ખામ;
સ્નાન કર્યું સંબંધિયે, રામ કહોજી રામ. ૧૨

દ્રવ્યવસ્તુ-(૨૧૮)

આવતા કેમ નથી ? શામલડા-એ રાગ.

જોતા કેમ નથી ? જીવનને, જોતા કેમ નથી ? ટેક.
ખલક તણા સઘળા ખેદોને, જોતા કેમ નથી ? જોતા-૧
મોહનની મીઠી મૂર્તિને, મહોતા કેમ નથી ? જોતા-૨
લલિત નાથનું સુખ પાલવથી, લહોતા કેમ નથી ? જોતા-૩
રાત્રિ દિવસ ંહાલમના વિરહે, રોતા કેમ નથી ? જોતા-૪
પ્રેમ પાણીથી અંતર તરવો, ઘોતા કેમ નથી ? જોતા-૫
અજિત કહે મન પ્રીતમજીમાં પ્રોતા કેમ નથી ? જોતા-૬

સત્યશિક્ષા-(૨૧૯)

દોહા.

ડહાપણુમાં ડુલ્લી ગયો, ભૂલ્યો સુખનું ભાન;
અજીત કહે એવા જનો, નિરખ્યા છે નાદાન. ૧
સમરણુ પ્રભુનું નવ કરે, કપટ કળામાં ધ્યાન;
અજીત કહે એવા જનો, નિરખ્યા છે નાદાન. ૨
ચતુરપણુનો પાર નહિ. ખાસ ગમ્યાં છે ખાન;
અજીત કહે નરકે જશે, એવા જન નાદાન. ૩
પાવન પાણી નવ ગમ્યાં, કીધાં સૂરા પાન;
અજીત કહે નરકે જશે, એવા જન નાદાન. ૪

(૨૭૩)

- સંત વિષે તો સંપ નહી, ઘટમાંહી નહી જ્ઞાન;
અજીત કહે નરકે જશે, એવા જન નાદાન. ૫
- નાટક ચેટક નિરખવા, પ્રેમે કાઢે પ્રાણુ;
અજીત કહે સત્સંગ નહી, જોયા જન નાદાન. ૬
- ધર્મ વિષે દમડી નહી, દે શોભામાં દાન;
અજીત કહે કે અંતમાં, નરક જશે નાદાન. ૭
- જૂઠા કામે જાગતા, તસ્કરતામાં તાન;
અજીત કહે કે શી રીતે, ? ભલું કરે ભગવાન. ૮
- પરધન પત્થર નવ ગણ્યું, પરસ્ત્રી માત સમાન,
અજીત કહેકે નવ ગણી, કેમ આવે વૈમાન. ૯
- જગની વાડી વણસશે, માટે ધર પ્રભુ ધ્યાન;
અજીત કહે તે ઉગરશે, ગાશે પ્રભુ ગુણુ ગાન. ૧૦

મમત્વત્યાગ-(૩૦૦)

હોદા.

- મૂઠ ઊદ્ધિના માનવી, નવ કર તું તકરાર;
જમની વાટે ચાલવું, નવ કર મમત લગાર. ૧
- પંડિત પોથી વાંચતા, કરતા શુદ્ધ ઉચ્ચાર;
એ પણ અંતે ચાલિયા, નવ કર મમત લગાર. ૨
- જખરી ઘાંટી જુલમ છે, જખરો જમ ખોખાર;
નિશ્ચય કોઈ રહ્યા નહી, નવ કર મમત લગાર. ૩
- મ્હાઈ ધર મુજ કામની, કહી કહી કરતો પ્યાર;
જન્મ વહાવ્યો જૂઠમાં, નવ કર મમત લગાર. ૪

૧૮

(૨૭૬)

- અંદન અંગે અર્ચતા, એ તન પર અંગાર;
 મહેં મુજ નજરે નિરખિયા, નવ કર મમત લગાર. ૫
- કોમળ નિર્મળ કાય છે, જ્યોત્નમાં ઝલકાય;
 ચતુરાઓ ચાલી ગઈ, નવ કર મમત લગાર. ૬
- કુલ્યાં તે કરમાય છે, વણસે છે વ્યાપાર;
 રાવણુ સરખા ના રહ્યા, નવ કર મમત લગાર. ૭
- અશ્રવે ઉપર બેસતા, શૂર તણા સરદાર;
 મશાણુના વાસી થયા, નવ કર મમત લગાર. ૮
- રક્ષણુ તોય કરે નહી, જબરો જમનો માર;
 આખર દિવસ આવશે, નવ કર મમત લગાર. ૯
- અજિત કહે સમજી અને, કર પ્રભુ સાથે ખ્યાર;
 ઝાકળ ખિન્દુ જગત છે, નવ કર મમત લગાર. ૧૦

જ્ઞાનગંગા-(૩૦૧)

આવતા કેમ નથી શામલડા-એ રાગ.

- બતા કેમ નથી ? ભજનમાં, બતા કેમ નથી ?
- ગુરૂ પ્રભુના ગુણુ સ્નેહ કરીને, ગાતા કેમ નથી ? બતા-ટેક.
- પરમ ગુરૂના પગલે રાજી, થાતા કેમ નથી ? બતા-૧
- ભજનસ્વરૂપી ભાતું ખાંતે, ખાતા કેમ નથી ? બતા-૨
- તરસ્યાં જનને પાણી જગમાં, પાતા કેમ નથી ? બતા-૩
- ધર્મકરમના ધંધા માંડી, ધાતા કેમ નથી ? બતા-૪
- ચિત્ત વિષે ચિદ્ધનને પ્રેમે, રહાતા કેમ નથી ? બતા-૫
- સ્નેહ વેલથી ભજન છાપરી, ચહાતા કેમ નથી ? બતા-૬
- અજિત કહે કે જ્ઞાન ગંગમાં, નહાતા કેમ નથી ? બતા-૭

(૨૭૫)

તમાલુ પ્રચાર-(૩૦૨)

ધીરાની કાશીનો-રાગ.

જગમાંહી જામ્યું છે રે, તંબાકૂતું જોર ઘણું;
 સહુ સંસારમાં વ્યાપી છે રે, ભાવ સહિતે સત્ય ભણું-ટેક.
 બાળ પીયે છે વૃદ્ધ પીયે છે, બીડીનો જ આધાર;
 દેવાલયમાં પેઠી દીઠી, શો કરિયે ઉપચાર;
 બહુ ઉપદેશો કરતાં રે, ખર નાવ્યું કીધું આપણું. જગ ૧
 તંબાકૂ રાજના ત્યાંહી, શેઠ સહિત શાહુકાર;
 સ્ટેશન ઉપર જોને જોજ્યો, નિકળે ધુમ્ર અપાર;
 નોકર ચાકર પીયે રે, જોર ઘણું તંબાકૂ તાણું. જગ ૨
 પૂરાણી ખાંતેથી ખાતા, ચલમ બાબાણુ ચઢાય;
 પટેલ હોકા પી હરખાતા, એના સદ્ગુણુ ગાય;
 પાણી રૂઘિરતું કરતા રે, તાપ ઉપર જેવું તાપણું. જગ ૩
 કોઈક પીતા કોઈક ખાતા, કોઈક લેતા વાસ;
 જે નર એની નિંદા કરશે, જાશે સત્યાનાશ;
 ૧બાળક એવું બોલે રે, ખસના ઉપર જેવું ખણ્યું. જગ ૪
 એથી ક્ષયનું જોર વધે છે, ઉઘરસ થાય અપાર;
 ખૂ ખૂ કરતા બીડીવાળા, શરીરનો સંહાર;
 તંબાકૂને ત્યાગો રે, ઉગે પુણ્ય તાણું વાવણું. જગ ૫
 બ્રાહ્મણુ સઘળા ત્યાગો બીડી, તજો જોને તતખેવ;
 પારસિયો પણ પ્રેમે ત્યાગો, દયા રાખશે દેવ;
 સર્વે સંતો ઉચ્ચરે છે રે, કરજો અંગે શુદ્ધ આણું. જગ ૬

૧ તદ્દન મૂખ.

(૨૭૬)

મદિરા નિષેધ—(૩૦૩)

ધીરાની કાશીનો રાગ.

કૃળ દાડનાં ખૂરાં રે, માટે એને તરત તજ્જે;
 વિચાર કરજો ંહાલા રે, સદ્ગુણના શણગાર સજ્જે—ટેક.

દાડ પિનારા દેહ બગાડે, કૈક થયા પાયમાલ;
 કૈક મુવા છે મોત વગરના, ખૂરા બન્યા છે હાલ;
 ંૈરાં બાળક કકળે રે, અન્ન અમોને કોઈ આપજો. કૃળ૦ ૧

લક્ષ્મીપતિની લક્ષ્મી રીસાણી, નાઠી કૈકની નાર;
 કૈક જણા તો અતીત થયા છે, ભૂમિ ઉપરના ભાર;
 બગાડશો નહીં બુદ્ધિ રે, એને શિર ધિક્કાર હજો. કૃળ૦ ૨

જમીનદારે દાડ પીને, વેચી સર્વ જમીન;
 કાઠ્યા કપડે કરતા દીઠા, આપદને આધીન;
 શરીર ગયાં સૂકાઈ રે, કંદીને કિટકાર હજો. કૃળ૦ ૩

બુવાન કેરાં જોબન ચાલ્યાં, ધ્યાની કેરાં ધ્યાન;
 જ્ઞાની કેરાં જ્ઞાન ગયાં છે, નિશ્ચય એ નાદાન;
 ઇશ્વર ! અરજ કરું છું રે, હવે દયાળુ દેવ થજો. કૃળ૦ ૪

ભાઈ ભાઈથી લઠી પડ્યા છે, બાઈઓ સાથે બાઈ;
 પિતા પુત્ર પણ લઠી મુવા છે, ચૂલે પડિ ચતુરાઈ;
 કડણનાથ ? કૃપાળુ રે, અલબેલા ? ંહારે આવજો. કૃળ૦ ૫

પ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્ય જૈનને, પારસી મુસલમાન;
 એ સઘળાને સમબલવું છું, ધરજો શિક્ષા ધ્યાન;
 દેશવટો દાડને રે, આપીને સ્થિર મતિ થાય જો. કૃળ૦ ૬

(૨૭૭)

લલચાવનારા લલચાવે ત્યાં, લુચ્યા જન લલચાય;
 ધર્મશાસ્ત્રના સમજણ હારા, નવ કદિયે લેપાય;
 અજિત તણા ઉપદેશે રે, વિમળમતિ સૌમાં વ્યાપજો. ૩૦૭

મદિરા અનર્થ-(૩૦૪)

ધીરાની કાષીનો-રાગ.

દાડ કેરાં પીઠાં રે, હીન્દ વિષે તો ખૂબ ખૂલ્યાં;
 હિન્દુ-સ્તાની લોકો રે, પોતા કેડેં ભાન ભૂલ્યાં. ટેક.
 સરકારે પણ દુકાન ખોલી, કર્યા ઇબ્દરા હાથ;
 વિલાયતી દાડ પીવાનો, ચાલ વધ્યો સાક્ષાત;
 બહાલા ઉચ્ચ વિચારો રે, દાડથી જન કૈક ડૂલ્યાં. દાડ૦ ૧
 ખુદ્દિ તણી શુદ્ધિ અગડે છે, જગમાં ઇજ્જત બાય;
 તન કેડેં અળ બળી બાય છે, કાયા થરથર થાય;
 બહાલાં હેત વિસારે રે, અધવચમાં જન કૈક ઝૂલ્યાં. દાડ૦ ૨
 શાસ્ત્રો સઘળાં ના જ કહે છે, ના કહે છે વ્યવહાર;
 દાડ પિનારા કેરા સઘળે, નવ સુધરે સંસાર;
 દાડડિયાને દેખો રે; રાને બળે ઢોર ૧૩૯૫. દાડ૦ ૩
 કૈક શાસ્ત્ર તો એમ કથે છે, દાડ પીયે કે પાય;
 પરલોકે એ પાપી પ્રાણી, જમના હાથે બાય;
 ઉનું સીસું પાશે રે, એ શીખામણ સમજૂ લ્યો. દાડ૦ ૪
 બાઈ ભાઈ કે સર્વ જાતિના, સાચી માનો શીખ;
 નહીતર નરકે નિશ્ચે જાશે, ભટકી માંગશે ભીખ;
 રાજ અને રજવાડા રે, જ્ઞાન અમાડેં સાડેં લ્યો. દાડ૦ ૫

૧ ગાંડા થઇને.

(૨૭૮)

કૈક મુવા છે ખૂરી હાલતે, કૈકને વધિયા રોગ;
રાભઓનાં રાજ ગયાં છે, ભૂદ્યા જગના ભોગ;
અજિત પાવન જળ ત્યાગી રે, ગટર તાણું કયાં ? ગંદૂ દ્યો. દા૩૦ ૬

પ્રભુ મજન-(૩૦૫)

મુઝે લગન લાગી પ્રભુ આવનકી—એ રાગ.

પ્રભુ નામ ભજો દિન જાય વહ્યા, દિન જાય વહ્યા,
વહી ખૂબ ગયા. પ્રભુ—ટેક૦
ધન જોખનમાં ધમ ધમ કરતાં, કૈક કલાક વ્યતીત થયા. પ્રભુ૦ ૧
આળપણે બહુ કીડા કીધી, રજની દિવસ ગુમાવી રહ્યા. પ્રભુ૦ ૨
જોખનમાં સમજ્યો નહીં મૂરખ, અવગુણુ મુખથી ન જાય કહ્યા. પ્રભુ૦ ૩
ચિત્ત તહાઈ માયામાં ચોંટયું, ચંચળ ભાવ સદાય ચહ્યા પ્રભુ૦ ૪
ભગવતની ભક્તિ નવ કીધી, લાભ ખરા તહે ના જ લહ્યા. પ્રભુ૦ ૫
છળ પ્રપંચમાં શૂર વધાર્યું, દિનપર દિલમાં નાવી દયા. પ્રભુ૦ ૬
અજિત હવે ઈશ્વરને ભજી લે; ગુણુ પ્રભુના તહે નાજ ચહ્યા. પ્રભુ૦ ૭

અયોગ્ય જમણવાર (૩૦૬)

કૈક પંકિત તો બેડી ઉંચી,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
કેટલીય તો બેડી નીચી,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
રાંડેલી પણ જમવા આવી,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
પરણેલી પણ પ્રેમે આવી,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
વાંઠા આવ્યા વેગ કરીને,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
પરણેલા શુભ સનેહ ધરીને,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?

(૨૭૯)

બાસઠ વર્ષે યુદ્ધ આઠ્યા,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
બખે વર્ષના બાળક લાઠ્યા,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
જીવાન આઠ્યા જોર કરીને,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
સુધર્યા આઠ્યા શોર કરીને,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
“દાળ લહમારે” કોણે માગી ?	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
રસનાઓ ટળવળવા લાગી,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
સાકર જેવો શીરો આઠ્યો,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
પ્રેમ જમ્યાનો પૂરો ક્ષાઠ્યો,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
એક તરફ તો ગટર ગંધ છે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
બજરું કેરી દુષ્ટ ગંધ છે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
પટેલિયા તો ખાટે ખેઠા,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
બગલા બાણે પાવઠ ખેઠા,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
ગરમા ગરમ લજ્યાં માગો,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
શાક માગવા સ્નેહ લાગો,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
કાકા બાજે કોડ કરીને,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
મામા માગો મોહ કરીને,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
મરનારનું જીવે ન કોઈ,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
એક તરફ વિધવા રહિ રોઈ,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
વીસ વરસનો મરનારો છે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
સમાજ સઘળો જમનારો છે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
મરનારાની મુકિત સઘશે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
જમનારાની લકિત વધશે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
વાહ ! બની છે રસિક રસોઈ,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
લીંબોળીમાં બોળે ડોઈ,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?
પીરસનારા પક્ષ કરે છે,	જમણવારની જુકિત જુઓ ?

(૨૮૦)

પટેલીયા ત્યાં લક્ષ ધરે છે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 ટોપલી એકે પડાવી લીધી, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 તેજ સમે તકરારજ કીધી, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 કડછા હાથે લીધા મારવા, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 વચ્ચે આવે કૈક વારવા, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 કૈક જણા તો ગડદે આવે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 કૈક જણાને પાડુ ફાવે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 કૈક જણા કાઢે છે ગાળો, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 એક એકને ઉચરે સાળો, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 કૈક જણા મારે ફરચાડો, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 રૂધિર નીકળે પાડે રાડયો, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 રસોઈ સઘળી ચગદાણી છે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 પૈસા કેડું કચું પાણી છે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 ગઈ લડાઈ રાજ દ્વારે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 પટેલીયા સૌ ઘેર પધારે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 પતિ સંભારી વિધવા રડતી, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 નણુંદ અને સાસૂડી લડતી, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 મરનારાનાં બાળક રડતાં, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 આંખ્યોમાંથી આંસુ પડતાં, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 દયા કોઈ દીલમાં નવ લાવે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 પ્રેતોને એ લોજન લાવે, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 ધિલ્લ ધિલ્લ એ જમનારાને, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 પાપી ભાણ્યાં ભરનારાને, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 પ્રેત જમણુને બંધ કરીદો, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?
 અજિતની વિનતિ કર્ણુ ધરી દ્યો, જમણુવારની જુકિત જુઓ ?

(૨૮૧)

કલિયુગના કવિ. (૩૦૭)

- ધાંચી લોકે કરે કવિતા, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 મોચી લોકે કથે કવિતા, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧
- નિશાળ કેરા માસ્તર લોકે, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 કવિતા કેરી પાડે પોકે, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૨
- માત્રા મેળ મળે નહીં માંહી, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 વર્ણુ મેળ સમબ્જય ન કયાંઈ, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૩
- ઝમક ઊરીના પગમાં પેઠી, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 યમક નાખી દીધી છે હેઠી, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૪
- રસ પેઠો જઈ ઐષધિઓમાં, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 અલંકાર પણુ અબળાઓમાં, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૫
- પીંગળ માટે મંગળ કીધું, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 ગઠવી લોકે ડીંગળ લીધું, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૬
- પ્રાસ બદલનો ત્રાસ થયો છે, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 અનુપ્રાસનો નાશ થયો છે, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૭
- છંદ બધાયે મંદ થયા છે, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 કવિના ફેગટ ફંદ થયા છે, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૮
- પૂર્વે કવિતા હતી ફાંકડી, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 હાલ બિચારી બની રાંકડી, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૯
- અમલદાર પણુ કરે કવિતા, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 ફેજદાર પણુ લખે કવિતા, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૦
- હુકાનવાળા કથે કવિતા, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 હોટલવાળા રચે કવિતા, કળબ્જુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૧

(૨૮૨)

- કવિતા લખતા ઘાટી લોકો, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 કવિ બન્યા છે ઢાઢી લોકો, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૨
- પરણેલી પણ પઠે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 રાંડેલી પણ રચે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૩
- વગર ભણેલી ભણે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 સુધરેલી પણ સુજે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૪
- પત્થર પેઠે કવિ વધ્યા છે, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 ભણ્યા ગણ્યા પણ વાદ વધ્યા છે, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૫
- જંતર માટે કથે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 મંતર માટે કરે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૬
- ભવાઈવાળા ભણે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 ભોજક લોકો કરે કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૭
- ભુજંગી છંદ ભુજંગ થયો છે, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 રોળાવૃત્તને રોળ થયો છે. કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૮
- દોહાઓની દીધી દુહાઈ, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 ચોપગમાં ચોપાઈ છુપાઈ, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૧૯
- હરતાં કવિતા ફરતાં કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 ભમતાં કવિતા જમતાં કવિતા, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૨૦
- સત્ય કવિતા ગઈ શરમાઈ, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ?
 અજિત કહે સાંભળજો ભાઈ, કળાબુગના કવિરાજ બુચ્ચો ? ૨૧

x

x

x

કવિતા રચના દેહ, જીવ ભાવાર્થ ભણે નહીં;
 તેો શરીર શબ તુલ્ય, માનવું માલ મળે નહીં. ૧

(૨૮૩)

કાવ્ય શક્તિને શાસ્ત્ર, અંગ ત્રણ જોઈએ આખાં;
 નહિંતર અણુતાં કોટ, વચ્ચે રહી જાશે આખાં. ૨
 કવિતા તો કરે કીડોની પણ, ઇશ્વરને જાતી અડે;
 પણ એવા કવિજન પરખતાં, જેવલ્લયા જગમાં જડે. ૩

x

x

x

નીતિ કલાઈ નિર્મળી, કાચ ભૂપ કલ્પાય;
 તકતો શોભે તોજતો, કારીગર કવિરાય. ૧

ભકત કવિ રૂપિરાજ.

હાલ કેટલાક લોકો ભાવાત્મક કાવ્યોને જ કવિતા કહે છે, કેટલાક શબ્દાત્મકને કવિતા કહે છે, પરંતુ ખરા કવિઓ શબ્દ અને ભાવ બંને અંગ મેળવીને જ આખું કવિતા અંગ કહે છે.

નાલાયકનાટક—(૩૦૮)

કોળી નાગી ભાંડ ભવાયા, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
 નાચ નાચીને ખૂબ કમાયા, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧
 હિન્દ હિતેચ્છુ કરી મંડળી, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
 ઢાઢી બ્રાહ્મણ સર્વે મળી, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૨
 લક્ષ્મીકાંતની કરી કંપની, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
 પ્રેમશાંતની કરી કંપની, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૩
 જ્ઞેનીયે તો કર્યાં નાટકો, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
 વિપ્રોયે તો કર્યાં નાટકો, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૪
 મુસલમાને કર્યાં નાટકો, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
 પારસિઓએ કર્યાં નાટકો, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૫

(૨૮૪)

- રંગ ભરેલાં ભલકે પડદા, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- શ્રોતાઓમાં ગડદાં ગડદા, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૬
- કંચનીયો ત્યાં નખરાં કરતી, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- હાવ ભાવ લટકાં આચરતી, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૭
- સાચા સ્વર સંતાઈ ગયા છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- ખરા રામ કંતાઈ ગયા છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૮
- ઘડી ઘડીમાં ફારસ આવે, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- શ્રોતાઓને હસવું ફાવે. નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૯
- હોટલની ત્યાં તડામાર છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- ધમાલીની ધડામાર છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧૦
- રાત્રી કેરા ઉભગરા છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- વાહ વાહ લોકો ઉચ્ચર્યા છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧૧
- સિસોટીના સિસવાટા થાતા, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- વંસમોર કહી હરખ ભરાતા, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧૨
- કૈક લોક તે ખુવાર થાય છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- કૃત્રિમ પ્રેમે ફસાઈ બંધ છે, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧૩
- જુવાનિયા પસ્તાવે ભારી, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- નખરાં વાળી જોઈએ નારી, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧૪
- ભવાઈયાનો ધંધો ભાગ્યો, નાટકના નવરંગ જુઓ ?
- અજિત નવો આ ઉદ્યમ જાગ્યો, નાટકના નવરંગ જુઓ ? ૧૫

(આજે કેટલાંક નાટકો અને સીનેમા જેવા દ્રશ્યો સમાજમાં અનીતિ અને અનેક પ્રકારની બદીને પ્રચાર કરે છે તે ત્યાજ્ય છે. સમાજમાં નૈતિક ધાર્મિક રાષ્ટ્રીય વિચારોનું બલ વધવા માટે માત્ર નાટકો આવકારદાયક છે)

(૨૮૫)

વૈરાગવિન્દુ-(૩૦૯)

સવૈયા

જેથી વાદી હારી જાય છે, ભણ્યો ન તે વિદ્યા અભિરામ;
 ખડ્ગ ધરીને રણ સંગ્રામે, નવ પહોંચ્યાડયું સ્વર્ગે નામ.
 બહાલીના કોમળ ^૧અધરોના, રસનું કઠ્ઠી કર્યું નહિ પાન.
 યૌવન એમજ ગયું અમારું, શૂન્ય ^૨સદનના દીપ સમાન. ૧

જર્જર^૩ થયા મનોરથ મનના, યૌવન કાલ ગયો છે વીતિ;
 વિના ગુણુજ ગુણીના ગુણુની, બની રહી નિઃસાર^૪ પ્રતીતિ.
 ક્ષમા શૂન્ય બળવાન વિનાશક, કાલ હવે આવે છે પાસ;
 પરમ પ્રભુના ચરણ ત્યાગીને, નથી જણાતા અન્ય સુવાસ. ^૫ ૨

સમય નથી? સ્વામી પોહ્યા છે? કાંઈ કરે છે ગુપ્ત વિચાર;
 લંબે જોઈને કોઘિત થાશે, વદતી એવું દોઢીદાર.
 મન? એ લોકોને તણને તું, પગ વિ^૬વેશ ધામમાં ધાર;
 પત્ર કુવાકય ન સાંભળિયે કોઈ, દીવ્ય દિસે છે દેવ દાર. ૩

રે મન્મથના દંડ શબ્દને, શું કટકારી રહ્યો છે હાથ; ?
 બોલી રહ્યો શું કોકિલ? નાહક, કોમળ તું કલરવને સાથ.
 મુઘ્ધા ફેંકી રહીશું તું પણ, મધુર કટાક્ષ કરી સંધાન;
 હવે પ્રભુના ચરણ કમળના, ધ્યાનામૃતમાં છું ગુલતાન. ૪

ઠાલીટકુરાઈ-(૩૧૦)

સોલંકી રાહોડ ચાવડા, ઠાકોરની ઠકરાઈ જુઓ ?
 પ્રબ્ધ ઉખેડયા તણા પાવડા, ઠાકોરની ઠકરાઈ જુઓ ?

૧ હોડ. ૨ મકાન. ૩ જૂના. ૪ સારવગરની. ૫ ઉત્તિ.

(૨૮૬)

ક્ષત્રિય કેરું નામ કથાવે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
રાજ્ય નીતિ તો નજરે નાવે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
એ ત્રણ રાણી પરણી નાખે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
એ ત્રણ ઉપર રખાત રાખે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
ન મળે સંઘ્યા ન મળે શુદ્ધિ,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
વિવેક વગરની બગડી બુદ્ધિ,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
કામ વિષે તો શરદ શ્વાન છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
ઘણાક દેખ્યા દરદવાન છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
દેવા કેરા થયા દાસ છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
પ્રભ ઉપર તો પૂર્ણ ત્રાસ છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
દારૂ પીવા માંડી પૂરા,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
છળ પ્રપંચ કરવામાં ચૂરા,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
અંદર ખાને પોલાં પોલા,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
કોણ હબમ કે નોકર ગોલા,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
સાહેબ સાથે સ્નેહ ધરે છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
સાહેબ માટે દેહ કરે છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
અશુદ્ધ વાણી મુખથી બોલે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
મદિરા પી મસ્તાના ડોલે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
દગાબાજ કપટી દાનવ છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
ખરા ભૂત ઉપર માનવ છે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
રાજ નીતિ તો જરા ન બાણે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
કેવળ મોંજ મબહો માણે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
ઘરનાં ચાકર ગડદે આવે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
અન્ન વગર તનડા ને તાવે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?
નવીન કર રૈયત પર નાખે,	ઠાકોરની ઠંકરાઈ જીઓ ?

(૨૮૭)

ધર્માદાને યોગી નાખે, ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?
 મંદિર મહાદેવ તુરત તબ્યાં છે, ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?
 હિંસા કેરાં સાજ સબ્યાં છે, ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?
 લડવા કેરા ધીબ્બ ભાઈ છે, ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?
 પર પ્રાણીના દુઃખ દાઈ છે, ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?
 પાપી જનનું પોષણ કરતા, ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?
 મયાલુ ઇશ્વરથી નથી ડરતા. ઠાકોરની ઠંકરાઈ જુઓ ?

અસત્પ્રચાર. (૩૧૧)

ઘોડાં એક તો લટકાવ્યું છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 નામ ધર્યું મન જે આવ્યું છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧
 કોઈક લક્ષ્મી વિલાસ કથે છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 કોઈક હીન્દુ વિલાસ કથે છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૨
 એ ત્રણ ખુરશી વચ્ચે પડી છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 ટેબલ ઉપર ધૂળ પડી છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૩
 એ ત્રણ માંહી હોય ગાંકડા, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 પૈસા માગે ખાસ રોકડા, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૪
 પાણી ગળ્યાનું કામ નથી કંઈ, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 રૂઢ ગળ્યાનું નામ નથી કંઈ, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૫
 કચરા પટ્ટી તણી જહેન છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 જુલમ કામ આ જીવલેણ છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૬
 ગુણ ગુણ ગુણ માખે ગગણે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન મચ્છર ઝઝણે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૭

(૨૮૮)

- ખડખડખડખડ રકાળી ખખડે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 ભડભડભડભડ ચૂલો સળગે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૮
 ગંદાં કપડાં ગંદાં વાસણુ, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 સર્વ રોગતું ખાસ પ્રદર્શન, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૯
 બ્રાહ્મણુ ભંગી એકી આરે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 પવિત્રતા કંઈ નવ વિચારે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧૦
 કોળી નાળી કામ કરે છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 સન્નનનનું દીલ દેખી ડરે છે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧૧
 સાંજ તણી ચૂહા પાય સવારે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 સવારની ચૂહા પાય અપોરે, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧૨
 ગરમા ગરમી ચાહ પિયે જન, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 બિસ્કુટ કેડું વળી ઉપર મન, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧૩
 ન મળે દાતણુ ન મળે પાણી, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 અશુદ્ધ લોકો ઉચરે વાણી, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧૪
 ખીડી તણો વળી ઉપર ધૂમાડો, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ?
 નીરખો આર્યો આ દેશ ખગાડો, હોટલ કેરા હાલ જુઓ ? ૧૫

સમય. (૩૧૨)

છંદ-રોળા.

- ઘટમાળાની પેઠે, સમય બદલાયા કરતો;
 રહે છે ડામા ડોળ, ન કિંચિત ધીરજ ધરતો;
 દેખી એની ચાલ, પવન પશુ પાણી ભરતો;
 એ ઉન્નતને પતિત, પતિતને ઉન્નત કરતો ૧

(૨૮૯)

એ અધુરાને ભર્યો, ભર્યાને અધુરો કરતો;
 એ વીત્યાને હાલ, હાલને વીત્યું કરતો;
 એ નૃપવરને રંક, રંકને નૃપવર કરતો;
 એ વાસરને નિશા, નિશાનો વાસર કરતો. ૨

એની લીલા ભેદ, વિસ્ર પણુ વિસ્મય થાતા;
 જે ગુણુનિધિની માંહિ, હંમેશાં ગોથાં ખાતા;
 એને લખવો ઠીક, સમયનો મહિમા કેવો ?
 લખું બુધ્ધિ અનુસાર, સમયનો મહિમા જેવો. ૩

સમય ઘણો અણુમૂલ્ય, ધ્યાન આપીને દેખો;
 કેાતું એટલું મૂલ્ય, શાંત શુચિ મનથી લેખો;
 આપી જગતું રાજ્ય, સમય ક્ષણુભર પણુ ઇચ્છો;
 તો પણુ મિલન કઠીણુ, અતઃ એની ગમ પ્રીચ્છો. ૪

ઉઠો તજો આગસ, બનો સજ્જન સુવિચારી;
 તથા દોષથી હીન, શુદ્ધ નિર્મળ અવિકારી;
 ત્યારે મળશે દહાવ, તમોને તન પામ્યાનો;
 થાશે દુઃખનો ત્યાગ, પુનઃ આવ્યા બાવાનો. ૫

સઘણો જીવન કાળ, માનની સાથ ગુમાવ્યો;
 એવં દુઃખદ અનિષ્ટ, ઇષ્ટ કરીને દરશાવ્યો;
 હવે ? અજિતે યાદ, કર્યો માટે તન તજીને;
 જીયે એની પાસ, મુદિત મન સાથ સજીને. ૬

૧ શ્રીપ્રભુએ.

૧૯

(૨૬૦)

અજવ તમાસો. (૩૧૩)

સવૈયા.

આ દુનિયાનો અજબ તમાસો, કોનું ધ્યાન લગાવું હું;
જગત સર્વ છે તહારી માયા, અલખ કેમ જગાવું હું;
જ્યાં દેખું ત્યાં તહારી છાયા, કોના શરણે જાઉં હું. ૧

જોઉં છું આકાશી તારા, અનેક રંગથી ન્યારા ન્યારા;
ચંદ્ર પ્રભાકર દેખું પ્યારા, કેટલી વાત ગણાવું હું. ૨

ગંગા યમુના નદીયો નાળાં, અતિશે પર્વત દરસે કાળા;
ભૂચર ખેચર જંતુ રૂપાળા, સાચી વાત સુણાવું હું. ૩

દુમ લતિકા વળી વેલ બનાવી, સરસ કર્યાં ફળપુલ લગાવી;
રચના કેવી રમ્ય રચાવી, મસ્તક કોને નમાવું હું. ૪

આવ્યો છું હું શરણ તમારે, વિનતી મહારી સુણો વિહારી;
જ્ઞાન ચક્ષુની દૃષ્ટિ ન્યારી, હૃદય ખોલી દર્શાવું હું. ૫

પ્રમુવિનતિ. (૩૧૪)

આશાવરી કારી.

વિનતિ હમારી એક સુણો ભગવાન,
સદાચારથી યુક્ત બનું હું; જીવન બને મહાન. વિનતિ-ટેક.
થાઉં અધર્મ વિષે અતિ નિર્બાળ, ધર્મ સમયે બળવાન;
નમ્ર બનું વૈભવની વખતે, હુઃખમાં ધીરજવાન—વિનતિ. ૧

નિરભિમાન થઈ રહું નિરંતર, સમજું સર્વ સમાન;
ભક્તિભાવ મુજને પ્રભુ આપો, કરું અર્પણ મુજ પ્રાણુ—વિનતિ ૨

(૨૯૧)

દુર્ગુણિ દુરાચારી દુર્જનની, કથા ધરં નહી કાન;
 સ્વાર્થ રહિત ઉપકાર કર્યાની, ઘો શક્તિનાં દાન--વિનતિ. ૩
 ભરિયે બળ ભારત સંતતિમાં, કૃપયા કૃપા નિધાન;
 પતિત થયેલી માતૃમૂમતું, કરિયે પુનરૂત્થાન--વિનતિ. ૪
 હે પ્રભુ ? કરૂણા સિન્ધુ, કહાવો, આપો અજિત વરદાન;
 ચંદ્ર ચક્રોર સમાન હું રાખું, તવ ચરણોમાં ધ્યાન--વિનતિ. ૫

અદ્ભુત આશ્ચર્ય-(૩૧૫)

રાગ—માઠ.

એક દિવસ અર્જુન, ફરવા ગયા વન, અચરજ દીઠું અપાર;
 પાછા પધાર્યાં લુવન, ક્ષોભ પામ્યા મન, કૃષ્ણને પૂછે છે સાર. એ ટેક.
સાખી-સાંભળજો શ્રીકૃષ્ણ સનેહી, અચરજ દીઠું છે એક;
 બે મુખવાળી ગાય છે વનમાં, સમજણુ નવ પડે છેક રે. એક૦ ૧
સાખી-એક મુખેથી તો માંસ ખાતી હતી, એકે ખાતી હતી ઘાસ;
 એવી ગાવલડીને દેખી મહારૂં; ઉર થયું છે ઉદાસ રે. એક૦ ૨
સાખી-અર્જુન? સાંભળ કૃષ્ણ કહે છે, કળજીગી આવશે કાળ,
 નરપતિ થાશે નીતિ વગરના, એના એ હાલ હવાલ રે. એક૦ ૩
સાખી-વાદીતણુ પૈસા ખાશે રાબઝો, પ્રતિવાદીના પણ ખાય;
 ચોર અને શાહુકાર એ બેની, એકજ હાલત થાય રે. એક૦ ૪
સાખી-પૈસા ચોરાય છે એની પાસેથી, કમિશન આજ લેવાય;
 ચોર તણુ પણ ઠંડ રાબ લે, નવ જીવે ન્યાય અન્યાય રે. એક૦ ૫
સાખી-રાબઝો ન્યાયી પ્રબને રંબડે, અન્યાયીને પણ એમ;
 બે મુખવાળા રાજ બન્યા છે, અંતે ભદ્રું થશે કેમ રે. એક૦ ૬

(૨૯૨)

સાખી-અઙ્ગિત સાગર ઉચ્ચરે છે એવું, દયા કરેા દિનાનાથ;
ધર્મિને ઘેર ધાડ પડે છે, હેતે અલો હવે હાથ રે. એકં ૭

વહાલી વાર્તા-(૩૧૬)

જૂઠું જૂઠું જીવન ખરું જાણમાં રે—એ રાગ.

વહાલી વહાલી વહાલાની, લાગી વાતડી રે; (૨) એ ટેક.

હવે પ્રભુનાં ગાણાં ગાતી, હરખ ભરેલી ઘેલી થાતી.

વળી ખની મદમાતી, શીતળ છાતડી રે. વહાલીં ૧

માનવ ભવ કેરું જોખન છે, પ્રાણનાથથી તન મન ધન છે;

મોંઘી મીઠી ક્ષણ છે, રમવા રાતડી રે. વહાલીં ૨

હુનિયાં કેરી નથી દરકારી, નિર્ગુણ કેરા ગુણ ગાનારી;

હવે જનમ હું હારી, નવ ગણી નાતડી રે. વહાલીં ૩

છેલ છબીલો પતિ છોગાળો, મોહન મીઠી નજરો વાળો;

મહા મોંઘા મરમાળો, ન જડી જાતડી રે; વહાલીં ૪

જોઈ જોઈને વહોરિયે જાતો, વગર ખીખાની ન પડે ભાતો;

વગર ખીખે સખી આતો, પાડી ભાતડી રે. વહાલીં ૫

હવે નાથનું નામ ગમે છે, હૃદય નાથનું ગામ ગમે છે;

સંશય સર્વ શમે છે, અઙ્ગિત હાટડી રે. વહાલીં ૬

સદા નાથ એ હૃદયે રહેજો, મહારી દાસી છે એવું કહેજો;

અઙ્ગિત લક્ષમાં લેજો, જોઈ છું વાટડી રે. વહાલીં ૭

(સુમતિ આત્મા પ્રત્યે વૃત્તિ પ્રભુ પ્રત્યે-હૃદયગત વાર્તા ઉચ્ચારે છે.)

(૨૯૩)

દુનીયાં વાડી—(૩૧૭)

ભજન કરી લે ભજન કરી લે—એ રાગ.

આ વાડી છે જગ વાડી છે, વ્હાલી જગતની વાડી છે;
 ત્હારે જ માટે ડૂબવા, ખોટામાં ખોટી ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૧
 લાખેશ્વરીની દીકરી, તુજને મળેલી લાડી છે;
 પણ બહુજે એ જીવડા ?, ખોટામાં ખોટી ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૨
 મીલો ખનાવી મોહથી, તુજ બુદ્ધિ મોહ પમાડી છે;
 પરલોકમાં જતાં ત્હને, ખોટામાં ખોટી ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૩
 પરનું બુઝું કરવા જતાં, ચિત્તને ગમેલી ચાડી છે;
 એ પાપની કરણી કઠિન, ખોટામાં ખોટી ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૪
 અશ્વોય અરબસ્તાનના, તાણી રહ્યા તુજ ગાડી છે;
 ભગવાન ઘટમાં નવ ગમ્યા, ખોટામાં ખોટી ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૫
 જંગલ કપાવ્યાં જોરથી, ઝાઝી અરે ? જ્યાં ઝાડી છે;
 એ પાપનાં ફળ અંતમાં, ખોટામાં ખોટી ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૬
 મન પાપમાંથી વાળજો, શિર કાળની કહો વાડી છે;
 ખોટી ખુશામત ખલકની, ખોટી અજિત એ ખાડી છે. આ વાડી ૦ ૭

સમાજ દુઃસ્થિતિ. (૩૧૮)

મુજ ઉપર મુજરી—એ રાગ.

વધ્યાં વેશા વૈદ વકીલ, ફૂર કળિબુગ છે;
 બગડ્યો છે સર્વે સમાજ, ભૂંડિ અતિભૂખ છે. ૧
 કરે કોરટમાં વકીલાત, બુવે નહિ પાછું;
 કરે સાચ તણું એ જૂઠું, જૂઠું સાચું. ૨

(૨૯૪)

ભણુતર ભણુવાનો લેદ,	જરા નવ બાણુયો;	
મોંઘા માનવ અવતાર,	મમતમાં માણુયો.	૩
એક દમડી કેરે કાજ,	જૂઠ વદનારા;	
ભવ રાન વિષે એ લોક,	સદા ભમનારા.	૪
દિલમાંહી વસાવ્યું જૂઠ,	જૂઠ છે સુખમાં;	
ધિક એઓના અવતાર,	શૂળી હો સુખમાં.	૫
નથી ધર્મ વિષે તો ધ્યાન,	ધ્યાન છે જરમાં;	
નથી પ્રભુ સંગાથે પ્રેમ,	પ્રેમ છે ધરમાં.	૬
નથી ંહાલાં સાથે ંહાલ,	બહાલ છે તનમાં;	
ઐહિક સુખનો આનંદ,	ધણો છે મનમાં.	૭
વળી વધ્યાં જગતમાં જૂઠ,	વકીલના વા હે;	
લહે ભાઈ ભાઈની સાથ,	સગાની સાથે.	૮
લહે નારી સ્વામી સાથ,	વકીલ ત્યાં રાજ;	
લહે પુત્ર પિતાની સાથ,	વકીલની હાજ.	૯
લહે પ્રજા પરસ્પર જેમ,	એમ કરનારા;	
છે દેશ ધર્મના દ્રોહ,	વકીલને ખ્યારા.	૧૦
કરે વાનર કૂદા કૂદ,	ઢોલ જેમ વાગે;	
એમ સુણીવકીલ જગકલેશ,	કૂદવા લાગે.	૧૧
ઓ વકીલ હવે તો દયા,	દીલમાં દાખો;	
સાધુ અજિત કેરી શીખ,	હૃદયમાં રાખો.	૧૨

(૨૯૫)

સત્ય સંદેશ. (૩૧૧)

રાગ કેલયાના પદનો.

સુણો એક વિનંતી સારી રે, હીન્દુ કેરા ધર્મ આચારી; ટેક૦
 મોટર એક મંગાવી છે મ્હોટી, ધમ ધમ કરતી ધાય;
 વ્યાયામ વિના ધર્મના ધારક, ખાસ ખગાસાં ખાય. સુણો૦ ૧
 ઘોડાગાડી માંહી ગટપટ પાકી, વાડીમાંવળગ્યું છે વ્હાલ;
 લાડી માંહી તો લટપટ લાગી, ખટપટનો વધ્યો ખ્યાલ. સુણો૦ ૨
 પઠન પાઠન પાછળ મેલ્યાં, જપતપ ઉડ્યાં આકાશ;
 ધર્મના ઉપદેશને દીધા ધક્કા, વિસર્યો પ્રભુનો વિશ્વાસ. સુણો૦ ૩
 હીન્દુ ધર્મ કેરી ઉન્નતિ માટે, વ્હાલાજી? નવ કરો વાર;
 દિન દિન વટલી અન્ય ધરમમાં, ઉછળે છે હીન્દુ અપાર. સુણો૦ ૪
 ખાળ લગ્ન કેરી ખંધી કરાવેને, વધારો વિદ્યાબ્યાસ;
 દેશવટો ઘો દુષ્ટ વ્યસનને, પંડિતને રાખો પાસ. સુણો૦ ૫
 દેશની દૌલત જય તણાઈ, ફેશનનો વધ્યો ફંદ;
 સાત્વિકભાવનો કરજો વધારો, ઉપજે પ્રભુનો આનંદ. સુણો૦ ૬
 ગીતા કેઈં તમે જ્ઞાન તપાસો, અર્જુનને કહી વાત;
 ધર્મ અને દેશ દુખવા લાગે, શોભે ત્યારે સિંહનાદ. સુણો૦ ૭
 દાડનાં પીઠાં બંધ કરાવો, બહુબહુ આપીને યોધ,
 સઘળેથી માંસ આહાર સંહારો, કાપો કપટ અને કોધ. સુણો ૮
 રાબને યોધો પ્રબને પ્રયોધો, હીન્દમાં આપો ઉપદેશ;
 અજિતસાગર આપને વિનવે, સુખકારી આ છે સંદેશ. સુણો૦ ૯

(૨૯૬)

મત્તનૃપતિ વિષે. (૩૨૦)

રાગ કેલૈયાના પદનો.

સુણો ત્હમે મહાપતિ મહોટા રે, ખલકને લાગો છો ખોટા. ટેક૦
 આવક કેરું દર છે એકજ, જીવકનાં દર ખાર;
 ધર્મની શ્રદ્ધા ઘોવાઈ ગઈ છે, પ્રબ્ધ કરે છે પોકાર. સુણો. ૧
 નિજ પ્રમદામાંહી પ્રીતિ નહીં અને, પર પ્રમદામાં ખ્યાર;
 ગુણકાના સાથે ઘરખાર માંડયાં, પંઠ તણા સરદાર. સુણો. ૨
 દારૂ પીવો ઘણો દિલને ગમે છે, ગાંજનું ખાસ ગુમાન,
 હિંસાના કામમાં હરખ ભરેલા, નકે જાશે નાદાન. સુણો. ૩
 નરને પાળે તેને નરપતિ કહિયે, એતું ધરોછો કયાં ધ્યાન;
 સંત પુરૂષ જે શિક્ષા આપે તો, કાઠો છો પકડી કાન. સુણો. ૪
 પર નારી પર પ્રેમ કરો છો, રાણી રમે પર સાથ;
 રાસ લીલા છે ખાસ જોયાની, ક્રીધામાં કાંઈ નથી કાથ. સુણો. ૫
 પરમારથમાંહી ખૂલેલ નહીં, જર મેળવ્યાનું ઝાઝું જોર;
 વેરા વધાર્યામાં બહાલ કર્યાં, ચરે એધન અગ્નિ કે ચોર. સુણો. ૬
 ખૂલેલ કરો છો પાપ વિષેને, ધર્મના કામમાં ઢીલ;
 ભૂપતિ એવાનું ધન ભોગવશે, વૈદ્ય વેશ્યા કે વકીલ. સુણો. ૭
 ભગવતનો ભય રાખો ભલાભ? જમને દેવો છે જવાબ;
 રાખ થશે તન જે તન ઉપર, અત્તર પુષ્પ ગુલાબ. સુણો. ૮
 ધર્મ દયા પર ધ્યાન કરો અને, ધરજો ઘણીની ધાક;
 અજિતસાગર ઉપદેશ દે છે, સંત પુરે એમાં સાખ. સુણો. ૯

(૨૬૭)

દુઃખ સાગર. (૩૨૧)

અચકો મચકો કારેલી એ-રાગ.

- કૈક કુમારી મનમાં કકળે રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કૈક વિધવા વનમાં રઝળે રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૧
- દે સધવા ધણીને શાપ રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- અતિ કૈક કરે ઉત્પાત રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૨
- કૈક નિર્ધન અતિ અકળાય રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કૈક ધનપતિ લે છે લહાય રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૩
- કૈક વાસ વસે કુઆમ રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કૈક ઉદાસી આઠે જામ રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૪
- કૈક કુભારજના કાજે રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- વન ચાલ્યા તજીને રાજ રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૫
- કૈક મોત વગરના મરતા રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કૈક દિલમાં વિષથી ડરતા રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૬
- કૈક પુત્ર વગર પરતાય રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કૈક નિરૂઘમી નિંદાય રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૭
- કૈક ધૂણુતા વળગ્યું વહેમ રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કૈક બોલે કરિયે કેમ રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૮
- કદિ દીકરી બાળ રંડાય રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- કદિ રોગે કાય પીડાય રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૯
- સૂરિઅજિત ભજો ભગવાનરે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે;
- ધરે એક ધણીનું ધ્યાન રે, હુઃખનો દરિયો હુનિયા છે. ૧૦

(૨૬૮)

સત્ય શિક્ષણ. (૩૨૨)

રાગ-અનઝારા.

- ક્રીધું કર્મ જવાબદાર તહારું;
માન ભાઈ હવે કહ્યું મહારું—એ ટેક.
- કોઈ ભૂતની બાધા રાખે;
નક્કી વાત ઉડાડી નાખે;
હજી સમજી શકે નો સાઈ—માનભાઈ ૧
- કોઈ દોરાને ધાગા કરાવે;
કોઈ પીરને પુષ્પ ચઢાવે;
નિશ્ચય કાજ એ સર્વે નહારું—માનભાઈ ૨
- કોઈ મેલડીને મન માને;
કોઈ શિકોતરી સત્ય જાણે;
વધુ વાત શું મુખથી ઉચ્ચારું—માનભાઈ ૩
- કોઈ જંતરના કંદે કસિયા;
કોઈ હેતે મંતરમાં હસિયા;
કોઈનું કામણમાં કારભારું—માનભાઈ ૪
- ક્રીધાં કર્મ ભોગવતા પ્રાણી;
લેવો મરમ કરમનો જાણી;
કર પ્રભુનું ભજન હજી ય્યારું—માનભાઈ ૫
- ભૂવા ભટકી અને ભીખ માગે;
પ્રેમે ભૂત પ્રેતને પાયે લાગે;
ઠહાલા બાંધવ તમને વારું—માનભાઈ ૬

(૨૯૯)

રાખો ભગવત કેરો ભરોસો;
 જીવમાંહી જગીને જોશો;
 વહોમ અજિત કહે કર ન્યાઈ—માનભાઈ ૭

આત્મ પ્રકાશ. (૩૨૩)

પ્રભાત હુંમરી.

ઉઠો વહાલમજી^૧? આનંદકારી, માત^૨ વચન ઉચ્ચારે રે;
 પ્રાતઃકાળ^૩ થયો અતિ પાવન, નયને ઉંઘ તમારે રે-ઉઠો-૧
 સંપૂરણ^૪ રજની વહી ગઈ છે, અસ્ત^૫ થયું અંધારૂં રે;
 સૂર્ય^૬ પ્રકાશ તણી તૈયારી, વહાણું પ્રગટ થયું ન્યાઈ-રે-ઉઠો-૨
 પુખ્તણી માળા પહેરાવું, સરસ રીતે શણઘાઈ^૭ રે;
 પીળાં પીતાંબર જરકશી જામ, વારણું લઈને ઓ વાઈ-રે-ઉઠો-૩
 ગાય^૮ ચારવા આવી ઉભા, મિત્ર તમારા દ્વાર રે;
 ઉઠો લાલ? અલખેલા? વહાલા? તુરત થાઓ તઈચાર-રે-ઉઠો-૪
 કમળ^૯ ખીલ્યાં સરોવરિયે સારાં, કુમુદ ગયાં કરમાઈ-રે;
 ચંદ્ર કાંતિ શીતળ થઈ ગઈ છે, સૂરજ જ્યોતિ છવાઈ-રે-ઉઠો-૫
 અંતરમાં^{૧૦} સમરણ ઈશ્વરનું, નામ પ્રભુનું લઈયે રે;
 આજસ ત્યાગી એમ ઊઠતાં, પ્રેમે પાવન થઈયે રે-ઉઠો-૬
 સમાજ સઘળો પંખી કેરો, ગાન તમારાં ગાય રે;
 અજિતસાગરસૂરિ ઉચ્ચરે છે, જય જય શ્રી જગ^{૧૦} રાય-રે-ઉઠો-૭

૧ આત્મા. ૨ સુમતિ. ૩ સમરણ કરવાનો સમય. ૪ અન્ય
 અવતારોમાં આત્માની મોહદશા. ૫ અજ્ઞાન. ૬ જ્ઞાનોદય. ૭ શમદ-
 માદિક સદ્ગુણો. ૮ માનવ ભવની સુંદર દશા. ૯ પોતે પોતાનું.
 ૧૦ આત્માની પરમાત્મ સ્થિતિ.

(૩૦૦)

આત્મજાગ્રતી. (૩૨૪)

પ્રભાતી હુમરી—એ રાગ.

પ્રાતઃકળ થયો ^૧ પ્રભુ ? જાગો, આનંદ મંગળ આજે રે;
 આપ તણી સુંદર છબી જોતાં, લાખ રતિપતિ લાજે રે—પ્રાતઃ૦ ૧

પ્રાણુ^૨ પ્રિતમજી ? પંખી વૃક્ષ પર, ઘોલ મધૂરા ઘોલે રે;
 મંદ સુગંધિત પવન બહાય છે, તરૂની ડાળી ડોલે રે—પ્રાતઃ૦ ૨

કંથ? આપનાં દર્શન કરીયે, સફળ સમય સોહાય રે;
 પ્રાણુ તણા આધાર પ્રભુજી, પાવન પૂર્ણ સદાય રે—પ્રાતઃ૦ ૩

દેવાલયમાં થયા હુંહુભિ, પૂર્વે થયો પ્રકાશ રે;
 વાર નથી હવે સૂર્ય ઉગ્યાની, સૃષ્ટિમાં હર્ષ ઉદ્ઘાસ રે—પ્રાતઃ૦ ૪

આજસ ત્યાગ^૩ કરો અલખેલા ? જગજીવનજી જાગો રે;
 સર્વ^૪ જગતને જગાડનારા ? નિંદ નિવારી નાખો રે—પ્રાતઃ૦ ૫

દેવ ? દયાળુ ? સુંદર સ્વામી ? ^૫ નટનાગર ? બહુ નામી રે;
 ચેતન ? આતમ ? આનંદકારી, પ્રભુજી પૂરણુ કામી રે—પ્રાતઃ૦ ૬

અમને તો આધાર તમારો, દર્શનથી હુઃખ જાય રે;
 અનંતકાળ^૬ ઉંઘ્યામાં આલ્યા, અજિતસાગર ગુણુ ગાયરે—પ્રાતઃ૦ ૭

૧ હે આત્મન ! સ્વરૂપમાં સંપન્ન થાઓ. ૨ પ્રાણુનો પ્રેરક, આત્મા વિના પ્રાણુ કાંઈ પણ કરી શકે નહીં ૩ મોહ. ૪ બ્યાંસુધી આત્મા દેહમાં છે ત્યાંસુધી શરીર સર્વ કામ કરી શકે છે. ૫ શરીરની સર્વ ઇન્દ્રિયો નટના જેવી છે, એમના મુખ્ય નાયક. ૬ ભવભ્રમણુ કરતાં અનંત જન્મ વહી ગયા.

(૨૦૧)

અનન્ય ભાવના. (૩૨૪)

મુખડાની માયા લાગી રે—એ રાગ.

- મહારૂં મહેં જીવન કર્યું રે, મોહન માટે,
લાવ થકી હૈડું ભર્યું રે, મોહન માટે—એ ટેક.
- પ્રેમ કેરી પુષ્પમાળા, મીઠી નજર માળા;
માવાજીની નામ માળા રે—મોહન માટે ૧
- શીળ કેરી ખેરી સાડી, જ્ઞાન કેરી ઘોડાગાડી;
વૈરાગની ખીલી વાડી રે—મોહન માટે ૨
- અત્તર આનંદ કેરૂં, ભોગનું ઝાંઝર ખેર્યું;
હૈડું તે ંહાલાયે હેર્યું રે—મોહન માટે ૩
- જપનું ભોળન ખીલ્યું, તપનું તો તેજ ખીલ્યું;
બહાલોચાનું વૃત્ત ખીલ્યું રે—મોહન માટે ૪
- પ્રાણકેરા પ્રાણાયામ નામ ભળું આઠે ભમ;
હૈડા કેરી ઘણી હામ રે—મોહન માટે ૫
- પ્રેમનાં પંકજ લાવી, ભાવનાં ભોળન લાવી;
આત્માનાં આસન લાવી રે—મોહન માટે ૬
- વાટ ભેષ ઉભી બહાલી, અજિત આનંદ વાળી;
પિયાજીના સાસું ચાલી રે—મોહન માટે ૭

(૩૦૨)

વિદેશી વાદલ. (૩૨૫)

તમે ભોજન કરવા આવો રે—એ રાગ.

- ઠિક ફંદ કરી ફાવ્યું છે રે, સ્નેહી સલૂણા ? એટક
 બહાલાલ ? મહારા, પરદેશી રાજ આવ્યું છે;
- ઠિક ફંદ કરી ફાવ્યું છે રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૧
 બહાલાલ ? મહારા, દવા પરદેશી આવી છે;
 સંગે મદિરા લાવી છે રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૨
 બહાલાલ ? મહારા, પરદેશી ગાડી આવી છે;
 ધન હરવામાં ફાવી છે રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૩
 બહાલાલ ? મહારા, પરદેશી હુકમ આવ્યો છે;
 અહીં ત્રાસ ઘણો લાવ્યો છે રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૪
 બહાલાલ ? મહારા, પરદેશી કાસદિયો આવ્યો;
 આખોયે દેશ ગળવ્યો રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૫
 બહાલાલ ? એને, માંસ વગર નવ ચાલે;
 એ ઘાણુ પશુના વાગે રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૬
 બહાલાલ ? એને, ઢેઠ પ્રાહ્મણુ એક આરે;
 નિજ સરખા કરવા ધારે રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૭
 બહાલાલ ? એને, ગોત્રની નથી સગાઈ;
 કોણુ ભગની કે કોણુ? ભાઈરે. સ્નેહી સલૂણા ? ૮
 બહાલાલ ? એણે, કળા કૌશલ બધાં લૂટયાં;
 ધન ધંધો સર્વે ખૂટયાં રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૯
 બહાલાલ ? હવે, અજિત આ દેશ બનાવો;
 એ હવે અમારો દાવો રે. સ્નેહી સલૂણા ? ૧૦

(૩૦૩)

પાવન કરો. (૩૨૬)

ગજલ સોહિની.

- નિર્માન રૂપી નર્મદા, મુજને સદા પાવન કરો;
 સુ સ્નેહ રૂપ તથા સુધા, મુજને સદા પાવન કરો. ૧
- સત્ય સ્વરૂપ સાબરમતિ, મુજને સદા પાવન કરો;
 શાંતિ સ્વરૂપ સરસ્વતિ, મુજને સદા પાવન કરો. ૨
- આનંદ અર્બુદ અચળ છે, પ્રેમે સદા પાવન કરો;
 વૈરાગ્ય ગિરિ પશુ વિમળ છે, મુજને સદા પાવન કરો. ૩
- પાવન કરે તે પળ બધી, પ્રેમે મહને પાવન કરો;
 નિષ્કળ કરે તે કળ બધી, પ્રેમે મહને પાવન કરો. ૪
- ભાવ સ્વરૂપ ભાગીરથી, ભાવે મહને પાવન કરો;
 તપ તીર્થરૂપ તાપી નદી, તેમજ મહને પાવન કરો. ૫
- જ્ઞાન સ્વરૂપ ગોદાવરી, ગૌરવ સહિત પાવન કરો;
 દ્વાન સ્વરૂપી દ્રોણ ગિરિ, મમ આત્મને પાવન કરો. ૬
- ચતુરાઈ ચિત્ત તણી તબૂં, ચેતન? મહને પાવન કરો;
 મસ્તાઈ માન તણી તબૂં, નિર્માનતા પાવન કરો. ૭
- મળ આત્મના અળગા કરૂં, આત્મા મહને પાવન કરો;
 પ્રણમું પદે પરમાત્મને, પરમાત્મા પાવન કરો. ૮
- પ્રણમું પદે સહુ સંતને, સંતો મહને પાવન કરો;
 પ્રણમું પદે સહુ સિદ્ધને, સિદ્ધો મહને પાવન કરો. ૯
- પ્રણમું પદે ગુરૂ અજિતને, ગુરૂ દેવજી પાવન કરો;
 પ્રણમું પદે અરિહંતને, અરિહંતજી પાવન કરો. ૧૦

(૨૦૪)

થાકી ગયા. (૩૨૭)

ગબલ સોહિની.

- બહુ ખોલીને બહુ લોકમાં, અંતે અમો થાકી ગયા;
 બહુ ચાલીને બહુ દેશમાં, અંતે અમો થાકી ગયા. ૧
- ચિંતા વડે બહુ જાગીને, અંતે અમો થાકી ગયા;
 બહુ લેખ લખી બહુ પત્રમાં, અંતે અમો થાકી ગયા. ૨
- દૃશ્યો નિહાળી વિશ્વનાં, અંતે અમો થાકી ગયા;
 શબ્દો સુણીને વિશ્વના, અંતે અમો થાકી ગયા. ૩
- ગંધો સુંઘી સહુ પુષ્પના, અંતે અમો થાકી ગયા;
 ભોજન કરી બહુ ભાતનાં, પરિતૃપ્ત થઈ થાકી ગયા. ૪
- મહોબત કરી મહોટા તણી, અંતે અમો થાકી ગયા;
 સોબત કરી સતો તણી, અંતે અમો થાકી ગયા. ૫
- આવેલને આવો કહી, અંતે અમો થાકી ગયા;
 સહુ વિશ્વનો લહાવો લઈ, અંતે અમો થાકી ગયા. ૬
- પરિધાન પહેરી કિંમતી, અંતે અમો થાકી ગયા;
 અત્તર ધરી અતિ મૂલ્યનાં, અંતે અમો થાકી ગયા. ૭
- ફસીને જગતની ફેશને, અંતે અમો થાકી ગયા;
 મોટર વિષે ખેસી અને, અંતે અમો થાકી ગયા. ૮
- આ વિશ્વના ભોગો વડે, પરિતૃપ્ત દિલડું નવ થયું;
 આ વિશ્વના લોકો વડે, પરિતૃપ્ત દિલડું નવ થયું. ૯
- નિવૃત્તિ બહાલી લાગી તે, કારણ અજિત થાકી ગયા;
 પ્રવૃત્તિ દુઃખકર લાગી તે, કારણ અમો થાકી ગયા. ૧૦

(૩૦૫)

મૃત્યુ બને. (૩૨૮)

ગજલ સોહિતી.

- પરપુરૂષના હાથે જતાં, સતી નારીનું મૃત્યુ બને;
મણિ બાય જો પર હાથ તો, કૃષ્ણીધર તણું મૃત્યુ બને. ૧
- ધન બાય જો પર હાથ તો, જન કૃપણનું મૃત્યુ બને;
સૂકાય જળ તો માછલીનું, તે ક્ષણે મૃત્યુ બને. ૨
- નખ બાય જો પર હાથ તો, વનરાજનું મૃત્યુ બને;
મોતી મગજનાં બાય તો, કરીરાજનું મૃત્યુ બને. ૩
- સાચા જનોના સત્યને, ચૂકાવતાં મૃત્યુ બને;
પ્રેમી જનોના પ્રેમને, છોડાવતાં મૃત્યુ બને. ૪
- ધર્મી જનોના ધર્મને, છોડાવતાં મૃત્યુ બને;
સત્કર્મી જનનાં કર્મને, છોડાવતાં મૃત્યુ બને. ૫
- ધ્યાની જનોના ધ્યાનને, છોડાવતાં મૃત્યુ બને;
દાની જનોના દાનને, છોડાવતાં મૃત્યુ બને. ૬
- કવિરાજની કવિતા જતાં, સોંધું બની મૃત્યુ બને;
ભગવાનના ભક્તો તણું, ભજના જતાં મૃત્યુ બને. ૭
- બહાલાં જનોના બહાલને, તરછોડતાં મૃત્યુ બને;
આશક તણી માશુક જતાં, આશક કથે મૃત્યુ બને. ૮
- મોંધું મરણ સોંધું બને, સોંધું મરણ મોંધું બને;
મોંધા અને સોંધા તણી, કિંમત કદીયે નવ બને. ૯
- મૃત્યુ શરીરનો ધર્મ છે, આનંદ છે આત્મા તણું;
મૃત્યુ શરીરે સોંધું છે, ચેતન અજિત મોંધું ગણું. ૧૦

(૨૦૬)

સદુપદેશ (૩૨૧)

દોહા.

અજીત પ્રભુ પદ પ્રીતડી, સમજે સંત સુબાણુ;
 જડવાદી બાણે નહીં, સમજ્યા વણુ શુભ જ્ઞાન. ૧
 અજીત આ અવતારમાં, પ્રભુનો સાચો પંથ;
 અઝલ કેરા આંધળા, શું સમજે મતિમંદ ? ૨
 અજીત આત્મિક પુરૂષને, નથી દુઃખની દરકાર;
 સુખ દુઃખ વાદળ છાય છે, સાચો પ્રભુનો પ્યાર. ૩
 મિલકત મેલી ચાલવું, તજવા મંદિર મહેલ;
 ઘોડા ઘોડાળે રહે, ખોટો જગનો ખેલ. ૪
 અજીત અંતે ચાલતાં, ઇશ્વર આવે કામ;
 સ્વારથનાં સગલાં બધાં, નગદી ઇશ્વર નામ. ૫
 અજીત એવું સમજીને, કર પરમારથ પહેલ;
 આ તન રંગ પતંગનો, માટે મમતા મહેલ. ૬
 ચાર દિવસની ચાંદની, ફેગટ શું ફૂલાય ?
 પૂર્વજની પેઠે મરણુ, થય થાય ને થાય. ૭
 ચતુરા ફૂટે ચોકમાં, મરણુ નાથને નહાય;
 સઘળી ખોલે સામટી, હોય હોય ને હોય. ૮
 ઉગનારાને અંત છે, નિર્મિત વિધિનો પંથ;
 પ્રેમાનંદી એકલા, સાચા જગમાં સંત. ૯
 અજિત માટે આજથી, કરી લે પ્રભુમાં પ્રેમ;
 જગના નિયમો ચળ બધા, નિશ્ચળ પ્રભુના નેમ. ૧૦

(૩૩૭)

આવ્યા કરો. (૩૩૦)

ગજલ સોહિની.

- પ્રભુ નામ ફેરી ગર્જના, કરતા સુહૃદ ! આવ્યા કરો;
કામાદિ શત્રુ વિભેદવા, ઐ પ્રિય ! મરહ આવ્યા કરો. ૧
- મુજ દેશમાં આપદ વગર, દેવી શરહ ઠુઆવ્યા કરો,
પ્રભુ સાંભરે જે દરદમાં, એવાં દરદ આવ્યા કરો. ૨
- નિયમિત સમય મુજ દેશમાં, વરસાદ શુભ આવ્યા કરો;
નિયમિત સમય મુજ હૃદયમાં, પ્રભુ યાદ શુભ આવ્યા કરો. ૩
- ખીજો નહીં પણ પ્રીત ભર્યો, પ્રભુ નાદ શુભ આવ્યા કરો;
નિર્વાદ થાતા વાદ એવા, વાદ શુભ આવ્યા કરો. ૪
- નિર્નામ થાતાં નામ એવાં, નામ મુખ આવ્યા કરો;
નિષ્કામ થાતાં કામ એવાં, કામ મુખ આવ્યા કરો. ૫
- વસ્તિ નહીં પણ વસ્તિ એવાં, ગામ પણ આવ્યા કરો;
જગના શમે છે શોક એવાં, ધામ પણ આવ્યા કરો. ૬
- હું તું ભરેલા ભાવના, વિશ્રામ પણ આવ્યા કરો;
મનની મટે છે દોડ એ, આરામ પણ આવ્યા કરો. ૭
- જે યામમાં પ્રભુ સ્મરણ છે, તે યામ પણ આવ્યા કરો;
તનના ટળે જ્યાં રોગ એ, વ્યાયામ પણ આવ્યા કરો. ૮
- મુજ દીવ્યતાના આંગણે, દેવો સદા આવ્યા કરો;
મોંઘા મહા રસ પાનનો, મેવો સદા આવ્યા કરો. ૯
- મુજ દ્વાર દેશ ઉદ્ધારતા, સંતો અનિત આવ્યા કરો;
ને પ્રેમ પાણી ભીંજવ્યા, પંથો સદા આવ્યા કરો. ૧૦

(૩૦૮)

વહાલી નથી. (૩૩૧)

ગજલ સોહિની.

- નિંદા મહને ગુરૂદેવની, તલભાર પણ વહાલી નથી;
 પંચાત પણ પર પ્રાણીની, કરવી મહને વહાલી નથી. ૧
- નિંદા વળી સત્શાસ્ત્રની, કરવી કરી વહાલી નથી;
 ને વાત પણ વ્યવહારની, કરવી તથા વહાલી નથી. ૨
- ખૂરૂં ખીજનું ઇચ્છવું, એ વાત પણ વહાલી નથી;
 ખૂરૂં ખીજનું ખોલવું, એ વાત પણ વહાલી નથી. ૩
- હું તું તણી એ વેદના, મુજ હૃદયને વહાલી નથી;
 નિજ ધર્મ જ્યાં લોપાય, તે વાર્તા મહને વહાલી નથી. ૪
- વહાલી જગતની વસ્તુઓ, મુજનેય તે વહાલી નથી;
 વહાલી જગતની ખટપટો, રંચેય પણ વહાલી નથી. ૫
- આંટી અને ઘાંટી જગતના, સાથની વહાલી નથી;
 રાંટી જગતની ચાલ તે, મુજ નયનને વહાલી નથી. ૬
- મુજ ઉર્ધ્વગામિ વેદના, તે જગતને વહાલી નથી;
 મુજ વાણી પરની મૂર્છના, તે જગતને વહાલી નથી. ૭
- મુજ જ્ઞાન કેરી તર્જના, તે જગતને વહાલી નથી;
 અદ્વૈત રસની ભાવના, આ જગતને વહાલી નથી. ૮
- શાંતિ તણી વિદ્યા મધુર, તે જગતને વહાલી નથી;
 ભ્રાંતિ વિહારણુ ભાવના, પણ જગતને વહાલી નથી. ૯
- સર્વસ્વ મહારી ગતિ અધી, આ વિશ્વને વહાલી નથી;
 ને વિશ્વની પણ ગતિ અધી, અજિતાગિધને વહાલી નથી. ૧૦

(૩૦૯)

ચાલ્યા ગયા. (૩૩૨)

ગજલ સોહિની.

મુજ આંગણે આવી અને, ક્ષણવારમાં ચાલ્યા ગયા;
 વિકસિત નયનથી દેખતાં-ની પ્રથમ એ ચાલ્યા ગયા. ૧
 એ કયાં થકી આવ્યા અને, સ્થળ કોણુ પ્રતિ ચાલ્યા ગયા;
 ખિલકુલ ખબર કંઈ ના પડી, દિશ કોણુ પ્રતિ ચાલ્યા ગયા. ૨
 પૂછ્યું નિકટના વાસીને કે, કયાં સ્વજન ચાલ્યા ગયા;
 નિશ્ચય જવાબ મળ્યો નહીં, કે કયાં જીવન ચાલ્યા ગયા. ૩
 કોઈ કહે તપસી હતા, તાપસ પથે ચાલ્યા ગયા;
 કોઈ કહે યોગી હતા, યોગી પથે ચાલ્યા ગયા. ૪
 કોઈ કહે રાજા હતા, નિજ રાજ્યમાં ચાલ્યા ગયા;
 કોઈ કહે બ્રાહ્મણ હતા, તે બ્રહ્મ પથ ચાલ્યા ગયા. ૫
 વૈષ્ણવ કહે વિષ્ણુ હતા, વૈકુંઠમાં ચાલ્યા ગયા;
 શૈવો કહે કે શિવ હતા, કૈલાસમાં ચાલ્યા ગયા. ૬
 જ્ઞેનો કહે અર્હત હતા, સિદ્ધાશ્રમે ચાલ્યા ગયા;
 સાંખ્યો કહે લોકતા હતા, નિજ ધામમાં ચાલ્યા ગયા. ૭
 ભક્તો કહે ભગવત હતા, ઉંચે પથે ચાલ્યા ગયા;
 ખ્રીસ્તી કહે ઇશુ ખ્રીસ્તના, આકાશમાં ચાલ્યા ગયા. ૮
 મુજને ખબર પડતી નથી કે, એ પ્રભુજી કયાં ગયા;
 આવ્યા આજત કયાંથી અને, કેવા સ્થળે ચાલ્યા ગયા. ૯
 મુંઝાઉં છું પણ વિરહથી, કારણ પ્રિતમ ચાલ્યા ગયા;
 જગ સુખ ભરેલા દિવસ, તેના સ્મરણથી ચાલ્યા ગયા. ૧૦

(૩૧૦)

ઞ્રંતર્વેદના. (૩૩૩)

સવૈયા. . . .

શોઞ્ઞાનંદ મળે આ સ્થાને, રસવિષ્ણુ આવા જીવનમાં;
 ૩૫ રંગ રસ પાત્રીને કયમ, કુસુમકલી વસતી વનમાં. ૧
 કોઈ પણ સૌન્દર્ય સહાયક, ગાયક રસનો યત્ર નથી;
 મંજીલ મૃદુતાનો સમુપાસક, રસિક હૃદય પણ યત્ર નથી. ૨
 કેવળ એકાકી જીવન આ, ખાસ વહન કરવું જ પડે;
 આરે ખાજૂ જોઈ ત્યાંહી, કેવળ જડતા નજર પડે. ૩
 ખગ મૃગ પરિજન પુરજન છે ને, અરે ? ક૩૩ આ નિર્જનમાં;
 ઘડને વિરસ વિશ્વરગોથી, કુસુમ કલી વસતી વનમાં. ૪
 ઈષ્ટદેવ એ કોણ હશે કે, રાખે પોતાના મનમાં;
 જીવન ધનની અજિત પ્રતીક્ષિત, કુસુમ કલી વસતી વનમાં. ૫

કરમાયેલું ફૂલ. (૩૩૪)

ગદ્ય.

હતું કળીના રૂપમાં સૌમાં અરે ? સુકા સુમન;
 હાસ્ય કરતું હતું, અંકમાં રમાડતો તુજને પવન.
 ખીલ્યું હતું જ્યારે પુષ્પ તૂં, -મંજીલ ? સુકોમળ પુષ્પવર ?
 લુપ્થ મધુના હેતુ ગુંજર કરતા હતા તુજપર ભ્રમર.
 સ્નિગ્ધ કિરણો ચંદ્રની, ત્હને હસાવતી હતી સદા;
 આકળ મોતીની માલિકા શૃંગારતી ત્હને સર્વદા.
 વાયુ પંખા ઢાળતો નિદ્રા વિવશ કરતો ત્હને;
 માળીય પણ મંજીલ સલિલ આનંદથી પાતો ત્હને.

(૩૧૧)

તું દીવ્ય રમતું રમત પુષ્કળ સૌન્દર્યભર ઉદ્યાનમાં;
 ષણ અંતનું આ દૃશ્ય આઠ્યું હતું કદિ ધ્યાનમાં ?
 સૂઈ રહ્યું હતું હવે ધરણીપર શુષ્ક વિખરાયું છતું;
 તુજ ગંધ પણ ઉડી ગયો મુખ મંજુ કરમાયું છતું.
 આજ ત્હને જોઈને ચાહક ભ્રમર આવે નહીં;
 ને વૃક્ષ પણ ત્યાગી ત્હને જળ નેત્રમાં લાવે નહીં;
 જે પવને અંકમાં લઈ અતિ પ્યાર તુજ ઉપર કર્યો;
 અતિ તીવ્રતા તેણે ધરી તુજ વાસ પૃથ્વી પર કર્યો.
 કરી દીધું દાન મધુનું સૌરભનું ત્હેં એક દિન;
 કિંતુ ત્હને કોણ રૂવે છે ? ત્હારો માટે અલ્યા સુમન ?
 પરાર્થ કીધો વ્યથિત થઈને આનંદ કીધો ત્હેં સુમન ?
 સ્વાર્થો બધો સંસાર છે સમજાવે પોતાનું મન.
 વિશ્વમાં સર્વસ્વ આપી હાલ પણ તું ચિંતા કરે;
 સૌના હૃદયમાં શાંતિ નયને મધુરતા આપી ખરે.
 પણ ત્હારી ઠશા ઉપર સંસારને કંઈ દુઃખ નથી;
 તો કોણ અજિત અમારી વાતજ પૂછશે સાચાંજ અંતઃકરણથી.

ખબર પડતી નથી. (૩૩૫)

ગજલ સોહિની.

આ અંદ્રમા ક્યાંથી ઉગે, તેની ખબર પડતી નથી;
 ને અસ્ત ક્યાં જઈ થાય છે, તેની ખબર પડતી નથી. ૧
 આદિત્ય આ ક્યાંથી ઉગે, તેની ખબર પડતી નથી;
 ને અસ્ત ક્યાં જઈ થાય છે, તેની ખબર પડતી નથી. ૨

(૩૧૨)

કયાંથી ઉગે છે તારકા, તેની ખબર પડતી નથી;
 ને અસ્ત કયાં જઈ થાય છે, તેની ખબર પડતી નથી. ૩
 વિજળી ઝબુકે શી રીતે, તેની ખબર પડતી નથી;
 ને કયાં જઈ વિરમાય છે, તેની ખબર પડતી નથી. ૪
 સાગર તણા છે અંત કયાં, તેની ખબર પડતી નથી;
 દશ દિશ તણા છે અંત કયાં, તેની ખબર પડતી નથી. ૫
 આકાશ કેરો અંત કયાં, તેની ખબર પડતી નથી;
 ને વાયુનો છે અંત કયાં, તેની ખબર પડતી નથી. ૬
 હું કયાં જઈ આવ્યો અહીં, તેની ખબર પડતી નથી;
 વિરમીશ વળી હું કયાં જઈ, તેની ખબર પડતી નથી. ૭
 આ કળ વગરના વિશ્વની, મુજને ખબર પડતી નતી;
 આ કળ વગરના દેહની, મુજને ખબર પડતી નથી. ૮
 આ કળ વગરના આત્મની, મુજને ખબર પડતી નથી;
 સંસાર સાથે હું અકળ, કળ કાંઈ પણ પડતી નથી. ૯
 સંસાર મુજ સાથે અકળ, અજિતાગિત્ર કળ પડતી નથી;
 ગુરૂદેવ ! કળ કંઈ પાડજો, મુજને ખબર પડતી નથી. ૧૦

આજે પડ્યા છે કેદમાં. (૩૩૬)

ગજલ સોહિની.

સાચાજ બાંધવ આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
 સાચાજ મિત્રો આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૧
 સાચાજ બહાલા આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
 ઉદ્ધાર માટે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૨

(૩૧૩)

- લાયક ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
ગાયક ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૩
- યોગી ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
લોગી ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૪
- ધ્યાની ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
દાની ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૫
- જ્ઞાની ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં,
માની ખરા જે આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૬
- વિદ્વાન સાચા આપણા, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
નિર્માળ હૃદયના હિંદીઓ, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૭
- ગુજરાતી તેમજ સિંધીયો, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
બંગાળી ને પંજાબીયો, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૮
- બહાલા તનય મહાવીરના, આજે પડ્યા છે કેદમાં;
બહાલા તનય શ્રીકૃષ્ણના, આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૯
- હિન્દુ અજિત ઇસ્લામીયો, આજે પડ્યા છે કેદમાં,
જરથોસ્તિઓ ને ખ્રીસ્તિયો આજે પડ્યા છે કેદમાં. ૧૦

તેજ કંઈ કરી બતાવે છે (૩૩૭)

ગદ્ય.

જે વ્યર્થ સમય ખોતા નથી, વસ્તુસ્થિતિમાં પરિપક્વ હોય છે;
સેકાચેલાં ખીજ વાવતા નથી, પ્રેમની શય્યામાંજ સૂચવે છે;
કામ કરીનેજ બતાવે છે, તેજ કંઈ કરી બતાવે છે. ૧

ખુરાઇથી જે દૂર રહે છે, ભલાઇમાં ભરપૂર રહે છે;

(૩૧૪)

પોતાની ભૂલ જાણી શકે છે, સત્યમાં ચકચૂર રહે છે; કાંઈ બોલી તેનું વહન કરે છે, તેજ કાંઈપણ કરી બતાવે છે. ૨
જે હમેશાં રમ્યા કરતા નથી, સત્ય ગ્રન્થેનું પરિશીલન કરે છે; દુઃખિયાંના દુઃખમાં દુઃખ ધરે છે, પાપ માર્ગથી પાછા વળે છે; વધારી વધારીને વાત કરતા નથી, તેજ કાંઈક કરી બતાવે છે. ૩
જેઓ મ્હોટાને માન આપે છે; નાનાઓનું અપમાન કરતા નથી; સત્વગુણમાં સ્થિતિ રાખે છે, ઇશ્વરના સ્વરૂપમાં અનુરાગ ધરે છે; દુઃખોનો જે નાશ કરે છે, આગસને સમેટી લે છે; તેજ કાંઈ કામ કરી બતાવે છે. ૪

જેઓ ખીજનું ખૂરું તાકતા નથી, પાપીનો પ્રસંગ રાખતા નથી; સત્કાર્ય માત્રમાં થાકતા નથી, પારકાના ભલામાં તત્પર રહે છે; હૃદયમાં નમ્રતા રાખે છે, પ્રાણીમાત્રમાં આત્મ સમભાવ ધરે છે; સુખદુઃખમાં સમાન ભાવ કરે છે, શાંતિવાન સ્વભાવ સંપન્ન હોય છે; તેઓજ કાંઈ કામ કરી બતાવે છે. ૫

ચાર પળની ચાંદની. (૩૩૮)

ગઝલ સોહિની.

સંસારિયોના પ્રેમ તો છે, ચાર પળની ચાંદની;
સંસારિયોના નેમ તો છે, ચાર પળની ચાંદની. ૧
સંસારિયોના ભોગ તો છે, ચાર પળની ચાંદની;
સંસારિયોના શોક તો છે, ચાર પળની ચાંદની. ૨
સંસારિયોના હાવ તો છે, ચાર પળની ચાંદની;
સંસારિયોના ભાવ તો છે, ચાર પળની ચાંદની. ૩

(૩૧૫)

સંસારિયોના ઢાવ તો છે, ચાર પળની ચાંદની;
 સંસારિયોના લ્હાવ તો છે, ચાર પળની ચાંદની. ૪
 સંસારિયોના સંગ તો છે, ચાર પળની ચાંદની;
 સંસારિયોના રંગ તો છે, ચાર પળની ચાંદની. ૫
 સંસારિયોના હર્ષ તો છે, ચાર પળની ચાંદની;
 સંસારિના ઉત્કર્ષનો છે, ચાર પળની ચાંદની. ૬
 ટકી છે નહીં ટકતી નથી, છે, ચાર પળની ચાંદની;
 નભી છે નહીં નભતી નથી, છે, ચાર પળની ચાંદની. ૭
 કાયા ગુલાબી રંગની, છે, ચાર પળની ચાંદની;
 માયા બધા સંસારની, છે, ચાર પળની ચાંદની. ૮
 સત્સંગથી નિઃસંગ હો, છે, ચાર પળની ચાંદની;
 સત્સંગમાંહિ ઉમંગ હો, છે, ચાર પળની ચાંદની. ૯
 ધનમાલ મિલકત મંદિરો, છે, ચાર પળની ચાંદની;
 હુંતું અગ્નિત એ તે બધાં, છે, ચાર પળની ચાંદની. ૧૦

શુદ્ધાત્મા (પ્રમુ) પ્રતિ. (૩૩૧)

ગજલ સોહિની.

વિરહી તણા તો પ્રાણુ છે, મંબુલ લતાની ખાણુ છે;
 હુખિયાં તણા પરિત્રાણુ છે, રનેહીતણું સન્માન છે. ૧
 સફગંધ યુત પુષ્પો તણી, આનંદહાયક વાસ છે;
 કૌમળ કુસુમ કળિયો તણા, ઉદાનના મૃદુ હાસ્ય છે. ૨
 એ પુષ્પપર ગુંબર કરતા, રસિક મધુકર આપ છે,
 સુંદર પવનની લહરથી, ત્યાં ડોલનારા આપ છે. ૩

(૩૧૬)

- મનહર મધુર ઉપવન વિષે, તો મૌનધારી આપ છે;
વિકસિત થતી નવવેદ્ધિયોના, પ્રાણુધારી આપ છે. ૪
- અતિ દીવ્ય એ પુષ્પો તણી-માલા વિમલ ધરનાર છે;
આનંદધારી આપ છે, આનંદ રૂપે આપ છે. ૫
- નદિયો તણી જળધારમાં, ચકચકિત રૂપે આપ છે;
પાપો થકી પાછા હઠી, લયલીલ રૂપે આપ છે. ૬
- આકાશનાં વાદળ વિષે, ગર્જન સુણાતું આપતું;
સઘળાં ભુવનમાં દીવ્ય અતિ, દર્શન ગિરાજે આપતું. ૭
- સઘળા વિનોદે વિશ્વ કેરા, હસ્તગત છે આપના;
સઘળા પ્રપંચો વિશ્વના, પ્રભુ ? હસ્તગત છે આપના, ૮
- જોગી જનોના હૃદયમાં, ઉદ્ધાસ વર્તે આપના;
ભરસિન્ધુમાં મુજ નાવ છે, તે તારવું કર આપના. ૯
- મહારા જીવનની દોરી તે, પણ હસ્તગત છે આપના;
રાત્રી દિવસ શુભ ગાઉ છું, અજિતાગ્રિધ શ્રીપ્રભુ આપના. ૧૦

સાધુ શીલતા. (૩૪૦)

ગદ્ય.

એને મહેં જીવન ધન માન્યું,
સૌન્દર્યને જીવન પુષ્પ જાણ્યું,
આ માયા રૂપ પ્રપંચમાં,
સરળ માનવ ભૂલી જાય છે.
રમણીના ચંચળ નેત્રોની,

અથવા-

(૩૧૭)

સૌન્દર્ય પ્રકૃતિ જાળને,
 પૃથ્વી પર કોણુ તોડી શકે છે.
 માતાના પુત્રો વિરલા હોય છે,
 એક વખત તો સાધુ પુરૂષના-
 જીવન જાળને પામું,
 આ વિશ્વમાં મહને-
 એજ આશા છે,
 અને એમ થાય તો,
 વિશ્વ પર મહારો,
 એક અનેરો સંપૂર્ણ-
 વિજય છે.

एक उद्गार. (૩૪૧)

ગદ્ય.

અરે મહારી સાધના -
 પૂર્ણ થઈ શકી નહીં,
 મનની વાત મનમાં જ,
 અધૂરી રહી ગઈ.
 આકાશમાં ઉડવાની,
 ગમનશક્તિ જો હોત ?
 તો આજે વિવશ થઈ,
 રોચા કરત નહીં,
 તમહારું સ્મરણ થતાં ખેલાં
 તમહારી પાસે આવી જાત,

(૩૧૮)

પરંતુ નિરૂપાય હું,
 અહિંયાં હું તમને,
 અચાનક કયાંથી મળી શકું ?
 આજે મહારા પ્રેમ મંદિરમાં,
 પોતેજ પધારો.
 તો મહારાં સમગ્ર હુઃખ,
 ફર થઈ જાય.
 તો મહારૂં શેષ જીવન,
 સફળ થઈ જાય.
 પણ પ્રાર્થેશ ? ક્યારે-
 મહારાં દીવ્ય દર્શન થાય ત્યારે ?

સ્મૃતિ (ગદ્ય) (૩૪૨)

સ્મૃતિ તમોએ હૃદય પટલ પર, કેટલા ચિત્ર કર્યાં અંકત;
 સન્મુખ મૂર્તિ એક નથી પણ, મનમાં છે શતશઃ પ્રતિબિંબ.
 મૃતની સંજીવની સુધા છે, ભાવ મોતિયોની છે છીપ;
 સઘન અતીત ગહન વનની છે, પથક દર્શક આશામય દીપ.
 બાલ્યકાળની મધુર યાદ થઈ, નિજ સ્વરૂપ દેખાડો છે;
 હૃદય સરોવર ભાવ તરંગે, અશાંત કરીને કરીને જાગ્યો છે.
 ગત જીવનની શુદ્ધ શિલા લિપિ, જ્ઞાન જીવનની છે આધાર;
 દેશકાળની બાધાઓને, કરી આપો છે પળમાં પાર.
 મલયા નિલની સાથ મનુજની, મનોવ્યથા હરવા આવી;
 અતિ એકાંત વિજનમાં જનનું, મિત્રી રંજન કરવા આવી.

(૩૧૯)

મૃતની અમર સ્વત્ય સાક્ષી છે, દલિત જાતિની છે આશા;
 દુટયા હૃદયોની બંધનમય, ચિરવાંચિછત છે અભિલાષા.
 યદિ રસ સિદ્ધ કેઈ કવિના, હૃદયો પર થાય આશીન;
 નશ્વર જગને અમર કરીને, કરી દે છે એ રસમાં લીન.
 અગમ અતીત દૂર્ગની તું છે, દ્વારપાલિકા હે દેવી;
 ગત ગૌરવ રસ વૈભવ ત્હારાં, વિસ્મૃત પુરૂષોએ સેવા.
 ધતિહાસોની વિજય ધ્વની છે, બંધનની આધારા શિલા;
 થઇને ઉષા હૃદય કલિયોને, આવે છે ઉદ્ધાસ કળા.
 તું અતીત આગત સમયોની, મનોહારિણી સંધ્યા છે;
 તમ હૃદયની સુધા શાંતવના, સકળ લોકની વંદ્યા છે.
 ત્હારો શુભ સંપર્ક જાતિમાં, કરી દે છે જીવન સંચાર;
 જે નહિ દૃષ્ટિગોચર થાશે, એની છે સુંદર ઉપહાર.
 કેઈ વિયોગી દગ્ધ હૃદયનાં, સુખની છે અક્ષય ભંડાર;
 અશ્રુહાર પહેરે પ્રેમી જન, કરી ત્હારો આગત સત્કાર.
 કાલિન્દીના કલરવમાં હું, શ્રવણ કરું છું ત્હારું ગાન;
 કરીલ કુંજોની મધ્યે અથવા, છે કદંબમાં ત્હારું સ્થાન.
 વર્ષાની થઇ મધુર સાહેલી, કેમ વિરહીને દે છે તાપ;
 શીતળ શશી પણ ત્હારી સાથે, વિરહીને આપે છે શ્રાપ.
 દુઃખી હૃદયની મધુર વેદના, છે તરંગ માનસ સરની;
 તું વિદેશમાં છે સ્વદેશ છળી, પીડિત નિર્વાસિત નરની.
 તું અતીતની અક્ષયનિધિ છે, ભવ્ય ભાવનાની આધાર;
 કૃપા વડે મુજ દુઃખ ગાથાને, રક્ષિત કરે કેઈ પ્રકાર.

(૩૨૦)

જૂદાઈના પાપે કરી. (૩૪૩)

ગજલ સોહિની.

- જૂદાઈના પાપે કરી, ભવરાનમાં રઝળી પડયો;
 જૂદાઈના પાપે કરી, ચોરાશીમાંહી આથડયો. ૧
- જૂદાઈના પાપે કરી, ભવજળ વિષે ડૂબી ગયો;
 જૂદાઈના પાપે કરી, પર્વત ઉપરથી આખડયો. ૨
- જૂદાઈના પાપે કરી, પ્રભુજી નજર આવ્યા નહીં;
 જૂદાઈના પાપે કરી, ગુરૂજી નજર આવ્યા નહીં. ૩
- જૂદાઈના પાપે કરી, દિલમાં નહીં આવી દયા;
 જૂદાઈના પાપે કરી, સદ્ગુણ બધા અજગા થયા. ૪
- જૂદાઈના પાપે કરી, માધૂર્યમાં ખામી પડી;
 જૂદાઈના પાપે કરી, સૌન્દર્યમાં ખામી પડી. ૫
- જૂદાઈના પાપે કરી, રેખા વિપદ કેરી નડી;
 જૂદાઈના પાપે કરી, રોઈ રહી મુજ આંખડી. ૬
- જૂદાઈના પાપે કરી, આપદ ખમે છે આતમા;
 જૂદાઈના પાપે કરી, મળતા નથી પરમાતમા; ૭
- જૂદાઈના પાપે કરી, પત્ની અપત્ની થઈ રહે;
 જૂદાઈના પાપે કરી, સ્વામી અસ્વામી થઈ રહે. ૮
- જૂદાઈ કર્મે ના હોને, જૂદાઈ ધર્મે ના હોને;
 જૂદાઈ હું માં ના હોને, જૂદાઈ તું માં ના હોને. ૯
- જૂદાઈમાં અવતાર છે, જૂદાઈ પ્રિય મુજને નથી;
 જૂદાઈમાં અજિતાધિના, પડઘા શ્રવણ થાતા નથી. ૧૦

(૩૨૧)

પાણીવહે. (૩૪૪)

ગજલ સોહિની.

- ભાગીરથી પાવન ઘણી છે, તેય પણ પાણી વહે; ૧
 ગોદાવરી પાવન ઘણી છે, તેય પણ પાણી વહે. ૧
- નદી નર્મદા પાવન ઘણી છે, તેય પણ પાણી વહે; ૨
 યમુના નદી પાવન ઘણી છે, તેય પણ પાણી વહે. ૨
- ચોગીજનો ઉન્નત અને છે, તેય પણ પાણી વહે; ૩
 ચોગીજનો પાછળ પડે છે, તેય પણ પાણી વહે. ૩
- સંસાર કેરી ઉન્નતિ છે, તેય પણ પાણી વહે; ૪
 સંસાર કેરી અવનતી છે, તેય પણ પાણી વહે; ૪
- માનવતાણું રક્ષણ અને છે, તેય પણ પાણીવહે; ૫
 માનવતાણું લક્ષણ ઘટે છે, તેય પણ પાણી વહે. ૫
- ઘેડા તણી કિંમત વધે છે, તેય પણ પાણી વહે; ૬
 હાથી તણી કિંમત વધે છે, તેય પણ પાણી વહે. ૬
- બળદો તણી કિંમત વધે છે, તેય પણ પાણી વહે; ૭
 હથિયારની કિંમત વધે છે, તેય પણ પાણી વહે. ૭
- ભોતી તણી કિંમત વધે છે, તેય પણ પાણી વહે; ૮
 રત્નો તણી કિંમત વધે છે, તેય પણ પાણી વહે. ૮
- ચોદ્ધા તણી કીર્તિ વધે છે, તેય પણ પાણી વહે; ૯
 લેખક તણી કીર્તિ વધે છે, તેય પણ પાણી વહે. ૯
- વસ્ત્રો તણી શુદ્ધિ અને, તે પણ અન્નિત પાણીવહે; ૧૦
 સંસારની વૃદ્ધિ અને, તે પણ અન્નિત પાણી વહે. ૧૦
- અરે નર જ્ઞાની તું પાનીકો જતન કર;
 પાણીકા ગયે તૈ જીવગાની કહા કામકી.

(૩૨૨)

અંતમાં તો જાણ છે. (૩૪૫)

ગજલ સોહિની.

- મદને ભરેલી વાણ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલાં નેત્ર છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૧
- મદને ભરેલી ચાલ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલી માતુની, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૨
- મદને ભરેલ કટાક્ષ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલાં વસ્ત્ર છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૩
- મદને ભરેલ પ્રભાવ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલ હુઠ્ઠાસ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૪
- મદને ભરેલું હાસ્ય છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલા વાસ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૫
- મદને ભરેલી છે યુવા, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલાં પુસ્તકો, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૬
- મદને રમો મદને ભમો, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદનાર્થ ઔષધને જમો, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૭
- મદને ભરેલા રંગ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે;
મદને ભરેલા સંગ છે, પણ અંતમાં તો જાણ છે. ૮
- મદને ભમે છે સન્મતિ, મદને બને છે દુર્ગતિ;
મદને વિનાશ થતી સ્મૃતિ, મદને ટળી જાતી ધૃતિ. ૯
- માટે મદનને નિયમમાં, રાખો સદા હે આંધવો;
અજિતાજિધ અંતે જાણ છે, સંસાર નશ્વર જાણવો. ૧૦

(૩૨૩)

પ્રભુનો આશક. (૩૪૬)

ગજલ સોહિની.

- આશક થયેલો આદમી, કદી કોઈથી ડરતો નથી;
આશક થયેલો આદમી, મરવાથકી ડરતો નથી. ૧
- આશક થયેલો આદમી, નવ કોઈની પરવા કરે;
આશક થયેલો આદમી, લોજન નિરાંતે નવ કરે. ૨
- આશક થયેલા મદ્દને, નિજ દેહની પરવા નથી;
આશક થયેલા મસ્તને, નિજ ગેહની પરવા નથી. ૩
- આશક થયેલા મસ્તને, નિજ પ્રાણની પરવા નથી;
આશક થયેલા મસ્તને, ધન માલની પરવા નથી. ૪
- આશક થયેલા મસ્તને, પૃથ્વી ઉપર સૂવું ગમે;
આશક થયેલા મસ્તને, સૂવું ઘડીભર ના ગમે. ૫
- આશક થયેલા મસ્તને, વાર્તા જગતની ના ગમે;
આશક થયેલા મસ્તને, ના વાંચવાં છાપાં ગમે. ૬
- આશક થયેલા મસ્તને, ઘોડા બને ગદ્દા સમા;
આશક થયેલા મસ્તને, પંડિત બને મૂંગા સમા. ૭
- આશક થયેલા મસ્તને, ચતુરાઈ જગની ના ગમે;
આશક થયેલા મસ્તને, દુઃખ વિશ્વકેરાં ના ગમે. ૮
- આશક થયેલા મસ્તને, ખસ એક તૂં દિલમાં વસે;
આશક થયેલા મસ્તને, ઘડી દૂર પ્રિયતમ ના ખસે. ૯
- સો સો નિશા-ની ઘેન છે, આલમ વિષે અલમસ્ત છે;
મિથ્યા શરમ આ વિશ્વની, એને અજિત પરિત્યકત છે. ૧૦

(૩૨૪)

પંખી મજા માણ્યા કરો. (૩૪૭)

ગજલ સોહિની.

- પીવા સરોવર શુદ્ધ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
અથવા સરિતા શુદ્ધ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૧
- ખાવા મળનું ધાન્ય છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
અથવા કૃષો અતિ મિષ્ટ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૨
- ખેતી તણી ચિંતા નથી, પંખી મળ માણ્યા કરો;
રળવા તણી ચિંતા નથી, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૩
- ઓઢ્યા તણી ચિંતા નથી, પંખી મળ માણ્યા કરો,
રહેવા તણી ચિંતા નથી, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૪
- ક્ષેત્રો તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
તરૂઓ તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૫
- પાંખો તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
ખાગો તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૬
- સઘળાં વનો તમ કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
સરિતા તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૭
- ને વલિલઓ તમ કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
કુંબો તમારા કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૮
- ઉડ્યા કરો આનંદથી, પંખી મળ માણ્યા કરો;
કલરવ કરો આનંદથી, પંખી મળ માણ્યા કરો. ૯
- સ્વાતંત્ર પશુ તમ કાજ છે, પંખી મળ માણ્યા કરો;
સઘળા રસો તમ કાજ છે, અજિતાજિદા સુખ માણ્યા કરો. ૧૦

(૩૨૫)

હોરી તળા દિન આવીયા. (૩૪૮)

ગજલ સોલિની.

- આવો પિયાળ આંગણે, હોરી તણા દિન આવીયા;
 રમીયે ખુશીથી આપણે, હોરી તણા દિન આવીયા. ૧
- આનંદ અભિર ઉડાવીએ, હોરી તણા દિન આવીયા;
 વિદ્યા ગુલાલ ઉડાવીએ, હોરી તણા દિન આવીયા. ૨
- ગાતા જનો ગાંડા બની, હોરી તણા દિન આવીયા;
 સાહેલડી હરખે ભરી, હોરી તણા દિન આવીયા. ૩
- ટાળો વિરહની વેદના, હોરી તણા દિન આવીયા;
 સઘળું સુનું પિયુળ વિના, હોરી તણા દિન આવીયા. ૪
- પિચકારી લાવું પ્રેમની, હોરી તણા દિન આવીયા;
 સેરચો ઉડાવું રંગની, હોરી તણા દિન આવીયા. ૫
- ખેલું અતીવ ઉમંગથી, હોરી તણા દિન આવીયા;
 રસ બસ બનું પિયુ સંગથી, હોરી તણા દિન આવીયા. ૬
- નિર્મળ બન્યો રવિરાજ છે, હોરી તણા દિન આવીયા;
 નિર્મળ બન્યો શશીરાજ છે, હોરી તણા દિન આવીયા. ૭
- નિર્મળ બન્યું આકાશ છે, હોરી તણા દિન આવીયા;
 નિર્મળ બન્યો ઉલ્લાસ છે, હોરી તણા દિન આવીયા. ૮
- વિસરું જગત આખું અહા, હોરી તણા દિન આવીયા;
 વિસરું સ્મૃતિ મુજ દેહની, હોરી તણા દિન આવીયા. ૯
- રમરણ કરું અજિતાગ્રિધનું, હોરી તણા દિન આવીયા;
 મહારું જીવન પ્રભુ આપનું, હોરી તણા દિન આવીયા. ૧૦

(૩૨૬)

તમારૂં એક ઉપહાસ્ય. (૩૪૬)

ગઘ.

તમારા પડદાનો રીંગળ,
 મહને પ્રસન્ન નથી.
 તમારો નાખેલો (માયારૂપ) પડદો,
 તમહે જ ઉઠાવી લ્યો.
 હું મુંઝાઉં છું,
 સૃષ્ટિનાં સૌન્દર્ય અને
 માધુર્યનું દર્શન થયું નહીં,
 આ તો જીવનની એક,
 નાદાન દશા છે.
 તમહારા ઘણાય લોકો વળી,
 કહે છે કે,
 સ્વામિન્ ! સ્વામિન્ !! તે,
 પડદો તહેજ નાખ્યો છે.
 હવે
 આ એક તમહારી અને,
 મહારી મહોટી તકરાર છે.
 ગમે તેમ હો.
 પણ મધુર મિલનનું એક આ-
 વિષ્ણ છે.
 તમહે હઠાવો હું હઠાવીશ તો,
 ત્યાં તમહારૂં એક ઉપહાસ્ય છે.

(૩૨૭)

કુમારી. (૩૫૦)

ગદ્ય.

કુમારી કન્યા ઘેર :હતી,
 ત્યારે-કોઈક મધુરા મેમાન ઘેર આવ્યા.
 નૂનો સમય,
 જરૂર જેટલો સંગ્રહ.
 તેમાં પણ;
 માતા-પિતા ઘેર નહીં.
 ખીલું બધું હતું પણ;
 ચોખ્ખા ડાંગરમાં જ હતા.
 તે પવિત્ર કુમારી;
 ડાંગર ખાંડવા લાગી.
 હાથનાં ખે-ત્રણ કંકણ,
 ખખડવા લાગ્યાં.
 તેમાંથી એક ઉતાર્યું,
 ખખડાટ ના મટયો;
 ખીલું ઉતાર્યું,
 ખખડાટ ના મટયો;
 એક જ અવશેષ થતાં-
 શબ્દ બંધ થયો.
एकाकी અને यतचित्तात्मा
 એ મધુર જીવનની લ્હાણ.

(૩૨૮)

સ્વામિનીની એક સત્તા. (૩૫૧)

ગઘ.

યૌવનવતી, ગંધવતી,
માધુર્ય સાથે રસવતી,
સરખે સરખી;

અગીઆરે સાહેલડિયો;
ઘણા દિવસથી જેને,
તલસતી હતી;
તે-

આજે પોતાની, પ્રિયતાવાળી,
રસવાળી, સત્તાવાળી;

સ્વામિનીને; વધાવા-

વસંતના સહવારમાં ચાલી.

અખીલ હતું; શુભાલ હતો;

મલયનો મહ, શીતળ વાયુ હતો;

હરખારમાંથી-આવો ? મળો ? ?

એવી મધુર આજ્ઞા થઈ.

પુષ્પો હતાં, અંદન હતું;

પોતાના હાથે શુથેલા હાર હતા.

પડદો ખસ્યો, અહ્ભુત દર્શને;

આંખ્યો અંબાઈ ગઈ.

પૂજા અધૂરી રહી;

પાછી ફરી, આય પણ-

સ્વામિનીની એક સત્તાજ ને !

(૩૨૯)

આવ્યા ત્હમે. (૩૫૨)

ગજલ.

વીણા ધર્યાને હાથમાં, બહુ દિવસ આજ થયા હતા;
 જ્યારે સૂતું સંગીત પડ્યું, ગાયક બની આવ્યા ત્હમે. ૧
 મુજ રસ ભરેલાં કાવ્યનો, પરિત્યાગ બહુ દિનથી થયો;
 એ કાવ્યરસ રેલાવવા, કવિરાજ થઇ આવ્યા ત્હમે. ૨
 રાત્રી અમાસ તણી હતી, અંધાર વ્યાપ્ત થયું હતું;
 એ અંધકાર વિભેદવા, રવિ જ્યોતિ થઇ આવ્યા ત્હમે. ૩
 ચાચક સ્વરૂપ જ્યારે હતો, ને દ્રવ્ય પણ પાસે નહીં;
 હારિદ્ર છાઇ રહ્યું હતું, ત્યાં ભોજ થઇ આવ્યા ત્હમે. ૪
 મુજ લગ્ન કેરે માંડવે, પિયુ ને પ્રિયા જુદા હતાં;
 ત્યાં દૈત પડદા ટાળવા, પ્રભુ ! ગોર થઇ આવ્યા ત્હમે. ૫

શાને દિસો હસતા ત્હમે. (૩૫૩)

ગજલ.

સંકેતની^૧ પણ વહી ગઇ, વળી વાચદો ચાલ્યો ગયો;
 મ્હારૂં હૃદય મૂંઝાય છે, શાને દિસો હસતા ત્હમે. ૧

૧ શુદ્ધ ક્રિયા અને શુદ્ધ જ્ઞાનસંપન્ન આત્માઓ જ જગતના
 આત્માઓને સ્વસ્વરૂપની અંખી કરાવી આત્માનંદ આપે છે. શ્રોતા
 અને વક્તા આત્મા જ છે.

૨ રસ આત્માને જ માનવામાં આવ્યો છે. માનવ અવતારે
 પ્રભુ મળે એ સંકેત છે. અને મનુષ્ય દેહ એ રસને પ્રાપ્ત કરવાનું
 સ્થાન છે.

(૩૩૦)

જોખન ભરેલી જામની, જોખન ભરેલી કામિની;
 મોઘો સમય મિથ્યા કરી, શાને દિસો હસતા હૃદયે. ૨

રસ ભાવના મુજ હૃદયમાં, છલકી રહી છોળી રહી;
 પળ એક યુગ સરખી કરી, શાને દિસો હસતા હૃદયે. ૩

આકાશ કેરી આંદની, મધુરું હૃદયમાં હાસ્ય છે;
 મુજને રડાવી પ્રિય ! અને, શાને દિસો હસતા હૃદયે. ૪

આકાશ મંદિર આપનું, ત્યાં ચંદ્રિકા પણ હાસ્ય છે,
 મહારૂં રૂઢન સુણુતા નથી, શાને અજિત હસતા હૃદયે. ૫

પરવા નથી પળ આપને. (૩૫૪)

ગજલ.

રાત્રીય? ચાલી જાય છે, દિવસોય ચાલ્યા જાય છે;
 જોખન મધુર વહી જાય છે, પરવા નથી પણ આપને. ૧

રસવાહિની વહી જાય છે, જળવાહિની વહી જાય છે;
 એકાંત પણ વહી જાય છે, પરવા નથી પણ આપને. ૨

સંકેત પણ વહી જાય છે, અવતાર પણ વહી જાય છે;
 મધુરા પવન વહી જાય છે, પરવા નથી પણ આપને. ૩

૧ આલ્હાદમય સમય અને સંકેત છતાં, નાયિક નાયકા પ્રતિ આવે નહીં ત્યારે અનન્ય ભાવવાળી નાયિકાનો ઉપાલંભ હોય છે. જીવન વહન થાય છતાં જીવધન-પ્રાણેશ્વર-આત્મ પ્રભુ, આવે નહીં ત્યારે (સ્ત્રીરૂપે) આત્માનો તેમના પ્રતિ ઉપાલંભ.

(૩૩૧)

મૃદુ ચંદ્રિકા વહી જાય છે, વળી તારલા વહી જાય છે;
 રસ હૃદયનો વહી જાય છે, પરવા નથી પણ આપને: ૪
 સંબંધ પણ વહી જાય છે, સદ્ગંધ પણ વહી જાય છે;
 માધુર્ય આ વહી જાય છે, પરવા અજિત ન આપને. ૫

કોણજ હતું ? (૩૫૫)

ગજલ.

આ^૧ પુષ્પ સુંઘેલું નથી, ને કોઈ અડકેલું નથી;
 સૌંદર્યનું સૌંદર્ય છે, એ બોલનારું કોણ છે ? ૧
 માધુર્યનું માધુર્ય છે, ને ચંદ્રનો ઘનસાર છે;
 અમૃત તણી મૃદુ પ્યાલી છે, એ બોલનારું કોણ છે ? ૨
 ફીક્કી પડે છે તારકા, ફીક્કી પડે છે ચંદ્રિકા;
 રસરૂપ આત્મા થાય છે, એ બોલનારું કોણ છે ? ૩
 ધ્રુવા તણું ચાતુર્ય છે, ને કલ્પવલ્લી વન તણી;
 પાવન પરમ આશ્રમ વિષે, એ બોલનારું કોણ છે ? ૪
 મહારા અજિત જીવન તણી, સર્વસ્વ થાવા યોગ્ય છે;
 નરદેવ ! બોલો સત્ય કે, એ બોલનારું કોણ છે ? ૫

ખીલી રહ્યો. (૩૫૬)

ગજલ.

ચંબેલી પણ ખીલી રહી, બટમોગરા ખીલી રહ્યા;
 આવી સવારી વસંતની, મુજ આત્મા ખીલી રહ્યો. ૧

૧ શકુંતલાના સંબંધનો દુષ્યંત રાજા ઇન્કાર કરે છે ત્યારે
 શકુંતલા કહે છે. સરખાવો-બનાવ્રાતંપુષ્પમ.

(૩૩૨)

ગુલાબ પણ ખીલી રહ્યા, ચપાય પણ ખીલી રહ્યા;
 મૃદુ મોગરા ખીલી રહ્યા, મુજ આતમા ખીલી રહ્યો. ૨
 પલાશ પણ ખીલી રહ્યા, લોકો ચ પણ ખીલી રહ્યા;
 આગો બધા ખીલી રહ્યા, મુજ આતમા ખીલી રહ્યો. ૩
 વીણાય પણ ખીલી રહી, હોંડોલ પણ ખીલી રહ્યા;
 વાદ્યો સકળ ખીલી રહ્યાં, મુજ આતમા ખીલી રહ્યો. ૪
 વૈરાગ્ય રૂપ વસંત છે, ખાહિર બધેય વસંત છે;
 નલ ચંદ્રમા ખીલી રહ્યો, મુજ આતમા ખીલી રહ્યો. ૫

વસંત (સહોક્તિ અલંકાર.) (૩૫૭)

ગજલ.

આકાશ પણ નિર્મળ થયું, શશીરાજ પણ નિર્મળ થયો;
 ગુરૂદેવની કરૂણા થઈ, મુજ હૃદય પણ નિર્મળ થયું. ૧
 રવિ તેજ પણ નિર્મળ થયું, મુજ આંગણું નિર્મળ થયું;
 વન વેલિઓ નિર્મળ થઈ, મુજ હૃદય પણ નિર્મળ થયું. ૨
 નલ ચંદ્રિકા નિર્મળ થઈ, સહુ તારકા નિર્મળ થઈ;
 જળવાહિની નિર્મળ થઈ, મુજ હૃદય પણ નિર્મળ થયું. ૩
 સઘળી દિશા નિર્મળ થઈ, ને ભૂમિ પણ નિર્મળ થઈ;
 વાયુ બધા નિર્મળ થયા, મુજ હૃદય પણ નિર્મળ થયું. ૪
 ગિરિરાજ સહુ નિર્મળ થયા, જળ ઝરણુ પણ નિર્મળ થયાં;
 સૂરિ અજિત ગુરૂ કરૂણા થઈ, ને હૃદય પણ નિર્મળ થયું. ૫

(333)

પ્રભુ પાસમાં. (૩૫૮)

ગજલ.

- ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, સઘળા રસોતું સ્થાન છે;
ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, સઘળા રસોતું દાન છે. ૧
- ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, સઘળા રસોતું સ્નાન છે;
ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, એ પ્રાણુના પણ પ્રાણુ છે. ૨
- ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, શશી સૂર્ય પણ સેવા કરે;
ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, દેવો બધા હલકા પડે. ૩
- ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, ઉત્તમ મતિ ઉત્તમ ગતિ;
ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, બસ એક તું એવી સ્થિતિ. ૪
- ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, ટાળે વિરહની વેદના;
ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, પૂરે મનોગત વાંચના. ૫
- ચાલો પ્રિતમની પાસમાં, સાચો જ એ ઠરબાર છે;
ચાલો અજિત પ્રભુ પાસમાં, આનંદમય ઘરબાર છે. ૬

પાસે છે. (૩૫૯)

ગજલ.

- સલૂણા સ્નેહી પાસે તો, બધો સંસાર પાસે છે;
સલૂણા જો નથી પાસે, કહો કયાં વિશ્વ પાસે છે ? ટેક.
- ઉઠાસી વિશ્વની િનાસે, જગતના તાપ સૌ ત્રાસે;
ભલો સંસાર સૌ ભાસે, હૃદય રહેતું હૃદ્વાસે છે. સલૂણા ૦ ૧

(338)

નયન સાથે નયન રમતાં, હૃદય સાથે હૃદય રમતાં;
 વચન સાથે વચન રમતાં, પરમ રસ જ્યાં પ્રકાશે છે. સલ્લુણાં ૨
 મધુરતા જાત્રતે આવે, સફળતા સ્વપ્નમાં આવે;
 અમર રસ નિંદમાં આવે, વિમળ રસતા વિકાસે છે. સલ્લુણાં ૩
 વિના ચંદ્રે શીતળતા છે, વિના સૂર્યે વિમળતા છે;
 મહા રસની મહત્તા છે, ભલેરી સૃષ્ટિ ભાસે છે. સલ્લુણાં ૪
 કદી ચે ના પડે લડવું, કદી ચે ના પડે રડવું;
 સદા ઉચે પથે ચડવું, અજ્ઞત પ્રભુના વિલાસે છે. સલ્લુણાં ૫

મ્હારું રુદન શમતું નથી. (૩૬૦)

ગજલ.

લાંકા તણા ઉદ્યાનમાં, સતી જાનકી રેતી હતી;
 પ્રાચીન રુદન હવડાં સુણી, મ્હારું રુદન શમતું નથી. ૧
 કાર્ણવવાળા રામ પણ, વિરહે પ્રળય રોયા કરે;
 એવાં રુદન હવડાં સુણી, મ્હારું રુદન શમતું નથી. ૨
 એ રામ કેરા રુદનથી, લક્ષ્મણ કર્ણુ રોયા કરે;
 એવાં રુદન હવડાં સુણી, મ્હારું રુદન શમતું નથી. ૩
 એ ભાઈ કેરા રુદનથી, વન દેવીઓ રોયા કરે;
 એવાં રુદન હવડાં સુણી, મ્હારું રુદન શમતું નથી. ૪
 એ સર્વ કેરાં રુદનથી, વન વેલિલયો રોયા કરે;
 એવાં રુદન હવડાં સુણી, મ્હારું રુદન શમતું નથી. ૫
 (કર્ણુભર્યા હૃદયના ઉદ્દગાર છે.)

(૩૩૫)

લાવ્યા ત્હમે. (૩૬૧)

ગજલ.

કોમળ ત્હમે^૧ કહેવાઓ છો, કોમળ હૃદય પ્રતિ જાઓ છો;
 મહારા જ માટે કઠિનતા, કયાંથી કહો લાવ્યા ત્હમે ? ૧

રસસિંધુ આપ કહાવો છો, રસવંત હૃદયે જાઓ છો,
 મુજ કારણે બિન રસિકતા, કયાંથી કહો લાવ્યા ત્હમે ? ૨

સાગર ત્હમે છો સ્નેહના, સ્નેહી હૃદયમાં જાઓ છો;
 મુજ કારણે નિઃસ્નેહતા, કયાંથી કહો લાવ્યા ત્હમે ? ૩

છો પ્રેમની જ્યોતિ ત્હમે, પ્રેમી હૃદયમાં જાઓ છો;
 પણ પ્રેમસુની ભાવના, કયાંથી અજિત ! લાવ્યા ત્હમે ? ૪

આવ્યા ત્હમે. (૩૬૨)

ગજલ.

બળીને રહેલી^૧ છું મહને, અહીં બાળવા આવ્યા ત્હમે;
 તપીને રહેલી છું મહને, અહીં તાવવા આવ્યા ત્હમે. ૧

રસવંતી રાતડલી ગધ, હું એકલી અહિંયાં ઝુરું;
 વિરહે વ્યથા પામેલીને, તલસાવવા આવ્યા ત્હમે. ૨

જીવન કર્યું મહેં આપનું, મહારા કહ્યા મહેં આપને;
 સંસારમાં હાંસી બની, મુજ આંગણે આવ્યા ત્હમે. ૩

૧ શુદ્ધ બુદ્ધ ભગવાન સર્વ રસ અને આનંદના સાગર રૂપ છે, છતાં આત્માનો અમર રસ અને આનંદ પ્રાપ્ત થતો નથી, એ ઉપર એક કર્ણાપૂર્ણ ઉપાલંબ છે.

૨ સંસારના તાપે તપિત આત્મા (સ્ત્રી ભાવે) પરમાત્માને ઉપાલંબ આપે છે.

(૩૩૬)

દિલહું ખચિત ખટકી પડયું, જોખન મધુર અટકી પડયું;
 વિરહી વ્યથાનાં બિંદુઓ, વરસાવવા આવ્યા તહમે. ૪

કોમળ તમારી કાયમાં, પડઘા પડ્યા ધીજી તણા;
 શાસ્ત્રે અખંડિત અજિત છે, ખંડિત બની આવ્યા તહમે. ૫

જોવન ઘેલાં. (૩૬૩)

ગજલ.

જોખન તણાં ઘેલાં અમે, માળા તહમારી નવ ફરી;
 જોખન તણાં ઘેલાં અમે, સૂરતા તહમોમાં નવ ધરી. ૧

જોખન તણાં ઘેલાં અમે, જપ જોગ સાધન નવ થયાં;
 જોખન તણાં ઘેલાં અમે, જોખન મદે છાકી ગયાં. ૨

જોખન તણાં ઘેલાં અમે, વિષયો ઘણા બહાલા કર્યાં;
 જોખન તણાં ઘેલાં અમે, તહમને નહીં બહાલા કર્યાં. ૩

જોખન તણાં ઘેલાં અમે, મનમાંહિ નવ શાંતિ મળી;
 જોખન તણાં ઘેલાં અમે, ભ્રમણા હૃદયની નવ ટળી. ૪

જોખન તણો એ વાંક છે, અપરાધ મહારે છે નહીં;
 સૂરિ અજિતના એ નાથને, જોખન મદે સમર્યા નહીં. ૬

एक विनति. (૩૬૪)

રાગ-બિલાવલ.

પ્રાણુનાથ પરમેશ્વર તમને, હું વિનંતિ કઈ રીત કરું;
 અથ અનેક અવલોકી 'આપનાં', અનધ નામ અનુમાનિ હરું.

(૩૩૭)

પરદુઃખ દુઃખી સુખ પરસુખથી, સંત શીલ નહિ હૃદય ધરું;
 દેખી અન્યની વિપત્તિ પરમસુખ, સુનિ સંપત્તિ વણુ અગ્નિ અળું.
 ભક્તિ વિરાગ જ્ઞાન સાધન તણુ, બહુવિધ આ જગમાંહિ કરું;
 શિવ સર્વસ્વ સુખ ધામ નામ તવ, વેચી નરકપદ ઉદર ભરું.
 બાણું છું નિજ પાપ જલધિ સમ, જલ સીકર સમ ગણી વિચરું;
 રજ સમ પર અવશુણુ સુમેરૂ કરિ, શુણુ ગિરિ સમ રજથી હરું.
 નાના વેશ બનાવી દિવસ નિશિ, પર વિત્ત હરવા બુક્તિ કરું;
 એકે પણ નહિ અબોલ ચિત્ત આ, હિત દાથી પદ સરોજ સમરું;
 જો આચરણુ મુજ સામું જોશો, કોટિ કલ્પસુધી ભટકી મરું;
 અજર અજિત પ્રભુ કૃપાનજરથી, ગૌપદ સમ ભવસિન્ધુ તરું.

દરકાર તુજને છે નહી. (૩૬૫)

ગજલ.

પ્રીતિ તણી રીતિ તણી, દરકાર તુજને છે નહી;
 મહારા મધુર જીવન તણી, દરકાર તુજને છે નહી. ૧
 મહારા મૃદુલ રસ ભાવની, દરકાર તુજને છે નહી;
 જયશાળી મુજ જોગન તણી, દરકાર તુજને છે નહી. ૨
 સુખદાઈ મુજ સૌંદર્યની, દરકાર તુજને છે નહી;
 માંધા મહા માધુર્યની, દરકાર તુજને છે નહી. ૩
 સો સો વખત સમર્યા કરું, દરકાર તુજને છે નહી;
 પ્રભુ ? એક તું ઉચર્યા કરું, દરકાર તુજને છે નહી. ૪
 રવિ જોઈને પંકજ ખીલે, જડ વર્ગ પ્રીત નિભાવતો;
 અજિતાબ્ધિ તું ચેતન છતાં, દરકાર તુજને છે નહી. ૫

૨૨

(૩૩૮)

સવારે શું પધાર્યા છો ? (૩૬૬)

ગજલ.

- રમીને^૧ રાતડી ખીજે, સવારે શું પધાર્યા છો ?,
 બનાવી વાતડી ખીજે, સવારે શું પધાર્યા છો ?-ટેક
 વિરહથી આપના વ્હાલમ ?, અરે ? હું તો બળેલી છું;
 બળેલી બાળવા માટે, સવારે શું પધાર્યા છો ? રમી. ૧
 વિરહથી આપના વ્હાલમ ?, અરે ? હું તો તપેલી છું;
 તપેલી તાવવા માટે, સવારે શું પધાર્યા છો ? રમી. ૨
 હૃદયના સ્વામીજી થઇને, હૃદયથી દૂર ચાલો છો;
 કહો છો શું ? કરો છો શું ?, સવારે શું પધાર્યા છો ? રમી. ૩
 હવે બ્યાં રાતડી રમિયા, પધારો તે પ્રિયાને ત્યાં;
 ગજબ ધાયલ કરી દિલને, સવારે શું પધાર્યા છો ? રમી. ૪
 કરી મેં જાંઠગી આખી, સદા માટે ચરણ અર્પણ;
 કરારો એ પરિત્યાગી, સવારે શું પધાર્યા છો ? રમી. ૫
 રસીલા ? આ હૃદય માટે, નથી દરકાર કંઈ તહમને;
 અજિતના નાથજી રસિયા, સવારે શું પધાર્યા છો ? રમી. ૬

રસીલી જાય રાતડલી. (૩૬૭)

ગજલ.

- રસીલી બાય રાતડલી, પ્રભુજી ? ઘેર આવોને;
 તમ્હારી જોડે વાટડલી, પ્રભુજી ? ઘેર આવોને. ટેક.

૧ કુમતિના સાથે આત્મા રમણ કરીને સુમતિના ઘેર આવે
 છે સારે સુમતિનો આ ઉપાલંબ છે.

(૩૩૯)

- કરૂં છું આપનું કીર્તન, કરૂં છું આપનું સમરણ;
તમારા કાજ છે તન મન, અમારૂં ઘેર આવોને. રસીલી-૧
- કરૂં જપ જોગ આરાધન, કરૂં એકાંતમાં આસન;
સલૂણા સ્નેહના સાધન ?, અમારા ઘેર આવોને. રસીલી-૨
- કર્યાં મહેં ભાવનાં લોજન, વિરહથી લાલ છે લોચન;
અમારા પ્રાણ છે અર્પણ, પ્રભુલ ? ઘેર આવોને. રસીલી-૩
- સ્વીકારો પ્રેમનાં પુષ્પો, સ્વીકારો ધ્યાનના ધૂષ્પો;
સ્વીકારો આરતી ઉરની, અમારા ઘેર આવોને. રસીલી-૪
- કરો આનંદનું આસન, સ્વીકારો ચિત્તનું ચંદન;
અખિલ આનંદના નંદન, અમારા ઘેર આવોને. રસીલી-૫
- પ્રિતમલ આપનાં સ્વપ્નાં, ઘડીયે દૂર નથી ખસતાં;
મનોહર દર્શ દેવાને, અમારા ઘેર આવોને. રસીલી-૬
- અજિત આનંદ દાતા છો, હૃદય રસના સુસાતા છો;
શિરોમણિ નાથ ? ત્રાતા છો, અમારા ઘેર આવોને. રસીલી-૭

ચાલો સર્વો !. (૩૬૮)

વૃત્તરે કરો આજ એકાદશી—એ રાગ.

ચાલો સખી આજે ચાલો સખી, ંહાલો વધાવાને ચાલો સખી:—ટેક.
છેલછળીલા સ્વામી છોગાળા, મૂર્તિ મધુર મહારાહૈડે લખી. ંહા. ૧
સુંદર સૂરત માધુરી મૂરતિ, નટવર ંહાલો છે નેનાં થકી. ંહા. ૨
સાહેલી હેલી છે જોમન કેરી, પ્રેમી પાતળિયાના મદમમાં છકી. ંહા. ૩
આનંદ રૂપી અખીલ ઉડાવું, નિર્મળતા કેરાં પુષ્પ નક્કી. ંહા. ૪
સ્નેહ સ્વરૂપી શ્રીકૃષ્ણ લઇયે, સ્વરૂપ નિહાળિયે તાકી તકી. ંહા. ૫

(૩૪૦)

સ્નેહી સવૃણાને ઝોળખી લીધા, મુજનેય શ્રીપ્રભુએ ઝોળખી. ૦હા. ૬
અઝિતસાગર કેરો અંતરબાની, પ્રેમ પતીજ પડી છે પક્કી. ૦હા. ૭

ભક્તિ કરો નર પાપ જશે. (૩૬૧)

વૃત્તરે કરો આજ એકાદશી—એ રાગ.

પાપ જશે અને પુણ્ય થશે, ભક્તિ કરો નર પાપ જશે.—ટેક
અંત સમે અલખેલો ૦હાલો, સ્હામો આનંદથકી આવશે—ભક્તિ ૧
પરલોક કેરી છે વાટડી વસતી, ભક્તિ વિના કોણ ઉગારશે—ભક્તિ ૨
સફુરુ સંગે સાધુ પ્રસંગે, ભ્રાંતિ બધી મનની ભાગશે—ભક્તિ ૩
સેવાને સમરણ સંત સાધુનાં, બહુ બહુ આપદ બચાવશે—ભક્તિ ૪
સાચુંજ ખોલો જૂઠને છોડો, સંસારની પાર ઉતારશે—ભક્તિ ૫
ભક્તિ સમું નહી સાધન જગમાં, આવશે ગુરુના ચરણે વશે—ભક્તિ ૬
ભક્તિ સાચી એક શ્રીભગવતની, અઝિતઆતમને એ ઉદ્ધારશે—ભક્તિ

પ્રેમભર્યા પ્રભુ આવે (૩૭૦)

હવે મહને હરિનામથી નેહ લાગ્યો. એ રાગ.

મ્હારા મંદિરિયે પ્રેમે ભર્યા પ્રભુ આવે,
લાખેણો મોક્ષ લાભ લાવે રે; હો લાવેરે—મ્હારા—ટેક.
કંકુ ભરેલાં પખલાં, કમળના સરખાં ૦હાલા;
પ્રેમની લગની લગાવે;
પૂર્વના પુણ્યે કરી, મુજને મળ્યો છે ૦હાલા;
અલખની જ્યોતિ જગાવે રે—જગાવે રે—મ્હારા ૦ ૧

(૩૬૧)

ભ્રમરોના રૂપમાં, ભ્રમરા લજ્જા ઝાલા;
 મુખ સમ શશી રવિ નાવે,
 સોનાના સૂરજ આજતે ઉગ્યા ઝાલા;
 કરુણાના મેહ વરસાવેરે—વરસા વેરે—મહારાં ૨
 મંદ મંદ હાસ્યે મહારૂં, મન હરી લીધું ઝાલા;
 ભવ કેરા રોગથી બચાવે;
 આધિ ઉપાધિને, વ્યાધિને ટાળ્યા ઝાલા;
 જ્ઞાનની વેણું વળવે રે—વળવે રે—મહારાં ૩
 અજિતના સ્વામી, અંતરજમી ઝાલા;
 પોતે હસીને હસાવે;
 દુબધા અંતરની, સર્વે શમાવી ઝાલા;
 જન્મ મરણ દુઃખ નાવે રે—હો નાવે રે—મહારાં ૪

જાદુ કર્યા. (૩૭૧)

ગરથી પરજની.

જખરાં જાદુ કર્યાં જાદુ કર્યાં,
 મહારાં હૈડાં ઝાલમણ્યે હર્યાં રે—જખરાં ટેકાં
 રૂડી આંખડલી આણીયાળી, જાણે અમૃત રસની ખ્યાલી;
 મહને રસ્તે જાતાં પાછી વાળી રે.— જખરાં ૧
 છથી તેજ ચંદ્ર તેજને લજાવે, વારે વારે મુખચંદ્રને હસાવે;
 મહારી તનડાની શુદ્ધિને તજાવે રે.— જખરાં ૨
 રંગલીનો રસિયોજી મજ્યો વાટે, હુતો ગઈતી જુમનાજીના માટે.
 જન થયો જગજીવન માટે રે.— જખરાં ૩

(૩૪૨)

બીજું લક્ષમાંહી કાંઈ નવ આવે, કોટિ કામદેવ રૂપથી લખવે;
મહને નટની પેઠે નચાવે રે.— જગરાં ૪
દોરી પ્રેમની અંધાણી નવ ડુટે, મહારી સૂરતા ઘડી નવ છૂટે;
ભલે અજિત જગત અધું રૂઠે રે.— જગરાં ૫

મહારા લલાટ વિષે લખ્યો. (૩૭૨)

ગજલ.

મહારા લલાટ વિષે લખ્યો, અળગો નથી થાતો હવે;
મહારા હૃદય માંહી વશ્યો, ઘડિ દૂર નથી થાતો હવે. ૧
હું માર્ગમાં જે જાઉં છું, સામે દિસે ત્યાં આવતો;
કંઈ કંઈ મધુરી વસ્તુઓ, મહારાજ માટે લાવતો. ૨
ખડકી વિષે અડકી ઉભો, ખારી વિષે ખેડો દિસે;
વીણા તણા મૃદુ ગાનમાં, ભરી તાનને ગાતો દિસે. ૩
મુજ સેજમાં સૂતો દિસે, મુજ દ્વારમાં ઉભો દિસે;
મુજ નેત્રમાં હસતો દિસે, મુજ હૃદયમાં વસતો દિસે. ૪
કર્ણો વિષે નયનો વિષે, વચનો વિષે સ્વપ્નો વિષે;
એકાંતમાં વસ્તિ વિષે, સૂરિ અજિતને હસતો દિસે. ૫

બોલાવતા પણ છો નહીં. (૩૭૩)

ગજલ.

૧ આવી તહમારા ખારણે, બોલાવતા પણ છો નહીં;
બોલાવું છું તહમને છતાં, બોલાવતા પણ છો નહીં. ૧

૧ મનુષ્યાવતાર રૂપ સાસરામાં ઇશ્વર “ પ્રિતમ ” મળે છે. એ ભગવાનવું સંકેત ભર્યું વાક્ય છે. હવે આત્મારૂપ નવવધૂ આ જન્મમાં આવી તહાં પ્રભુ “ પતિ ” વિમુખ થયા એમ આ એક કલ્પના છે.

(૩૪૩)

૨આપે લખેલો પત્રકે, આ પત્ર સાથે આવજો
 ઉત્સાહભરે આવી છતાં, યોલાવતા પણુ છો નહી. ૨
 સંઘ્યા સમે ગાયો વળે, નિજ નેહના સ્હામી યથા;
 આવી હુલ્લાસે એ રીતે, યોલાવતા પણુ છો નહી. ૩
 મુજ જીવનનું સર્વસ્વ છો, મુજ પ્રાણુ કેરા પ્રાણુ છો;
 દ્વારે ઉભી ઝુરી મરૂં, દરકાર કરતા છો નહી. ૪
 નિર્મૂખ મહને કરશો નહી, દ્વૈતીકરણુ ધરશો નહી;
 ઓ અજિત રસના સિંધુજી, યોલાવતા કયમ છો નહી. ૫

પ્રભુ એટલામાં આવજો. (૩૭૪)

ગજલ.

નયને વિમળ નિરખી શકું, પ્રભુ એટલામાં આવજો;
 હૈડે વિમળ હરખી શકું, પ્રભુ એટલામાં આવજો. ૧
 કણે વિમળ ગુણુ સાંભળું, પડી જાય કણે મંદ નહિ;
 વાક્યામૃતો કંઈ સાંભળું, પ્રભુ એટલામાં આવજો. ૨
 સ્ફૂર્તિ શરીરમાં હોય કંઈ, સ્નેહે રૂચિર સેવા કરૂં;
 વ્હાવો મધૂરો લઈ શકું, પ્રભુ એટલામાં આવજો. ૩
 ઉત્સાહ મહારા હસ્તમાં, ઉત્સાહ મહારા હૃદયમાં;
 ઉત્સાહ ભાણું આત્મમાં, પ્રભુ એટલામાં આવજો. ૪
 છે એટલામાં સુખ અજિત, રસરાજનું સામ્રાજ્ય છે;
 માણી શકું રસ જ્યાં સુધી, પ્રભુ એટલામાં આવજો. ૫

૨ પ્રારબ્ધ.

(૩૪૪)

ચાલ્યા જાય છે. (૩૭૫)

આધવજ સંદેશા—એ રાગ.

પ્રભુ સમરણ વિણ દિવસો ચાલ્યા જાય છે,
 ચાલી જાય છે અજવાળી કાંઈ રાત જો;
 બાળપણું રમવામાં સર્વ ગુમાવીયું,
 વિશ્વ પિતાની ગમી નહીં શુભ વાત જો. પ્રભુ-૧

જોભનિયું આવ્યું ને ચિત્ત ચાળે ચઢ્યું,
 જીવતી સાથે રમી રહ્યો છે રાસ જો;
 એ અવસરિયે પ્રભુજીને સમર્યા નહીં,
 ગમી ગયા છે કલેશ અને કંકાસ જો. પ્રભુ-૨

વૃદ્ધપણું આવ્યું ને તન ટાકું પડ્યું;
 મંદ પડ્યા છે વિષય તણા જ વિકાર જો,
 સઘળા રોજે આવી ઘેરે ઘાલીયો;
 ભજ્યા નહી પણુ પ્રાણુ તણા આધાર જો. પ્રભુ-૩

જપ તપ ત્હેં કીધાં નહીં પાપી પ્રાણીયા,
 સ્થિર થઈને નવ ઝેઠો એકે ઠામ જો;
 સાધન પણુ કીધાં નહી આત્મ ઉદ્ધારવા;
 પરમેશ્વરનું નવ લીધું ઘડી નામ જો. પ્રભુ-૪

ભજન વિના ત્હેં સઘળા દીવસ ગુમાવિયા,
 વ્યર્થ કર્યો છે માનવનો અવતાર જો;
 અજિતસાગર પ્રભુને ભજીયે ભાવથી,
 સમરણ પ્રભુનું સહુ સાધનનો સાર જો. પ્રભુ-૫

(૩૪૫)

પ્રાસ્તાવિક. (૩૭૬)

દોહા.

એકજ પ્રભુનો આશરો, એકજ પ્રભુની આશ;
 એકજ પ્રભુની આશમાં, જખ મારે જમ ત્રાસ. ૧
 અણત ભક્તિ ભગવાનની, અમૃત વનની વેલ;
 પ્રેમ પુષ્પ પ્રગટે તથા, હોય મુક્તિની હેલ. ૨
 મહાવીર તે બાણીયે, થાય ખચીત જે વીર;
 અંતરના શત્રુ હરે, ધર્મ ધારી તે ધીર. ૩
 જીવ શિવ બંને એક છે, નહી મીન કે મેખ;
 પડહો વચ્ચે મોહનો, દીવ્ય નજરથી દેખ. ૪
 સ્નેહ વગરનો દીપ નહી, સ્નેહ વગર નહી મુક્તિ;
 સ્નેહ વગર આવે નહિ, ભજન ભાવ કે ભક્તિ. ૫
 સત્કર્મો કરતા રહો, ત્યાગી કૃપાની આશ;
 સંત તણી સંગત વડે, પ્રભુ દેખાશે પાસ. ૬
 ચંચળ છે જોબન સદા, ચંચળ માનવ કાય;
 નિશ્ચંચળ મન થાય તો, અમર દેવ દરસાય. ૭
 વણુ વાદળ વૃષ્ટિ બને, વણુ પાવકની જ્યોત;
 વગર પર્વતે આવતા, શાંતિ વારિના શ્રોત. ૮
 અજિત બોલે અણત છો, કરતાં મન પર જીત;
 જગની પ્રીતિ પરિહરે, કરી પ્રભુ પર પ્રીત. ૯

(૩૪૬)

મનમોહન. (૩૭૭)

ગરબી.

- મનમોહન ! ત્હમને મળવા માટે મન મ્હારું મૂંઝાય;
મન મ્હારું મુંઝાય ચિત્તડું, ત્હમને ચ્હાય—મનમોહન—ટેક.
- મૂર્તિ ત્હમારી કામણુગારી—
જગજીવન ! ત્હમને જોઈ જોઈને પાતક સઘળાં જાય. મ. ૧
- અંદર આવો ના તલસાવો—
ઓ ગુણના સાગર ! જીવ્હા મ્હારી ગુણુ ત્હમારા ગાય. મ. ૨
- અરજ કરું છું ધ્યાન ધરું છું—
ઓ મોઘેરા મહેમાન ત્હમારા કાજે તન તલસાય. મ. ૩
- પ્રાણુથી પ્યારા નયનના તારા—
મુજ આંખલડીને દર્શન કાજે ઉપજી છે ઇચ્છાય. મ. ૪
- નિર્મળ મોતી જળહળ જ્યોતિ—
ઓ અખિલ ભુવનના નાથ ! તમેને ઉપમા કેમ અપાય. મ. ૫
- સુખના છે સ્વામી અંતરજામી—
ઓ અજર અમર અવિનાશી ક્યારે રૂપ ત્હારું દેખાય. મ. ૬
- આપની આગળ અજિત છે પાગલ—
પણુ અનાથ કેરા નાથ ત્હમારું બરદ નહીં બદલાય. મ. ૭

પરમાત્મ મૂર્તિ. (૩૭૮)

ગોરમા શીદ આખો અવતાર—એ રાગ.

- બ્હાલા ત્હારી લટક ચટકતી ચાલ, કે હૈડાં હેરતી રે લોલ;
બ્હાલા ત્હારી વાણી ઘણી રસાળકે, ચિત્તને ચોરતી રે લોલ. ૧

(૩૪૭)

૦હાલા તહારી અણિયાળી છે આંખ, કમળની પાંખડી રે લોલ;
 ૦હાલા તહારી મૂર્તિ રૂડી ઘનશ્યામ, અરજ કરૂં રાંકડી રે લોલ. ૨
 ૦હાલા તહારી બહૂ મોરલી માંહી, સુખ ઉપબવતી રે લોલ;
 ૦હાલા તહારી જોડી મળે નહીં કયાંઈ, ઉતાઈ આરતી રે લોલ. ૩
 ૦હાલા તહારાં માત પિતાનાં પુણ્ય, પૂર્વનાં જાગિયાં રે લોલ;
 ૦હાલા તહારી ગાવડલીને ધન્ય, મહાસુખ માગિયાં રે લોલ. ૪
 ૦હાલા તહારા પુણ્ય પવિત્ર પ્રદેશ, અમોને લઈ જજે રે લોલ;
 ૦હાલા તહારી ભક્તિ તણે પરવેશ, અહોનિશ આપજે રે લોલ. ૫
 ૦હાલા તહારી કરૂણાની હું દાસી, સંકટ કાપજે રે લોલ;
 ૦હાલા તહારી પ્રેમ તણી હું ખ્યાસી, સ્થિરમતિ થાપજે રે લોલ. ૬
 ૦હાલા તહારી ગીતા કેરૂં જ્ઞાન, ઘણું મનમાં ગમ્યું રે લોલ;
 ૦હાલા તહારી કેવળ દયાનું દાન, મળી મનડું શમ્યું રે લોલ. ૭
 ૦હાલા તહારૂં વર્ણન કરીને વેદ, કે અંતે થાકિયા રે લોલ;
 ૦હાલા તહારા ભાવ ધરિને લેદ, અજિતે ભાગિયારે લોલ. ૮

પ્રમુપ્રિયતા. (૩૭૧)

ગજલ-સોહિની.

ઘન સાંભળી જેવી રીતે, કેકી મધુર નાચ્યા કરે;
 એવી રીતે ગુણ આપના, સુણી હૃદય મુજ નાચ્યા કરે,
 જેવી ચકોરી ચંદ્રને, એકી-ટસે જોયા કરે;
 પ્રભુ ? આપ કેરી મૂર્તિને, મુજ નેત્ર યે જોયા કરે. ૧
 ઘનવંત જનને દેખીને, જાચક યથા જાચ્યા કરે;
 એવી રીતે પ્રભુ ? આપને, મહારૂં હૃદય જાચ્યા કરે;

(૩૪૮)

સ્વામી તણા દીલમાં પ્રિયા, જેવું હૃદય ખોલ્યા કરે;
 એવું તમારા સન્મુખે, આ દાસ દિલ ખોલ્યા કરે. ૨
 વીણા તણા સુણી નાદને, હરિણી યથા ડોલ્યા કરે;
 એવુંજ મહાર્જં જીવન તમને, સાંભળી ડોલ્યા કરે;
 માતા તણા ખોળા ઉપર, ખાળક યથા ખેલ્યા કરે;
 મહાર્જં જીવન એવી રીતે, પ્રભુ ? આપમાં ખેલ્યા કરે. ૩
 લોભીજનો ધન અર્થમાં, જેવા પ્રયત્નો આદરે;
 કામી જનો તરૂણી બદલ, જેવા પ્રયાસો આદરે;
 ચોરો યથા ચોરી બદલ, જેવાંજ કાર્યો આદરે;
 એવું અજિત પ્રભુ ? કારણે, મુજ જીવન કાર્યો આદરે. ૪

આનંદમય જગત્. (૩૮૦)

ગજલ-સોહિની.

દિનબંધુ ? કરૂણાસિંધુ ? કરૂણા,—ખિંદુ મુજને આપજો;
 શુભ એ કૃપાના ખિંદુથી, કરૂણાળ વૃત્તિ આપજો;
 મુજ વૃત્તિયો દુત ગામિની, વિરમાય સઘળી આપમાં;
 ગંગાદિ સરિતાઓ યથા, જઈને શમે જળનાથમાં. ૧

જે જે સ્થળે હું જોઉં ત્યાં, દર્શન થજો પ્રભુ ? આપનાં;
 ને આંખ મીંચી જોઉં ત્યાં, દર્શન કરાવો આપનાં;
 હું આપમાં આવી મળું, સુંદર સુભગ વરદાન ઘો;
 મંજતા તરંગ સમુદ્રમાં, એવું મનોહર સ્થાન ઘો. ૨

છુટી જજો હઃખ સર્વાને, અર્તિ દૂર સીમાથી થજો;
 દુનિયાં તણી દુબધા મટે, સંપૂર્ણ સુખ સૌથી હજો;
 સીમા વગર આનંદને, સ્વાત્મ સ્વરૂપ દીખાવજો;
 સચ્ચિત સ્વરૂપ આનંદના, રસ સિન્ધુને રેલાવજો. ૩

(૩૪૯)

આનંદ મહારા હૃદયમાં, આનંદ મહારા નેત્રમાં;
 આનંદ મહારા કર્ણમાં, આનંદ મહારા હસ્તમાં
 આનંદ મહારી વાણીમાં, આનંદ મહારા વદનમાં;
 આનંદ સઘળા અજિતમાં, આનંદ સુંદર સદનમાં.

૪

વસ્તુ તત્ત્વ. (૩૮૧)

ગજલ-સોહિની.

ઘણિઆણી ઘણી રાજી થયાં, કાજી બિચારા શું કરે !;
 આત્માનું સર્વસ થઈ ગયું, પાજી બિચારા શું કરે ?;
 ગઈ રાણી રાજપદાંગ પર, દાસી બીચારી શું કરે ?;
 સાગર વિષે સરિતા લગી, વચ્ચે ખલાસી શું કરે ?;
 હું જાઉં છું મુજ દેશમાં, દુનિયા અદેખી શું કરે ?;
 શિવ-જીવનો સંગમ થયો, નિંદક બિચારા શું કરે ?
 છે કામ સાચા શૂરનું, વ્યંડળ બિચારા શું કરે ?;
 પ્રભુ ભક્તિમાં અતિ ખ્યાર છે, જમડા બિચારા શું કરે ?.
 વાણી થકી પર દેશ છે, વાણી બિચારી શું કરે ?;
 છે સિંહ કેરી ગર્જના, બિહ્વી બિચારી શું કરે ?;
 નથી આત્મ જ્યાં પરમાત્મ છે, આત્મા બિચારો શું કરે ?;
 આદિત્યનો ઉજ્જશ છે, ઉલૂક બિચારા શું કરે ?;
 આવી સવારી કાળની, કાયા બિચારી શું કરે ?;
 સન્યાસ સાચો સાંપડયો, માયા બિચારી શું કરે ?;
 જો ગર્ભ મુદ્દલમાં નથી, દાયા બિચારી શું કરે ?;
 જન શંક પ્રિયતમ પામીને, જાયા બિચારી શું કરે ?;

(૩૫૦)

છે રામ હૃદય માંહી તો, કામો બિચારા શું કરે ?;
 છે હામ હૈડા માંહી તો, ધૈરિયો બિચારો શું કરે ?;
 અદ્વૈતની જો અસ્તિ છે, નાસ્તિ બિચારો શું કરે ?;
 પ્રભુ નામ અમૃત પાન છે, વ્યાધિ અજિત ત્યાં શું કરે ?.

સત્ય શરણ. (૩૮૨)

નાથ કેસે ગજકા બંધ છોડાયો—એ રાગ.

પ્રભુજી ? હું જેવો તેવો પણ તહારો;

મહને ભવજળ પાર ઉતારો. પ્રભુજી હું—ટેક.

કયાં થકી આવ્યો તે બાણું નહીં અને, કયાં મહેં કર્યો છે ઉતારો;
 અંતકાળ પછી કયાં છે જવાનું, હાલ કેવો થશે મહારો. પ્ર૦ ૧

કામ પારધી કેડે પડ્યો છે, ધસી ધસી કરે છે ધસારો;
 ડાપણું મહેં બધી દુનિયાનું ડહોળ્યું; પ્રેમ પંથ નથી પ્યારો. પ્ર૦ ૨

શાસ્ત્રને સ્વામી અશાસ્ત્ર ગણું છું; નિજ દેશ બાણું નઠારો;
 સુખસાગર પ્રભુ ? તમને ન સમજ્યો, આપનું બિરૂદ વિચારો. પ્ર૦ ૩

રોકડને તો બાણી અરોકડ, વણુજમાં કીધો ઉધારો;
 દેવાણું વાળ્યાની વાર નથી કંઈ, વનતી આ ધ્યાનમાં ધારો. પ્ર૦ ૪

શાન બતાવોજી સંત સંગતની, અજિતસાગરને ન મારો;
 શરણે આવ્યા કેરી લબ્ધ રાખો હવે, અલખેલા બાપ ! ઉગારો. પ્ર૦ ૫

(૩૫૧)

નિરંજન સ્વરૂપ. (૩૮૩)

નાથ કેસે ગજકા બંધ છોડાયો—એ રાગ.

જીવનજીને ચર્મ ચક્ષુ કેમ જોશે ?

ભલાજન ? ના રહો જડને ભરોસે. જીવન—ટેક.

નહીં મળે કાર્તિકે નહીં જળે માગશરે, નહીં મળે માઘ કે પોષે;
જ્યાં નહીં સૂરજ ચંદ્ર કે તારા, જોષ જોષીડા શું જોશે. જી ૧

પથર તે નહીં પાણીય તે નહીં. કે એ તો ખીચાય કોષે;
જાણ્યા વિના એવો નાથ નિરંજન, ખરી મૂકી જીવ જોશે. જી ૨

ઝાડ નહીં પ્રભુ પહાડ નહીં પ્રભુ, પંથ વાંકો કયાં સિદ્ધો છે ?
નયન અગોચર અલખેલો એમ, અનુભવી પુરૂષે કીધો છે. જી ૩

જડ ચક્ષુ એતો જડની બનેલી, જડતા ભરેલી છે દોષે;
જડથી ચેતનને નિરખવા જોશે, તે જન અંતમાં રોસે. જી ૪

કીધું કરો ભલે પ્રેમ કરીને, સર્વત્ર વ્યાપી રહ્યો છે;
અજિત અગોચર ભેદ નથી ત્યાં, અનુભવ ગમ્ય કહ્યો છે. જી ૫

આત્મમાનુ (૩૮૪)

બલિહારી રસિયાની ધુન.

પ્રાણના પ્રાણ પૂરણ પ્યારા, મુજ નાથ હો ?
નેણાંના તારા અવસરિયે, વાલા આવજો જી. ટેક.

આષાઠ આવ્યો વહાલા આકાશ ઘેરતોરે;
વિરહીને લાગે છે દુઃખદાઇ, નિર્માળ નાથ હો ? ૧

અંતરમાં ખીન્દાં વાદળ આવ્યાં છે મોહનાં રે;
આતમ સૂરજ દીધો છાઇ, નિર્માળ નાથ હો ? ૨

(૩૫૨)

- |વજળી ચમકે છે વારે, વારે આકાશમાં રે;
 હૈહું ગયું છે ગલત્કાંઠ, નિર્મળ નાથ હો ? ૩
- ચિત્તડું ચમકે છે એવું ધીબું અંતરમાં રે;
 સ્થિરતા કરે ન કશી કયાંઈ, નિર્મળ નાથ હો ? ૪
- ઘન તો ગાળે છે વહાલા પ્રથમ આષાઢનો રે;
 ચિત્તની ટળે છે ચતુરાઈ, નિર્મળ નાથ હો ? ૫
- કામ ને ક્રોધ કેરાં ગર્જન ઘોર છે રે;
 પાછળ પડ્યો છે પિતરાઈ, નિર્મળ નાથ હો ? ૬
- આપ આવો તો ભીડો ભાગે આ દાસની રે;
 અજિત આનન્દની વધાઈ, નિર્મળ નાથ હો ? ૭

પ્રમુ-આજ્ઞા. (૩૮૫)

બલિહારી રસીયાની ધુન.

- શુરે કરવું ને શું ના કરવું ભગવાન હો ?
 મુજને તો તેની, કળ નથી પડતી રે. ટેક.
- આજ્ઞા આપો તો રૂડાં જપ તપ આદરું રે;
 આજ્ઞા આપો તો જાઉં કાશી ભગવાન હો ? ૧
- આજ્ઞા આપો તો સિદ્ધાચળમાં તપું જઈ રે
 આજ્ઞા આપો તો જાઉં નાસી ભગવાન હો ? ૨
- આજ્ઞા આપો તો વહાલા મુનિવ્રત આદરું રે;
 આજ્ઞાથી થાઉં પ્રેમ ખ્યાસી ભગવાન હો ? ૩
- આજ્ઞા આપો તો રૂડા ઉપવાસ આદરું રે;
 કશી નવ રાખું કયાશી ભગવાન હો ? ૪

(૩૫૩)

આજ્ઞા આપો તો પ્રાણુયામો કડું ઘણા રે;	
ખાંતે સમાધી કડું ખાસી ભગવાન હો ?	૫
આજ્ઞા આપો તો મૂકું કરવત મસ્તકે રે;	
ભલેને કરે લોક હાંસી. ભગવાન હો ?	૬
દુષ્ટ દુનિયાંમાં મહારી મતિ ઘેરાણી રે;	
આવી સમજવો અવિનાશી ભગવાન હો ?	૭
અજિતસાગરને એક નિશ્ચય આપનો રે;	
આપની આજ્ઞા સુખરાશી ભગવાન હો ?	૮

સંતસ્વરૂપ. (૩૮૬)

રાગ-ધનાશ્રી.

શાંતિ રાખે એજ સંત, જગતમાં;	
શાંતિ રાખે એજ સંત;	
ભાવે ભજે ભગવંત, જગતમાં;	
શાંતિ રાખે એજ સંત.—એ ટેક.	
નામ રૂપ થકી, પર; પરમેશ્વર;	
મિથ્યા ન તાણવો તંત.	જગતમાં ૧
સંસાર કેરા, તાપ શમાવે;	
સમજવે વસ્તુ અનંત.	જગતમાં. ૨
સંતોષ ધન જેને, પ્રાપ્ત થયું છે;	
એજ સાચા શ્રીમંત.	જગતમાં. ૩
કામ ક્રોધને, કાપી નાખે છે;	
ખૂબ રાખીને અંત.	જગતમાં. ૪

(૩૫૪)

અળગા કરે ઉદ્દેગ અંતરના;	
એજ ધીંગા ધીમંત.	જગતમાં. ૫
લોભ લાલચ જેને, નવ લલચાવે;	
એને ગણો ગુણવંત.	જગતમાં. ૬
અજિત સાગર, સાચુ કહે છે;	
સ્વાત્મ સમા સહુ જંત.	જગતમાં. ૭

દયા-ધર્મ (૩૮૭)

લાવણી.

- દયા વિનાનું દાન નથી ને, દયા વિનાનાં કર્મ નથી;
પીંડ વિષે પરખીને જોયું, દયા સમોવડ ધર્મ નથી. ૧
- દયા વિનાનું જ્ઞાન નથી ને, દયા વિનાનું શર્મ નથી;
જગત વિષે જાગીને જોયું, દયા સમોવડ ધર્મ નથી. ૨
- દયા વિનાનું ધ્યાન નથી ને, દયા સમોવડ મરમ નથી;
સકળ શાસ્ત્ર શોધીને જોયું, દયા સમોવડ ધર્મ નથી.
- દયા વગરના દામ શું કરવા ? કશોએ એનો અર્થ નથી;
સૌ સંતો સમજીને ખોઢ્યા, દયા સમોવડ ધર્મ નથી. ૪
- દયા વગરનો દેહ દિપે નહી, ભલેને ચર્ચે ચંદનથી;
આખર કેરી વાતજ છે કે, દયા સરીખો ધર્મ નથી. ૫
- ટીલાં કરજો ટપકાં કરજો, પણ સંઘણાં એ સાધનથી;
મુનિરાજોએ મનમાં માન્યું, દયા સરીખો ધર્મ નથી. ૬
- મંદિર મહેલ ચણાવે મહોટા, અંગ શોભાવે આભરણથી;
મનમાં અંતે એવું માન્યું, દયા સરીખો ધર્મ નથી. ૭

(૩૫૫)

પોતા સમ સૌ પ્રાણી દેખો, થાળે દુઃખિયા પર દુઃખથી;
અજિત સાગર એવું ઉચ્ચરે, હયા બરોબર ધર્મ નથી. ૮

પશુ ત્રાસ. (૩૮૮)

રાગ-માઠ.

પશુ પાંખી બિચારાં દુધ દેનારાં, કસાઈ હાથે કપાય;
દુઃખી હીન્દ વિચારો, ધ્યાનમાં ધારો, પાપ અતીશય થાય.
સાખી-બુદ્ધિ અને બળ આદિક કેરો, હઠીં દૂધ પર આધાર;
એ હઠીં દુધ દેનારાં ઉપર, તીખી ચાલી તરવાર રે; પશુ. ૧
સાખી-કસાઈખાનાં વધ્યાં હીન્દમાંહી, પૂરણ ઉઘડ્યાં છે પાપ;
નિર્હય પાપી નમેરા લોકો, પાપ કરે છે અમાપ રે; પશુ. ૨
સાખી-પાવન દેશના પાવન લોકો, સાંખે નમાવીને શીષ;
લાજ અગર મરબદ મળે નહી, રુઠાય કરો જગદીશ રે; પશુ. ૩
સાખી-હયા વગરના દાનવ જેવા, પ્રાણુના ઘાતક પ્રેત;
એ પર અમને કયાં થકી આવે, હૈડા માંહી હેતરે. પશુ. ૪
સાખી-માંસાહારી ગાય લેંસને મારે, પાંચ મિનીટનો સ્વાદ;
પણ એ બીચારાં પ્રાણી કેરા, આખા જનમ બરબાદ રે; પશુ. ૫
સાખી-આહાર, નદ્રા, ભય, અને મૈથુન, સર્વને છેજ સમાન;
માનવ, દાનવ, પાંખી, પશુના, સરખા છે ખ્યારા પ્રાણુ રે; પશુ. ૬
સાખી-અંતે તો ધર્મની જય થવાની, પાપી તણો ક્ષય થાય;
અજિતસૂરિના અંતરે અંતે, હિન્દની જય વરતાય રે; પશુ. ૭

(૩૫૬)

શૂરવીર પંથ. (૩૮૧)

રાગ-અનઝારા.

ચાલો શૂરના પંથે શિકારી;	
માનો એક વિનંતી મ્હારી.	એ ટેક.
તહમે રામ હૃદયમાં રાખો;	
કૂર યુદ્ધિને કાપી નાખો;	
લેજો અરજ અંતરમાં ઊતારી.	ચાલો ૧
પશુ પંખી નાહક નવ મારો;	
તહમે ધાક ઘણીની ધારો;	
ભરો પગલાં વાત વિચારી.	ચાલો ૨
કર્ચાં કર્મ ભોગવવાં પડશે;	
નક્કી પરલોક માંહી નડશે;	
ત્યાં તો ઓખાદ બગડે તમારી.	ચાલો ૩
જેને મારો તમારા હાથે;	
એ તમને જ મારશે જાતે;	
ધર્મ કર્મ કચેરી છે ન્યારી.	ચાલો ૪
ભાખ્યું ભાગવત માંહી વ્યાસે;	
પશુ મારીને માંસ જે ખાશે;	
તેને તેલમાં તળે જમ ધારી.	ચાલો ૫
વાળ પશુ તણા ગણી લેશો;	
વર્ષ એટલાં નર્કમાં રહેશો;	
ઘણી જમડાની જાત નઠારી.	ચાલો ૬
સ્વાદે પાંચ મિનિટ માંસ ખાશો;	
પણ જરૂર નર્કમાં જાશો;	
સૂરિ અજિતની શિક્ષા સારી;	ચાલો ૭

(૩૫૭)

પ્રણવોધનુઃ શરોહ્યાત્મા, બ્રહ્મતલ્લક્ષ્યમુચ્ચયતે ।

અપ્રમત્તેન વેદ્ધવ્યં, શરવત્તન્મયોભવેત્-ઉપનિષદ્ ॥

અર્થ—પ્રભુનું નામરૂપ ધનુષ છે. આત્મા-પ્રાણુ છે. વેધવાની વસ્તુ-શ્વલ છે. સાવધાન થઈને આત્મારૂપી પ્રાણુને પરમાત્મારૂપ લક્ષમાં પરોવીને તન્મય થઈ જાય આજ સાચો શિકાર છે. પુરાણોમાં કાવ્યોમાં મૃગયા-શિકાર વળુવેલ છે તે આજ પ્રમાણે રૂપક છે બુદ્ધિમાનો નિર્દોષ પશુઓનો શિકાર કદી કરતા જ નથી. પ્રાણીના પ્રાણ લેવા એ કોઈનો અધિકાર નથી.

દેશની દુદર્શા. (૩૧૦)

ચાખખાનો રાગ.

દેશની દશા દેખો તમે ભાઈ;

અગણિત સાધુ રહ્યા ઉભરાઈ-એ ટેક.

ખાવન લાખ વસ્તિપત્રક બોલે, અવની ગઈ ઉભરાઈ;

ઘેર ઘેર ભીખતા દિસે દિશે દિશ, ભૂતડા કેરા ભાઈ. દેશની ૧

ચલમ કેરો ચડસ વધ્યો અને, ગાંઠમાં બુદ્ધિ ગુમાઈ;

ઉઘમ કરતાં આજસ આવી, પાડા તણા પિત્રાઈ. દેશની ૨

ચીપીયા રાખેને ભૂંડાણુ ભાખે, વડકારી જાણે વિચાઈ;

વાળે લંગોટા કાઢે છે ગોટા, જોગણી કેરા જમાઈ. દેશની ૩

કુવાના કાઠે આસન જમાવે, દેવને લજ્યાની દવાઈ;

આંખ્યોના અણુસારા મારે અખજાને, મુખે કહે છે માઈ. દેશની ૪

કાળી રોટી પર કર્યો અડંગો, કોડીની નથી કમાઈ;

વાંઝણીને દીકરા બાવાજી આપે, લોગુડા જાય ભરમાઈ. દેશની ૫

ગામમાંહી સાધુ ને સહરમાંહી સાધુ, ડુંગરા પર ધૂણી ધખાઈ;

મારગમાં સાધુ ને તીરથમાં સાધુ, સાધુની કોરટે લડાઈ. દેશની ૬

(૩૫૮)

બોલ્યા બાળકદાસ સુણો સુંદરદાસ, સાધુસેં દુનિયાં છવાઈ;
સાધુકો મહિમા સમસેં બડો હે, શ્રીમુખ આપ સુનાઈ. દેશની ૭

વિદેશી વસ્તુ. (૩૧૧)

ચાખખાનો રાગ.

આજનો અજબ જમાનો આવ્યો;

ફંદ કરી પરદેશી દેશમાં ફાવ્યો—એ ટેક.

પરદેશી પાણીને પરદેશી વાણી, પરદેશી બાગ બનાવ્યો;
દેશી વનસ્પતિ દિલને ગમે નહિ, જબરો રંગ જમાવ્યો. આ.૧
દેશી દવાપર દિલમાં પ્રીતિ નહી, પરદેશી બાટલો મંગાવ્યો;
ગટકાવી દીધો ગળામાં ગટગટ, ઓચતો ઓડકાર આવ્યો. આ.૨
પરદેશી પાટલુન પહેરવામાં પ્રીતિ, પરદેશી કેટ કરાવ્યો;
રસોઈ કરનારો હોટલમાં જઈને, ખીસ્કુટનો ડાબલો લાવ્યો. આ.૩
દેશનાં દાંતણુ લાઈ ભાળી ભડકાણુ, પ્રસનો અવસર આવ્યો;
ઘોડાના વાળ મોઢા માંહી ઘાલીને, દેવતાઈ દેહ અભડાવ્યો. આ.૪
આંખ તણાં તેજ હવે ઓછાં થયાં માટે, ચરમાંએ રોક્ક ચલાવ્યો;
બહાલાંનાં હેત લોકે વિસારી મેલ્યાં, ઉમંગ સાહેબ પર આવ્યો. આ.૫
લાજ કેરૂં કાજ કશું રહ્યું નથી બાણે, જોગણીએ જંગ જમાવ્યો;
પારકા પુરૂષ સાથે સુધરેલી સુંદરી, લાવ કેરો ભેદ લણાવ્યો. આ.૬
અજબ જમાનાનો અજબ ગજબ આ, અનિત સુણ્યો ને સુણાવ્યો
ઈશ્વર! આખરૂં રાખજો હવે તો, પરદેશીએ દેશ દખાવ્યો. આ.૭

(સમગ્ર આત્માઓ પ્રત્યે અમને સમભાવ છે, પણ આર્થ સંસ્કૃતિનો વિનાશ કરનારી વસ્તુઓ અને પ્રવૃત્તિઓ અટકાવવા ઉપદેશવું એ સાધુ જનનું—કર્તવ્ય છે. આર્થ પ્રગ્નનું કર્તવ્ય એજ કે દેશભરમાં આર્થ સંસ્કારો સદા અવિચલ રહે તેવી દેશી શુદ્ધ વસ્તુઓ વાપરવી.)

(૩૫૯)

માયાવિ સાધુ. (૩૧૨)

ચાખખાનો રાગ.

ચાર ગણી રાખોડી તન પર ચોળે;

બં બં આવોજી મુખથી ખોલે—એ ટેક.

ધૂણી ધખાવે ને અલખ જગાવે, ગાંભની પોટકી ખોલે;
 કુવાના કાંઠે કામની જોઈને, ચિત્તડું ચઢ્યું ચગડોળે. ચાર ૧
 ઉભા તે થાય આવો નીચા ખેસી ખોલે, સંત તણી નાવે કેઈ તોલે;
 આહમીને જોઈને આંખ્યો મીચી દે, બાઈ જોઈ બંતથી ખોલે. ચાર ૨
 ઘરની નારી આવે ત્યાગી દીધીને, પર પ્રમહામાં મન મોહું;
 અંગારા ઉઠ્યા ઉઘમ કરતાં, જોગના સ્કામું જોયું. ચાર ૩
 બાર બાર વાર આવો વાળે લંગોટી, બાર ફેરા પાણીમાં ખોળે;
 પ્રભુનું લજન આવે પાછળ મેલ્યું, રાખમાં ભવ રગદોળે. ચાર ૪
 રામકીનું નામ સુણી અંતરમાં રાજી, આહમીના નામથી ઉઠાસી;
 અલખની વાત શું સમજે સંસારી, સંતોની કાયા છે કાશી. ચાર ૫
 દારૂની દુકાન ખોલે કલાલિયો, સંત ઘેર ગાંભને હોકા;
 અપ્રીણની તો ઈયળ કહેવાણા, ધર્મીને ઉગામે ઘોકા. ચાર ૬
 બોલ્યા ઝોડ'પરી સુણો સોડ'પરી, સંતોની ગત સૌથી ન્યારી.
 એકદહ બાઈને ઉઠાવી ચાલ્યા, શોધતા ફેરે સંસારી. ચાર ૭

(આર્થ ધર્મના દરેક સાધુ મહાત્માઓમાં ન્યાં પવિત્રતા છે ત્યાં સાધુતા છે ત્યાં સન્માન છે. જે સાધુ ધર્મ અને દેશને ભારભૂત હોય, પરસ્પર કલેશની હોળી સળગાવતો હોય, એવા વેષધારીઓનો પ્રચાર બંધ પાડવો દરેક ધર્મના સાધુ જનનું કર્તવ્ય છે. દરેક ધર્મમાં ધર્મ-રક્ષણના શાસ્ત્રો રચાયા છે, દરેક માનવે જીવન પાવન બનાવવા સાચી સાધુતા સ્વીકારવી.)

(૩૬૦)

આનંદવાર—(૩૧૩)

ગરબી.

પ્રભુ આદિત્યવાર આનંદનો, અહીં આવોને,
 મહારા સો સો તે વાર પ્રણામ, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦
 પ્રભુ સોમે તે સુંદર શામ છો, આંહીં આવોને;
 મહારા મનમાં કરો વિશ્રામ, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦ ૧
 પ્રભુ મંગળકારી માવજી, ઘેર આવોને;
 હું તો જપું તમારા જાપ, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦ ૨
 પ્રભુ બુધવારે બુદ્ધિ આપવા, ઘેર આવોને;
 મહારા ટળે ત્રિવિધિના તાપ, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦ ૩
 પ્રભુ ગુરૂવારે ગુરૂ વિશ્વના, ઘેર આવોને;
 મહારા ઘટમાંહી પ્રગટાવો જ્ઞાન, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦
 પ્રભુ શુક્રવારે શુકન થાય છે, ઘેર આવોને,
 મહને આપોને મોક્ષનાં દાન, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦ ૩
 પ્રભુ શનિવારે કર્મ સેવના, આંહીં આવોને;
 મહારા ધરૂં અંતરમાં ધ્યાન, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦
 પ્રભુ સાતવારે સાક્ષાત છો, આંહીં આવોને;
 મહારા મોંઘેરા મેમાન, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦ ૪
 બહાલા વેણુંનો નાદ વળવતા, આંહીં આવોને;
 આવો હરખ ભરેલા મહારા દ્વાર, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦
 ઠરે અજિતસાધુનો આતમા, આંહીં આવોને;
 આપો શાસ્ત્રોનો સુંદર સાર, વ્રજના બહાલીડા આંહીં ૦ ૫

(૩૬૧)

અંતર્યામિ પ્રાર્થના-[૩૧૪]

ગરબી.

આદિત્યવારે અંતરન્તમી, અન્તર મહેલમાં આવજો રે;
 આપ વિના મહારાં મંદિર સૂનાં, લક્ષમાં એ વાત લાવજો રે. ૧

સોમવારે તમે સરજળુહારા, પાપ તણી પેલી પાર છો રે;
 સૂર્ય અને શશી પહોંચે ન તમને, સંત તણા શણુગાર છો રે. ૨

મંગળવારે મંગળકારી, દેવ દયાનિધિ દીવ્ય છો રે;
 આપ વિના મહને શાંતિ ન આવે, સુરનર મુનિકેરા સેવ્ય છો રે. ૩

બુધવારે તમે શુધ મહારી લેજો, જાણ્યો છે આપનો આશરો રે;
 વિશ્વતણા પંથ વિકટ ઘણા છે, આપતણો પંથ પાંશરો રે. ૪

ગુરુવારે સૌના સાચા ગુરુ છો, સુંદર શિક્ષણ આપજો રે;
 કલેશ તણા લેશ સર્વ અમારા, દેવ દયાધન કાપજો રે. ૫

શુક્રવારે એક સાધન સાચું, લક્ષિત ઉત્તમ અતિ સર્વથી રે;
 અંત સમે અન્ય ખેલી અમારો, આપ વિના પ્રભુ કોઈ નથી રે. ૬

શનિવારે કમી શાની રહે પ્રભુ ? થાય જો કરૂણા આપની રે;
 શરણુ રૂડું આજ અજિતે ગ્રહું છે, ટાળવા વ્યાધિ ત્રિતાપનીરે. ૭

પ્રમુગુણ વોધ-[૩૧૫]

સખી ? મહાપદ કેરી વાત, કોઈ એક જાણુરે-એ રાગ.

પ્રભુ ? રવિવારે દિનરાત, રૂદિયે રહેજો રે;
 મહને બહાલી તમારી વાત, લક્ષ લેજો રે. ૧

પ્રભુ ? સોમે હે સુખધામ ? વાત વિચારો રે;
 હું લઉં છું તમારું નામ, પ્રેમે પધારો રે. ૨

(૩૬૨)

પ્રભુ ? મંગળ આપનું નામ, નિશદ્દિન ભજ્યેરે;
 ઘણી ? ઉત્તમ આપનું ધામ, સદ્ગુણ સજ્યેરે. ૩
 પ્રભુ ? બુધવારે બહુ નામ, આપે ધાર્યાંરે;
 મહારા અંતરના આરામ, કષ્ટ નિવાર્યાં રે. ૪
 પ્રભુ ? ગુરૂએ ગુરૂમહારાજ, કરૂણા કીધીરે;
 અતિ ઉત્તમ ભક્તિ આજ, દીલમાં દીધીરે. ૫
 પ્રભુ ? શુક ઘણો સુખકાર, ભજતાં તમનેરે;
 મહારા હૈડા કેરા હાર, ગમ્યા અતિ અમનેરે. ૬
 પ્રભુ ? શનિયે શાસ્ત્ર અનેક, જોઈ ને જોયાંરે;
 પણ અંતે આપજ એક, મનડાં મોહ્યાંરે. ૭
 પ્રભુ ? આઠ વાર જે કોઈ, ગુરૂ ગુણ ગાશેરે;
 પ્રભુ અજિત સાગર સોઈ, પાવન થાશેરે. ૮

સાત વાર વિવેક—[૩૯૬]

સખી મહાપદ કેરી વાત, કોઈએક જણેરે—એ રાગ.
 સખી ? આદિત્ય વારે આનંદ, દિલમાં દરસેરે;
 પ્રભુ ભક્તિ ભજનનાં નીર, નિર્મળ વરસેરે. ૧
 સખી ? સોમે આવી શાન, શ્રીપ્રભુ સાચારે;
 એક ભયહારી ભગવાન, ભજો મહારી વાચારે. ૨
 સખી ? મંગળે મંગળ થાય, ભગવાન ભજતાંરે;
 દુઃખ જન્મ મરણનાં જાય, દુર્ગુણ તજતાંરે. ૩
 સખી ? બુધે તે આવી શુદ્ધ, સદ્ગુરૂ સેવોરે;
 રસ એક અખંડ સાબુત, જમવા જેવોરે. ૪

(૩૬૩)

સખી ? ગુરૂએ ગુરૂ પરતાપ, મનડું માન્યુરે;
 નથી એકે રંચ ઉતાપ, જીવમાં જાણ્યુરે. ૫

સખી ? શુકે થાય શકૂન, માનવ લવમારે;
 જગ જાણે જેમાં શૂન્ય, એ અનુલવમારે. ૬

સખી ? શનિવારે શો શોક, મોહન મળિયારે;
 જખ મારે નિંદક લોક, ફેરા ફળિયારે. ૭

સખી ? સાતવાર જે ગાય, અતિ આનંદેરે;
 દુઃખ અજિત જગતનાં જાય કહ્યું ગુરૂ સંતેરે. ૮

રાગધોલ. (૩૧૭)

સુરત શહેરનો સુખેરે ભાષ એ રાગ.

આદિતવારે આતમજ્ઞાને, સ્થિર વૃત્તિ થઈ જાશેરે-કાંઈસ્થીર
 અંતરનો અલખેલો સ્હામો આવશેરે ૧

સોમે તો સદ્ગુરૂજી મળતાં પ્રભુ દેખાશે પાસેરે; પ્રભુદેખા-
 દેહ ગેહના ભાવ બધા અળગા થશેરે. ૨

મંગળ વારે મંગળ થાશે, કૂડ કપટને કાપોરે;-કૂડકપટ-
 ફળ પામે જેવું ખી જગમાં વાવશેરે. ૩

બુધવારે પ્રભુ બુદ્ધિ દેશે, સત્સંગત જે થાશેરે;-સત્સંગત-
 લક્ષ્યારથમાં લગની જીવ જે લાવશેરે. ૪

ગુરૂવારે સદ્ગુરૂના સંગે, જ્ઞાન સુધારસ પીવોરે;-જ્ઞાનસુધા-
 આધિ વ્યાધિ જાશે સુખ પ્રગટાવશેરે. ૫

શુક્રવાર શુભ શૂકન જાણો, માનવભવ અવતારે;-માનવભવ-
 પ્રેમ સહિત પ્રભુ આંગણિયે પધારશેરે. ૬

(૩૬૬)

શનિવારે સુખ સાચાં આવે, જડમતિ જો દૂર થાશેરે;- જડમતિ-
અજિત તણો અલખેલો દુઃખ વિસરાવશેરે. ૭

અંતર્યામીઆવો. (૩૧૮)

ગરબી.

આવોરે આવો અંતરના જામી, બહાલા મહારા વાતના વિશ્રામી;
આવો ટેક.

આદિત્યવારે આત્મ પ્રકાશ કરો, અવિદ્યાનું અંધારું નાશ કરો;
અંતરમાંહી આવીને વાસ કરો. આવોરે-૧

સોમે શશી શાંતિ તણી જ્યોતિ, મહારી મન કેરી વૃત્તિ મહોતી;
કરો મુને જીવન સુખ જોતી. આવોરે-૨

મંગળવારે થાજો મંગળકારી, મોહ રૂપી વૈરી દેજો મારી;
અમરવર સુંદર સુખકારી. આવોરે-૩

બુધે પ્રભુ બુદ્ધિ રૂપી આપો, કલેશ કેરા લેશ બધા કાપો;
શમાવોને ત્રિભુવનના તાપો. આવોરે-૪

ગુરૂવારે સદ્ગુરૂ આવી મળ્યા, તનડા કેરા તાપ સમગ્ર ટળ્યા;
ગયા મહારા દીવસ દેર વળ્યા. આવોરે-૫

શુક્રે મહને શુકન થયા સારા, ગમી મહને જ્ઞાન અમૃત ધારા;
પ્રભુ થયા પ્રાણ થકી ખ્યારા. આવોરે-૬

શનીવારે શરણ મળ્યું સાચું, કેવળ એક જગજીવન જાચું;
રસિયાજીના રંગ વિષે રાચું. આવોરે-૭

અજિત વાર સાત સ્નેહે ગાયા, લાગી મહને મોહનમાં માયા,
સફળ થઈ માનવ ભવ કાયા. આવોરે-૮

(૩૬૫)

બારમાસી (૩૧૧)

ગરબી.

કાર્તિક મહિને શ્રીકૃષ્ણજી આવો, હૈહાતણા તમે હાર છોરે;
 માગસર મહિને મોહન આવો, આત્મા તણા આધાર છોરે. ૧

પૌષ તે મહિને પરમેશ્વર આવો, ધ્યાન તમારાં ધરાવજોરે;
 માહતે મહિને માધવ આવો, ભૂખ્યાના ભાણાં ભરાવજોરે. ૨

ફાગણ મહિને કાલ્યા કૂલ્યા આવો, દિલમાંહી દયા રખાવજોરે;
 ચૈત્ર તે મહિને ચતુર્ભુજ આવો, અલખના લેખ લખાવજોરે. ૩

વૈશાખમાંહી વાસુદેવ આવો, પ્રાણિમાં પ્રેમ પ્રગટાવજોરે;
 જ્યેષ્ઠ મહિને જગજીવન આવો, અસુર ભાવ હઠાવજોરે. ૪

અષાઢમાં અલખેલાજી આવો, ંહાલનાં વારિ વર્ષાવજોરે;
 શ્રાવણમાં સુખસાગર આવો, પ્રભુ પિંડમાં પરખાવજોરે. ૫

ભાદરવામાંહી ભૂધર આવો, હરિ હરિ મુખે ઉચ્ચરાવજોરે;
 આસો વિષે અલખેલાજી આવો, વૈરાગ મનમાં વસાવજોરે. ૬

બહુનામી પ્રભુ અજિતના ખેલી, અરજ તમારા ચરણમાંરે;
 ખખર અમારી અહોનિશ લેજો, શ્રી હરિ રાખજો શરણમાંરે. ૭

બારમાસવિષે (૪૦૦)

સખી ? મહાપદ કેરી વાત, કોષ્ઠએક જાણોરે-એ રાગ.

સખી ? કાર્તિકે દેવ કૃપાળ, મહારે ઘેર આવ્યારે;
 દીનખન્ધુ દીન દયાળ, કરૂણા લાવ્યારે. ૧

સખી ? માગશરિયે મહારાજ, મનના માન્યારે;

મહારા શિરના સુંદરતાજ, જીવમાં જાણ્યારે. ૨

(૩૬૬)

- સખી ? પોષે પૂર્ણ પ્રતાપ, મીઠી માયારે;
ખળિ ભસ્મ થયાં છે પાપ, શીતળ છાયારે. ૩
- સખી ? મહા મહિનાની માંહિ, અનુભવ આબ્યોરે;
નથી ખીણું કશું ચે કયાંઈ, સ્નેહ છવાયોરે. ૪
- સખી ? ફાગણ કેરા ફંદ, જીવન જોયારે;
મુજ મંદિરમાં આનંદ, પીંડમાં પ્રોયારે. ૫
- સખી ? ચૈત્ર તણી ચતુરાઈ, પુષ્પ પ્રગટીયાંરે;
મુજ દોષો સહિત દુઃખદાઈ, દુઃખડાં ઘટિયાંરે. ૬
- સખી ? વૈશાખે વા વાય, વિરતી જામીરે;
મુજ મનમાં હરખ ન માય, શિરના સ્વામીરે. ૭
- સખી ? જેઠે જગ જંજળ, ભાવટ ભાગીરે;
મહને મનમોહન શું ંહાલ; લગની લાગીરે. ૮
- સખી ? આષાઢે છાયું આકાશ, વૃષ્ટિ વરસેરે;
મહારા અંતરમાં આવાસ, દેવનો દરસેરે. ૯
- સખી ? શ્રાવણમાં સમજાય, ંહાલમ ંહાલારે;
આ વિશ્વની ખૂરી ખત્રાય, ઠાઠજ ઠાલારે. ૧૦
- સખી ? ભાદરવો ઘનઘોર, ગગને ગાજેરે;
મહારા મનમાંહી નવલ કિશોર, મૂર્તિ રાજેરે ૧૧
- સખી ? આસો તે માસની માંહિ, હીવાળી આવીરે;
આવે અજિતસાગરનો સાંઈ, અલખ જગાવીરે. ૧૨

(૩૬૭)

આત્મભૂષ વિનતિ (૪૦૧)

રાગ-કૈલાયાના પદનો.

સુણો ત્હમે સ્વામીજી મહારા રે, પ્રાણથી લાગો છો ખ્યારા. ટેક.
 આપે વિલાયત બવાનું ધાયું, વિદ્યાનો વધવા અભ્યાસ;
 એવા સમયમાં વિનંતિ મહારી, સાંભળો આણી ઉઠાસ. સુ૦૧
 વેપાર માંહી એ દેશ વધ્યો છે, હુન્નર શોધ્યા હબર;
 જળના મારગ સહુ કબજે કર્યા છે, વધાર્યો રાજ વિસ્તાર. સુ૦૨
 જળમાં સંચારક નાવ બનાવ્યાં, બનાવ્યાં વળી વૈમાન;
 સત્તા જમાવી છે સર્વ પ્રદેશે, રેલ્વે ચાલે ઉભે રાન. સુ૦૩
 દિન દિન આગળ વધવાને હજીયે, શોધન કરતા સદાય;
 બાણે કે રવિ ચન્દ્રની માફક, રાજ કદી નવ બંધ. સુ૦૪
 વણવાનાં જંતર, ચણવાનાં જંતર, જંતરની બાંધી બળ;
 એ સહુ શીખવા હીન્દી પુરૂષને, હરખ ભર્યા દિન હાલ. સુ૦૫
 હીન્દ ઉદય માટે શીખવા એ સાધન, પધારો પ્રાણુ આધાર;
 ભૂલે ચૂકે પણ એમના ધર્મે, કરશે નહીં પિયૂ ખ્યાર. સુ૦૬
 પતિવ્રતાના ધર્મ નથી કે ત્યાં, -પાકે સીતા સમ નાર;
 એક પતિને ત્યાં બે ત્રણ પ્રમદા, પ્રમદાને પુરૂષ હબર. સુ૦૭
 માંસ મદીરાને દીવ્ય ગણે છે, હિંસા છે હૈયા સમાન;
 એમાંથી બચજો, ધર્મ સાચવજો, ધર્મ તજે એ નાદાન. સુ૦૮
 ફેશનના તમે ફેરે ન ફસજો, ધર્મમાં રાખજો ધ્યાન;
 એટલું રાખીને બેલા પધારજો, ગાશે અજિત ગુણુગાન. સુ૦૯

(૩૬૮)

સ્વદેશ ભાવના. (૪૦૨)

ઝોધવજી સંદેશો કહેજો શામને—ઝે રાગ.

- ઝેજી અમારો ઉત્તમ આશીર્વાદ છે;
ભરતખંડનું ભલું કરો ભગવાન જો;
મહાવીર સમ ઉપદેશક અહીંયા પાકજો;
સકલ સુષ્ટિમાં હજો હિન્દ સન્માન જો. ઝેજી ૧
- રામચન્દ્ર સમ પાવન પુરૂષો પાકજો;
પિતા વચનના પૂરણ પાલન હાર જો;
ઝેકજી પત્ની ઝેકજી બાણુ પરાક્રમી;
ઝેકજી વાયક મુખથી ઉચ્ચરનાર જો. ઝેજી ૨
- શીવાજી દક્ષિણમાં દીવ્ય થઈ ગયા;
હવડાં કીધો દેશ તણો ઉદ્ધાર જો;
હીન્દુની પત રાખી જબરી હામથી;
જશ અહીં રહેશે જેનો કાળ અપાર જો. ઝેજી ૩
- સીતા ને દમયંતી સાવિત્રી સમી;
નિર્મળ દીલની થાશે નિર્મળ નાર જો;
શાસ્ત્ર :વિષે નિર્મળ ઝેઓની નામના
પાવન નામે પાવન થઈએ સાર જો. ઝેજી ૪
- કાદંબરીના પ્રેમ જગત શું કલ્પશે;
સુંદરી એવી સુંદરીની શિરતાજ જો;
ભામાશા સરખા વ્યાપારી પાકજો;
સરશે જેના નાણે જગનાં કાજ જો. ઝેજી ૫
- પાવન દેશે પાવન પુરૂષો પાકજો;
જૂઠું કપટનો નિશ્ચય થાજો નાશ જો;

(૩૬૯)

વર્ષે વર્ષે વૃષ્ટિ વરસને હિન્દમાં;
 સ્વતંત્રતાનો ઉજવો હને ઉભાશ ને. એજા ૬

આજતસાગર કેરી એ આશિષ છે;
 ધર્મ કર્મમાં સૌતું રહેને ધ્યાન ને;
 આત્મદૃષ્ટિનો જય હું ચિત્તમાં ચાહું છું;
 હિન્દ વિષે હો હરમેશાં ઉદ્ધાસ ને. એજા ૭

સ્વદેશ સ્થિતિ. (૪૦૩)

આધવજી સદેશો કહેજે સામને—એ રાગ.

નેઇ જતી નથી આને હાલત હિન્દની;
 હવે વધ્યાં છે જૂઠાં જૂઠાં બહાલ ને;
 જૂઠ ભરેલાં સગપણુ આજ જણાય છે;
 પવિત્ર દેશ તો બની રહ્યો પાયમાલ ને. નેઇ જતી ૧

નાશ થયાં છે પુણ્ય અહીંનાં સામટાં;
 પ્રગટ થયાં છે પૂરણુ અહીંયાં પાપ ને;
 રાજ પણુ રૈયતને પાળી ના શકે;
 ધર્મી ઉપર અધરમ પાડે છાપ ને. નેઇ જતી ૨

પતિવ્રત કેરા પંથ ઉપર હડતાલ છે;
 પુનર્જનનો વધી પડ્યો મહિમાય ને;
 સીતા ને સાવિત્રી સૌ આલ્યાં ગયાં;
 પ્રમદા—પરસંગાથે ફરવા બાયં ને. નેઇ જતી ૩

સત્સંગત પર આને પ્રેમ દિસે નહીં;
 તીર્થ ઉપર તો શ્રદ્ધા નહીં તલભાર ને;
 ૨૪.

(૩૭૦)

પરદેશી ઐષધ પર પૂરણુ પ્રેમ છે;
 પરદેશી કાપડ પર એમ જ ખ્યાર ને. જોઈ જતીં ૪
 પરદેશી પુસ્તક તો પ્રિયતમ થઈ પડયાં;
 પરદેશી ભાષાનો એમ ઉચ્ચાર ને;
 પરદેશીનું નામ સુષ્ણી ઝબકી ઉઠે;
 એકી ભાણે જમતા એકાકાર ને. જોઈ જતીં ૫
 દયાધર્મ તો દીલડાથી ચાલી ગયો;
 આજત થયા છે હિન્દ તણા એ હાલ ને;
 પરમેશ્વર શુભ યુદ્ધિ અમને આપને;
 દીનખન્ધુ છો આપજ એક દયાળ ને. જોઈ જતીં ૬

કલિમહિમા. (૪૦૪)

એથી રામ નામ સંભાર-એ રાગ

તમે નજર કરો હે નાથ, હુઃખ છે દેશે;
 હવે હેતે ઝાલો હાથ, રક્ષક વેશે,
 તમે દીનખન્ધુ દાતાર. એ ટેક.
 ખૂબ ખીલ્યો છે કળબુગ કૂડો, જેવો અષાઠો મોર;
 શાહુકાર તો શૂળી ચઢે છે, ચેન કરે છે ચોર;
 આજ વિશેષે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૧
 પત રાખોને પાતળીયાળ, શરણુ તણા સુખકાર;
 પાપ વધે છે પુષ્કળ હવડાં, અનંત ધરી આકાર;
 દિવ્ય પ્રદેશે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૨
 પતિવ્રતાના ધર્મ હતા તે, નિશ્ચય પામ્યા નાશ;
 ઠાઠ વધ્યા છે ઠકરાણીના, કરે ઘણા કંકાસ;
 કામણુ કેશે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૩

(૩૭૧)

રોગ હવે તો રાજ કરે છે, નથી કોઈ પ્રાણી નીરોગ;
 આધિ વ્યાધિની વધી ઉપાધિ, ભલકો મારે ભોગ;
 લાજ ન લેશે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૪

પિતાનું કીધું પુત્ર ગણે નહી, મૂકી છે મરજદ;
 માતાનું પણ કહ્યું ન માને, વધ્યા નાટકી નાદ;
 દુઃખડાં દેશે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૫

શૂર ગયાં છે નૂર ગયાં છે, ગયાં નહીનાં પૂર;
 કૂર કાજ ભરપૂર વધ્યાં છે, દયા કરી છે દૂર;
 રહેમ શું રહેશે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૬

આ અવસરિયે જન્મ અમારો, ક્ષેગટ કુંદે જાય;
 અજિત નામ આધાર તમારું, અન્ય નથી ઉપાય;
 વાસ વિદેશે, તમે નજરં હવે હેતેં તમે દીનખન્ધુ દાતાર. ૭

જ્ઞાનપ્રકાશ. (૪૦૫)

પ્રભાતી-હુમરી.

જ્ઞાન ભાનુ પ્રગટયો છે ઘટમાં, પૂર્ણાનંદ પ્રકાશરે;
 મોહ રાત્રિ સઘળી ગઈ ચાલી, દિન દિન અધિક ઉલ્લાસરે. જ્ઞાનં ૧

આગસ ધ્રુવડ હવે ગભરાણા, વૈરાગ વાયુ વાયરે;
 ચેતન ચકવા ચકવી જાગ્યાં, હૈડે હરખ ન માયરે. જ્ઞાનં ૨

વિષય તિમિર વણસાયું સઘળું, પ્રેમ પંખીડાં ખોલેરે;
 ખંત કમળ ખીલ્યાં જોગીનાં, દાન ભાવ દિલ ડોલેરે. જ્ઞાનં ૩

અધ્યાતમવાદી અધિકારી, ઉચ્ચરે અનુભવ વાણીરે;
 ચિત્ત ચોક છંટાયા આરૂ, ચોકી ખધી ખહલાણીરે. જ્ઞાનં ૪

(૩૭૨)

દેહું દેવાલય દેવ ધિરાળે, અનહદ નોખત ગાળેરે;
 અનુભવ જ્યોતિ સ્નેહ સમર્પણુ, છાજ અનોખો છાળેરે. જ્ઞાન૦ ૫
 હીવ્ય દેવનાં દર્શન કરવા, અનુભવી વિરલા આવેરે;
 સ્થિરતા રૂપી થાળ ભરીને, ભાવનાં લોજન લાવેરે. જ્ઞાન૦ ૬
 આનંદ રૂપી થાય આરતી, સમજ્યા છે સંસ્કારીરે;
 અનુપમ રાગ અજિત ઇશ્વરમાં, અખંડ આનંદકારીરે. જ્ઞાન૦ ૭

સત્યશરણ. (૪૦૬)

એથી રામ નામ સંભાર-એ રાગ.

તમે મહેર કરો મહારાજ, આજ ઉગારો;
 ગુરૂદેવ ગરીબ નવાજ, પાર ઉતારો;
 મહેં શરણુ ગ્રહું શિરતાજ, કાજ સુધારો;
 તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-એ ટેક.

આળ પાળ જંનળ તજીને, શરણુ પડ્યો જગપાળ;
 કાળ જવાળની ખડીક ખડું છે, થાઓ રૂડા રખવાળ;
 પ્રેમે પધારો, તમે મહેર કરો મહારાજ, આજ ઉગારો;
 ગુરૂદેવ ગરીબ નવાજ, પાર ઉતારો;
 મહેં શરણુ ગ્રહું શિરતાજ, કાજ સુધારો.

તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-૧

સરિતા જેવી સાગર સ્હામી, જોર કરીને જાય;
 બહાલમ એવી વૃત્તિ મહારી, આપ ચરણુને સ્હાય;
 મમતા મારો, તમે મહેર-ગુરૂદેવ-મહેં શરણુ.

તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-૨

(૩૭૩)

પ્રભાતકાળે કમળ ખધાને, ઉપજે છે આનંદ;
સુરતા મહારી એવી સાંધા, કુટે ભવના ફંદ,
આવે કિનારો, તમે મહેર૦ ગુરૂદેવ૦ મહેં શરણુ.

તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-૩

અજબ ઝપાટો જમડા કેરો, સુણુતાં થરથર થાય;
એવી ઘાંટી ઉગારવાને, સમરથ આપ સહાય;
માટે તારો, તમે મહેર૦ ગુરૂદેવ૦ મહેં શરણુ.

તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-૪

અનંત ભવમાં આથડિયો છું, અતિ ધર્યાં અવતાર;
અવસર આંચો આપ ભજનનો, મૂકાવો જમ માર;
સમય સુધારો, તમે મહેર-ગુરૂદેવ-મહેં શરણુ.

તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-૫

ભીડભાંજન છે ણિરૂદ તમારું, નિર્માળ છે વળી નામ;
અજિતસૂરિની એવી વિનતી, ગમ્યું તમારું ગામ;
વિપદ વિહારો, તમે મહેર-ગુરૂદેવ-મહેં શરણુ.

તમે ભકતવચ્છલ ભગવાન-૬

અનુભવ. (૪૦૭)

કવાલી.

શાસ્ત્રો સકળ જોયાં અને,
સહુ સંત વાયક સાંભળ્યાં;
તારતમ્ય કાઢ્યું એક કે,
હિલમાં દયા પ્રભુનું ભજન. ૧
તીર્થો ભમ્યા ચારે તરફ,
એઠા મહદના સંગમાં;

(૩૭૪)

તારતમ્ય કાઠ્યું એક કે,
 દિલમાં દયા પ્રભુનું ભજન. ૨
 નશ્વર જગતની છાંયડી,
 નશ્વર જગતની બાંદી;
 સાચું જ તેમાં એજ કે,
 દિલમાં દયા પ્રભુનું ભજન. ૩
 આ વિશ્વમાંહિ મુસાફરી,
 કીધી અનંતા જન્મમાં;
 પણ તે વિષે નહોતું બન્યું,
 દિલમાં દયા પ્રભુનું ભજન. ૪
 એ મોક્ષ કેરું દ્વાર છે,
 સંતો તણો શણુગાર છે;
 સૂરિ અજિત સાચું એક છે,
 દિલમાં દયા પ્રભુનું ભજન. ૫

સત્સંગ. (૪૦૮)

સૌતું કરો કલ્યાણ—એ રાગ.

સ્નેહ કરો સત્સંગ,
 ભાઈ તમે સ્નેહ કરો સત્સંગ;
 સત્સંગતનો મહિમા મોટો,
 અંતરમાં રાખો ઉમંગ. ભાઈ તમે૦ ૧
 સત્સંગતથી દોષ ટળે છે,
 લાગે પ્રભુનો રંગ;
 જન્મ મૃત્યુરૂપ મહાશત્રુના,
 ભયમાં પડે છે ભંગ. ભાઈ તમે૦ ૨

(૩૭૫)

માની ગુમાની હોય માનવી,
 પણ ઠીક આવે ઢંગ;
 મનરૂપી મસ્તાની ઘોડો,
 સત્સંગ એને છે તંગ. ભાઈ તમો ૩
 અનુભવરૂપી આકાશમાંહી,
 ઉડે છે આત્મ વિહંગ;
 આત્મ નિમજ્જન કરવા સારૂ,
 સત્સંગત છે ગંગ. ભાઈ તમો ૪
 વાણી ન પહોંચે, મન નવ પહોંચે,
 વિષયો પામે છે ઢંગ;
 વિનય મનોહર અજિતસાગરનો,
 આત્માનું આત્મા નિષંગ. ભાઈ તમો ૫

— — —

ભજન. (૪૦૯)

સત્સંગ કામધેન કહીયે મળની,
 સત્સંગ કામધેન કહીયે રે;
 સત્સંગ ગંગમાં સ્નાન કરીને,
 પોતે પાવન થઇયે રે. સત્સંગ ૧
 અંતરના ચોકમાં એને રે આંધિયે,
 ભજનનું ખાણુ ખવડાવિયેરે;
 આત્માનો અનુભવ દૂધ સખી રૂડલું,
 પ્રેમનું પાણી પીવડાવીયે રે. સત્સંગ ૨
 મનની માનતાઓ રૂળે બધી આપણી,
 વિપદાઓ સઘળી વામિયેરે;

(૩૭૬)

અખંડ અજરપદ આત્માનું જાણીયે,
 પ્રભુનું સુખ શુદ્ધ પામીયેરે. સત્સંગ૦ ૩
 સૂરિ મુનિ સંત ઋષિ એમ ભયરે છે,
 સત્સંગ સાધન સાચુરે;
 ચારે જગતનાં સંબંધ જૂઠડા,
 કાયાનું સગપણ કાચું રે. સત્સંગ૦ ૪
 ચાલોને સજની આપણા હૃદયની,
 વાત ગુરૂદેવને દાખીયે રે;
 અજિતસાગરસૂરિ એવું રે ઉચ્ચર્યા,
 હૃદયામાં વિશ્વદેવ રાખીયે રે. સત્સંગ૦ ૫

ગરબી. (૪૧૦)

અલખેલીરે અંબે માત-એ રાગ.
 એવું એવું પ્રભુનું ધામ,
 દર્શન કરવાનું;
 વ્યાજ્ઞં વ્યાજ્ઞં પ્રભુનું નામ,
 ભવ દુઃખ ખોવાનું. ટેક.
 ચંદ્ર સૂર્યનું તેજ તપે નહી,
 તોપણ પૂર્ણ પ્રકાશરે;
 અગ્નિ એને બાળી શકે નહી,
 નિત્ય આનંદ હુલાસ. દર્શન૦ ૧
 સત્ ચિત્ આનંદરૂપ મળનું,
 નયને નવ દેખાયરે;
 અનુભવરૂપ પોતાનું પોતે,
 પોતાથી સમજાય. દર્શન૦ ૨

(૩૭૭)

એક મળે નહીં ઘેય મળે નહીં,
 નથી એનો કેઇ અંકરે;
 માન મોહતું નામ મળે નહીં,
 નિર્મળ છે નિઃશંક. દર્શન૦ ૩
 ક્ષણિક સુખ છે વિષયો કેરાં,
 ક્ષણિક જગતના રંગરે;
 તે જન તેને શકે ઓળખી,
 પ્રિય જેને સત્સંગ. દર્શન૦ ૪
 મોંઘો અવસર માનવ ભવનો,
 પ્રભુ ભજવા અવતારભે;
 અજિતસાગર ઉચ્ચરે એવું,
 ઉતરે ભવજળ પાર. દર્શન૦ ૫

મજન. (૪૧૧)

સાચી પ્રેમ ગલી માંહિ મહેલ,
 સૂરત ચાલો ત્યાં જઈયે. ટેક.
 ઇંડા પીંગળા પંથ ત્યાગીને,
 મધ્ય માર્ગ સોહાય;
 જ્ઞાન ખાજ જ્યાં દે છે ઝપાટા,
 સંશય પાંખી ઉડી જાય. સૂરત૦ ૧
 નથી નારી ત્યાં નથી નપુંસક,
 નથી રાય કે રંક;
 નથી દેવ કે દાનવ માનવ,
 નિશ્ચિન આપ નિઃશંક. સૂરત૦ ૨
 અનુભવ દેશ ગગનગઢ જખરો,
 સદ્ગુરૂ કરે સહાય;

(૩૭૯)

નર્ક સ્વર્ગતું નામ મળે નહી, આનંદરૂપ સદાય.	સૂરત૦ ૩
શું કહીયે સજની એકધરની, અગમ અગોચર વાત; પોતે પોતાનો વૈરી છે, પોતે છે મિત્ર સાક્ષાત.	સૂરત૦ ૪
જન્મ મરણનાં ટળે દુઃખડાં, શાંતિ અખંડ સોહાય; અજિતસાગર ઉચ્ચરે એવું, પોતે પોતાથી જણાય.	સૂરત૦ ૫

પ્રભુનાં વાલક. (૪૧૨)

પ્રભુનાં બધાં છે બાળકો, ઉંચાં નથી નીચાં નથી. ટેક પ્રેમે ભરેલાં પ્રાણીડાં, ભૂલનાં ભરેલાં બાલુડાં; નિર્દોષ છે નિત્યે બધાં, ઉંચાં નથી નીચાં નથી.	પ્રભુ૦ ૧
માયાતણી એ ઘેનમાં, ભર મોહ કેરી નિહમાં; ભૂલ્યાં બીચારાં ભાન છે, ઉંચાં નથી નીચાં નથી.	પ્રભુ૦ ૨
આત્મસ્વરૂપે સર્વાનાં, સુખપૂર્ણ નિર્મળ રૂપ છે; સ્વચ્છંદ ભાવે ખેલતાં, ઉંચાં નથી નીચાં નથી.	પ્રભુ૦ ૩

(૩૭૯)

ખેલો પ્રભુના રાજ્યમાં,
 ખેલો પ્રભુના આરણ્યે;
 નવ દોષ દેશો કોઈને,
 ઉંચાં નથી નીચાં નથી. પ્રભુ૦ ૪
 પ્રભુજી ! તમારા આળને,
 સન્માર્ગ નિત્ય બતાવજો;
 સૂરિ અજિતસાગર ઉચ્ચરે,
 ઉંચાં નથી નીચાં નથી. પ્રભુ૦ ૫.

ગરવી. (૪૧૩)

અલખેલી રે અંબે માત—એ રાગ.
 મળે કેમ તને ભગવાન,
 પાપ નથી તજતો;
 સુખસાગર શ્રીપરમેશ,
 તેને નથી ભજતો. ટેક૦
 નાટક ચેટક જોવા માટે,
 ચાર ચાર ગાઉ જાય રે;
 પણ પ્રભુનાં દર્શન કરતાં તો,
 તુજ પગ થરથર થાય. પાપ૦ ૧
 પરની નિંદા કરવા માટે,
 હૈડે હરખ ન મહાય રે;
 પ્રભુ સ્મરણ કરવાને કાળે,
 આળસ અંગ ભરાય. પાપ૦ ૨
 સગાં સંબંધી ઠહાલાં લાગે,
 નથી પ્રભુજનથી પ્રીત રે;
 આંચો છે તું ભવજળ તરવા,
 અવળી પકડી રીત. પાપ૦ ૩.

(૩૮૦)

ધર્મ કામમાં દમડી એકે,
 હેતાં અતિ મુંઝાયજો;
 સીનેમા નાટક આદિકમાં,
 પૈસા પુબ્કળ જાય. પાપ૦ ૪
 જે જગ કારણ કામ કરે છે,
 નહી આવે તે સંગ રે;
 અજિતસાગર ઉચ્ચરે પ્રાણી,
 કરી લેને સત્સંગ. પાપ૦ ૫

તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી. (૪૧૪)

ગઝલ.

અભિનય ભરેલી ભામિની જો,
 તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી;
 રણક્ષેત્રમાં લડતો મરદ પણ,
 તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી. ૧
 નિર્મળ ફરે છે બાળકો,
 નિર્મળ ફરે છે બાળકી;
 આશા ભરેલી સુકુમારિકા પણ,
 તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી ૨
 કર દંડ લઇ વૃદ્ધો ફરે,
 બળ શક્તિ કઈ તેમાં નથી;
 વૃદ્ધત્વ પૂર્યો દેહ છે પણ,
 તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી. ૩
 ભલકા ભર્યો રાબા નથી,
 કે રંક માનવ તું નથી;
 શ્રીમંત વ્યાપારી વડો પણ,
 તે સ્વરૂપ ત્હારું નથી. ૪

(૩૮૧)

તું પ્રહ્લ છે પરિપ્રહ્લ છે,
 અજરામર આનંદ છે;
 માયાતણાં રૂપો ઘણાં પણુ,
 તે સ્વરૂપ તહાઈં નથી. ૫

કોયલને. (૪૧૫)

પુષ્પીત તરૂપર બેસીને,
 કોયલ તમો ગાયન કરો,
 આનંદ આપો પચિકને,
 સુંદર સુખદ ગાયન કરો. પુષ્પીત૦ ૧
 નવ તાપ આવે કુંજમાં,
 વાયુ મધુરતર વાય છે;
 નીચે નમી આનંદમાં,
 કોયલ તમો ગાયા કરો. પુષ્પીત૦ ૨
 મધુરો તમારો કંઠ છે,
 મધુરું તમારું ગાન છે;
 મધુરો હૃદય હુલ્લાસ છે,
 કોયલ તમો ગાયન કરો. પુષ્પીત૦ ૩
 સુંદર સમય વહી જાય છે,
 પરિશ્રમ હરોણુ ! પાન્થનો;
 આનંદ ભીની કોકીલા,
 મધુરા સ્વરે ગાયન કરો. પુષ્પીત૦ ૪
 કણ્ઠે સુધા સીંચ્યા કરો,
 મનવૃત્તિ પણુ ખીંચ્યા કરો;
 સાહેલી અંતરનાહની,
 મધુરા સ્વરે ગાયન કરો. પુષ્પીત૦ ૫

(૩૮૨)

આત્મજ્યોતિ. (૪૧૬)

ઉપડી હૃદયમાં જ્યોતિ કદીચે હવે શમતી નથી,
પાણી વડે શમતી નથી કે અન્યથી શમતી નથી;
મુજ દીવ્ય જ્વાળા દેખીને આવે પતંગ ઉતાવળા,
તન્મય બને છે તે વિષે હૂં તૂં તણી ભૂલી બલા. ૧

જેને હૃદયમાં સમજ તે સાધે મધુરાં કાર્યને,
તે દીવ્ય ધન શોધી શકે ધારી હૃદયમાં ધૈર્યને;
અમીરસ પીચે તે માનવો મૃત્યુ પરિત્યાગી જશે,
આ જ્યોતિને જે દેખશે તે તિમિર વણસાડી જશે. ૨

યોગીજનો એ યોગથી એકાન્તમાં એને ગૃહી,
લોગીજનોના લોગથી પોતેજ તે અળગી થઈ,
શાન્તિતણું અહીં સ્થાન છે દાનીતણું અહીં દાન છે,
જ્ઞાનીતણું અહીં જ્ઞાન છે માનીતણું અહીં માન છે. ૩

હૈડાતણો હુણાસ છે નિર્ભળ મનોજ પ્રકાશ છે,
સૌ સૌ સુગંધી આપતાં મૃદુગન્ધી પુષ્પ પ્રકાશ છે;
ફીકો થયો અહીં સૂર્ય ને ફીકો પડ્યો છે ચન્દ્રમા,
તારક બધા ફીકા પડ્યા ઉગ્યા ભલે ધનરાતમાં. ૪

પરિત્રાજકો એકાન્તમાં એને જ નિત્યે ખોળતા,
વિધવિધ ઉચ્ચારી નામને જપિયા તુંહી તુંહી બોલતા,
ઓ ! બંધુઓ આવો તમે ઓ સાધુઓ ! આવો તમે,
આ આત્મજ્યોતિનો સુખદ પામે વિશદ લ્હાવો તમે. ૫

(૩૮૩)

ભવિષ્ય કથન. (૪૧૭)

દિન એક એવો આવશે સ્વરાજ્ય હિન્દતાણું થશે,
પરધૂંસરી ભાગી જશે નિજ ધૂંસરી કર આવશે;
મત પંથ વાડા બાદ્યભાવે લોકો ઓછા માનશે,
ગાડાં સુભગ સેવાતણા હિન્દી બધાએ તાણશે. ૧

બાળક લગનથી લોકની મનવૃત્તિઓ ઓછી થશે,
ને વૃદ્ધનાં લગ્નો હવે પ્રતિદિવસ અહીંથી અટકશે;
વિજ્ઞાનના ઉદ્યોગમાં લાખો જીવન લાગી જશે,
પાતાળની ગંગા તણાં ઝરણાં અનંતા આવશે. ૨

નિર્દય જનો સમજી જશે દિલમાં દયાને લાવશે,
હિમાલયેથી ઔષધી લાવી અને અહીં વાવશે;
પરદેશી વસ્તુ ત્યાગશે વપરાશ દેશીની થશે,
પરદેશના લોકો બધા વિદ્યા બદલ અહીં આવશે. ૩

દંભીજનોના દંભનું દિન એક પર મૃત્યુ થશે,
સાચા જગતના સંતને જન સર્વ આદર આપશે;
આલોકની પરલોકથી પુષ્કળ મહત્તા જામશે,
દેશી દવા પરદેશીથી ખ્યારી જનોને લાગશે. ૪

સંપત્તિ પુષ્કળ આવશે આપત્તિ સહુ આલી જશે,
વિદ્યાય પુષ્કળ આવશે અજ્ઞાનનું પ્રવિલય થશે;
લોકો અજિત સઘળા થશે જીતી શકે કે માનવી,
થોડા સમયમાં હિન્દીની સ્થિતિ આવશે એ જાણવી. ૫

(૩૮૪)

બાલ વિનય. (૪૧૮)

હે ભગવાન !

દો વરદાન

મહાપુરુષ હું કહેવાવું

દુર્ગાષ્ટ્ર છોડી

સત્ગુણ બેડી

સન્નજન બની સુખ ઉપભવું

મહારો દેશ

મહારો વેશ

પોતાની ભાષા સુખ લાવું

થઈ બલવાન

બની વિદ્વાન

અમર નામ હું થઈ જાઉં

એક હિન્દીનો બાળ વિનય.

